Richert von Koch

Statsministern. II. Hans exc. friherre Krabbe. Roman ur societetslifvet af Richert von Koch. Förf. till Camilla m. m.

Looström. Stockholm. 1895.

– Läs mer om verket här

Det avbildade exemplaret tillhör Uppsala universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Uppsala universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
https://lb.se/författare/KochR/titlar/Statsministern2/faksimil?om-boken

Permanent länk (URN):
https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb2106477-faksimil

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

658

Statsministern

II. HANS EXC. FRIHERRE KRABBE.

Roman ur Societetslifvet

af

RICHERT von KOCH

förf. till Camilla m. fl.

STOCKHOLM
LOOSTRÖM & KOMP.

Pris 4 kr. 75 öre.

STATSMINISTERN

II.

HANS EXC. FRIHERRE KRABBE

ROMAN UR SOCIETETSLIFVET

AF

RICHERT VON KOCH

FÖRF. TILL CAMILLA M. M.

STOCKHOLM
LOOSTRÖM & KOMP.

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1895.

Första Kapitlet.

Se så der ja! Hvad ska' vi nu göra! (utbrast Elsa Krabbe, som satt och läste ett bref vid frukostbordet).

— Hvad är det nu som har händt? (frågade hennes man helt lugnt bakifrån Stockholms Dagblad).

— Jo, kära Nils, tänk dig, faster Christina skrifver, att hon tycker det skulle vara roligt att komma till Stockholm en gång till, innan hon dör. Hon har aldrig sett en lefvande excellens, säger hon, och det tycker hon skulle vara roligt.

Baron Krabbe lade ned Dagbladet och betraktade sin hustru på det djupt allvarliga sätt, som han ofta använde, när han skämtade.

— Har hon någonsin sett en död excellens då? (frågade han).

— Ja, det har hon. När hon var barn, såg hon excellensen Trolle-Wachtmeister ligga på sin liksäng, säger hon. Och nu ville hon så gerna se hur du tar dig ut som excellens, om hon får komma upp. Får hon?

Hennes man svarade icke genast på frågan.

— En död excellens! (upprepade han tankfullt). Så underligt det låter! Det kan ingen bli numera, om man inte händelsevis dör på gatan, såsom stackars Wachtmeister gjorde, medan han ännu hade selen på sig. En död excellens! Hur var det landtpresten sa'? »Af jord är ers excellens kommen, jord skall ers excellens åter varda. Vår herre Jesus Kristus skall hafva äran uppväcka ers excellens på den yttersta dagen.» Nu säger man nog du till oss, tänker jag, när man skoflar mull på oss.

— Usch, Nils, en sådan historia! Men säg, får hon komma?

— Ja, hon får komma (svarade statsministern högtidligt). Tar hon Brita och Dante och Tasso med sig, tror du?

— Det kan man vara säker på (sade Elsas syster Isola, som hittills suttit tyst och endast hade höjt ögonbrynen, när hon hörde, att hennes gamla faster ämnade sig upp). Utan dem kan hon ju aldrig trifvas någonstans.

Elsa hade sett efter uti brefvet.

— Ja, ganska riktigt! Hon frågar, om vi tycka att de skulle vara till för mycket besvär. Hon ville så gerna visa dem Stockholm, säger hon.

— För all del i världen låt dem komma (sade Nils). Visa dem Stockholm! Jag undrar hvilken som får roligast af Stockholm, gumman Brita eller Tasso eller Dante?

— Brita, tror jag (sade Isola skrattande). Hon kommer att fira riktiga orgier. Tänk hvad hon ska' springa på alla bönemöten, frälsningsarméer och sådant der!

Elsa tittade upp från sitt bref.

— Ja, kära ni, det är just det värsta. Stackars faster får aldrig göra någonting roligt, om hon har gamla Brita med sig. Aldrig gå på spektaklet, naturligtvis, och ingenting!

— Inte på spektaklet?

— Ack nej, visst inte. Hvad tror du Brita skulle säga då?

— Nå, lemna Brita hemma då (sade excellensen).

— Det blefve ändå värre. Då får inte faster Christina en enda glad dag här uppe i Stockholm. Utan Brita kan hon inte lefva.

— Nå, så låt dem komma då, både hustyrannen och huskatten och lilla vovven! Ska' faster Christina komma, så ska' hon ha riktigt roligt, stackars gamla gumma, det vore synd annars. Och hvad den der gamla heliga Brigitta beträffar, så ska' det gå hårdt åt, om vi inte ska' kunna lura henne, ifall vi slå oss ihop om'et alla tre. Det ska' bli alldeles ovanligt roligt, tycker ni inte?

— Ack, hvad du är snäll mot gamla faster, Nils (sade hans hustru). Det är inte underligt att hon håller så innerligt af dig.

— Hum (sade Nils).

— Hvad betyder det der hummet? (sade Isola). Tror du inte att vår gamla faster håller af dig, Nils?

— Åhjo, jo. Rätt bra, ganska skapligt. Men på ett eget sätt. Hvad man kan kalla ett indirekt sätt.

— Hvad vill det säga? Indirekt sätt?

— Hvad det vill säga? Jo, helt enkelt, att er faster Christina egentligen inte bryr sig ett skapadt grand om mig.

— Åh, Nils!

— För min egen skull, nej, utan bara för att jag är gift med hennes brorsdotter Elsa Borromeo. Jo, det är så. Faster Christina är ibland de der slags menniskor, som gå helt och hållet upp i sina aldra närmaste, sina blodsförvandter, och aldrig kunna riktigt bry sig om någon annan. Hon är djupt intresserad af mig nu, håller till och med riktigt hjertligt af mig, men bara medelbart, bara för er skull.

— Ack, så du talar!

— Så jag talar! Jag talar ganska bra, och sannt till på köpet. Det der, som jag beskrifver, är inte alls så ovanligt som man tror. Jag hörde just ett drag utaf det häromdagen. Min lilla kusin Elise, stackare, som nyss har blifvit enka, beklagade sig bittert för mig. Hon talade om att hennes svärmor och svägerska, som voro så ofantligt söta och älskliga mot henne förut, nu så småningom ha börjat alldeles dra sig ifrån henne och inte bry sig om henne alls sedan Erland är död. Hade hon haft några barn, så skulle de troligen fortfarit att hålla af henne för deras skull. Men nu är det rakt slut. Hon var deras älskade Erlands hustru. Nu är den länken borta och ledningen är afbruten. Nu är det intet band emellan dem mera. Hon är återigen en främmande, inte slägt.

— Usch, fy så ohyggligt och onaturligt!

— Ohyggligt visserligen, men alls inte onaturligt. Tvärtom ganska naturligt, rent naturligt. Kärleken i sin enklaste, primitivaste form hos naturmenniskan, vilden, bryr sig blott om sitt eget kött och blod. Faster Christina är en naturmenniska i

det fallet. Om Elsa doge i morgon, så skulle hon aldrig bry sig om att se mig vidare, det vet jag mycket väl. Men jag håller af henne lika mycket för det, så underligt det låter.

— Det skulle jag inte göra (sade Isola), ifall jag trodde om henne som du gör.

— Ja, det der är så olika hos olika menniskor. Jag håller af folk för hvad de äro, och inte för att de hålla af mig. Du deremot, Isola . . .

— Jag bryr mig inte ett qvitten om den, som inte håller af mig.

— Precist så! Men der ringer den der otäcka tamburklockan igen. Det väntar nog ett halft tjog menniskor på mig redan, och här sitter jag och pratar med er om naturmenniskor. Usch, hvad det är för ett trälgöra att vara statsminister. Allas slaf och ingens herre! Aldrig få vara en naturmenniska. Inte få läsa sitt dagblad i fred en gång!

Han kastade tidningen ifrån sig, drack hastigt ur sin chokladkopp, steg upp och sträckte på sig liksom en skolpojke, som måste i skolan, och gick in uti sitt rum för att taga emot den skara af uppvaktande och andra, som hvarje morgon infinna sig hos högt uppsatta embetsmän.

Excellensen Krabbe hade försökt att ställa så till, att han kunde få tillbringa frukosthalftimmen i ro med de sina. Han hade låtit anslå på dörren, att han endast emottog besök i sitt embetsrum. Det hjelpte icke. Man kom ändå hem till hans bostad. Han försökte då att vänja besökande vid en viss tid och lät anslå på dörren, att han var hemma mellan kl. 10 och 11 f. m. Men redan

klockan 9, ja, ändå tidigare, började de komma. En tid försökte han att äta frukost klockan 8 om morgonen för att få äta den i fred, och det lyckades vanligen ganska bra så till vida, som sällan någon kom före $^1/_2$ 9. Men i andra afseenden var det ytterst otrefligt. Nils sjelf var alltid tidigt uppe. Men Elsa och Isola voro ej ifriga hyllare af grundsatsen »morgonstund bär guld i mund», långt derifrån. Och, sanningen att säga, är det ej så lätt att vara det, när man i regeln, hela vintern igenom, kommer hem från bjudningar kl. 1 eller 2 om natten, och således inte fått somna före kl. 3. Hans hustru försökte ibland vara uppe i tid till frukosten. Men hon var vanligen så trött och sömnig, att hennes man skrattade åt henne och bad henne krypa till kojs igen, ty hon var alls intet trefligt sällskap, och dessutom var det synd om henne.

Hvad Isola beträffar, gjorde hon icke ens något försök att infinna sig vid den tidiga frukosten. Hon förklarade, att ordspråket rätteligen ljöd så: »morgonblund bär guld i mund», och att ingenting skulle förmå henne att äta frukost vid en så barbarisk timme som 8. Familjen blef sålunda splittrad, och man återgick till slut till den vanliga frukosttiden kl. 9, fastän statsministern sällan eller aldrig fick äta sin frukost i fred.

Den morgonen, hvarom nu är fråga, sutto Elsa och Isola qvar sedan Nils gått ut till sina herrar och språkade om faster Christina och hennes plötsliga infall att komma upp till Stockholm.

Isola sade rent ut, att hon tyckte faster Christina kunde bli qvar på Fagersta, det gamla familje-

godset i norra Skåne. Der hade hon det mycket bra med sin gamla tyranniska, läsaraktiga trotjenarinna Brita, sin katt Dante och sin hund Tasso. Hon skulle bara göra dem allihop löjliga här i Stockholm.

— Nils är inte så lätt att göra löjlig (sade Elsa).

— Nej, det kan väl hända (svarade den yngre systern), men det blir oss som åtlöjet träffar värst. Tror du, vi kan hålla henne instängd, Elsa?

Elsa skrattade.

— Hur menar du instängd?

— Jo, jag menar, kan man läsa in henne när någon kommer på visit? Tänk dig öfverhofmästarinnan här och faster Christina vill in och göra hennes bekantskap. Hu då! Och våra supéer! Ska' hon vara med då också?

— Ja, om hon vill, stackars faster, så kan vi väl inte hindra henne.

— Hon vill nog, kära du! Hon vill se hur det går till i världslifvet nu för tiden, skrifver hon ju. Faster är inte alls bondblyg utaf sig. Hon anser sig vara fullt så god som en ann.

— Ja, det är hon också, den rara lilla gumman.

— Ja visst är hon det (svarade Isola otåligt). Men du vet nog hvad jag menar. Vi bli ett åtlöje för hela societeten. Tänk sådana historier de unga diplomaterna ska berätta om hur det går till hos svenska premierministern. Den der unga engelska legationssekreteraren Mr. John Melville är en riktig spjufver, en tjufpojke, som gör narr af allting här hos oss. Han lär redan ha en hel samling karrikaty-

rer, svenska »infödingar», »native types», som han kallar dem, alldeles som om vi vore Samoanare. Jag ser redan faster Christina i hans album med underskrift »the venerable maiden aunt of the native prime minister with her animal pets around her».

Elsa bara skrattade åt alla Isolas förfärliga beskrifningar, huru löjliga de alla skulle bli uti societeten och särskilt den diplomatiska verlden genom den originella gamla damen. Men hon sjelf hade sin egen anledning till oro. Hon visste icke, sade hon, hur det skulle »gå ihop» uti köket mellan gamla Brita och stockholmsjungfrurna, för att inte tala om »jägaren» Kajser, den ståtlige uniformerade »chasseuren».

När baron Nils Krabbe blef statsminister, fick han höra, att han hade rättighet att åka med jägare på vagnen, ja, att det nästan var hans skyldighet, att skaffa sig en dylik grann herre med mörkgrön rock, trekantig hatt med fjäderplymer, och kort hirschfängare i svart lädergehäng, hängande öfver axeln. Han höll emot i början, emedan han tyckte det var en anakronism i vår tid, då statsministrarna äro lika enkla som andra människor i hela sitt uppträdande. Men slutligen gaf han med sig. Saken var för obetydlig, sade han, för att göras till en stor principfråga. Han hade hört sägas, att kungen tyckte om, att de tre excellenserna, statsministern, utrikesministern och riksmarskalken, begagnade sig af denna gamla rättighet, liksom han äfven höll på, att drottningen skulle hafva sin »löpare», fastän denna ståtliga person numera aldrig »löpte» framför vagnen så som i

gamla tider, utan nätt och jemt orkade stå med sin underliga höga plym-barett bakpå drottningens vagn.

Baron Krabbe gaf med sig och tog en »chasseur». Han var till och med lycklig nog att få öfvertaga dåvarande utrikesministern baron Raabens jägare, som ej kom riktigt öfverens med ministerns kokerska och derför var villig att göra ett byte. Denne var en mycket erfaren och van person, hvilket statsministern sade sig sätta så mycket mera värde på, som han själf var alldeles obekant med en mängd etikettsfrågor inom och utomhus, hvilka han litade på Kajser att undervisa honom uti.

Den ståtliga svartskäggiga Kajser (han var född tysk eller schleswigare) blef sjelf litet häpen, när hans nya husbonde helt allvarsamt bad honom se till att han (excellensen) icke gjorde några dumheter, utan iakttog allt hvad skick och bruk fordrade. Han litade på honom (Kajser) i detta afseende. Hade baron Krabbe dragit det aldra minsta på munnen, så skulle Kajser trott att det var ett skämt. Men sådant var nu omöjligt, och Kajser åtog sig med stolthet det honom gifna uppdraget att tillse, det hans nya oerfarna husbonde ej bröt emot etiketten i hvad på honom anginge d. v. s. uti allt som rörde hans departement. Kajser var för öfrigt på det hela taget en godmodig »mensch», när det ej gick hans jägarevärdighet allt för nära och om man ej retade det slumrande lejonet inom honom.

Emellertid hade svar blifvit sändt till faster Christina, trots alla Isolas protester, att hon var mycket välkommen med piga, mops och katt och

allt hvad annat hon ville taga med sig till hufvudstaden, och på utsatt dag (det var en dag i slutet af mars) skulle hon anlända med södra snälltåget, som kommer till Stockholm kl. 7.5.

Alla skulle naturligtvis ned till stationen för att möta henne.

— Ska' Kajser följa med oss på vagnen? (frågade Elsa).

— Om Kajser ska' följa med! (svarade Nils Krabbe skrattande). Det finns frågor i verlden, som man undrar huru de någonsin kommit till!

Här kommer vår vördade tant upp till oss, i särskildt uppgifvet ändamål att se »en lefvande excellens» och då skulle vi inte uppträda med all den glans som vi kan åstadkomma! Elsa! Jag förvånas öfver dig. Kajser är jemt upp det ståtligaste af allt hvad jag har att komma med (ty mitt svarta nordstjerne-storkorsband tror jag inte alls imponerar på faster — jag borde bedt kungen att ha fått serafimerorden, det blåa bandet skulle hon tyckt bra mycket mera om — så förargligt). Kajser är grannare än vi allihopa tillsammans, och vi skulle inte ta' honom med oss! Jo, Kajser ska' med, ovilkorligen, och med sin nyaste trekantiga hatt och nysvärtadt skägg, säg till honom om det, så är du snäll, Elsa lilla.

— Det törs ingen säga till honom om, annat än du, sade Elsa skrattande.

— Jag! Tror du jag törs skämta med Kajser! Nej, bed då lilla vackra huspigan Mia hviska ett ord till honom om skägget. Jag har anledning tro,

att han är litet svag för Mia. Säkert är, att hon är den enda som törs säga honom hvad som helst här i huset.

Att fara till jernvägen kl. ½ 7 en ruskig vintermorgon är ibland det otrefligaste som finns på jorden, och sällskapet inuti vagnen kunde endast genom att skämta med hvarandras sömniga utseende och dystra miner någorlunda hålla det goda lynnet vid makt. Hvad Kajser tänkte om saken derute på kuskbocken behöfver ej sägas. Han var i ett infamt humör. Icke ens en kopp kaffe hade han fått på morgonen af de der lata jungfrurna. Men han hade sin nya plymhatt på sig och det stora skägget var nysvärtadt, så det såg ut som om lilla Mia måtte ha fullgjort sitt uppdrag.

Då södra snälltåget punktligt 7.5 kom långsamt rullande in på stationen, stod excellensen Krabbe med hustru och svägerska på perrongen och tittade ifrigt efter faster Christina med familj. Kajser, enorm och ståtlig, stod helt nära, men något bakom dem.

— Der är faster! (ropade Elsa). Hon sprang fram samt följde med tåget till dess det stannade.

Ganska riktigt. Der stod hon, en fryntlig, något tjock, gammal dam, omkring 65 år till åldern, med gråa kanonlockar under reshatten, ifrigt nickande och småleende. Bredvid henne stod Brita, en mycket liten, skinntorr gumma, också gråhårig, med intensivt skarpa ögon, ganska lik en skotsk råtthund. Begge hade mycket saker i händerna. De tycktes vara färdiga att kasta sig ur vagnen i samma ögonblick som tåget stannade, i tanke att

det eljest skulle strax fortsätta och föra dem med sig bort. Och knappt hade tåget riktigt stannat och dörrarna öppnats, förr än de skyndade sig att börja langa ut sina saker i vildaste hast. Och i sanning, hast behöfdes, om ej tåget skulle få stå qvar för deras skull. Så oändligt många små kollies hade de med sig inuti vagnen.

— God dag, god dag! mina käraste vänner! Ack, tag emot det här, så ä' ni så rysligt snälla! Jag vet aldrig hur vi ska' få ut alltihop. Men först och främst — Brita! Brita har hand om Tasso. Söta min lilla Elsa, du skulle väl inte vilja vara så innerligt snäll att ta emot Tasso utaf Brita, för hon kan nog inte gå ned för steget med honom i armarna, för då faller hon bestämdt och slår ihjäl sig.

— Mycket gerna söta faster (sade Elsa och sträckte ut armarna för att mottaga det dyrbara djuret).

Tasso, en mops af det ljusgrå slaget med svarta ben, langades försigtigt ned. Han var väl insvept i en stor schal och endast den svarta nosen och de qvicka ögonen syntes utanför, der han låg och ifrigt såg sig om på den främmande omgifningen.

— Måste Tasso ha den här schalen på sig, faster lilla? (frågade Elsa). Han följer nog med oss till vagnen. God dag lilla Tasso, god dag lilla hunden!

— Nej, för all del i verlden, släpp inte ned honom, Elsa lilla! Då kommer han helt visst under hjulen! (ropade fastern). Håll i honom, bara ett par ögonblick, till dess jag kommer ned, så ska'

jag ta det lilla rara kräket sjelf. Hvar är nu katten, Brita, hvar har du gjort af Dante?

— Jag står ju här och håller i honom midt för fröken (sade Brita med förebråelse i rösten och höll fram en stor hattask af grå papp, sådan som fruntimmer af den äldre sorten brukade i forna dar när de reste, och möjligen någon gång ännu nyttja).

— Ja, det var sannt, Dante är inne i hattasken; jag blir så yr i hufvudet, att jag inte minns hvar jag är sjelf till slut, tror jag. Hvem vill ta emot Dante, kära ni? Isola kanske vill vara så snäll?

Isola hade redan tagit emot åtskilliga saker, men haft sinnesnärvaro nog, att skyndsamt göra sig af med dem till ett stadsbud. Hon såg ej förtjust ut vid anbudet att taga hand om Dante.

— Det vill jag göra, kära lilla faster (svarade Nils Krabbe). Langa bara ut Dante, Brita lilla, så ska' vi ta hand om honom på bästa vis. Så der ja, min lilla gubbe, nu är du framme i Stockholm. Och dermed öfverlemnade han hattasken eller kattasken åt den store jägaren Kajser, som skyndade sig fram för att hjelpa excellensen af med bördan.

— Jag tror vi ge honom Tasso med, (hviskade Nils till sin hustru, som ännu stod tåligt och höll det ofantliga byltet hvari mopsen låg begrafven.)

Jägaren fick mopsbyltet på ena armen och kattasken på den andra, men såg lika ståtlig ut för det, der han stod kapprak och åsåg, huru perrongen fylldes med de otaliga saker som faster Christina och Brita haft med sig inuti vagnen, förutom

allt det tunga bagaget. Det ville aldrig taga slut, tycktes det. Två eller tre stadsbud fingo taga hand om allt detta, men icke förr än faster Christina och Brita med oändligt besvär gått igenom och sett efter, att alltsammans fanns med, enligt en lång lista som Brita egde i sitt förvar. Ändtligen var allting klart och man skulle ge sig i väg.

— Hvar är — hvad har ni gjort af — hvem har tagit Tasso och Dante? (frågade faster Christina och såg sig oroligt omkring). Hon fick då syn på Kajser med de två bördorna, en på hvardera armen, orörlig, ståtlig och lugn.

— Hvem — hvem är den der granna officeren? (hviskade hon till Elsa med låg röst). Inte går det an — inte kan jag besvära honom med att bära Tasso och Dante, inte. Det är väl inte krigsministern heller, käraste ni? Han står ju under Nils nu, har jag förstått, men ändå?

— Nej, faster lilla, det är inte krigsministern (svarade Nils med största allvar). Han heter Kajser och är min jägare. Att bära mopsar och kappor är just ungefär hvad han duger till. Kattor vet jag inte om han är så van vid ännu. Men det här kan vara en god början. Kom nu lilla faster! Han är mycket stor djurvän (tillade han, för att lugna gummans återstående farhågor).

— Verkligen? (sade hon och såg med blidt öga på Kajser). En sådan snäll karl han måste vara! Och har han det der svärdet för att skydda dig ifall det skulle behöfvas? Jag har hört att folket här uppe ska' vara mycket onda på de förnäma. Det måtte kännas lugnt att ha den der stora, starka

karlen med sig. Han följer dig väl öfverallt, kan jag tro, der det kan vara någon fara?

— Ja, öfverallt! (svarade Nils). Men hittills har han aldrig behöft draga sitt förfärliga svärd, faster lilla.

— Gudskelof för det! (svarade den goda gumman andäktigt). Så länge man kan slippa utgjuta blod är det bra lyckligt.

De hade nu satt sig i gång, statsministern först med faster Christina vid armen, derefter Elsa vänligt språkande med gamla Brita, Isola på andra sidan, och sist den jättelika chasseuren med hundbyltet på ena armen och katt-hattasken på den andra.

De tre damerna och baron Krabbe skulle åka i den första vagnen, gamla Brita med allt det bagage hon icke ville släppa ifrån sig uti den andra. Alla instufvades efter hand, men det gick långsamt. Brita visade sig vara en svår menniska att göra i lag. Hon hade fått en föreställning, att här uppe i Stockholm voro de flesta menniskor opålitliga skälmar, och ansåg ej stadsbuden stort bättre än en hop banditer, som lurade på hennes resgods. Hon ville derföre nödvändigt stå och räkna alla sina askar och knyten och schalar och nattsäckar, innan de langades in uti den vagn der hon skulle åka. Men när de alla kommit in, fanns ej en fläck der hon sjelf kunde sitta. Således ut med sakerna igen, sade Nils Krabbe, och först in med Brita. Derefter fylldes vagnen med sakerna, rundt omkring henne och ända upp till taket, öfver den lilla gumman Britas hufvud, så att hon knappast syntes bland

hattaskar och bylten. Men hon var nu färdig och någorlunda belåten, ehuru ytterst sträng och allvarsam.

Kajser stod tåligt och väntade på order, hvad han skulle göra af sina begge bördor. En livréklädd betjent, som hörde till ett annat ekipage der bredvid, närmade sig ett par steg och sade helt tyst:

— Guten tag, Kajser! Wie geht's? Was hast du denn da?

— Hier ein Hündlein! (svarade Kajser och lyfte litet på den ena armen). Was hier ist weiss ich nit, aber muss etwas lebendiges auch drin sein, denn es rührt sich.

Han hade knappt utsagt orden, förrän han fick veta hvad som fanns i korgen, ty Dante, trött af sin långa instängning i nästan lufttomt rum, gjorde en häftig ansats mot hattaskens lock, som ej hunnit blifva tillknutet i hastigheten vid ankomsten. Locket for upp och en ståtlig grå katt hoppade med ett högt »mjam» ut ur asken och ned på marken. Hunden Tasso, troligen van att följa sin gamla vän i alla hans öden, gaf i detsamma till ett ljudligt skall och sträfvade häftigt att äfven blifva fri. Men Kajser knep till med armen och lyckades hålla honom fången. Tasso stretade häftigt att komma lös och bet honom till sist i handen, då Kajser med ett utrop af smärta släppte hela byltet ned på marken.

Stor uppståndelse! Tio stadsbud och väl tjugu pojkar jagade katten, medan hunden sträfvade med all sin makt att blifva qvitt sin besvärliga schal, dragande den efter sig i smutsen. Faster Christina

skrek från den ena vagnen, Brita från den andra, medan excellensen, som omöjligt kunde hålla sig från att skratta, hoppade ut ur vagnen igen för att deltaga i jagten.

Tasso greps mycket snart, ty han kunde ej blifva fri den hindrande schalen, men Dante först en stund senare, efter en lång jagt, inkrupen under en droska, hvarifrån ingen kunde förmå honom att komma fram utom faster Christina sjelf, som derför måste stiga ur vagnen igen och, högtidligen eskorterad af statsministern, gå bort till droskan och der med de ljufligaste smekord förmå honom att låta taga sig.

Nu buros de begge favoriterna in i excellensens egen vagn, drickspengar utdelades till höger och venster bland deraf förtjenta stadsbud och gatpojkar, Kajser steg majestätiskt upp på kuskbocken och under pojkarnas hurrarop och skratt foro vagnarna af hem till Strandvägen, der Krabbes bodde.

Sådan var faster Christinas ankomst till hufvudstaden. Elsa tog saken mycket lugnt, men Isola hoppades af allt sitt hjerta att engelska legationssekreteraren Mr. Melville ej för tillfället varit vid stationen och åsett den komiska scenen. Eljest skulle de utan tvifvel allihop komma in uti hans album »scenes among the aborigines.»

Isola var för ung ännu att ej frukta åtlöje för komiska situationer. Hon hade litet svårt att återfå sitt goda humör efter scenen på jernvägstorget. Medan Nils Krabbe och de andra skrattade, såg hon derför allvarsam ut.

— Du hade rent af kunnat ge dig till att krypa in på knäna under droskan efter den der gemena katten (sade hon till sin svåger), om han inte hade kommit fram af sig sjelf.

— Ja (svarade han), hade Dante dröjt två minuter till, så hade jag gjort det. Dante var i en ganska farlig belägenhet, ska' du veta, Isola.

— Du hade då gjort dig löjlig. En statsminister krypa in under en droska på en offentlig plats för att ta' fram en gammal gummas katt!

— Jag tror inte att jag hade gjort mig löjlig. Men äfven om jag gjort det, så skulle jag handlat på samma sätt, ifall det varit nödvändigt för att rädda vår gamla fasters katt, som hon håller så mycket af. Sådant åtlöje gör mig inte mycket ondt. Och när du blir så gammal som jag, kommer du att tycka på samma sätt, min kära Isola. Det gör då bra mycket mindre om andra skratta åt en, än om man skäms för sig sjelf.

Andra Kapitlet.

Grundlagsförändringen var längesedan genomförd. Kronans förste minister hette nu icke justitiestatsministern utan statsministern och behöfde ej vara jurist.

Den gamle statsministern Lagströmer hade dröjt qvar längre efter förändringen än han sjelf ämnat och velat. Men både kungen och den tillämnade

efterträdaren baron Nils Krabbe hade så enträget bedt honom derom, att han slutligen, fastän med tårar i ögonen, gjort dem till viljes.

Det var alls icke för att kungen ej ville göra Nils Krabbe till statsminister eller icke hyste förtroende till honom. Tvärtom. Ifrån det ögonblick, då han blifvit öfvertygad, att Krabbes liberalism var förenad med uppriktig tillgifvenhet för konungens person och en liflig öfvertygelse att den monarkiska styrelseformen vore den för landet lämpligaste, ifrån detta ögonblick vann baron Krabbe allt mera kungens förtroende. Men det kändes dock ganska lugnt, att hafva den gamle bepröfvade och erfarne styrmannen qvar vid rodret, så länge han orkade stå der. Icke så mycket för de stora afgörande ögonblickens skuld. Der hade Nils Krabbe kanske varit lika bra. Snarare för de tusentals prejudikat af olika slag, som ständigt förekomma uti riksstyrelsen och som endast den har reda på, som varit länge i gården. »Hur ska' vi göra med detta, det har icke förekommit förut, tror jag?» — »Nej, inte det jag kan minnas, men det är kanske bäst att fråga excellensen, han minns allting.» Man frågade excellensen, och då kunde man i de flesta fall vara säker på att få det svar: »Jo, detsamma eller liknande förekom år 1860, och då gjorde vi så och så», eller »det kan anses vara i det närmaste analogt med hvad som inträffade år 1865, om Ers Maj:t behagar påminna sig.» Ja visst! Ja visst!

En sådan ministerchef är en ovärderlig skatt. Man förstår endast ej, hur man skall någonsin kunna reda sig utan honom. Han synes vara rent af omist-

lig. Och dock! Efter några år är det som om allting ginge lika bra igen. Ett ståtligt träd har fallit för yxan i skogen, och tomrummet rundt omkring der det stod är stort. Men tiden går — och platsen är åter beväxt. Ingen är omistlig i Guds verld, sade den store Gustaf Adolf i sin ödmjukhet om sig sjelf, när de talade med bäfvan om hans möjliga frånfälle.

Den gamle excellensen var nu död. Han hade gått bort full af år och ära. Och nu var det den unge, kraftige excellensen friherre Nils Krabbe som var statsminister, och hela verlden gjorde sig de aldra största förväntningar på allt det han skulle uträtta för land och folk.

Ty Nils Krabbe hade lyckan att i lika hög grad besitta konungens som riksdagens och hela folkets förtroende. Sedan den dag, då han med sitt berömda tal i andra kammaren hade räddat civillistan från nedprutning, hade han vunnit kungens hjerta och oinskränkta tillit. Men Nils Krabbe hade sådana egenskaper, som ingåfvo förtroende icke blott hos monarken, utan lika mycket hos riksdagen och folket. Ingen trodde honom vara i ringaste grad lycksökare. Han var lika angelägen, det visste man, att försvara riksdagens rätt som kungamaktens, lika färdig att ögonblickligen tillbakavisa intrång på någonderas lagliga område. Hvad han afskydde och hatade värre än allt annat var tyranni, tyranni i hvilken form och från hvilket håll det än kom, från tronen eller från en regerande riksdag eller från en tygellös pöbelmassa, lika mycket. Jemnvigt mellan statsmakterna, mellan kung

och riksdag, det var det första vilkoret för all utveckling, allt framåtskridande.

Men det var dock ej alldeles nog dermed, att jemnvigt fanns mellan kungamakten och riksdagen. Om folket är fullständigt representeradt af riksdagen, då är allt väl beställdt, åtminstone så väl beställdt, som man i detta ofullkomliga jordelif kan göra det, ty rent fullkomligt blir det dock aldrig. En ofullkomlighet måste alltid komma att bestå deruti, att alla icke kunna få det så, som de vilja hafva det. Somliga få underkasta sig andras beslut, äfven i ganska vigtiga stycken, då dessa andra äro ett långt öfvervägande flertal. Men då flertal och mindretal äro i det närmaste lika inom riksdagen, och således ena hälften af nationen får underkasta sig den andra hälftens vilja, ofta under långa tidrymder, då känns det som tyranni, äfven under en parlamentarisk styrelseform, och mången tycker då, att det just ej är så särdeles mycket värre att förtryckas af en enda högt uppsatt persons vilja, än af ett par tre af sina jemnlikar, som utgöra majoriteten uti riksförsamlingen.

Dock, sådant är tills vidare oundvikligt, synes det, om än vissa förslag framkommit för att lindra detta majoritetsförtryck.

Men Nils Krabbe började hysa tvifvel, huruvida ej en ändå större orättvisa funnes här i landet. Kungen hade makt och riksdagen hade makt, beggedera ypperligt afvägda mot hvarandra. Men månne det ej fanns en tredje, som var till stor del utesluten från allt deltagande i allmänna angelägenheter, nämligen folkets stora flertal.

Af Sveriges 5 millioner innevånare hade 288,000 rösträtt till andra kammaren, hvilket endast är omkring 6 procent af hela befolkningen. I kommunen röstberättigade äro 490,000 män och qvinnor, således omkring 10 procent, hvilket ju är något bättre. Ty dessa 490,000 välja landstingen och stadsfullmäktige, hvilka i sin ordning välja första kammarens ledamöter.

Men det är valrätten till andra kammaren, som är vigtigast för menige man, eftersom dock denna kammare onekligen måste anses vara deras representant, snarare än första kammaren.

Är det nu rätt att utesluta alla, som ej hafva 800 kronors inkomst, från valrätt till andra kammaren? Och är det rätt, att endast de, som skatta för minst 500 kronor, hafva rösträtt uti sin kommuns angelägenheter, och alla andra äro fullständigt politiskt omyndiga samt icke hafva det ringaste ord att säga uti en mängd frågor, som dock ofta röra dem på det aldra närmaste?

Nils Krabbe diskuterade ofta denna fråga med den gamle excellensen Lagströmer, dels medan denne ännu var qvar i regeringen, dels äfven sedermera.

— Jag kan ej fördölja för ers excellens, sade han den sista gången de talades vid, att jag börjar blifva alltmera öfvertygad om nödvändigheten af en utsträckning af rösträtten, både den kommunala och den till riksdagen, om ej ett berättigadt och farligt missnöje skall uppstå i landet.

— Jaså, du säger det? (sade excellensen småleende). Nå, låt höra!

De två herrarne voro egentligen dubröder, såsom vanligen är förhållandet inom hela konseljen. Men Nils Krabbe kunde, i likhet med de andra yngre statsråden, aldrig rätt komma sig för med att säga du till den vördnadsvärde gamle mannen, detta oaktadt flere uppmaningar. Duskapet var sålunda fullkomligt ensidigt, såsom det ofta äfven är inom militärståndet.

— Ja. Det synes mig, ju mera jag tänker på saken, alldeles ohållbart, att helt och hållet utestänga någon från all delaktighet uti fosterlandets angelägenheter. Den fattige må vara obildad, kortsynt, okunnig, men han har dock intressen, och dessa borde bevakas för honom af någon, som han sjelf har förtroende till, någon som han sjelf har valt. Valrätt borde han ha, om han än ej sjelf är valbar.

Det är möjligt, att man dervid borde gå försigtigt till väga, så att man ej äfventyrade, att alltför stor politisk makt lades i händerna på obildade och kortsynta menniskor. Att man således ej i början gåfve fullt lika stor röstmakt åt den utfattige mannen som åt den förmögne. Detta är möjligt, säger jag, ehuru jag ej är färdig att ännu ingå derpå. Men hvad som synes mig fullkomligt klart är, att ingen borda vara alldeles utan röst i hvad som rör hans egna angelägenheter. Hans önskningar, hans nödrop böra åtminstone blifva framburna och göra sig hörda.

— Det medger jag gerna, sade exc. Lagströmer. Frågan är blott, huru mycket makt man vågar ge åt vårt lägre folk i närvarande stund, utan att det blir farligt för samhället i många afseenden.

— Ja, precist så, ers excellens. Och den faran skulle ju i första hand kunna uppstå af två anledningar, ifall allmän rösträtt infördes vid såväl kommunala som riksdagsval. Den ena anledningen vore, om denna massa nya valmän skulle till sina förtroendemän välja dåligt folk, politiska äfventyrare och skojare, politici ex professo och charlatäner, som utgåfve sig för att vara folkets vänner, men egentligen endast vore betänkta på sin egen fördel. Ty jag måste erkänna, att jag hyser en viss betänklighet mot yrkespolitikern såsom folkrepresentant.

— Jag med (sade excellensen). Nå, och den andra faran?

— Den andra är att, om rösträtt gåfves åt de fattiga, för hvilka nöden ofta är en stor frestelse, så skulle de kanske kunna förmås att sälja sina röster och den politiska makten derigenom råka i händerna på plutokratiska äfventyrare, som ofta skulle använda den till sina affärssvindleriers befrämjande. Så lär fallet vara i Amerikas förenta stater, der mångmillionären köper sig in i representanthuset, tack vare allmänna rösträttens missbrukande af en befolkning, som alls ej är den värdig. Den utgöres ju ofta af Europas afskum.

— Fullkomligt riktigt! Nå, anser du nu, min käre Krabbe, att någondera af dessa begge faror kunde vara för handen här hos oss i Sverige?

— Uppriktigt och rent ut sagdt, nej!

— Jaså! Så bestämdt?

— Ja, så pass bestämdt som man kan säga något bestämdt i en sådan sak. Jag kan ju miss-

taga mig, det vet jag mycket väl. Men efter allt hvad jag har kunnat inhemta af andra, förutom min egen lilla erfarenhet, samlad under flera års funderingar i denna sak, har jag kommit till det resultat, att de två farorna vi nyss talat om ej äro för handen här i Sverige.

Att en och annan politisk äfventyrare skulle kunna genom den utsträckta valrätten inkomma i riksdagen, det vill jag icke förneka, och likaledes att en och annan röst blefve såld mot reda penningar. Men ej många! Vårt svenska folk är i sin helhet alltför klokt att låta sig förledas af politiska äfventyrare och alltför hederligt att för pengar sälja sina röster.

Hvad säger ers excellens?

Den äldre statsmannen satt tyst en stund. Slutligen sade han:

— Jag är benägen att tro, att du har rätt, på det hela taget. Det är mycket svårt att vara viss uti en sådan sak. Man vill så gerna låta förleda sig att draga slutsatser af enskilda fall, som ju ingenting bevisa. Jag satt nu, medan jag funderade på mitt svar, och lät min tanke dröja vid de fall, som jag personligen har reda på, mina drängar och småtorpare på min lilla gård i Småland. Vid en och annan måste jag småle, då jag tänkte att han skulle få rösträtt. Men andra igen, hur olika! Somliga ä' alldeles obegripligt kloka och sluga. Dessutom vet jag ju, att allt slags förtroende och ansvar uppfostra, utveckla. Mången är t. ex. som ett barn, innan han blir myndig. Sex månader efteråt är han en helt annan menniska. Förtroende

och ansvar bringa hastigt till mognad på ett högst märkvärdigt sätt.

— Ja visst. Och då man talar om faran af, att dessa nya valmän skulle så lätt låta sig ledas af andra, så glömmer man, hur oändligt många af de nuvarande låta sig ledas, redan nu, nästan som får.

— Ja (sade excellensen Lagströmer), hvem låter inte ibland leda sig? Det är ju just meningen med fri diskussion, att den ene ska' kunna öfvertyga och leda den andre. Vore sådant inte önskvärdt, så borde kamrarna visst inte diskutera, utan bara votera. Se bara på partierna i riksdagen, hur de ledas af sina chefer!

— Ja, man låter nog leda sig nästan lika mycket, fastän man skattar för 500 kronor och derutöfver.

— Ja, kanske till och med en 500-kronors karl inte alltid vet hvad han sjelf vill, förr än han har hört hvad nämndeman säger om saken, tillade excellensen småleende. Allt det der kunna vi vara fullkomligt öfverens om. Är man säker på, att de ej sälja sina röster och ej alltför lätt låta bedraga sig att sätta in skojare, så kan sjelfva den första frågan, huruvida de böra få rösträtt, anses vara besvarad med ja. Men du måste erkänna, att det återstår ännu en.

— Huruvida alla böra ha lika rösträtt, menar ers excellens?

— Ja. Om man erkänner, att alla, som hafva intresse af att samhället väl skötes, böra hafva någon röst uti dess angelägenheter, så tyckes det äfven vara naturligt och rättvist, att den, som har

större del uti det som skall skötas, äfven bör ega mera röster vid valet af dem som skola utföra uppdraget. Den grundsatsen är visserligen redan tillämpad i kommunallagarna och äfvenledes vid valen till första kammaren, som är grundad på kommunallagstiftningen. Men månne detta är nog, ifall allmän rösträtt införes? Borde icke äfven andra kammaren väljas enligt graderad röstskala? Visserligen ej på långt när så plutokratiskt som valen till landsting och stadsfullmäktige, hvarigenom första kammaren får sin förmögenhetsprägel. Men dock i någon mån graderad. För närvarande har den som skattar för 50,000 kronors årlig inkomst och den som skattar för 800 kronor lika många röster till andra kammaren, nämligen 1. Det är ju ganska demokratiskt, redan det. Men om vi införa allmän rösträtt, så skulle den 21-årige dagsverkaren, som ej rår om mera än de kläder han står och går uti, få lika rösträtt till andra kammaren som godsherren med 50,000 kronors inkomst om året. Är det riktigt rättvist, det? Har den dagsverkaren lika mycket intresse af, att allmänna angelägenheter väl skötas, som den, hvilken har en ofantligt mycket större insats, nämligen godsherren med de 50,000 om året? Skall han välja sin riksdagsman med samma omsorg, samma noggrannhet som den andre? Jag nekar visst inte, att han kan göra det och i många fall skulle göra det. Gud förbjude mig att säga något annat. Man kan ju vara lika hederlig karl fast man ej har annat än skjortan och byxorna som man står uti. Men är det, menskligt taladt, troligt a priori, att han skulle

vara en lika intresserad och nitisk valman som den andre? Och vidare. Är det riktigt rättvist mot den, som, vare sig genom arf eller genom eget arbete, förtjenat och nu sitter vid en stor egendom, att ej gifva honom åtminstone något mera att säga vid valet af deras gemensamma förtroendemän, än hvad hans egen statdräng har?

Ser du, min käre Krabbe (tillade excellensen Lagströmer slutligen), jag menar att man måste försöka att vara rättvis äfven mot den olycklige rike mannen. Han är ju icke egentligen någon stor brottsling för att han är rik, eller hur?

Nils Krabbe skrattade.

— Ers excellens är mycket elak, som gör narr af mig. Jag är fullt medveten om den svaga punkten hos den rena, oqvalificerade allmänna rösträtten. Frågan är blott, om ej dess fördelar uppväga den orättvisa, som ers excellens så riktigt påpekat. Jag är dock ej i princip emot en graderad röstskala för valen till andra kammaren, dock med vilkor, att skalan ej göres sådan, att deltagandet i valen blir helt och hållet löjligt, illusoriskt, gäckande, såsom i kommunala val nu ibland är förhållandet. Småfolket röstar, men utan den aflägsnaste förhoppning, att dess få stackare till röster ska' kunna inverka det ringaste grand emot plutokraternas väldiga hundratalsbataljoner till röstsiffror.

Ja (tillade Nils Krabbe eftertänksamt), kanske en moderat graderad röstskala skulle vara det rätta för närvarande och hjelpa oss att uppnå ändamålet. Och hvad är ändamålet? Jo, att samhället, det ansvariga, maktegande samhället, skulle komma att stå

på en ofantligt mycket bredare grundval eller bas, än det för närvarande gör, en grundval, som utgjordes af hela folkets stora lager, derifrån samhällspyramiden småningom smalnade af upp till sin spets konungen. Då, och då först, kunde man vara lugn för de sociala stormar, som helt visst i en snar framtid hota de samhällen, hvilka likna smala, redan vid basen smala, höga pelare, stående för sig sjelfva uti ett stort omgifvande haf, folket, den stora massan, som alls ej känner sig hafva något med samhällspelaren att göra utom sina skyldigheter. Inga förmåner, inga rättigheter, endast och alltid skyldigheter. Kommer det hafvet en dag uti våldsam rörelse, så faller pelaren omkull lik ett illa bygdt fyrtorn, ty den var ej grundad på den enda pålitliga grundvalen för en stark samhällsbyggnad, hela folkets breda och fasta lager.

De begge statsmännen sutto en stund tysta. Slutligen sade excellensen Lagströmer:

— Min käre unge vän, jag kan bara säga, att jag hoppas du har rätt, ty det är ett ytterst vigtigt steg du ämnar taga. En gång gifven, kan rösträtten aldrig tagas tillbaka, kom ihåg det, och har makten råkat i dåliga eller, jag borde kanske heldre säga, oerfarna händer, så är det omöjligt att återtaga den, utom genom en statskupp, hvarifrån Gud nådeligen beskydde oss. Ty två kunna spela det spelet.

I ett afseende har onekligen utsträckningen af rösträtten och medgifvandet af politisk makt åt den stora massan af folket stor nytta med sig. Folket tror nu ofta, att blott man får den bästa formen

för styrelsen af ett land, så skall allting annat godt genast följa af sig sjelf. Det kan vara nyttigt att bli tagen ur den villan.

Jag minns ännu, huru en del menniskor kände efter representationsreformens genomförande. Folk omfamnade hvarandra på gatan, gråtande glädjetårar. »Nu skulle Sverige blifva det lyckligaste land på jorden. Det tusenåriga riket stod för dörren!» Och nu talar en och annan på samma sätt om verkan af den allmänna rösträttens införande.

— Något kunna dock goda och rättvisa institutioner uträtta (invände Nils Krabbe vördsamt).

— Ja visst! Ja visst! Det vore dåraktigt att förneka den sanningen. Tro ej ett ögonblick att jag det ville göra. Jag menade blott, att den verkliga samhällslyckan beror hufvudsakligen på folkets eget framåtskridande på bildningens och sedlighetens väg och att ej alla samhällets brister kunna botas genom lagstiftning. Men allt det der vet du lika väl som jag. Förlåt mig.

Säg mig (tillade han ögonblicket derefter), hur ämnar du göra med qvinnorna? Du vill väl ge dem rösträtt också, om jag känner dig rätt?

— Ja visst! Ja visst! Naturligtvis! Så fort som möjligt. Det är ju en ren galenskap att neka rösträtt åt qvinnorna. Just de egenskaper, som dervid äro de vigtigaste, sans och måtta, försigtighet, en viss konservatism, som ej gerna rusar fram i det okända och opröfvade, allt det der ega qvinnorna vanligen i mycket högre grad än männen. Min tro är, vet ers excellens, att äfven om det vore någon fara uti allmänna rösträttens införande, så skulle

den faran försvinna, om man gåfve qvinnorna rösträtt på samma gång som åt männen. Och min enda fruktan är, såsom sjelf liberal politiker, att qvinnorna skulle tillföra det konservativa partiet en så stor makttillökning, att det finge öfverhanden under den närmaste framtiden och kanske ändå längre. Så konservativt anlagda äro i allmänhet qvinnorna. Jag ser en bekräftelse på denna uppfattnings riktighet bland annat deruti, att i England det är de konservativa statsmännen, som äro mera benägna att medgifva qvinnorna rösträtt än de s. k. liberala.

Men dermed må det gå hur som helst. Rösträtt böra qvinnorna få. Det är endast den enklaste rättvisa. För närvarande är det en af de saker man har att skämmas för här i Sverige, att rika och högt bildade qvinnor sakna valrätt till andra kammaren, medan deras unga oerfarna söner, ja, deras egna rättare och trädgårdsmästare hafva rösträtt. Jag har en granne der nere i min trakt, en enka, som sköter sitt stora gods sjelf, sköter det alldeles ypperligt och är för öfrigt en af de klokaste personer i hela trakten. Ja, hon saknar rösträtt, fastän hon har 50,000 kronor om året utaf sitt gods, som är taxeradt till $1^1/_2$ million. Hvar enda liten manlig fastighetsegare, hvars gård är taxerad till 1,000 kronor, och hvar enda en af hennes arrendatorer, som på minst 5 år arrenderar en liten jordbit värd 6,000 kronor, de hafva valrätt. Men inte hon, som de söka råd hos allesammans i allt hvad de göra. Ja, en tröst är (tillade Nils Krabbe skrattande) att de flesta af dem fråga henne först, huru de skola rösta.

— Ja, det är just det! (sade den äldre mannen småleende). Fruntimren ha visserligen inte rösträtt. Men det är de som ha den egentliga makten i alla fall, ty de styra oss, som ha den. En klok man frågar alltid sin hustru till råds, innan han gör någonting.

— Hur snart vi kunna hoppas genomföra qvinnans rösträtt, det är en annan fråga (sade Krabbe). Det dröjde 600 år, sedan Birger Jarl gaf dotter half arfsrätt med broder, och till den dag, då Oscar I gaf henne lika arfsrätt. Och jag finner, besynnerligt nog, att de ifrigaste förkämparne för allmän rösträtt här i Sverige ofta ej bry sig det minsta om att förskaffa den åt qvinnorna.

Dock går det väl temligen snart, kan jag tro. I några af de engelska kolonierna och några af Förenta staternas stater har det redan blifvit gjordt. När qvinnorna få rösträtt i England, följa vi väl småningom med vi också, tänker jag.

Svårigheten blir, här som alltid, med den gifta qvinnan. Ska' både hon och hennes man ega rösträtt? Ja, utan tvifvel. Om en ogift man och en ogift qvinna ha rösträtt, således 2 röster, och de sedan gifta sig, så är det orimligt att de då endast skulle få 1 röst tillsammans.

— Ja, det är sannt. Nå, man kunde ju låta man och hustru få halfva antalet röster hvardera uti den graderade skalan (i kommunala frågor) och 1 röst hvardera der allmän rösträtt är tillämpad (sade exc. Lagströmer). Ja, min kära Krabbe, du kommer att uträtta mycket, om du får lefva och vara qvar vid styret. Lycka till! Glöm bara ej,

att fri utveckling är den nyttigaste. Ingrip ej alltför mycket i den fria utvecklingen. Jag förstår mycket väl, hur lockande det skall vara för en energisk och menniskoälskande natur sådan som din, att använda statens hela makt till åstadkommande af stora och vackra reformer. Men vakta dig att ej gränsen till statssocialism öfverskrides. Inblandar staten sig i allting ända derhän, att sjelfständig verksamhet och initiativ förlamas, så kan dermed visserligen åstadkommas en slags mönsterstat, som ser präktig ut på ytan. Men den bär inom sig fröet till sin egen undergång, ty folkets inre kraft till framsteg är förlamad, och allting stelnar till sluts och domnar. All utveckling bör ske normalt, lugnt, växa ut organiskt ur sig sjelf. Det är frestande att göra allt. Men det är farligt. Var försigtig!

— Jag lofvar att vara det. Men säg mig, ers excellens, hvar är gränsen mellan en regerings berättigade ingripande verksamhet och statssocialism? Jag har aldrig lyckats finna den bestämdt markerad.

— Jag tror ej den kan bestämdt markeras. Den är olika vid olika tidpunkter af en nations lif. Ibland kan det vara en regerings skyldighet att ingripa och sätta lif i det domnande folkmedvetandet, en annan gång att söka styra nationens sjelfverksamhet i en rätt riktning, stundom att ej alls ingripa, utan blott verkställa folkbeslutet. Statsmannen måste alltid hafva så att säga sitt finger på nationens puls, lyssna med spändt öra till dess hjertslag. Ingripa eller icke ingripa, det är ett af statsmannens ständigt återkommande problem.

— Tack, ers excellens! Jag skall minnas dessa ord.

— Och en sak till. Får du tillfälle, så tänk på arbetarne. Gör något för dem. De ha det nu mycket illa. De flesta arbeta hårdt hela sitt lif och ha dock intet, när sjukdom eller ålder hindra dem att arbeta. Sådant är icke som det borde vara. Det är orätt mot arbetarne och farligt för samhället. De ha varit mycket tåliga, deras tålamod har räckt i århundraden, ja i årtusenden. Men vissa tecken gifva vid handen, att deras tålamod håller på att taga slut. Den dagen då det sker blir en svår dag för samhället. Finge jag således säga dig ett ord, min kära Krabbe, om vi ej vidare se hvarandra i detta lifvet, så vore det »gör hvad du kan för arbetaren». Arbetarfrågan är den största uppgift vår tids statsmän ha att lösa, och på dess lösning beror det nuvarande europeiska samhällets bestånd. Så har en mycket stor statsman sagt. Och han har rätt.

— Jag lofvar ers excellens (sade Nils Krabbe) att göra hvad jag kan. Han var djupt rörd. De två statsmännen återsågo hvarandra icke mera.

Tredje Kapitlet.

Faster Christinas vistelse uti det Krabbeska huset i Stockholm åstadkom visserligen ganska mycket besvär för familjen, men blef på samma gång

en källa till ständig munterhet och roliga situationer.

Den gamla damen var uppkommen dels för att taga reda på huru hennes brorsdöttrar hade det och dels för att se sig litet omkring i Stockholm, der hon ej varit på bortåt 50 år. Fastän hon naturligtvis ej kunde orka vara ute i societetslifvet, ville hon dock gerna se så mycket af Krabbes umgängeskrets som möjligt och lägga märke till, huru folk buro sig åt nu för tiden, huru de klädde sig, hvad de talade om och så vidare. Derför kom hon nästan alltid in i förmaket, när hon hörde att det var någon på visit inne hos Elsa. Hon och Brita bodde nämligen uti ett par rum i ena ändan af våningen, den som var närmast Nybron, faster Christinas rum med utsigt åt Strandvägen, Britas der bredvid men åt gården. Man kunde vara i det närmaste säker på att, några ögonblick efter det tamburklockan hörts, dörren öppnades till faster Christinas rum och de tre personerna, som bodde der inne, kommo inspatserande. Först kom mopsen Tasso som avant-courier, derefter faster Christina sjelf och sist den stora vackra katten Dante.

I början hade den gamla damen försökt att hindra sina favoriter att vid sådana tillfällen följa henne in uti sällskapsrummen. Men de kommo likväl alltid in förr eller senare, vare sig samma väg som hon eller omvägen genom köket och tamburen. Var dörren då stängd, hade de många medel att få den öppnad för sig. Tasso skrapade med sin fot på dörren eller skällde ihärdigt med intermittenta små skall, och Dante jamade på ett sätt

som hördes genom hela huset. Ingen dörr kunde i längden motstå dem.

Att strida emot dessa favoriters tyranni var fåfängt. Elsa och Nils underkastade sig det på det snällaste sätt i verlden och endast skrattade åt de komiska situationer som uppkommo derutaf.

— Vet du hvad Dante gjorde i dag? (sade Elsa en gång till sin man, då han sent på middagen hemkom från sitt embetsverk).

— Någonting tokigt kan jag föreställa mig?

— Ja, kära du! Grefvinnan Engelheim var här. Faster Christina kom som vanligt in för att se, hur en öfverhofmästarinna såg ut nu för tiden, och naturligtvis hade vi både hunden och katten här inne strax efteråt.

— Jag undrar bara på (sade Isola) att inte Brita också kommer in.

— Och tror du inte att, rätt som det var, gaf Dante sig till att hoppa upp i knäet på grefvinnan Engelheim!

— En sådan oförskämd best! Nå? Hur togs det?

— Jo, hon bara skrattade och sa': »Låt honom vara! Han känner nog på sig, att jag är en stor kattvän. En sådan ståtlig katt!» Hon började stryka honom på ryggen, och Dante han spann och lade sig till slut i hennes knä, ytterst belåten. Hon kunde knappt få ner honom när hon skulle fara.

Och faster Christina är så förtjust uti grefvinnan Engelheim! Hon tycker att någon bättre öfverhofmästarinna kunde hon omöjligt tänka sig. De blefvo så goda vänner, att samtalet egentligen fördes emellan de två, och Isola och jag fingo höra på.

Hvad Brita beträffar, så var hon visserligen inte inne sjelf, men jag trodde nästan att hon skulle komma in också, så van är hon vid, att faster ingenting kan göra utan att hon är med, och för resten talade faster med grefvinnan om henne större delen af tiden. Hon fick många goda råd hvart Brita borde gå för att få den sorts andliga spis som passar henne bäst.

— Det var ju förträffligt! Grefvinnan Engelheim anses vara litet grand åt det hållet sjelf, har jag hört sägas, åtminstone stark beundrare utaf lord Radstock. Apropos om lord Radstock, så berättades en sorglig historia i dag uti beredningen. Det var naturligtvis Robbs, som ville åt sin vän Rhenkrona och aldrig underlåter att kolportera sådant der.

— Nå?

— Jo, här lär vara en liten kapten som heter Borck, en af lordens aldra mest fanatiska lärjungar, en liten dum karl för öfrigt, säger man, och förfärligt okunnig och illiterat, men som har blifvit en stor man uti det der partiet, hos hvilket man bara behöfver ha religiös svada och värme och aldrig ge det ringaste skäl för hvad man påstår, utan bara gå på och säga att det är så och, i nödfall, att det står i bibeln. Då tystnar naturligtvis snart allt motstånd.

Men en dag råkade den stackars lille mannen på en, som inte var så lätt att tas med, en löjtnant Rosenberg tror jag han hette, en mefistofelisk figur, med mycket godt hufvud och suveränt förakt för allt hvad religiöst svammel heter. Han hörde tåligt på hvad Borck hade att berätta om helvetet

och den eviga fördömelsen, och Borck trodde sig ha gjort intryck på honom. Men så frågade Rosenberg mycket stilla och vänligt: »Hvar står det der, du Borck?» — »Hvar det står?» sa' Borck, »vet du inte det? I bibeln naturligtvis.» — »Jaså i bibeln», sa' Rosenberg liksom begrundande, »ja, den boken har jag hört talas om. Man kan ju lita på att allt hvad der står är sannt?» — »Om man kan lita på!», sade Borck förfärad; »det är ju Guds ord, vet jag.» — »Jaså, det är Guds ord? Han har skrifvit det sjelf, således?» — »Javisst!» — »Du har sett det exemplar, som han sjelf skref, kanske?» — »Sjelf skref! Nej, han, eller rättare sagdt den helige Ande har dikterat bibeln för de heliga Guds män, som skrifvit den. Förstår du inte?» — »Jaså, jo, jag förstår. Och du har sett den boken, som de der heliga männen skrefvo?» — »Sett den? Sett den? Nej, men det är afskrifter, öfversättningar naturligtvis, utaf deras skrifter.» — »Jaså ja, afskrifter. Ord för ord, naturligtvis, alldeles fullkomligt lika?» — »Ja, naturligtvis.» — »Och afskrifterna ä' vidimerade — du vet ju hvad vidimerade vill säga, Borck?» — »Ja visst vet jag det», sade Borck otåligt, »jag har ju vidimerat tjenstetörteckningar och sådant der otaliga gånger. Man skrifver på 'lika med originalet intygar'.» — »Ja, man gör det», sade Rosenberg liksom drömmande. »Och det der exemplaret, den der afskriften af bibeln, som du läser uti, är vidimerad, säger du, så att du vet säkert att den är fullkomligt lika med originalet, som var dikteradt för de heliga männen af den helige Ande?» — »Vidimerad!

Vidimerad!» upprepade Borck, »ja, visst är den det, visst är den det!»

Han kunde inte nog ofta upprepa det der ordet »visst är den det! Vidimerad, ja, visst är den det! Vidimerad? Naturligtvis». Han var så groft okunnig, den der lilla kaptenen, som åtog sig att undervisa andra menniskor uti religionssaker, att han inte ens hade reda på de enklaste fakta rörande bibeln och dess skrifter och huru vi fått dem. Att Moses skrifvit de 5 Moseböckerna och att evangelisterna författat hvarje ord af de evangelier som bära deras namn, derom hade han intet tvifvel.

Rosenberg satt och såg på honom en stund med diabolisk njutning af att se det allra första frö till oro och tvifvel börja gro uti Borcks sinne. Derefter steg han upp och sade, i det han gick sin väg »ja, det är kanske bäst, att du hör efter hur det är med den saken, om du inte är riktigt säker. Se'n ska' vi tala vidare i ämnet, om du vill».

Stackars lilla Borck! Ifrån det ögonblicket började allting småningom brista sönder och falla i stycken för honom. Han var en sådan der, för hvilken auktoriteten är allt, och den högsta, skönaste sanning intet, om han inte visste hvem som skrifvit den. Han kunde aldrig läsa ett stycke uti en bok och våga utbrista »detta är evig sanning», »detta är eviga lifsens ord», förr än han visste hvem som skrifvit boken. Då först, om författaren var en som han trodde på, blef det sanning för honom, eljest inte. Och bibeln var Guds ord, det hade han hört, skrifven af den Helige Ande.

— Nå, kära Nils, skynda dig! Jag hör på ditt sätt att tala, att det slutade på något ohyggligt sätt.

— Ja, det slutade i högsta grad tragiskt. Ifrån det der samtalet med Rosenberg nästan sprang han hem, rusade uppför trapporna och tog fram sin bibel. Med feberaktig oro sökte han uti den och uti alla andra religiösa böcker han egde efter något intyg om, att Nya Testamentet var rätteligen afskrifvet och lika lydande med det af den Helige Ande för Gudsmännen dikterade ordet. Då han ingenstädes kunde finna ett sådant intyg, vågade han slutligen fråga en trosförvandt, en lärd och from, men enfaldig man, rörande uppkomsten af Nya Testamentet. Han fick först och främst den upplysningen, att den äldsta grekiska handskriften af Nya testamentets böcker, som blifvit bevarad intill våra dagar, anses vara skrifven uti 4:de århundradet.

— Jaså. Uti 4:de århundradet? Inte förr? Fjerde århundradet? (sade han, och derefter kom hans nästa fråga, framsagd med darrande och bäfvande röst).

— Den var naturligtvis — vidimerad?

— Hur menar kapten? Vidimerad?

— Jag menar, att den naturligtvis var lika lydande med den ursprungliga, med Guds eget ord, nedskrifvet af evangelisterna, Paulus och de andra gudsmännen?

— Javisst var den lika lydande. Det var ju bibeln, vet jag.

— Javisst ja. Man kan ju då säga, att denn var vidimerad, att den var fullkomligt ordagrannt

afskrifven af originaltexten och sedan fullkomligt riktigt öfversatt, naturligtvis?

— Ja, det kan man naturligtvis säga. Det är väl ingen troende kristen som tviflar på det, allraminst kapten, hoppas jag? Det vore sorgligt.

— Nej, nej! — Ja, då tycker jag, att man kan säga, att den var vidimerad.

— Ja, visst kan man säga det, om man tycker det är rätt att nyttja ett sådant uttryck, när det rör Guds ord! — Borck försökte vara nöjd, men tviflet låg qvar och grodde i hans sinne. Det var en olycka för honom, att han hade så väl reda på, hvad som menades med det ordet vidimerad. Han hade en gång fått 24 timmars arrest för det han i sin tjenst skrifvit en dylik attest på en afskrift, som sedan befanns oriktigt gjord. Det lärda latinska ordet hade derigenom erhållit mycket stor vigt hos hans obildade sinne.

Han försjönk småningom till grubbel och till tvifvel. Hela marken tycktes honom slutligen osäker, då grunden för alltihop hade rubbats. Tänk om bibeln ej var rätt afskrifven, eller rätt öfversatt? Ty att den ursprungligen var af Gud dikterad, derom var han alltid viss.

Till slut blef han halffånig, satt för det mesta hemma hos sig och hviskade oupphörligt helt tyst: »»Jag ville så gerna se bibeln vidimerad! Då skulle jag bli så lycklig. Vidimerad! Vidimerad! Ack den som —

En dag hängde han död i spjellsnöret. På hans bord låg ett papper der han skrifvit »Vidimerad! Vidimerad! Kan ingen visa mig en bibel

som är vidimerad? Nej, ingen! Då kan jag inte lefva längre, ty jag har ingenting att tro på.» Stackars lille man!

— Ja (sade Isola) men jag kan inte hjelpa att jag tycker som kapten Borck, att vi gerna kunde fått Guds ord vidimeradt, så hade vi vetat hvad vi skulle tro på. Nu kan ju hvar och en tro hur han behagar och skylla på, att ingen vet, hvem som har skrifvit bibeln eller som öfversatt den till svenska.

— Men, kära du (svarade Elsa), det hade ju ändå inte hjelpt. Till och med de, som inte tviflar det ringaste på, att bibeln är Guds eget ord och bokstafligen sann från perm till perm, så gräla de ändå lika mycket om huru ordet ska' förstås. Hur ska' man göra med det, Nils?

— Man ska' ta saken som den är.

— Hvad vill det säga? Ta saken som den är??

— Att inte två menniskor i hela verlden kann fatta sanningen på alldeles fullkomligt samma sätt, men att, så som hvar och en ser den, skall han stå fast vid den. Kan man dertill låta bli att slå ihjäl sin granne för att han inte ser sanningen på samma sätt som en sjelf, så kan man inte komma längre, här på jorden åtminstone.

— Men någon måste väl då ha orätt?

— Ja, kanhända, men kanhända också inte.

— Det förstår jag inte.

— Nej, inte jag heller, men jag tror ändå, att det är det sannolikaste, att det är så.

— Att det är hur? Du gör mig galen, Nils! Alla skulle tycka olika, och alla ändå ha lika rätt??

— Nej, inte alla, men många.

— Och således menar du —?

— Jo, att hvad vi hvar och en af oss kalla sanning, ofta endast är en af de många olika prismatiska färger, i hvilka det hvita sanningsljuset från himlen bryter sig i våra själars ögon. Den ena ser det blått, den andra grönt, den tredje violett o. s. v. Hvar och en svär på, att det är så, som han sjelf ser det. Och han har ju rätt. Det är så, för honom. Men alla de olika skiftningar, som våra ögon skulle kunna uppfatta, om vi kommo uti samma läge som de andra stå uti mot prismat, och slutligen alla de otaliga finare skiftningar, som våra ögon nu inte ä' skapade att kunna uppfatta, af alla dessa blir dock till slut ett enda ljus, som vi en gång hoppas få skåda, det hvita ljuset, hela sanningen. Ty att sanningen dock är en, derom tviflar jag ej ett ögonblick. Eljest skulle jag nödgas, som stackars lilla Borck, gå och hänga mig.

Hvarföre vi inte fått se sanningen hel och hållen, eller hvarföre vi blifvit så skapade, att vi inte kunna tåla vid att se den i sin helhet, det vet jag inte. — Men nu till något annat. Är faster hemma?

— Nej, hon är ute och motionerar Tasso. Hon skulle gå nedåt Djurgårdsbron, tror jag. Ville du henne någonting?

— Ingenting som brådskar. Jag har fått reda på hvad hon ville veta om frälsningsarméns möten. Ämnar hon sig dit sjelf, tror du?

— Jag föreställer mig, att det egentligen är för Britas räkning. Brita lär ha kommit ihop med en

filial af frälsningsarmén nere i Skåne, och är nu mycket angelägen, att se sjelfva hufvudtemplet här i Stockholm.

Fjerde Kapitlet.

Nils Krabbe hade lofvat den gamla excellensen Lagströmer att tänka på arbetareklassens ställning, och en af hans första regeringsåtgärder gick ut på att försöka uppfylla detta löfte.

Men härvid mötte han motstånd inom sjelfva regeringen, och det på ett håll, der han minst väntat sig något sådant.

Det finnes en slags statsmän, som äro hvad man kallar doktrinärer. När en sådan har fått höra en lära, som djupt gripit honom, blifvit lärjunge af en statsdoktrin, hvars sanning fullständigt bemäktigat sig honom, händer det ofta, att han blir helt och hållet dess slaf. Han kan ej frigöra sig ifrån dess herravälde. Han tillämpar denna doktrin öfverallt, och han anser det vara en svaghet att låta förmå sig, att i ringaste mån afvika ifrån dess grundsatser, följderna deraf må bli hvilka som helst. Han utgår nämligen från det antagandet, att om en princip är riktig, så bör den alltid tillämpas. Förr eller senare skola följderna blifva välsignelserika, äfven om stundom mycket lidande deraf först uppstår. Bättre är, säger den doktrinära statsmannen, att på ett konseqvent och genomgående sätt till-

lämpa en riktig grundsats i sin helhet, än att låta narra sig att i viss mån afvika derifrån, för att hastigare vinna en gifven fördel. Den slutliga vinsten blir större, om man troget tillämpar en teori, hvars sanning man erkänt, än om man låter förmå sig till, att mer eller mindre modifiera densamma och sålunda måhända till slut får den för alltid bortfuskad. En af de teorier, som på detta sätt blifvit gripen och envist tillämpad af de doktrinära statsmännen, är den om statens eller regeringens passiva hållning gent emot de fattigare klassernas (särskilt arbetsklassens) tillstånd i kroppsligt och andligt afseende. Sådana statsmän äro af den bestämda åsigt, att staten bör på intet sätt ingripa för att åstadkomma en förbättring i detta tillstånd. »Tag bort alla hinder (heter det enligt denna lära). Gif den fullständigaste frihet. Förbättringen i såväl materielt som andligt afseende skall då af sig sjelf och på ett normalt, sundt sätt inträffa. Ingriper man deremot, så skall resultatet endast blifva en konstlad, skenbar förändring till det bättre, och arbetarne skola deraf erfara en mycket stor skada, derigenom att de i mer eller mindre grad blifva förvandlade till statens fattighjon. Detta är en af statssocialismens största faror. Att på något sätt pensionera kroppsarbetare är ett mycket stort steg i riktning mot allmän statssocialism. Ty om hvarje kroppsarbetare, som råkat i armod eller sjukdom, har berättigade anspråk på att få understöd af staten, hvem kan då ej hafva sådana anspråk? Vi äro alla arbetare, om än ej kroppsarbetare. Det ena slag af arbetare är så godt som det andra, och alla äro lika

väl förtjenta af understöd, när de misslyckats i sina försök att lifnära sig sjelfva.»

Stark i känslan af dessa teoriers obestridliga sanning, afvaktar den doktrinära statsmannen med yttersta lugn händelsernas utveckling. Det må gå hur som helst. En riktig teori skall riktigt, det vill säga konseqvent, tillämpas. Ruat cœlum! Himlen må instörta, förr än han afviker från sin doktrin. Revolution och anarki må komma. Men bryta emot sin erkändt riktiga grundsats, det gör han icke, kosta hvad det vill.

En annan slags statsman är den, som, likt Nils Krabbe, säger sig ha funnit, att man ej alltid kan fullt konseqvent genomföra en äfven erkändt riktig grundsats. Hvarföre det så är, det vet han kanske ej. Han erkänner sig vara en kortsynt varelse, som ej kan öfverskåda de menskliga förhållandenas oändliga väfnads alla trådar. Vore han en Gud, så skulle han troligen kunna det, och sannolikt skulle han då äfven vara doktrinär. Sanningen att säga tyckes det ibland, som om allmakten vore doktrinär af den renaste skola, ty huru ohyggligt det än ser ut i verlden, och hur mycket allting går på tok, tillämpas dock de eviga verldslagarna omutligt, ja, man vore stundom frestad att säga, obarmhertigt konseqvent. Men en statsman af Nils Krabbes cert är icke någon Gud. Han är en fattig mensklig varelse, kortsynt måhända, men som ju ej har fått annat att vägleda sig med, än dessa sina kortsynta ögon. Och han har tyckt sig finna, att det ibland är bättre att vara litet inkonseqvent, än att äfventyra samhällets sammanstörtande. Historien har lärt ho-

nom något härom och hans hjerta har sagt honom detsamma. Det är möjligt, att arbetsklassen borde, teoretiskt riktigast, fortfara att träla i ännu tusentals år i hopplöst elände, hellre än att man bryter mot den teori, som förbjuder att ingripa i sjelfutvecklingens jemna gång. Men det är också möjligt, ja sannolikt, att arbetsklassen ej finner sig i denna pinsamma utvecklingsprocess, och att den gör ett försök att på en hastigare, om än mindre riktig väg förskaffa sig en drägligare tillvaro. Detta försök kunde lätt blifva ytterst våldsamt och för samhällets bestånd farligt.

Under sådana förhållanden beslutar sig den praktiska, icke doktrinära statsmannen för, att vidtaga åtgärder, som visserligen smaka något af statssocialism, men som han dock hoppas ej skola leda till dess farligaste konseqvens, nämligen individens uppgående i staten och totala förlust af eget initiativ och sjelfbestämmelse. Han ämnar ej lägga beslag på arbetarnes frihet och säga dem hvad de skola sysselsätta sig med. Men han anser sig hafva rätt att se till, att kroppsarbetarne arbeta under någorlunda drägliga vilkor i afseende å luft, helsa och frånvaro af kroppsfara. Han erkänner alls icke arbetsgifvarens pockande fordran på det fria aftalets rätt. »Denne mannen är min arbetare», säger arbetsgifvaren, »och en fri medborgare. Hvarföre förhindra honom att uppgöra de vilkor han anser för sig förmånligast eller åtminstone de enda för sig åtkomliga?» Staten svarar härpå: »Han är din arbetare, men han är min medborgare. Jag kan ej tillåta dig att förstöra honom så, att han blir till medborgare

oduglig. Dels är han hjelplös i din grymma hand, till följd af sin fattigdom, och dels har han ofta ej annat än ett barns begrepp om hvad som är för honom skadligt. Jag anser mig derföre hafva rättighet att ingripa häri, liksom jag redan ingripit i fråga om barns arbete i fabriker och vidtagit flera andra åtgärder som uppväckt ditt missnöje. I afseende å lönens storlek och arbetstidens längd skall jag tills vidare ej inblanda mig i eder uppgörelse. Måhända kommer dock den dag, då äfven detta blir nödvändigt.»

Vidare ansåg Nils Krabbe sig kunna frångå den strängt doktrinära teorien om icke-inblandning äfven i ett annat afseende. Han var en varm vän af förslaget till arbetareförsäkring och arbetarepensionering.

Men här stötte han på motstånd såväl inom som utom regeringen. Statsrådet Rhevillius var jemte ett par andra statsråd särdeles obenägen att ingå på några förslag i denna riktning. Han ansåg att det skulle ovilkorligen inom kort leda till den renaste statssocialism. »Hvem skulle då ej anse sig berättigad till statsunderstöd när han är i behof deraf?» frågade han förfärad. »Vi pensionera embetsmän, det är sannt, men det är för att de äro statens tjenare. Nej, låt de enskilda arbetsgifvarna pensionera sina arbetare. Tvinga dem dertill i nödfall. Det kan ju ingå i lönevilkoren.» »Sådant vore första steget till, att staten blandade sig i löneaftalet mellan arbetsgifvare och arbetare», sade Nils Krabbe, »och derpå äro vi ej ännu beredda. Det vore ju fullt ut lika mycket statssocialism deri,

som att af allmänna medel bekosta arbetarepensioner och olycksfallsförsäkring.» Statsrådet Rhevillius erkände att så var och ref sig i håret i sitt bekymmer öfver den farliga väg, som hans unge chef ämnade inslå. Statsministern fortfor:

— Om vi kunde beherrska varu- och arbetsmarknaden, så vore det naturligtvis det enklaste att säga till arbetsgifvaren »så mycket skall ni gifva era arbetare i lön. Det räcker till hans dagliga behof nu, och till att spara ihop ett reservkapital för ålderdomen.» Men det kunna vi ej säga. Vi kunna omöjligt veta, huruvida ej arbetsgifvaren har rätt, då han svarar oss: »med sådana löner skulle jag gå under. Min rörelse bär sig nätt och jemt ändå, med de nuvarande lönerna.»

— Arbetsgifvaren sjelf är den enda som har skyldighet att pensionera de arbetare, som äro i hans tjenst (upprepade statsrådet Rhevillius). Det är emot den enklaste princip af rättvisa eller sund statsekonomi, att taga af andras medel och pensionera hans arbetare. Det kan då lätt hända, att jag t. ex. måste hjelpa till att pensionera en arbetare, hvars produkter jag aldrig i mitt lif begagnat. Ers excellens röker inte, det har jag observerat?

— Nej, aldrig. Jag afskyr tobaken.

— Och ändå skulle ers excellens tvingas att bidraga till att pensionera alla åldriga eller ej arbetsföra tobaksarbetare! Vore det rimligt eller rättvist?

— Åker du någonsin skridskor, min kära bror?

— Nej, aldrig! Hur kan ers excellens fråga? Med min figur och vid min ålder? Gud bevare mig väl!

— Jag deremot åker ofta skridskor. Hjelp du till att pensionera smeden, så skall jag pensionera cigarrarbetaren. Vi göra det begge för samhällets skuld, inte för vår egen personliga nytta. Lägg noga märke till, att jag erkänner riktigheten af din åsigt, att fabrikanten är den som borde göra det i båda fallen. Men då han ej kan förmås att göra det, som jag nyss sade, så är det bättre att vi göra det, ehuru det ej är teoretiskt riktigt, än att samhället förgås. Om jag skall passera en bristfällig bro, som det är en annans skyldighet att underhålla, så kostar jag heldre sjelf på brons lagning än jag störtar i strömmen.

— Så farligt är det väl inte heller ändå? (sade Rhevillius småleende).

— Jo, jag fruktar att det är ganska farligt (sade statsministern allvarsamt). Många tecken tyda på, att vi snart störta i strömmen, om vi ej reparera det underlag, på hvilket samhällsbron hvilar. Och månne det då är klokt, att insistera på en riktig teori, som nu ej kan utföras, och heldre låta allt gå på tok, än att göra hvad som visserligen inte är strängt teoretiskt riktigt, men som räddar samhället?

— Det är så roligt, tycker jag (svarade envist Rhevillius), att kunna i praktiken följa de åsigter, som man erkänner vara fullt teoretiskt sunda och statsekonomiskt riktiga. Men om jag trodde, att vi ginge på en sådan vulkan, som ers exc. tycks känna under sina fötter, så säger jag ju inte, att jag skulle vara så bestämdt emot statsförsäkringar för privata arbetare. Jag tror dock att jordskorpan ännu är tjock nog och håller en tid till.

— En stor orättvisa, som varat i tusentals år, det är en vulkan, som kan bryta ut när som helst (sade Nils Krabbe), hur tjock jordskorpan än förefaller att vara. Vi ha länge hört det dofva mullrandet i jordens inre, tyckes det mig.

— Ers exc. har goda öron (sade statsrådet Rhevillius småskrattande). Jag tycker det ser lugnt och bra ut, jag.

Femte Kapitlet.

När den gamle statsministern afgick, och baron Nils Krabbe intog hans plats, uppstod ett tomrum uti konseljen, som strax måste fyllas. Men det gick lätt nog denna gången. Excellensen Lagströmer hade en gång visat Nils Krabbe en liten röd marokinsbok, i hvilken han uppgjort en lista å lämpliga statsrådskandidater, jemte allt hvad med dem stod i sammanhang, deras egenskaper, deras tjenster, deras familjförhållanden och så vidare. Vid vaktombytet de begge herrarne emellan hade baron Krabbe fått såsom gåfva emottaga denna lilla röda bok, och dermed, som han uttryckte sig, öfvertagit hela lagret af möjliga ministerkandidater.

Med hjelp af dessa anteckningar lyckades man nu snart finna en lämplig person att fylla den lediga konsultativa statsrådsplatsen, sedan statsrådet Rhevillius öfvertagit justitieministersportföljen.

Det nya statsrådet hette Berghman, var professor uti historia vid Upsala universitet och hade

som riksdagsman för universitetet visat sig vara en skicklig talare och klok politiker. Konseljen fick sålunda nu följande utseende i statskalendern:

Statsminister:

H. exc. friherre Nils Krabbe, K. m. st. k. N. O.

Minister för utrikes ärendena:

H. exc. frih. Gustaf Raaben, R. o. K. af K. M. O.

Statsråd:

Johan Samuel Trübner, R. o. K. af K. M. O.

Alexander Magnus Rhenkrona, Chef för k. landtförsvars-departementet m m.

Bengt Leonard Rhevillius, Chef för k. justitiedep. m. m.

Claes August Robbs, Chef för k. civil-dep. m. m.

Carl Johan v. Skragge, Chef för k. sjöförsvarsdep. m. m.

Elof Gustaf Möllerhjelm, Chef för k. finansdep. m. m.

Ernst Tregorius, Chef för k. ecklesiastik-dep.

Nikolaus Christer Berghman, R. N. O.

Nu såsom alltid hade den nya statsrådsutnämningen förorsakat mycket diskussion och någon undran. Icke derför att statsrådet Berghman ej antogs kunna blifva ett bra statsråd, men det fanns så många andra, som allmänna meningen hade utpekat såsom lämpliga och sannolika kandidater till platsen. Dessa funnos dels uti riksdagen, dels uti den högre embetsmannakretsen, uti högsta domstolen, bland expeditionscheferna och så vidare.

Den så kallade allmänna meningen har nog ibland rätt i sina gissningar och sina omdömen. Men ibland tar den på ett högst märkvärdigt sätt

fel, när den försöker sig på med att säga, hvem som passar eller inte passar till statsråd. Saken är nämligen den, att allmänna meningen dömer nästan uteslutande efter hvad den lyckats uppfånga rörande kandidatens förmåga i vissa afseenden, såsom t. ex. kunskaper, talaregåfva m. m. »Det är en skicklig karl, van talare och debattör.» »Det är en utmärkt präktig karl!» »Det är en utmärkt klok och hederlig karl och rutinerad embetsman.» Dessa och flera yttranden får man vid sådana tillfällen höra om en mängd af de sannolika kandidaterna. Och det oaktadt händer det ofta, att ingen af de sålunda utpekade blir ens tillfrågad om han vill blifva statsråd, medan en i stället utnämnes, ofta först efter ganska mycket öfvertalande, som ingen menniska gissat på.

Förklaringen af detta underliga förhållande stod att finna uti excellensen Lagströmers lilla röda marokinsbok, hvilken nu innehades af hans efterträdare. En liten titt i densamma vore derföre måhända ganska intressant.

Alla de egenskaper, som nyss blifvit uppräknade, äro visserligen i mer eller mindre grad nödvändiga för en konungens rådgifvare, och utan dem kan ej gerna någon komma i fråga att blifva det. Men de äro allesammans till alls ingen nytta och göra icke sina innehafvare på minsta vis lämpliga till statsråd, om dessa icke derjemte innehafva andra qvalifikationer, som deremot äro oundgängligen nödvändiga.

Dessa andra egenskaper äro ganska många, men de kunna, om man så vill, alla sammanfattas uti

en enda, allmänt betecknande, nämligen den att icke vara hvad fransmännen kalla »mauvais coucheur» eller »otreflig sängkamrat». Är man mauvais coucheur, då duger man ej till statsråd, hur skicklig man eljest än må vara. Ty då bryter man snart sönder allting och ministerkris uppstår. En ministerkris kan visserligen uppstå af andra orsaker. Sjelfva statschefen kan blifva missnöjd med en af sina rådgifvare. Riksdagen kan visa en eller flera af dem misstroende. En af dem kan sjelf finna sig såråd och vilja afgå, vare sig af den ena eller den andra anledningen, hvarvid den vanligaste är, att han icke finner riksdagen nog beakta hans åsigter eller hans anslagsfordringar. Man har sett en minister afgå för att några ledamöter af kammaren pratat högt medan han talade, en annan för att han fått en liten s. k. prickning rörande någon embetsåtgärd, eller för att statsutskottets nedprutningar af några tusen kronor uti hans budgetsförslag blifvit af kamrarne bifallna, o. s. v.

Men ingenting är så farligt för en ministärs lif, ingenting gör dess tillvaro så osäker, som då den inom sig innehåller någon orolig ande, någon bråkmakare, någon som nödvändigt vill hafva sin egen vilja fram uti allting, stort eller smått, och som gör det mesta af alla små förekommande och oundvikliga förtretligheter, kort sagdt en mauvais coucheur. En sådan blir ett jäsningselement inom regeringen, en sprängsats, som förr eller senare exploderar och spränger ministären åt alla håll. Det aldra minsta jästfrö åstadkommer, som vi veta, jäsning inom hela degen. Så ock med ett enda dy-

likt frö till oro uti en ministär. Inom en otroligt kort tid är den förut fastast förenade och fredligaste konselj splittrad uti olika delar.

Nils Krabbe fann uti sin företrädares röda marokinsbok följande korta beskrifning, hurudan en konungens rådgifvare i nuvarande tid bör vara.

Först stod der inledningsvis, huruledes visserligen hvarken den svenska grundlagen eller ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter innehåller någon antydan, långt mindre någon bestämmelse derom, att statsrådets ledamöter nödvändigt böra vara eniga uti alla frågor, icke ens de större och principiella. De hafva endast att hvar för sig afge sin mening, och, der de icke kunna instämma uti Kongl. Maj:ts på grund af föredragande statsrådets hemställan fattade beslut, derom till protokollet låta anteckna sin reservation. Sådan är vår grundlags bokstaf. Men småningom har sedan 1810 uppfattningen häraf väsentligen ändrats och slutligen kommit derhän, att man numera icke anser en minister böra eller kunna längre qvarstå, der han uti väsentliga frågor hyser olika åsigter mot det föredragande statsrådets af Kongl. Maj:t och flertalet inom konseljen gillade förslag. Han bör då lemna sin plats. Ty en ministär bör i alla stora frågor vara öfverens och enig.

Hvad som här vid lag menas med stora frågor, är deremot icke lätt att bestämdt säga eller afgöra. Detta måste vara beroende af hvarje rådgifvares eget omdöme. Olika ministrar hafva haft olika uppfattning såväl af hvad som menas med en princip som hvad som hör till en princip, och slutligen äfven om hvilken slags princip man ej kan se stö-

tas för hufvudet eller frångås, utan att man nödgas protestera deremot, icke blott genom en reservation, utan genom en resignation eller afgång. Man finner denna olikhet i uppfattningen vid studerandet af statsrådsprotokollen och flera andra källor, som gifva upplysning om olika ministerkriser, t. ex. statsmäns memoirer och dylikt. Det tyckes ibland vara rakt omöjligt för två personer att enas om, hvad som utgör en dylik högvigtig princip eller icke. Den ena anser, att man mycket väl kan sitta qvar på taburetten fastän man hyst en olika åsigt i en viss fråga, och derom till statsrådsprotokollet antecknat sin reservation. Den andra finner just den frågan vara af så väsentlig betydelse, att han icke längre anser sig kunna vara ledamot uti en regering, som fattat ett dylikt beslut.

Sådana orsaker till splittringar äro naturligtvis stundom oundvikliga (skrifver exc. Lagströmer). Naturen synes hafva tagit till en af sina älsklingsuppgifter, att åstadkomma så mycken omvexling uti allting skapadt som möjligt. Icke två blad på ett träd äro alldeles lika. Detta är mycket intressant och fägnesamt, ty deraf härflyter naturens oändliga mångfald och dess ögat aldrig tröttande omvexling uti form och färg. Men det kan ej nekas, att om naturen hade velat för en gångs skull afstå från sitt älsklingsnöje, och skapa tio svenska statsråd, som tänkte fullkomligt lika uti allting, så skulle det vara bra mycket lättare att vara konseljpresident här i Sverige.

Då nu emellertid (tillägger den gamle ministern i sin lilla röda bok) denna homogenitet icke står

att af den hulda modren erhålla ens för ett så vigtigt ändamål som ett rikes styrande, så återstår för den, som af konungen fått i uppdrag att bilda en ministär, ingenting annat, än att försöka finna 9 till statsråd i öfrigt passande och dugliga män, som hafva följande allmänna egenskaper och skaplynne:

1. De böra icke vara till sin natur »otrefliga sängkamrater», d. v. s. böra icke vara sådana, som njuta af, att åstadkomma split och söndring.

2. De böra icke vara sådana, som endast af önskan att göra sig vigtiga eller för att visa sin oumbärlighet hålla på sina åsigter.

3. De böra kunna klart skilja mellan »princip» och »åsigt om lämplighet eller ändamålsenlighet», och således, der det ej är fråga om något orätt, kunna medgifva, att flera vägar än en möjligen kunna leda till det åsyftade målet.

4. De böra, der de sjelfva äro öfverlägsna uti begåfning, icke vara angelägna, att låta denna öfverlägsenhet framträda i oträngdt mål, till obehag för kamrater, utan snarare försöka, att låta sin öfverlägsenhet underlätta andras bemödanden, i stället för att söka beherrska eller underkufva dem, i ändamål att få sin egen vilja fram.

5. De böra, allt under det de t. ex. vid skötandet af ett departement hafva rätt att fordra en viss grad af sjelfständighet, som bör dem lemnas till följd af deras större fackkunskap, dock i viss mån underkasta sig statsministerns åsigt rörande den politiska lämpligheten af hvad de föreslå. Men gränsen är ytterst svår att uppdraga mellan hvad som kan anses såsom endast departementsärende

och hvad som berör det politiska. Ty nästan allting kan lätt blifva en riksdagsfråga, och dermed äfven en politisk fråga Derföre kommer man åter igen tillbaka dertill, att i alla frågor af vigt ministrarne *måste* vara eniga och i mindre vigtiga helst *böra* vara det.

För att inse huru nödvändigt detta uti vissa särskilda fall är, och hvartill motsatsen lätt kan leda, behöfver man endast tänka sig, att en statsrådsledamot, som tillika är ledamot af riksdagen, är af motsatt åsigt med den öfriga regeringen i en vigtig fråga, som af k. maj:t förelägges kamrarne. Han har reserverat sig till statsrådsprotokollet, och denna hans reservation är känd i riksdagen, som fått del af stadsrådsprotokollet, vidfogadt den kongl. propositionen. Hur skall han nu göra? Han har det svåra valet emellan, att antingen svika sin riksdagsmannapligt genom att ej strida för den åsigt, nan anser vara den rätta, eller att uti kammaren uppträda mot sina egna kamrater inom regeringen, kort sagdt emot regeringen, af hvilken han sjelf utgör en del.

En sådan ställning blir naturligtvis snart ohållbar. Han måste afgå om han skiljer sig uti någon större fråga. Uti de mindre måste han tiga uti riksdagen och helst äfven i rådkammaren. Är han ej vald till riksdagsman, utan endast har säte som statsråd, då kan han tiga. Men är han riksdagsman, är det värre. Inför sitt samvete får han då försvara sig så godt han kan.

Men aldra bäst är, att de tio statsråden äro i det aldra närmaste ense uti alla vigtiga frågor och

framför allt, att de äro till sina lynnen så litet som möjligt »mauvais coucheurs», småaktiga, bråkiga, principjägare och principryttare, älskande att spela en roll och göra sig gällande. »Vi olyckliga ministrar (tillägger den lilla röda boken) hafva i alla fall så mycket svårigheter att kämpa mot, att vi åtminstone böra försöka vara eniga sins emellan, så vidt detta för tio samvetsgranna och kunniga män möjligt är».

Den Krabbeska ministären var på det hela taget ganska homogen uti åsigter, och statsråden kommo i början någorlunda väl öfverens uti de politiska frågorna. Vi ha dock redan sett huru det var med arbetareförsäkringsfrågan, och just vid denna tid uppstod ännu en anledning till oenighet inom ministären från ett håll, derifrån man alls icke väntat sig någon fara af detta slag.

Sjette Kapitlet.

Två af regeringens mest framstående ledamöter voro civilministern statsrådet Robbs, och krigsministern general Rhenkrona. Begge voro de skickliga och begåfvade män, som väl skötte sina respektiva departement. Men dermed slutade likheten. I alla andra afseenden voro de hvarandras fullkomliga motsatser. Till och med utseendet var hos de båda männen betecknande för deras olika skaplynnen. Medan den ene var till sin person tjock och fet,

med ett godmodigt, förnöjdt uttryck uti ett ansigte, som förrådde goddagspilten, var den andre lång, smal och blek, förtärd till utseendet och med ett ansigtsuttryck likt det vi äro vana att se uti afbildningar af Cervantes' sympatiska och odödliga hjelte, den store riddaren af La Mancha, Don Quixote.

Och dock hade statsrådet Rhenkrona ej alltid varit den dystra, stränga mannen som han nu var. Det fanns en tid, då han kunde skratta och sjunga äfven han, och då han ej betraktade denna verlden som en sorgens och pröfningens jemmerdal, genom hvilken man måste gå med darrande och bäfvan, och med ängsligt undvikande af alla slags nöjen, om man ej ville äfventyra, att efter döden straffas med helvetets eviga eld.

Den nuvarande generalen var vid den tiden en lefnadsglad ung militär, som fann behag uti samma slags nöjen, hvarmed nu det glada statsrådet Robbs fröjdade och fyllde sin själ.

Men dermed tog det ett hastigt slut för general Rhenkrona. Ty vid den tiden kom den ryktbara lord Radstock till Sverige.

Lord Radstock var en engelsk eller rättare sagdt en irländsk baron (hvilket ej är alldeles detsamma, alldenstund han ej hade säte i engelska öfverhuset), som reste verlden ikring såsom predikant och missionär. Han hade enligt egen uppgift blifvit utsedd till himlens ombud eller agent för ett nytt sätt att blifva »frälst» och derigenom undgå den tillkommande vreden. Någon fullmakt i detta afseende eller något agentbref kunde han lika

litet som andra dylika frälsningsagenter förevisa. Han påstod sig hafva ett bra sätt att frälsa menniskor, det var alltihop. Den som ville tro att det var så, trodde det. Den det icke ville, trodde det icke, men med risk, sade lorden, att brinna i evig tid uti helvetet.

Att en sådan grof eller rå lära kan af någon bildad eller förnuftig menniska omfattas i vår tid, det visar endast, huru oriktig och ytterligt låg uppfattning mången ännu har om Guds väsende och hvaruti syndens värsta och verkliga straff består. Vare detta nog sagdt härom.

De besynnerligaste berättelser voro i omlopp rörande lordens sätt att gå till väga vid sina omvändelser. Hvar helst han mötte någon, som han ansåg vara ett lämpligt subjekt, äfven om det var på gatan eller på Carl XIII:s torg, gjorde han honom (eller henne) den direkta frågan: »är ni frälst?» Vanligen blef den tillfrågade i första häpnaden något tveksam och osäker, hvarpå följde en ifrig uppmaning, att, om någon ovisshet derom förefanns, utan dröjsmål företaga frälsningsprocessen, emedan det var i sannaste mening periculum in mora eller vådligt, att dermed uppskjuta. Lorden åtog sig alltihop, blott man lemnade sig i hans händer med oinskränkt fullmakt att sköta saken.

En ganska stor mängd trodde på honom, ty ännu har ingen, om än aldrig så tarflig personlighet, förklarat sig hafva fullmakt från himlen till att frälsa själar, utan att folk trott på honom. Men det var visst icke alltid endast de, hvilka eljest voro enfaldiga och lätt narrade, som trodde på lord Rad-

stock. Nej, mången med godt hufvud i andra afseenden, som skötte sina jordiska angelägenheter med stor klokhet och skarpsynthet och som aldrig skulle låtit narra sig af en bedragare rörande dylika ting, lät af denna sjelfutnämnda religiösa fanatiker förmå sig till, att utan undersökning eller kritik använda hans patenterade frälsningsmetod.

Sanningen fordrar dock att erkänna, det mången regellös syndare blef af lord Radstock vänd till ett bättre lefnadssätt. Men dermed följde tyvärr ofta sjelfrättfärdighet och ett skoningslöst fördömande af alla andra, som icke trodde på lika sätt och icke afhöllo sig från världsliga nöjen, jemte allt det öfriga, som tillhör vår tids fariseism.

Att några rent af hycklade rörande sin religiösa känsla och låtsade sig vara omvända, för att dermed vinna något, det är ju helt naturligt. Man hörde synnerligen bedröfliga historier derom vid denna tid, som dock ligger för nära vår egen, för att de här skulle kunna upprepas, utan att personerna blefve igenkända och stämplade.

Men man hörde äfven ibland talas om misslyckade försök till omvändelse. Lorden råkade i sin fanatiska ifver någon gång att illa välja föremålet för sin omvändelselust.

En dag träffade han en framstående ung man, allvarlig och religiös, med godt förstånd, men ej pietistiskt anlagd. Lord Radstock hade gjort hans bekantskap en tid förut, men då ej lyckats få honom fast. Nu gick han rätt på honom (det var på Carl XIII:s torg, en förmiddag) och gjorde utan vidare inledning sin vanliga fråga:

— Min käraste vän! Låt mig fråga er rörande en vigtig sak. Hur är det med er själ? Är ni frälst?

Den tillfrågade såg på honom ett ögonblick innan han svarade.

— Jag vet verkligen inte det (svarade han slutligen helt allvarsamt).

— Ni vet inte! (utropade lorden). Hur är det möjligt! I en sådan sak, som rör ert eviga väl, vet ni inte hur det står till! Ni vill ju blifva frälst?

— Ifrån helvetets eld, menar lorden?

— Ja visst! Från helvetets eviga eld och förfärliga pina. Ville ni inte vara säker på att undgå den?

— Jo, det tror jag det! Det var en fråga! Kan lorden verkligen göra det?

— Ja, det kan jag visst. Men det är farligt att uppskjuta med sådant, min unge vän.

— Farligt?

— Ja visst! Har ni inte läst: »ännu denna natt skall din själ varda tagen ifrån dig.» Och då — betänk! Evig fördömelse! Uppskjut ej! »Nu är den behagliga tiden. Nu är salighetens dag!» Skjut ej upp, unge man!

— Nej, jag vill visst inte uppskjuta.

— Nåväl då! Kom till mig i qväll kl. 9. Grand hotell, ni vet. Passar det?

— Förträffligt! Jag ska' ha den äran. Det är väl ingen fara att uppskjuta så länge?

— Hur menar ni?

— Jo, ni talade om hvad som kunde hända. Tänk om . . . innan kl. 9 . . . ifall . . . ni förstår?

— Jaså, ja. Åhnej! Låt oss hoppas att Gud är nådig och tålmodig till dess. Men kom kl. 9 precist!

— Jag ska' komma. Farväl.

Och han kom. Lord Radstock var ensam. Efter ett kort samtal bad han den unge mannen falla på knä, och knäföll sjelf bredvid honom, i det han uppmanade honom att sjelf bedja till Gud om sin frälsning. Tiden var kort, sade han, ej blott i vanlig religiös mening, utan särskildt i qväll, ty han hade lofvat komma till en réunion af troende kl. 10. Men Gud kan uträtta stora ting på en timme, sade lorden. Han framtog sitt ur och höll det framför den unge svensken.

— Ni ser denna klocka (sade han). Den lilla visaren rör sig sakta framåt. Nu pekar den på 10 minuter öfver 9. Nåväl, unge man! (Nu höjde han rösten till deklamatorisk pathos). Innan visaren har hunnit gå de återstående 50 minuterna, skall ni vara räddad från det eviga helvetets pina och frälst till himmelens saliga fröjd.

— Och det kan lorden verkligen göra?

— Ja, det kan jag visst! Har ni icke läst »himmelriket lider våld, och de mäktiga rifva det till sig».

— Och lorden är en af de mäktiga?

— Ja, genom Guds kraft. Han har utsett mig svaga menniska till sitt redskap. Men tiden hastar. Låt oss börja!

De började derpå bedja högt, hvar och en på sitt språk, svensken på svenska och lorden på engelska, ehuru han eljest förut hade talt franska

vid detta tillfälle, hvilket språk han var ganska hemmastadd uti och vanligen använde här i Sverige.

Huru pass kraftigt de svenska bönerna vid detta tillfälle uppsändes, det är ej så godt att säga. Troligt är, att de ej nådde upp till himlen. Och säkert är, att svensken snart upphörde med sina försök. Han vände sig i stället till hälften om, der han låg på knä vid soffan, och såg på lorden.

Denne hade kastat sig in i en af de vanliga bönerna till Kristus, som vi alla hafva hört, om frälsning för denna arma själ från den helvetets fördömelse han i så rikt mått förtjenat. Med tanke på tidens korthet och särskildt mötet kl. 10 hos fru T. hade engelsmannen lagt sin klocka framför sig på soffan. Midt under det han bad, kastade han då och då en hastig blick på klockan för att se hur tiden led, hvarefter han åter lyfte sina ögon mot höjden och fortsatte med sin brinnande, halfhögt uttalade bön.

Slutligen tycktes lorden hafva sagt hvad han för ögonblicket hade att säga eller också var han uttröttad, ty han tystnade småningom, och efter ännu en blick på klockan, som nu visade $^1/_2$ 10, vände han sig om till sin kamrat.

De två männen sågo på hvarandra.

— Well? (sade lorden). Känner ni inte någonting?

— Nej, inte någonting särskildt.

— Men ni har väl bedt, ni med, af allt ert hjerta?

— Ja, så godt jag har kunnat. Men jag trodde, att det var lordens böner som egentligen skulle

göra't, annars kunde jag ju ha skött saken på egen hand. Lorden känner ju vägarna bättre, tänkte jag.

— Ja, men ni måste vara ifrig sjelf också, ifrig att bli frälst. Eljest går det inte.

— Visst är jag ifrig att inte komma till helvetet, det kan väl lorden förstå.

— Well, well! Känner ni verkligen ingenting?

— Nej, just ingenting.

Återigen kastade lorden en blick på klockan.

— Vi ha en qvart qvar (sade han). Ännu kan det gå. För Gud är ingenting omöjligt, äfven på en qvart. (Och han började återigen att högljudt bedja. Men svensken gjorde nu intet vidare försök att sjelf bidraga till sin frälsning. Det hela föreföll honom alltför tokigt. Han endast iakttog lorden. Denne arbetade en stund så mycket strängare.)

— Ni känner ännu ingenting? (frågade lord Radstock efter goda 5 minuters hårdt arbete). Ingen ljuflig frid och lättnad? Ingen salig känsla af fröjd?

— Nej, jag kan inte sanningsenligt säga, att jag känner någonting sådant (svarade svensken).

— Ingenting alls?

— Nej, ingenting alls, utom att det börjar göra alldeles rasande ondt i mina knän. (Han steg upp).

Lorden steg också upp, allvarsam och bekymrad, men ej misslynt, ty han var en god och tålig man.

— Jag måste nu tyvärr gå till mitt möte (sade han). Jag vet inte hur det är med er, unge man, huruvida ni verkligen menar det allvarligt eller ej?

— Om ni dermed vill säga, att jag allvarligt önskar slippa ifrån helvetets eld, och att jag erkänner mig hafva mycket att ångra, så menar jag det allvarligt.

— Er ånger är ändå troligen inte af rätta slaget (sade lorden bekymrad). Eljest hade nog Gud hört våra böner. Låt mig se! Är ni kanske inte riktigt säker, att ni utan Guds särskilda nåd och förlåtelse kommer till helvetet?

— Nej, inte riktigt, det erkänner jag.

— Aha! Der ha vi det (utropade lorden glad. Han tycktes återfå sitt goda lynne, lik en uppfinnare, som funnit hvad det är som gör, att hans maskin ej vill arbeta ordentligt). Då var det inte underligt alls, att det ej gick. Tron på helvetet är det vigtigaste af allt! Den är sjelfva driffjedern, som sätter alltihop i gång! Utan fördömelse ingen frälsning! Utan helvete ingen himmel. Men andra törstande själar vänta på mig. Jag måste springa. Farväl! Farväl! En annan gång! (Och han flög sin väg till fru T:s andliga soaré.)

Sjunde Kapitlet.

Lord Radstock hade dock ofta lyckats mycket bättre än vid nyss beskrifna tillfälle. Bland hans värmaste anhängare räknades den dåvarande krigsministern, statsrådet Rhenkrona, jemte en skara andra officerare, särskildt af generalstaben.

Statsrådet Robbs tyckte sig nu hafva anledning att misstänka, det de religiösa åsigterna började tagas allt för mycket med i vågskålen såsom meriter vid utnämningar och befordringar inom armén.

Huruvida det glada statsrådet utan särskild anledning skulle lagt märke härtill, eller ansett sig böra lägga sig uti en annan departementschefs åtgöranden, är ovisst. Det är nämligen ganska ovanligt, att statsråden göra sina kamrater embetet tyngre genom att framkomma med några invändningar mot deras åtgärder, der dessa ej på något sätt beröra den allmänna politiken eller se ut att kunna förskaffa ministären i sin helhet obehag. »Låter du mig göra som jag vill med mitt, så skall jag ej lägga mig uti ditt», det är den vanliga regeln inom ministären. Det hade derföre också väckt mycket stor uppmärksamhet, då under en föregående regent en justitieminister reserverade sig till protokollet rörande en majorsutnämning, hvilket icke ansågs komma honom vid; och han ådrog sig derföre en ganska skarp tillrättavisning af konungen, som rent ut sade honom, att militära utnämningar förstod han icke, och att han således ej borde lägga sig uti dem.

Men statsrådet Robbs hade en särskild personlig anledning, att lägga märke till de utnämningar, der man trodde sig kunna spåra, att religiösa sympatier varit mer eller mindre bestämmande. Hans kamrat statsrådet Rhenkrona hade nämligen vid flera tillfällen tillåtit sig, att tala med honom uti religiösa ämnen, dervid han till och med någon gång gått ända derhän, att göra anspelningar på

tilldragelser uti det muntra statsrådets enskilda lif, kort sagdt, att moralisera honom. Detta förtröt slutligen den eljest godmodige mannen. Han kände behofvet af sammanslutning emellan alla dem, som fordra absolut frihet för sina religiösa öfvertygelser och för sitt enskilda lefnadssätt, eller, såsom han uttryckte sig, »vi eländiga syndare äro tvungna, att bilda en förening till ömsesidigt försvar af vår frihet att synda, eljest bli vi fullständigt tyranniserade af de här förbannade läsarne, eller Radstockarne, som det moderna namnet heter, och tvungna att bli hvad de kalla frälsta, antingen vi vilja bli det eller inte».

Statsrådet Robbs hade fullkomligt väl reda på, att den numera så stränge Rhenkrona i sina unga dagar, före lord Radstocks ankomst, varit ganska road af hvad man i korthet plägar kalla rummel, och det förtröt honom, att den omvände syndaren nu försökte att taga en myndig ton emot honom, ja till och med mot andra, som hela sitt lif lefvat särdeles ordentligt och gudfruktigt, om de än icke hörde till den fanatiska klass af kristne, hvartill Rhenkrona nu sällat sig.

— Jag kan möjligen förstå (sade statsrådet Robbs en gång till Nils Krabbe) att Rhenkrona anser sig kunna moralisera mig, som fortfarande är hvad han kallar förtappad och »vandrar långt borta från fadershuset» och som han, också på sitt obehagliga religiösa språk, säger ännu »mättar min buk med draf, deraf svinen med födas», medan han sitter och spisar den gödda kalfven vid sin faders bord. Men hvad jag alls inte tycker han har rättighet till är,

att anse sig bättre än andra, som alltid lefvat ytterst ordentligt, och taga en ton af öfverlägsenhet mot dem. Ers excellens förstår nog hur jag menar och hvilka jag särskildt syftar på.

— Ja (svarade Nils Krabbe), jag förstår mycket väl. Men jag vill bara säga, att om du händelsevis dermed hänsyftar bland andra på mig, så känner jag mig alls inte sårad af, att Rhenkrona möjligen anser sig ha hunnit till en högre kännedom om Guds vägar och särskildt om Guds sätt att behandla en ångerfull syndare, än hvad han sannolikt tror mig ega. Sådant medföljer alltid den der sortens fanatism och gör mig alls intet ondt.

— Ja, ers excellens är så förb—t beskedlig (sade Robbs). Men jag finner det oförskämdt. Det är precist som om den der förlorade sonen, som Rhenkrona alltid drar fram som ett mönster, skulle ha velat spela herre i sin fars hus efter hemkomsten, och moraliserat sin äldre broder, för att han inte också en tid bortåt lefvat på draf hos svinen, och derför inte nu kunde riktigt vara en likaså lycklig och bra karl som han. Min tro är, som jag också sa' här om dagen till Rhenkrona, att fastän den der slusken, som Rhenkrona så gerna vill likna sig vid, vid sin hemkomst erhöll en varm välkomma af sin beskedliga pappa, så fick han inte derför börja att regera hela huset i allmänhet och sin äldre bror i synnerhet. Gjorde han det, så är jag öfvertygad, att den äldre brodern hutade åt honom ganska ordentligt, och sanningen att säga . . .

— Så tycker du, att Rhenkrona borde behandlas på samma sätt (sade Nils Krabbe då Robbs af-

bröt sig). Ja, min käre Robbs, om jag någon gång skulle tycka, att Rhenkrona tar sig en allt för öfvermodig ton emot mig, så skall jag låta honom veta det, så mycket kan jag lofva dig. Men jag tror du inte riktigt förstår hur de der, som anse sig säkert frälsta, äro till mods och betrakta oss andra stackare, som inte äro det.

— Jag förstår, att hela »betraktandet» är att hänföra till det oförskämdas område (murrade Robbs halft skrattande). Ers exc. är så fördömdt beskedlig, säger jag ännu en gång.

— Nej, nej! Här är inte fråga om beskedlighet. Trodde jag, att en karl ville spela öfversittare mot mig, så skulle du snart se, huru pass beskedlig jag vore mot honom. Jag erkänner visserligen, att det finnes religiöst öfvermod ibland. Men här hos vår kamrat Rhenkrona tror jag det är snarare den känslan, som så ofta blifvit beskrifven, en öfversvallande glädje öfver att ha funnit frälsning och nåd, samt en innerlig längtan att alla andra ska' röna samma fröjd. Att vara ond på en person, som känner så mot mig, det anser jag vara oförståndigt, ja till och med otacksamt. Han vill ju bara det, som han anser vara mitt bästa. Försök att se saken från den sidan, så ska' du förstå Rhenkrona bättre, det försäkrar jag dig. Jag ber dig derom för min skull, min käraste broder.

Robbs ruskade misstroget på hufvudet. Han lofvade dock försöka. Men tyvärr gick det alls inte. Han tyckte sig ej finna någon kärlek uti sin kamrats sätt att tala vid honom, utan blott öfverlägsenhet och sjelfrättfärdighet, och framför allt an-

såg han det vara alldeles orätt, att befordringar gjordes beroende af religiösa åsigter.

Statsrådet Robbs började derföre småningom allt mera följa de militära utnämningarna med en uppmärksamhet, som hans kamrat krigsministern alls icke kände sig tacksam för, och temligen allvarsamma ordvexlingar förekommo stundom af denna anledning emellan de begge ministrarne, dels enskildt, dels äfven uti statsrådsberedningen.

— Jag vet inte hur jag skall göra med Robbs och Rhenkrona. Det bär sig inte mycket längre att ha dem begge qvar (sade Nils Krabbe en dag till sin hustru, för hvilken han brukade omtala en hel del af sina regeringsbekymmer).

— Hur så? hvad är det nu då! Har statsrådet Robbs varit för munter igen? Och har general Rhenkrona lexat upp honom?

— Nej, Robbs har inte varit muntrare, som du kallar det, än vanligt. Men Rhenkrona kan inte låta bli att bråka med honom, och då blir Robbs otålig och svarar honom med de mest cyniska förvrängningar af bibelspråk, till dess att stackars Rhenkrona blir nästan galen. Robbs har, kuriöst nog, alldeles märkvärdigt bra reda på bibeln, och med sitt briljanta hufvud har han alls inte svårt att komma fram med något bibelspråk, som ser ut att passa in med hans teori så bra som möjligt. Det österländska bildspråket med sina ytterligt kraftiga uttryck, som vi nordbor alltid vilja taga efter orden, kan ju användas att bevisa nästan hvilken orimlighet som helst.

— Var det någonting sådant i dag också i beredningen?

— Ja, efter beredningens slut sutto de två qvar och pratade, och jag blef också qvar för att söka afstyra någon ohjelplig brytning. Robbs var alldeles tokig.

— Min kära Rhenkrona (sa' han till sluts) man gör ju himlen bra mycket mera glädje med att man är ett svin, en stor syndare, än med att man uppför sig hyggligt, det måtte du väl veta?

— Det är inte rätt att tala på det sättet om allvarliga ämnen (sade Rhenkrona).

— Jaså! Huru läs' du skriften? Det står ju skrifvet: »det varder mer glädje i himmelen öfver een syndare, som sig bättrar, än öfver 9 och 90, som ingen bättring behöfva.» När jag en gång omvänder mig, eller när du en gång lyckas omvända mig, så blir det mer glädje i himlen än om jag aldrig hade varit en Lebensbruder, och derföre ingen bättring behöft. Jag förstår inte, min kära Rhenkrona, hur du kan disputera emot skriftens tydliga ord?

Han satt och smålog mot den stackars Rhenkrona, som vred sig likt en mask under de gudlösa orden.

— Sjelfrättfärdighet (tillade Robbs), det är mycket farligt, det. Det lär vara det värsta af allt. Sjelfrättfärdighet, det är när man försöker, att bära sig bra åt på egen hand, utan att ta sin tillflykt till den gudomliga nåden. Det ser ut, som om man inte tyckte om sådant deruppe, om man får tro er, som säga att ni ha reda på vägarna. Att

ingen bättring behöfva, att inte ha fallit, inte varit borttappad, det förorsakar mycket liten eller så godt som ingen glädje i himmelen. Sådant är till och med i viss mån farligt. Nej, man måste först ha kommit på villovägar, för att framkalla Guds nåd och himmelens glädje. Du vet ju, Rhenkrona, du som är bibelsprängd: »der synden öfverflödar, der öfverflödar nåden mycket mer». Det aldra bästa skulle visst vara, att alla förföllo. Tänk hvad nåden då skulle öfverflöda och hvad det skulle bli för en ofantligt stor glädje i himmelen!

— Min käre Robbs (sa' jag då), hvad tjenar det till, att sitta och förvrida texterna på det här sättet, och att drifva saken »ad absurdum»? Inte tror du verkligen, att det är bättre för en bra karl, att en gång ha varit ett svin, än att aldrig ha varit det, och inte tror du heller, att bibeln menar det så?

— Ers excellens (svarade Robbs) har fullkomligt rätt i sin förmodan, att jag inte tror att det är så der. Men jag misstänker starkt, att ers excellens misstar sig i afseende å vår vän Rhenkrona. Var så god och fråga honom, så få vi snart se.

Den stackars Rhenkrona var i en förfärlig klämma, ty Robbs hade i viss mån rätt rörande hans åsigter.

— Vår egen rättfärdighet är ingenting värd (sade han till slut). Den är såsom träck inför den allsvåldige, och den som förlitar sig derpå, han litar på ett rö, som bryter sig i hans hand, när han stöder sig derpå. Jag vill dock icke dermed hafva sagt, så som statsrådet Robbs påstår, att det vore aldra bäst om alla förföllo. Men Guds ord säger

ddock otvetydigt, att det är vida farligare, att lita ppå egen rättfärdighet och sitt eget lefvernes förttjenst, än på Guds försonande nåd uti Kristo, som kkan rädda oss från det värsta djup af synd och fförnedring, och derföre . . . derföre så . . .

Der körde han fast, stackars Rhenkrona, ty han har ett godt logiskt hufvud och han såg framför sig hvart det höll på att bära i väg med hans aargumentation. Den ohygglige Robbs satt och såg på honom med leende mun och strålande ögon.

— Nå (sa' Robbs), gå på! Och derföre . . .

— Och derföre är törhända den menniskas öde uuti evigheten mindre ovisst, som har fallit och åter upprättats genom omfattande af Guds nåd uti Kristo, än dens, som litat på sig sjelf och visserligen icke hhvad man kan kalla förfallit, och således . . . sålecdes . . . och . . . och . . .

— Och således allt fortfarande har burit sig åt ssom hvad vi menniskor kalla en ordentlig och hederlig karl (hjelpte Robbs honom med). Der ser ers exc., aatt det var så som jag sa'. Således: Här ä' vi tre karlar. JRhenkrona och jag ha begge två förfallit, ty fastän han nu är ibland de heliga, så var han fullt ut lika ggod kålsupare som jag i sitt kötts dagar. Men nu har han omvändt och bättrat sig. Jag är också en syncdare, som bättring behöfver, det erkänner jag gerna, coch jag kan således äfvenledes hoppas åstadkomma ffröjd i himlen, när jag en gång omvänder mig. Men cden tredje, det är ers excellens sjelf. Ers excellens har, så vidt jag vet, icke blott aldrig åstadkommit nnågon fröjd i himlen (eller åtminstone mycket litet, jjemfördt med hvad Rhenkrona redan gjort och hvad

jag kan komma att göra) utan ers exc. är dessutom, om man får tro Rhenkrona, på en mycket farlig väg. Ers exc.:s öde uti evigheten är betydligt mera tvifvel underkastadt, än både Rhenkronas och mitt. Under sådana omständigheter kan jag inte underlåta, att vördsamt gifva ers exc. det rådet, att så fort som möjligt — förfalla till ett lastbart lefnadssätt. Arten deraf är icke bestämd, blott att ers exc. blir en riktigt duktigt stor syndare, grundligt i behof af upprättelse, och sedermera går in med en underdånig nådeansökan om att bli frälst.

Stackars Rhenkrona! Han hade inte roligt.

— Men (sade han till slut), man kan ju inte förstå skriftens klara och oförtydbara ord på annat sätt. Se på liknelsen om den förlorade sonen! Gjorde inte fadern ett gästabud och slagtade den gödda kalfven, när denne återkom? Men han hade aldrig ens gifvit ett kid åt sin äldsta son, som aldrig farit vilse, men troligen gick i sjelfrättfärdig säkerhet.

Jag tänkte just svara honom, så godt jag kunde, men Robbs föll hastigt in:

— Min kära Rhenkrona, det passar nog mig mycket illa, att förklara skriften för dig, som anser dig vara minst så god som en af de 70 uttolkarne. Men det synes mig, som om du inte alls hade förstått den verkliga innebörden af den der liknelsen. Hör på nu. Om jag far med mina två pojkar på en ångbåt, och den ena faller i sjön och håller på att drunkna, men blir uppdragen, så tar jag honom hänryckt i famnen när han kommer upp på däcket igen och firar honom så mycket jag kan. Troligen, om jag känner mig sjelf rätt, tar jag in en butelj

champagne till middagen. Men då kommer min andra pojke och säger: »omfamna mig med, pappa, och tag in en butelj champagne för mig också.» För dig, säger jag, hvarför ska' jag fira dig? Du har ju inte fallit i sjön och hållit på att drunkna såsom bror din? Jag har ingen särskild anledning att fira dig i dag. Men för resten missförstår du hela saken. Jag firar inte din bror och hans uppförande. Han borde egentligen ha ett kok stryk för sin drumlighet att falla i sjön, men skrämseln och det kalla badet få vara nog straff. Hvad jag firar och fröjdas åt, är hans räddning från döden, han som nyss låg och kämpade för sitt lif i vågorna. Du, du har ju varit i säkerhet på däck hela tiden. Tror du jag tycker mindre om dig än om honom, för att du inte också drumlade öfver bord, så misstar du dig. Men hvad jag tycker illa om hos dig nu, det är, att du inte vill helt enkelt dricka ett glas champagne i glädjen öfver din brors räddning från lifsfara, utan talar om en butelj champagne åt dig sjelf.

Är det någorlunda rätt uttolkadt, ers excellens? Förlåt en ovan exeget! och förskona mig för »quid Saulus inter prophetas!» Jag blef nödd och tvungen.

Huruvida Rhenkrona erkände riktigheten af den nye skriftlärdes bibeltolkning vet jag verkligen inte. Jag misstänker, att han ansåg det vara nästan fräckt af Robbs, att våga behandla dylika heliga ämnen. Men Robbs fortsatte, utan att ge honom mycket tid.

— Eftersom ers exc. tyckes ha ett ögonblick att skänka oss i dag, så vill jag be att få nämna hvad jag har ett par gånger förut talat med Rhen-

krona om. Jag lägger mig ogerna uti hvad som rör hans departement. Men jag fruktar, att hans sätt att gå till väga vid militära befordringar snart kommer att ådraga hela ministären obehag. Och vi ä' ju i alla fall i viss mån solidariska, eller hur?

— Inte i viss mån (sade jag), utan fullkomligt. Hvad är det som du ogillar uti de militära utnämningarna, min kära Robbs?

— Jo. Statsrådet Rhenkrona må gerna för mig tro på lord Radstocks patenterade salighetsmetod. Det är hans ensak. Och att han i sin välmening vill göra mig delaktig utaf den nya uppfinningens förmåner, derför skall jag försöka att vara honom så tacksam som det är mig möjligt. Jag tror för min del inte på någon sådan der receptfrälsning, men det är en sak för sig. Det får gå på min egen risk, som han säger. Hvad jag deremot inte på något sätt kan gilla, det är, att hyllandet af de Radstockianska åsigterna eller för öfrigt några som helst qvalifikationer af religiös-theologisk natur få inverka vid tillsättandet af statens embetsmän. Grundlagen vet icke af någonting sådant, så vidt jag vet. Det är således en fullkomligt olaglig grund för befordringar. Och det är dessutom en mycket farlig grund, ty derigenom frambringar man ganska lätt religiöst lycksökeri och skenhelighet. Jag vill visst inte säga, att ej många af Rhenkronas trosförvandter äro bona fide religiöst sinnade, bra karlar och dugtiga militärer. Men hvad jag bestrider absolut är, först och främst, som redan sagdt är, att egenskapen att vara »andligt sinnad» utgör någon laglig grund till företräde vid sökande till en beställning,

och pro secundo, att denna egenskap »a priori» verkligen för med sig något företräde i sådant afseende. Man kan nämligen enligt mitt förmenande vara en lika så duglig major, antingen man är »andligt sinnad», har ortodoxt statsreligiösa åsigter eller är rent af fritänkare.

— Och om jag förstår dig rätt (sade jag), så vill du med detta hafva antydt?

— Ej blott antydt, ers excellens, utan sagt rent ut, att under den nuvarande regimen de religiösa meriterna stundom synas väga tyngre än de militära. Tidningarna ha redan längesedan börjat grumsa och påstå, att hofgunst å ena sidan och Radstockianism å den andra äro de enda säkra vägarna till framgång inom armén. Jag har sedan en tid så godt jag kunnat börjat följa med frågan, och jag kan inte neka, att jag tycker det ser sjukt ut. Men då jag gerna erkänner, att meriter vid utnämningar alltid äro ytterst svåra att väga, och att min vän Rhenkrona naturligtvis förstår att bedöma den militära dugligheten bra mycket bättre än jag, så vill jag afsäga mig rättigheten att uttala en bestämd åsigt i den saken, och nöja mig med att göra en fråga till general Rhenkrona, här nu, inför ers excellens, som då får sjelf höra hur det står till, och afgöra om jag har rätt eller inte i mina förmodanden. Tillåtes mig denna procedur?

Jag vände mig med en stum fråga till Rhenkrona, som med en undergifven martyrs utseende, och som om han tänkte på 2 Davids psalmen »Quare fremuerunt gentes», »hvarför vredgas hedningarne och folken tala så mycket fåfänga ting», hade åhört Robbs

långa tirad. Han svarade nu med ett medlidsamt småleende:

— Ja, låt honom gerna fråga. Jag fruktar ingenting.

— Jag frågar då kort och godt: Tagas de dogmatiskt religiösa åsigterna med uti beräkningen vid tillsättandet af de högre militära platserna? Anses t. ex. en kapten »ceteris paribus» vara mera lämplig till major derför, att han är »kristligt sinnad», än en annan, som icke är det? Jag är villig att stå mitt kast och låta Rhenkronas svar afgöra saken, detta dock inte derför att han sjelf är religiös, utan för att han är hederlig karl. Nå, Rhenkrona?

Rhenkrona svarade efter några ögonblicks tystnad:

— Det vore efter min förmening högst besynnerligt, om ej kristligt sinnelag och en rätt tro skulle göra en menniska dugligare till att samvetsgrannt sköta ett embete, än om hon icke egde dessa egenskaper. Jag tror för min del att så är, och derför anser jag mig icke hafva handlat orätt, om jag någon gång vid befordringar tagit sådant med i beräkningen. Förutsatt, att de s. k. meriterna och de militära egenskaperna för öfrigt äro fullkomligt lika stora, så tror jag, att den kristligt sinnade mannen skall bättre sköta t. ex. en majorsplats än den icke kristliga.

— Anser du en mosaisk trosbekännare vara en kristligt sinnad man? (frågade naturligtvis nu Robbs).

— Jag förstår inte huru du kan göra en sådan fråga eller hvarför du gör den? (svarade den olyck-

lige Rhenkrona, som ej märkte, huru den spindeln Robbs drog till nätet omkring honom.)

— Jaså. Du förstår inte det. Jag ska' då be att få hänvisa dig till 28 § regeringsformen, så förstår du det sannolikt genast.

Rhenkrona är naturligtvis långt mera hemmastadd i tjenstgöringsreglementet för armén än uti grundlagarna. Han frågade derför, något orolig:

— 25 § regeringsformen? »De sökandes förtjenst och skicklighet men icke deras börd» står der ju. Och det har jag alltid . . .

— Der står nog mer än så (afbröt Robbs). Judar kunna ju bli majorer de med, och mer än så till och med, eller hur?

— Judar? Judar? Ja visst ja, men . . .

— Jo, om nu en kapten som är kristen och en som är jude ä' på förslag till major, så anser du väl, att den kristne alldeles afgjordt bör ha platsen, eftersom du inte tror en mosaisk trosbekännare kunna ha ett kristligt sinnelag, och den kristligt sinnade »ceteris paribus» skall komma att sköta majorsplatsen bättre än den andre? De stackars fåtaliga judarna i armén ha just icke mycket ljusa utsigter att bli majorer, så länge du är krigsminister, min käre Rhenkrona.

Men nu påstår jag, och jag vädjar till hans exc. om jag inte har rätt, att grundlagen icke det aldra ringaste, hvarken i bokstaf eller anda, ger dig någon grund för en sådan uppfattning, som du nyss har erkänt dig hysa. Grundlagen erkänner icke på något vis, att hvad du menar med »kristligt sinnad» medför, att man blir en bättre major, än man

eljest skulle vara. Jag erkänner det icke heller. Jag tror, att man kan lika väl och pligttroget sköta ett embete, om man blott är hederlig och samvetsgrann karl, som om man har de eller de aldrig så vackra religiösa åsigterna. Och det är en åsigt, som jag ej blott hyser a priori. Jag har mången gång sett bekräftelse derpå. Din favorit, den känslofulle, snyftande, religiöse mannen kan ofta vara en mycket duglig och bra karl, det erkänner jag visst. Men han kan också vara en stackare, ja, till och med en ganska stor hvad du kallar syndare, medan deremot en hederlig och bra karl, utan mycket religiös känsla eller teoretisk religion, kan gå sin väg fram genom lifvet ostraffligt. Så underligt är det tillställdt, min käre Rhenkrona. Kunde du pröfva hjertan och njurar, så skulle jag möjligen medge dig rättighet att fuska litet med grundlagens § 28 (som jag för öfrigt rekommenderar till din benägna uppmärksamhet någon ledig stund). Men som du nu lätt kan låta lura dig af skenhelighet och lycksökeri, anser jag det vara min pligt att tillse, det du rättar dig efter grundlagen och efter ingenting annat än grundlagen vid dina underdåniga förslag till befordringar inom armén. Eljest så får du mig på halsen, och det blir då inte någon trefnad mera för oss två uti den här ministären.

Men deremot (tillade han i en mycket muntrare ton, då den stackars martyren Rhenkrona satt orörlig och ingenting svarade) deremot ska' jag lofva dig en sak, ty jag är en hygglig karl. Jag har åtskilliga bra platser inom mitt lilla departement jag med, som du kanske vet, inte så få, och

ganska vigtiga. Nå, jag lofvar dig, att jag inte alls ska' låta kandidaternas religiösa åsigter inverka på mig. Jag är sjelf en gammal erkehedning, som du väl vet, tycker bäst om hedningar och är fallen för att misstänka dem, som alltför mycket föra sin religion till torgs (förlåt mig, bror Rhenkrona). Och låt mig säga dig, att man i våra tider ska' vara en mycket dugtig karl för att våga erkänna sig vara frisinnad. Men jag lofvar dig, att jag lika gerna ska' föreslå en s. k. andligt sinnad karl till landshöfding som en fritänkare eller en agnostiker, om de för öfrigt ä' lika dugliga karlar, ifall du å din sida vill lofva mig, att inte tro en radstockare nödvändigt vara en bättre regementschef än en annan, som är lika skicklig militär och lika hederlig karl. Vill du gå in på det ackordet, bror Rhenkrona?

Den arme Rhenkrona vred sig som en mask. »Ackordets ande» är nättopp det förhatligaste han vet. Han kastade en förtviflad blick till mig, i hopp att jag skulle kunna hjelpa honom.

— Nå, kunde du det då? Det måtte ha varit en svår ställning för dig?

— Åh, inte så särdeles. Robbs hade ju rätt. Min käre Rhenkrona (sade jag), som både Robbs och du väl veta, lutar jag mycket mera till dina kristliga åsigter än till hans agnostiska eller filosofiska. Men han har rätt deruti, att grundlagsstiftaren har erkänt omöjligheten för oss stackare att pröfva hjertan och njurar. Man kan af frukten pröfva trädet. Man kan af en menniskas lif någorlunda bedöma hurudan hon är. Men af hennes teoretiska religionsbekännelse kan man alls icke

sluta sig till, huru hon kommer att uppföra sig vare sig som embetsman eller som menniska. Både här i Sverige och annorstädes har man derföre de facto alldeles upphört att fästa sig vid hvilken religiös åsigt en embetsman hyser, blott han eljest är en duglig och hederlig karl. Grundlagen medger ju en jude att blifva allting här i Sverige utom religionslärare och statsråd. Men en jude förnekar teoretiskt sanningen af hela den kristna lärans dogmbyggnad, och erkänner ej Kristus vara Guds son. Och ändå! Du ser ju sjelf! Din position är alldeles ohållbar.

Rhenkrona hade ryckt till sig en grundlag och satt nu och såg på den olyckliga 28 paragrafen, troligen för första gången i sitt lif. Han ruskade långsamt på hufvudet, såsom med djupt ogillande af dess innehåll. Jag fortfor småleende:

— Jag förmodar, att du ogillar den der paragrafen och aldrig sjelf skulle tillstyrkt dess antagande. Men då den nu är lag, så måste vi väl rätta oss derefter, eller hur? Jag kan åtminstone ej inse, huru man kan undgå att göra det som statsråd. Är det ej så?

Då han ingenting svarade, tog jag Robbs med mig och vi lemnade den stackars Rhenkrona, fortfarande sysselsatt med att söka lösa problemet, huru han skulle kunna förlika grundlagens 28 paragraf med sin bestämda åsigt, att en luthersk ortodox tro eller, rättare uttryckt, de Radstockska åsigternas försanthållande dock är ett plus vid uppskattningen af en regementschefs meriter och lämplighet till platsen. Han sitter der troligen ännu.

Åttonde Kapitlet.

Gamla Brita, faster Christinas trotjenarinna, förde ett mycket vildt lif här uppe i Stockholm. Hon hängaf sig nämligen mer och mer åt religiösa ytterligheter af alla slag. Redan i sin hemort hade hon varit starkt begifven på andliga extravaganser, sådana som bönemöten, väckelsemöten, hållna af kringresande kolportörer och s. k. helvetespredikanter, och sedan frälsningsarmén börjat sin verksamhet äfven i närheten af Fyresta, hade hon snart blifvit en af dess ifrigaste anhängare.

För en person med sådana benägenheter är Stockholm ett ganska farligt ställe. Ty liksom en på nöjen och s. k. rummel begifven ung man eller en fröjdlysten qvinna der kan få rikt tillfälle att frås sa i de slags orgier som tilltala dem, så finner äfven den åt andliga svärmerier lutande religionisten otaliga tillfällen att hängifva sig deråt. Och det gjorde nu Brita.

Hon ville gerna dervid hafva haft sin fröken med sig, men märkte snart, med bekymmer och oro, att denna ej var fullt så varm i sin religiösa ifver här i Stockholm, som hon förefallit att vara det der nere på Fyresta.

Saken var den, att faster Christina ej egentligen någonsin varit så förfärligt »glad uti» dylikt. Men hon hade deri, som i allting annat, måst följa med sin gamla trotjenarinna Brita, som var den rysligaste tyrann man kan tänka sig. Faster Chri-

stina var till sin natur en godmodig, treflig gumma, ganska road af litet verldsliga nöjen, isynnerhet när de kunde erhållas utan stort besvär och framförallt om de ej kostade alltför mycket pengar. Men hon hade ganska snart fått böja sig för sin hustyranns långt starkare karakter och vilja. Faster Christina älskade ej strid, och att strida med sin gamla Brita kunde aldrig falla henne in. Icke ens för att få behålla sin egen personliga handlingsfrihet kunde hon våga en dust. Ty hon visste alltför väl, hur det då skulle blifvit. En ständig strid från morgon till qväll, en strid, som på Britas sida skulle hafva förts med tyst ogillande och trumpna miner, men utan att gifva anledning till några bestämda klagomål öfver bristande höflighet eller lydnad. Och äfven om Brita hade visat sitt ogillande på ett aldrig så skarpt sätt, så skulle fröken Christina icke kunnat komma sig för med att tillrättavisa sin gamla Brita, och än mindre tänka på att afskeda henne. Brita var hos henne nu på 30:e året, trogen och ärlig, präktig i hvarje afseende, utom att hon ville ha sin egen vilja i allt. Inte kunde man tänka på eller ens vilja afskeda en sådan skatt, endast för att hon var mån om sin matmors eviga välfärd lika mycket som om hennes timliga trefnad och helsa. Det var omöjligt att göra sådant till ett »casus belli». Och när man hvarken vill tänka på att afskeda en gammal trotjenarinna, eller har fasthet nog att uthärda hennes sura miner i tre dagars tid, så är saken afgjord. Det blir då trotjenarinnan som herrskar, och man har endast att vara djupt tacksam för den lilla grad af frihet, som hon möjli-

gen kan värdigas medgifva (om hon medgifver någon alls).

När derföre Brita blef alltmera sträng i sina religiösa åsigter, hade gamla fröken Christina måst följa med. När Brita fann, att verldsliga nöjen voro farliga för själens eviga välfärd, så nödgades hennes matmor, med så god min hon kunde åstadkomma, äfven afstå ifrån verldsliga nöjen. Hon tvang äfven sin matmor att läsa mycket längre postillor högt för sig sjelf och Brita, än hvad fröken Christina tyckte var roligt.

Och när frälsningsarmén ryckt in och besegrat Brita, så måste fröken Christina äfven vara med och sjunga: »jag är frälst! Jag är frälst» så godt hennes gamla röst det kunde, äfven om hon dervid ibland skämdes litet grand.

Kort sagdt, sådan som Brita var, sådan måste också hennes matmor vara, om hon ville hafva det någorlunda trefligt och få lefva i frid och ro.

Men nu, här i Stockholm, kunde det kanske blifva någon liten frigörelse ur denna långvariga egyptiska träldom. Här var fröken Christina ej helt och hållet beroende af Britas gunst och nåd. Om Brita nu behagade vara trumpen och boycotta henne, kunde hon finna trefligt umgänge och glada ansigten på annat håll, ifall tyranniet blef alltför hårdt. En trampad mask kan vrida sig ibland, äfven den.

Men faster Christina ämnade visst icke göra några våldsamma upprorsförsök. Tvärtom! Ville Brita blott vara något så när beskedlig, och ej begära alltför mycket, så skulle hon gerna foga sig efter henne. Ty dels ville fröken Christina mycket

ogerna såra sin gamla väns religiösa känslor, och dels (om sanningen måste fram) kom hon äfven ihåg, att vistelsen i Stockholm ej skulle räcka hela hennes återstående lif, utan tvärtom ganska snart vara förbi. Och tanken på, huru det då skulle blifva der nere på Fyresta efteråt, när hon åter befann sig på tu man hand med den stränga Brita, denna tanke kom hennes hjerta att bäfva med en namnlös känsla af fasa och oro.

Således, aldra helst så sköta sakerna, att hon ej kom i öppen kollision med Brita. Det borde vara den ledande tanken. Men »litet roligt ville hon ändå ha, medan hon nu sista gången var uppe i det förtjusande Stockholm», sade hon halft gråtande till de andra, äfven om det också skulle kosta henne ett par månaders onåd hos Brita efteråt der nere i Skåne. Nils och Elsa och Isola uppmuntrade henne allt hvad de kunde i hvad de kallade frihetskriget.

— Men inte våldsamt, inte häftigt, käraste ni! (sade faster Christina bedjande). Jag ville så mycket heldre, att det kunde göras litet så der, litet så der — ni förstår?

— Ja visst (svarade Nils Krabbe). Vi ska' göra så, som alla förtryckta folk ha måst göra, innan de ha vågat bryta ut i öppen revolution och afkasta tyrannens ok. Vi ska' smyga oss till litet frihet. Brita behöfver ju inte veta af allting som faster tar sig till, eftersom hon blir ledsen åt det?

— Just det! Just det! Precist så har jag tänkt mig! (utbröt den gamla damen förtjust). Ack, hvad ni ä' rara och snälla mot mig, käraste mina

barn, Gud välsigne er! Det är väl riktigt säkert, att den här morgon- och aftonbönen inte gör er något?

— Gör oss något! Jag hoppas att den ska' göra oss särdeles mycket godt, kära faster. I hvad som rimligt är, ska' vi ofantligt gerna rätta oss efter den snälla gamla Brita, så att vi inte göra henne ledsen. I åtskilligt, der vi tycka hon är alltför sträng, ska' vi som sagdt var, försöka att hafva litet roligt henne ovetande; och slutligen, om det inte lyckas och hon blir för rysligt tyrannisk emot oss, så ska' vi kämpa för vår frihet med den kraft som förtviflan skänker de alltför hårdt förtryckta.

I fråga om husandakten ha vi således gifvit med oss redan, och ska' göra detsamma i allt annat också, som är rätt och rimligt.

Nionde Kapitlet.

Förhållandet var, att der nere på Fyresta hade fröken Christina och Brita plägat hafva den i många familjer ännu brukliga husliga andaktsstunden, bibelläsning och bön, morgon och qväll.

Vid ankomsten till Stockholm hade fröken Christina ej vågat förbereda Brita derpå, att denna husandakt ej alltid kunde påräknas ske med samma regelbundenhet som på landet, ja, att den möjligen hos Krabbes helt och hållet blifvit inställd, såsom omöj-

lig att vidmakthålla uti en stor stad, med alla dess besök och afbrott af mångahanda slag. Brita blef derföre ytterst förvånad den första qvällen, att ej hafva blifvit kallad till husandakten, och hon hade sedan till sin förfäran af de andra tjenarne hört, att sådan ej brukades här i huset.

När fröken Christina derföre kom in om qvällen för att gå till hvila, fann hon sin gamla tjenarinna i ett stormigt lynne.

— Läser di aldrig Guds ord här i huset, månn tro? (voro hennes första ord).

— Jo visst gör di det, kära Brita. Men ser du, det kan ju så lätt hända, att det kommer hinder i vägen för husandakten här i en stor stad, förstår du?

— Hum! (sade Brita). Hinder? Jag hafver köpt mig fem par oxar och skall fara bort och försöka dem, jag beder dig, gör min ursäkt. Sådana der hinder är det alltid godt om, när en inte hafver lust efter Guds ord, antingen det är en stor stad eller en liten. Kanske fröken inte heller vill läsa i qväll då, kan jag förstå?

— Jo, jo, det vill jag visst det, kära Brita (svarade fröken Christina ifrigt, i förhoppning att dermed undvika vidare obehag, huru sömnig och trött hon än kände sig efter resan. Så var det första qvällen).

Men då Brita ej nöjdes härmed, utan dag efter dag yttrade sitt missnöje med det ogudaktiga tillståndet hos baron Krabbes, så hade faster Christina slutligen ej uthärdat längre. Hon talade med Elsa derom, och denna hade i sin ordning nämnt

det för sin man, med den påföljd, att husandakt morgon och afton nu hölls så regelbundet, som förhållandena det medgåfvo.

Isola protesterade emot denna verkan af Britas tyranni, men Nils svarade, att om tyranni ej utöfvades med värre påföljder, än att tvinga folk att påminna sig två gånger om dagen, hvilka stora syndare de voro och hvar vägen till förbättring stod att finna, så ansåg han, att ett dylikt tyranni vore ganska nyttigt, och att man till och med borde vara tacksam mot tyrannen derför.

I köket for Brita också väldeligen fram och hade snart hela personalen i tukt och Herrans förmaning. Hon skrämde dem så svårliga med helvetets fasor, att jungfrurna snart ansågo henne vara ett slags befullmäktigadt ombud för himlens nåd och straffdomar här på jorden. Den store halftyske jägaren Kajser råkade äfvenledes ut för henne. Ett af hans vanliga uttryck, då han blef förvånad, var det tyska ordet »der Teufel!», hvilket han för öfrigt utsade på ett för berättaren ganska smickrande sätt. Brita visste i början ej hvad detta ord betydde, men fattade slutligen misstankar och frågade lilla Mia derom.

— Hvad menar han när han säger »der Teufel?» (sade Brita). Är det som då tanklöst folk säger »kors» här i Sverige?

— Ja, jag tror visst att det betyder nästan detsamma (sade Mia undvikande). Men fråga honom sjelf, så får Brita höra.

Brita vågade sig dock ej ännu på den store, svartskäggige mannen med en dylik fråga. Kajser

fick derföre tillsvidare behålla sitt mustiga uttryck, hvilket han använde utan att ens tänka på hvad det betydde, liksom i sjelfva verket svenskar göra med ordet »kors». Det var derföre synnerligen komiskt att se honom, andäktigt eller åtminstone artigt lyssnande till den lilla gummans förmaningar och varningar, rörande faran af ett fortsatt uppskjutande af omvändelsen, och derunder som oftast utsägande sitt vanliga »der Teufel!» som ett tecken till förvåning eller ett artigt instämmande i hennes åsigt.

Så till vida hade Brita sålunda haft en viss framgång med sina bemödanden här i huset. Men i fråga om nöjen, särskildt spektakelgång, tillämpades det andra af statsministerns tre system med Brita. Der sökte man att få litet roligt henne ovetande, för att ej onödigtvis göra henne bedröfvad. Men det enda möjliga sättet befanns vara, att passa på, då Brita sjelf var ute och hade roligt på sitt vis, det vill säga bevistade något af sina många andaktsmöten.

Nils Krabbe kastade sig med en odygdig skolpojkes hela njutning uti dessa upptåg.

— I morgon, lilla faster, ge de fasters älsklingsopera Trollflöjten (sade han en dag). Den får faster nödvändigt lof att passa på och höra.

— Ack, kära du! Hur ska' det gå till? Dit kommer jag nog inte, hur förtjusande roligt det än vore. Brita blir så ond, så ond, om jag far på spektaklet.

— Låt henne bli hur ond hon vill (sade Isola). Jag tycker det här är riktigt löjligt, att göra sig

så mycket besvär med den der gamla Brita. Hvarför ska' man krusa så förskräckligt med henne? Är hon inte nöjd, så låt henne flytta. Dermed är den saken slut.

Faster Christina satt och såg på sin brorsdotter med förfäran.

— Lilla Isola! Lilla Isola! Du vet inte! Du vet inte!

— Nej, Isola vet inte, det är just det (sade Nils Krabbe skrattande).

— Flytta! Brita flytta! (upprepade faster Christina ruskande på hufvudet). Det skulle hon för resten aldrig göra, om jag än försökte att få henne till'et hur mycket som helst.

— Skulle hon inte!! Skulle hon inte flytta, om faster sa' upp henne och gaf henne hennes betyg? Det vore väl märkvärdigt!

— Nej, hon skulle aldrig flytta ändå, det är jag också säker på (sade Nils Krabbe). Hon skulle bli qvar, äfven om faster sade upp henne aldrig så mycket. Men det skulle för resten faster aldrig vilja göra.

— Nej, visst inte (sade faster Christina). Och hvarför skulle jag vilja säga upp henne? Hon är ju en så trogen tjenarinna som någon annan i verlden, och har intet fel begått. Säga upp Brita?!

— Men då slipper faster aldrig i hela sin lifstid ifrån det här förfärliga tyranniet. Förstår faster inte det?

— Jo, kära du, jag förstår nog det (sade faster suckande), men ändå så!

— Nej, derom är inte ens värdt att tala (sade

Nils Krabbe muntert). Brita har engagerat faster som matmor på lifstid utan uppsägning. Den saken är klar. Nu gäller det derför, att försöka ställa så till, att faster Christina kan komma på Trollflöjten i morgon afton Brita ovetande. Jag har låtit taga reda på, att det är ett såkalladt nattmöte i frälsningsarméns hufvudqvarter i morgon qväll. Det börjar kl. 7, slutar omkring kl. 11 och passar oss således alldeles förträffligt. Vi kunna hinna både fara på teatern och vara tillbaka, medan Brita är på sitt möte. Hufvudsaken är att få Brita att gå på mötet. Hvad tror faster om den saken?

— Nog tror jag att hon gör det, alltid, om bara inte . . .

— Om bara inte?

— Jo, om bara hon inte misstänker, att jag är angelägen att hon ska' gå, för då anar hon kanske, att jag har någonting orätt för mig. Jag törs inte visa mig för ifrig. Då går hon nog inte.

— En sådan envis gris hon är! (utbröt Isola).

— Men om jag skulle — åhnej, det tycker ni väl inte går an?

— Hvad då, faster lilla? (sade Elsa).

— Jo, jag bara menade att, om jag skulle försöka, att tala vid henne litet grand och säga henne hur det är, och hur rysligt road jag är af musiken i Trollflöjten och . . . och . . .

— Och be henne om lof! (utropade Isola). Det fattas bara det!

— Åh, inte precist be om lof, inte, men ändå, för att, ni förstår?

— Jag skulle inte ha det minsta emot att öd-

mjuka mig för Brita (sade Nils Krabbe), om jag hade något det ringaste hopp att vi skulle lyckas. Men tror faster verkligen, att Brita skulle ge sitt samtycke?

— Jag vet inte. Jag kan ju inte säga. Men kanske?

— Nej, faster lilla. Den andra planen är nog bättre. Men hur ska' vi vara säkra på att få Brita till frälsningsarmén?

— Det tror jag mig om att kunna ställa till (sade Elsa). Marie är den som Brita egentligen har gjort mest intryck på, och Marie har mycket lust att få komma till frälsningsarmén, om hon bara någongång kunde vara ifrån köket. Jag ska' säga henne, att Sofie kan få göra i ordning till théet i morgon afton, om hon vill be Brita följa sig till mötet.

— Lilla rara Elsa! (utbröt faster). Det var alldeles förträffligt. Då slipper jag sjelf säga någonting till Brita. Ser ni, hon hör alltid strax på mig, när jag, när jag . . .

— När faster har något fuffens för sig, ja (sade Nils Krabbe).

— Ja, ser ni, hon känner mig ju så väl, att jag aldrig kan lyckas narra henne (sade faster Christina skrattande). Det är bra förargligt.

— Nå, då är hela fälttågsplanen klar, (sade excellensen) och går allting efter beräkning, så tycker jag att den bör lyckas förträffligt.

Fälttågsplanen sattes genast i verket. Elsa sade till sin kokerska, att hon fick gå till frälsningsarméns qvällsmöte dagen derpå, om hon kunde få

Brita att följa sig dit för de många soldaternas skuld. Sålunda anmodad, åtog sig Brita välvilligt att chaperonera den unga, vackra kokerskan till mötet.

Faster Christina sjelf förhöll sig absolut passiv och såg qvällen derpå sin gamla Britas afmarsch med samma känsla af förtjusning, som en skolpojke erfar, då hans lärare lemnar skolrummet, der han och hans kamrater ämna »lefva svearna». Klockan $^1/_2$ 7 var den stränga Brita hunnen ur synhåll och faster kunde börja göra sin toalett, hvilket ej var en lätt sak, då hon skulle uppträda på Kongl. Operan i excellensen Krabbes loge, och gerna ville undvika, att göra sina slägtingar löjliga genom en alltför urmodig klädsel. Härvid var Isola behjelplig. Faster Christina blef ganska fin, och kl. $^1/_4$ på 8 foro de af till operan i full stât med Kajser på kuskbocken.

Faster Christina hade en mycket rolig afton. Hon påminde sig visserligen mycket väl de sångare och sångerskor, som sjungit i Trollflöjten, då hon för omkring 50 år sedan hörde operan, och hon kunde naturligtvis ej undgå att tycka, att de voro långt öfverlägsna dem som nu uppträdde. Men det oaktadt njöt hon obeskrifligt. Det var endast mot slutet af föreställningen, som tanken på Brita åter började oroa henne och något litet minska det nöje hon erfor. Denna oro ökades alltmera, och vid hemfärden kunde kusken ej köra fort nog för henne. Tänk om Brita redan hunnit hem! Nils Krabbe och Elsa voro för öfrigt nästan lika oroliga som hon. Endast Isola skrattade, under protest mot detta löjliga tyranni från en gammal pigas sida.

Tyvärr besannades de värsta farhågorna. Den ypperliga planen hade totalt misslyckats. Olyckan hade varit framme, och Brita och Marie voro sedan omkring en half timme återkomna från frälsningsmötet. Någon talare hade uteblifvit, som man hade räknat på, och sammankomsten hade derför blifvit afslutad ungefär en timme tidigare än vanligt.

Men härom voro brottslingarna ännu uti en lycklig okunnighet, till dess Elsa efter hemkomsten hade hunnit fråga sin jungfru Sofie derom. Hon sprang då in uti förmaket.

— Nils! Nils! (utropade hon). Brita är redan hemma!

— Är Brita redan hemma! (upprepade Nils, nästan lika handfallen som Elsa vid den förfärliga underrättelsen).

— Ja. Hvad ska' vi nu göra?

— Ja, det vete . . . Och faster Christina? Hvar är hon?

Elsa behöfde ej svara, ty i detsamma kom faster Christina störtande tillbaka från sitt rum. Hon hade ännu kappan på sig.

— Brita är redan hemma! (utropade hon och satte sig ned på första bästa plats). När jag kom in för att taga af mig, så satt hon der inne i mörkret. Kan ni tänka er någonting så förskräckligt?!

— Nå? Sa' hon någonting?

— Ja, vet ni, jag ä' inte riktigt säker, hvad hon sa', men jag tror hon frågade: »hvar har fröken varit»? Jag blef så förfärligt rädd, när hon reste sig upp i mörkret (det lyste bara in litet grand från gaslyktan på gatan) och frågade hvar

jag hade varit, att jag inte visste hvad jag svarade, utan jag bara vände mig om och sprang ut igen så fort jag hann. Herre Gud, så förskräckligt ledsamt!

— Hvad ska' vi nu göra, Nils? (upprepade Elsa).

— Först och främst äta vår aftonvard och sedan hålla krigsråd. Hjelp faster af med kappan, någon, så att hon slipper gå in igen förr än hon ätit åtminstone. Se'n följa vi med henne allihop, om det behöfves.

Under qvällsvarden öfverlades. All tanke på att fördölja sjelfva brottet öfvergafs genast, dels för att man dock knappt kunde nedlåta sig till att förbjuda tjenstfolket att omtala hvar herrskapet hade varit, och dels emedan detta i alla fall redan var för sent. Jägaren Kajser hade nämligen redan släppt katten ur tunnan. Strax innan han for för att hemta, hade han på Britas fråga, hvar hennes fröken befann sig, svarat, att hon var med excellensen på operan.

Det fanns således ej annat än att som det heter »taga tjuren vid hornen» eller, med andra ord, vara så morsk som möjligt mot Brita. Men detta var lättare sagdt än gjordt för stackars faster Christina, ty det var egentligen hon som skulle taga tjuren vid hornen. De andra hade blott att besluta, att han så skulle tagas, och det var lätt nog.

Faster satt så länge hon kunde qvar vid aftonbordet, för att uppskjuta den svåra stunden. Men ändtligen måste hon gå in och lägga sig.

— Skall jag följa med faster in? (sade Elsa). Då säger inte Brita någonting i qväll åtminstone.

— Ack, kära du, hvad hjelper det? (sade den stackars gamla damen). Någongång måste hon ju ändå träffa mig ensam, och så gerna först som sist.

Godnatt, kära barn, godnatt och tack för i qväll. Det var synd att . . . ja, godnatt, godnatt!

— Stå på sig, faster! (sade Isola).

Hon smålog matt och svarade ingenting, utan gick in till sig nästan lik en lifdömd som skall afrättas. De andra sutto qvar och sågo på hvarandra såsom en hop unga män, hvilka narrat en pojke med sig ut på rummel, som blir fast för sin pappa och duktigt afstraffad, utan att de dervid kunna göra det minsta för att hjelpa honom.

Men det aflopp ej alldeles så, som man hade väntat sig. Brita sade ingenting vidare den qvällen till sin matmor om operan, utan hjelpte henne under fullständig och hemsk tystnad till sängs. När faster Christina slutligen önskade henne godnatt, svarade hon endast: »godnatt, fröken» med en röst sådan som man använder till den största bland missdådare. Fröken Christina visste knappt, om hon skulle vara glad eller ledsen deråt. Hon anade nämligen, att hon nog ej skulle undgå sitt straff, om det än blifvit uppskjutet. Men hvari straffet skulle bestå, det kunde hon icke utfundera, fastän hon länge låg och tänkte derpå.

Följande morgon fick hon visshet. Vid morgonbönen väntade man förgäfves på Brita. På tillfrågan svarade någon af de andra tjenarne, att Brita hade sagt sig skola förrätta sin andakt för sig sjelf och således ej ämnade infinna sig.

Nils Krabbe såg på Elsa med en meningsfull blick och började läsningen af dagens kapitel i Lukas. Men flera af de närvarande deltogo i andakten med tankarna på annat håll.

Sednare på dagen fingo de vidare besked. Brita underrättade sin matmor, att hon ej hädanefter kunde deltaga uti en andaktsöfning, hvilken förrättades af folk, som hade sin fröjd af så syndiga nöjen som att gå på spektaklet. Som Brita redan förut vetat, att Krabbes gingo på teatern, var det tydligt, att detta hennes steg uteslutande var riktadt mot faster Christina, och denna kände sig med anledning häraf en tid bortåt djupt olycklig. Brita behandlade henne som vore hon en af de aldra största brottslingar, hvilken ännu ej ens visat de första tecknen till förbättring. Hon uppfyllde visserligen till punkt och pricka sina skyldigheter mot henne, men sade aldrig ett vänligt ord.

Men Brita dref saken något för långt, och det kunde lätt hafva gått illa för henne, om blott faster Christina haft litet mera mod. Som det nu var, eggade i synnerhet Isola henne ständigt till uppror mot detta tyranni. Den gamla damen satt vid sådana tillfällen och hörde på, erkände att Isola hade rätt, och ibland steg hon till och med i ett anfall af mannamod upp, med afsigt att gå in och låta Brita veta, hvad hon tänkte om hennes uppförande. Men hon hade ej hunnit många steg mot dörren, innan farten saktades och slutligen alldeles afstannade. Hon kom tillbaka och satte sig igen med en djup suck. Tanken på ensamheten der nere på Fyresta, ensam med Brita utan något värn, blef henne för mäktig.

— Det blefve för svårt, Isola lilla, vet du. Jag kan verkligen inte.

— Afskeda Brita, faster! Det är det aldra enklaste.

— Afskeda! Ja, men hvad skulle det då bli af henne, kära du?

— Bli af henne? Ja, det blir hennes sak, då hon inte vill lyda.

— Hon är aldrig olydig, kära du. Hon gör ju allt hvad jag vill.

— Jag tänker det är snarare faster, som aldrig är olydig, och som gör allt hvad Brita vill.

— Ja, ser du, saken är den, att vi vill alltid detsamma. Det är just det. Men, vet ni, jag har tänkt på en sak (och nu ljusnade hennes anlete till). Då nu i alla fall Brita är så der ledsen, så får det alltid lof att ha sin tid, innan det går öfver, och det gör nog inte så mycket till eller ifrån, om jag passar på och har litet mera roligt under tiden. Har någon sett hvad de ge på operan i afton? Det är väl inte Don Juan? Jag skulle så rysligt gerna vilja höra Don Juan en gång till innan jag dör. På min tid var det Sällström. Ack ni, hvad han spelade! Hvem är det nu?

Af allt detta synes, att gumman Brita inte hade så orätt, när hon förklarade, att Stockholm var ett riktigt både Sodom och Gomorrha i en enda stad, och att hennes matmor var stadd i skenande galopp på den breda vägen, som — ej bär till himlen.

Emellertid uppstod helt naturligt den frågan, huruvida man nu skulle fortfara med husandakten, då just den, för hvars särskilda tillfredsställelse den blifvit anordnad, dragit sig derifrån? När Brita i flera dagar fortsatt med sin strejk, sade Nils Krabbe en dag:

— Vet ni, att det här förefaller mig nästan komiskt. Gamla Brita tvingar oss att återupptaga vår morgon- och aftonbön, som vi förut på goda skäl upphört med. Och sedan uteblir hon sjelf. Jag sätter i fråga, huruvida inte under sådana förhållanden det vore skäl, att återgå till det gamla, till dess Brita åter vill infinna sig? Bifalles detta förslag?

Men då Elsa tyckte detta skulle se ut som om . . . som om . . . som om (längre kom hon ej med sin förklaring), och när faster Christina också sade, att då kunde möjligen Brita tro att . . . tro att . . . tro att (tydligare kunde hon ej uttrycka sig), så förklarade Nils, att efter dessa i högsta grad öfvertygande och väl framförda anföranden, ansåg han sig icke böra yrka på bifall till sitt förslag. Och dervid blef det. Husandakten fortfor att förrättas, oaktadt den stränga Brita ej begagnade sig deraf.

Tionde Kapitlet.

Svårigheten att förmå ministerspannet att draga jemnt, och att hindra någon af fålarna att slå öfver linorna, var tyvärr ej det enda, som vållade statsministern bekymmer vid denna tiden. Dertill kommo äfven andra förvecklingar af flera slag, som nu måste närmare beskrifvas.

Det fanns inom den förnämsta Stockholmssocieteten vid denna tid en grefvinna Löwenkrona,

enka efter svenska envoyén uti London grefve Joachim Löwenkrona. Hennes man hade dött helt plötsligt och oväntadt just i det ögonblick, då han stod i begrepp att utbyta ministerplatsen i England mot utrikesministerportföljen hemma i Sverige, och dermed afslöts en politisk bana, som hade alla utsigter att blifva särdeles lysande.

Hans enka var född engelska af den ytterst aristokratiska familjen Howard. Hon var ännu helt ung, mycket rik och vacker samt, i likhet med många engelska damer, särdeles road af politik och statsangelägenheter. Hennes förhoppningar att spela en stor roll uti den diplomatiska verlden tycktes hafva blifvit krossade med mannens död. Hon tillbragte ett par år efter denna händelse uti utlandets hufvudstäder, der hon öfverallt hade vänner uti den högsta politiska verlden, och hade nu nyligen anländt till Sverige, dels för att besöka sin mans slägtingar och dels för att efterse de stora gods, hon efter honom innehade i Skåne och Vestergötland.

Grefvinnan var genom sitt gifte kusin med den nuvarande utrikesministern, baron Raaben, i hvilkens hus hon bodde som gäst under sin vistelse i Stockholm. Det var baron Raaben som hade presenterat Nils Krabbe för den förtjusande unga grefvinnan på en bal uti utrikesministerhotellet, några veckor före den tid der vi nu befinna oss.

— Min kära Krabbe (hade baron Raaben sagt), jag har någonting särdeles roligt att bjuda dig på i afton, smickrar jag mig med. Min kusin Maud

Löwenkrona är med i afton för första gången. Hon är engelska, som du kanske vet.

— Javisst! Hon är ju enka efter stackars Löwenkrona.

— Alldeles. Du, som tycker om damer med intelligens, som ä' intresserade af annat än sqvaller och chiffons, du ska' sentera en sådan som grefvinnan Löwenkrona. Hon är ofantligt road af allt hvad politik heter, och af allt möjligt för resten. Och bildad sedan! Jag är inte säker på, att hon inte kan tala både latin och grekiska. Kom med, så ska' jag . . .

— Stopp litet grand! Hvad talar hon för språk utom latin och grekiska, ty är det bara engelska, så har min engelska blifvit litet rostig, och det är så förargligt . . .

— Välj hvilket språk du vill! Hon kan dem allihop, tror jag. Till och med svenskan talar hon alls inte illa, om du föredrar det.

— Det var skönt! Man blir så förskräckligt underlägsen, om man ska' försöka resonnera på ett främmande språk. Jag vet att det är löjligt, men man har sina svaga sidor.

— Javisst, javisst. Kom nu!

Några ögonblick derefter befann sig Nils Krabbe sittande bredvid den unga engelska damen och pratande med henne på det aldra trefligaste sätt i verlden, som om han redan känt henne länge.

De hade funnit henne uti ett af de inre rummen, sittande på en soffa. Ett par unga utländska diplomater, som stodo och sade henne artigheter, drogo sig tillbaka, när de två svenska excellenserna

närmade sig. Hon hade dervid höjt ögonen och oafbrutet sett på Nils Krabbe med ett stilla, lugnt och liksom mönstrande uttryck, öfver hvilket endast det finaste lilla vänliga småleende skymtade. Baron Raaben sade på svenska några ord rörande Nils Krabbe, och, sedan han gifvit dem en uppslagsända för samtalet, lemnade han dem ensamna.

Med en liten åtbörd gaf hon honom då ett tecken att få sätta sig bredvid henne uti soffan, i det hon bytte om språk och på engelska sade:

— So you are the prime minister of Sweden, baron Krabbe, and a very good man too, every one tells me.

— I am much sorry to say I am a verry bad man (började han så godt han kunde på samma språk, men kunde sedan ej finna de rätta orden för hvad han ville säga.

— You are a very bad man? (sade hon med ett muntert uttryck i sina mörka ögon). I can hardly believe that, until I see some proofs of it.

— No, I will say, I am a verry bad englishman (rättade den stackars Krabbe sig, i det han dock sjelf skrattade åt sin olyckliga debut).

Hon skrattade nu muntert, äfven hon.

— Well, so that you be a good swede, you may be as bad an englishman as ever you please (sade hon, men bytte dock genast om språk). Allons! parlons français, si vous voulez, monsieur le baron!

Sedan talte de en stund på franska, hvilket gick någorlunda bra, ehuru samtalet just icke rörde sig kring så särdeles intressanta ämnen. Han lyckades slutligen förmå henne till att tala svenska,

hvilket hon gjorde någorlunda ledigt, ehuru hon naturligtvis ofta nyttjade orätta ord.

Men då de derunder kommo på ett intressant ämne, om olikheten mellan den engelska och den svenska nationalkarakteren, bytte hon åter hastigt om språk under förklarande, att hon ej hade lust att blifva så underlägsen, som ett ovant språks begagnande måste göra henne.

— Ty jag ser redan (sade hon på franska), att baron Krabbe är en person, för hvilken man måste taga fram det bästa man har att komma med, och säga det så bra man kan till på köpet, när man talar med honom. Eljest . . .

— Eljest?

— Eljest tycker han att man är tråkig, och om det finnes en synd, som inte varder menniskan förlåten, så är det att vara tråkig.

Detta satte Nils Krabbe i gång med ett af hans älsklingsämnen.

— Grefvinnan ställer då intelligensen öfver allt annat?

— Ja utan det ringaste tvifvel. Hvem gör inte det för resten?

— Och hjertat, godheten? Äro de ej högre egenskaper än snillet?

— Nej, nej och åter igen nej! (utropade hon) huru kan ni säga någonting sådant, ni baron Krabbe? Man säger mig, att det är ni, som egentligen nu styr Sverige. Nå? Om ni vore aldrig så hjertegod, men saknade ert skarpa hufvud, huru skulle ni då kunna styra Sverige?

Nej, tala inte med mig om hjertat! Det är ett stort misstag af naturen, att vi ens ha fått ett hjerta. Förståndet hinner ju knappt göra annat, än ställa till rätta alla de dumheter, som hjertat hittar på. Det är som en barnpiga, som är ute och vallar ett litet barn. Ni en statsman och tala om hjerta! Jag är förvånad, monsieur le ministre!

Nils Krabbe satt tyst ett ögonblick och till sin egen förvåning sade han sedan till denna qvinna, som han endast känt en qvarts timme:

— Och kärleken? Tror grefvinnan inte på den heller?

— Att den finns, menar baron?

— Ja.

— Jo visst finns den, tyvärr, men den är ju en sjukdom, en ren galenskap. Kärleken är intelligensens graf och dårars tillvaro. Är ni inte med mig derom, åtminstone?

Krabbe ruskade på hufvudet, småleende.

— Nå, jag får väl nöja mig med, att ni erkänner dess tillvaro.

— Ja, som en barnsjukdom, messling eller skarlakansfeber. Har man en gång haft den, så kommer den nästan aldrig tillbaka, likasom de. Men får man den någon gång om igen, när man är äldre, så är den vanligtvis dödlig, som hvar man vet, eller man blir barn på nytt, idiot.

De sutto och sågo på hvarandra. Det måtte ha legat en fråga i hans öga, ty hon svarade, utan ringaste förlägenhet:

— Nej, inte ens som flicka. Jag har lyckligt-

vis blifvit förskonad från den förödmjukelsen, tack vare en mild försyn.

— Förödmjukelsen! Är nu kärleken en förödmjukelse också?!

— Ja, naturligtvis, en mycket stor förödmjukelse. Man förlorar ju sin egen sjelfständighet och kommer i lydnad, ja i träldom hos en annan. Det värsta som kan hända en nation, kan det vara en lycka för en individ?

Nils Krabbe ämnade protestera mot denna liknelse, men friherrinnan Raaben närmade sig dem och samtalet blef afbrutet.

Sådant var deras första samtal, och det var ju ganska förtroligt. »Det är förvånande, hvad man blir fort bekant med utländskor» (sade Nils Krabbe efteråt till sin hustru). »Jag talte om kärlek med grefvinnan Löwenkrona första gången jag såg henne. Hvad säger du om det, min gumma lilla?»

— Jo, att du borde skämmas, Nils (sade Elsa skrattande). Tala om kärlek med ett fruntimmer första gången du träffar henne!

— Jag skall tala med henne om kärlek andra och tredje gången också, om du tycker det är bättre. Hon tycks för resten vara en Mefisto. Hon »vet ej alls hvad kärkek är», påstår hon. För öfrigt var det ej en kärleksförklaring jag gjorde henne, så att du behöfver ej känna dig svartsjuk, Elsa lilla. Vi disputerade bara om kärlekens natur och art, så der som man gör uti sångarstriden på Wartburg.

— Ett olämpligt ämne. Jag tycker för resten inte om henne.

— Du gjorde också hennes bekantskap, således?

— Ja. Men mot mig var hon alls inte så hygglig, som du tycks ha funnit henne. Hon hade just ingenting att säga för sig, tyckte jag. Hon är nog hvad man kallar ett herrfruntimmer, tänker jag, en sådan der som föraktar sitt eget kön och är bara road af det motsatta.

— De engelska fruntimren äro mycket intresserade af politik och af allvarsamma ämnen i allmänhet, tror jag.

— De engelska fruntimren äro mycket obehagliga, tror jag (sade Elsa, fortfarande i skämtsam ton, och dermed afstannade samtalet den gången).

Hade de begge makarna endast fortfarit, att på detta öppna sätt säga hvarandra sina tankar om den utländska grefvinnan, så skulle allt gått bra. Men så småningom, omöjligt att säga i hvilket ögonblick eller med hvilket ord, insmög sig en liten, liten tillsats af bitterhet uti Elsa Krabbes sätt att tala om grefvinnan Maud Löwenkrona. Nils tyckte att Elsa var orättvis, tog den anfallna i försvar, ett par retsamma ord fälldes af Elsa, ämnet började blifva ömt att vidröra, och grefvinnan Maud upphörde så småningom helt och hållet att behandlas dem emellan.

Elfte Kapitlet.

Men emellertid fortforo Nils Krabbe och Maud Löwenkrona att träffas qväll efter qväll uti säll-

skapslifvet, vanligen minst 3 till 4 gånger i veckan, och de blefvo snart mycket goda vänner. Det tycktes snart höra till deras vana, att de skulle prata med hvarandra en halftimme och ibland till och med längre vid sådana tillfällen. Ingen störde det förnäma herrskapet under dessa långa samtal (det är en af de få fördelarna af att vara excellens), och det var vanligen endast grefvinnans bestämda befallning som gjorde, att Nils Krabbe lemnade henne.

— There! You had perhaps better go now (Kanske det är bäst att ni lemnar mig nu), hade Maud måst säga ett par gånger. Men han, i sitt hjertas rena uppsåt, protesterade lifligt.

— Why should I go? (frågade han. Han talade mycket bättre engelska redan). Are you getting tired of me?

— You know very well that it is not that, (sade hon och såg ned på marken). But — people might begin to talk, perhaps. There! go now, my friend. It is best to be prudent.

Han skrattade åt den tokiga tanken, att någon skulle kunna misstänka eller våga säga något ondt om, att han satt och pratade med henne uti en salong, öppet, inför allas ögon. Men Maud Löwenkrona kände verlden bättre än han, så statsminister han än var, och dertill mycket äldre än hon. De onda tungorna hade redan länge varit i gång, tyvärr.

Emellertid hade hon beslutat sig för att stanna qvar i Stockholm öfver hela vintern och derför tagit sig rum på Blasieholmen, en liten förtjusande våning, som hon hastigt inredde på det vackraste och smakfullaste sätt i verlden. Här började hon

småningom att bilda sig en liten umgängeskrets, éliten af éliten, mest utländingar och några få svenska familjer, deribland äfven Krabbes. Både Elsa och Isola blefvo alltid medbjudna, så ofta som Nils var bland gästerna. Elsa höll sig fortfarande temligen stram mot den förtjusande unga engelska ladyn, fastän denna, som å sin sida hade sina goda skäl att öfverse med Elsas stramhet, nu var ytterst vänlig mot henne.

Isola och grefvinnan Maud trifdes deremot bättre tillsammans, och det var i hennes hus som Isola började blifva alltmera intim uti de utländska diplomaternas krets, hvilket sedermera hade ganska vigtiga följder för henne.

Allt detta var nu fullkomligt i sin ordning och så som det borde vara. Men så småningom började någonting mera komma till, som visserligen ej var ondt i sig själf, men som lätt kunde blifva det.

Nils Krabbe, som sällan numera fick tid att taga sig någon luft eller motion om förmiddagarna, hade börjat gå ut en stund om qvällarna, snart efter middagsmålet. Någon gång tittade han då upp på en af klubbarna vid Stora Trädgårdsgatan eller Blasieholmen och läste de utländska tidningarna. Men vanligen var han så mycket i behof af luft, att han endast gick omkring hvart som helst, och ibland kom han ända bort till de stora nya delarna af staden, som han ej ännu kände till.

Då hände det sig en qväll, att han kastade ögat upp mot grefvinnan Maud Löwenkronas fönster på Blasieholmen, i det han gick der förbi. Det lyste i ett af hennes förmaksfönster. I det an-

dra voro gardinerna fördragna. Hon var alltså hemma. Han stannade ett ögonblick och stod och såg upp emot fönstren. Men vid det han så stod och såg upp, fylldes ett af fönstren med en skepnad, som ej var svår att igenkänna. Nils Krabbe sjelf stod i fullaste belysning af den nära sittande gaslyktan. Han lyfte på hatten, men var ej rätt säker på, om hon rörde litet på hufvudet eller icke.

Grefvinnan stod sedan fullkomligt orörlig. Hvarför han ej strax gick vidare, förstod han ej sjelf. Det kändes som om någon hemlig kraft höll honom qvar der han stod. Detta fortfor några ögonblick och sedan, utan att riktigt veta hvad han gjorde, gick han in i huset och upp för hennes trappor samt ringde på och blef insläppt.

— I knew you would come (jag visste att ni skulle komma), sade hon helt enkelt, i det hon vände sig om och gaf honom sin hand från den stol, der hon nu satt vid elden.

— Ni visste? Är ni då hvad vi kalla framsynt?

— Ja, jag kan se hvad som sker på långt håll, och jag kan också ... (hon afbröt sig) kände ni ingenting underligt nyss, när ni stod der nere under lyktan?

— Jag kände icke egentligen något, men jag gick hit upp som om jag ej kunde göra annat. Har ni magnetisk kraft, grefvinna?

Hon smålog.

— Jag vet inte hvad kraften bör kallas, för att få sitt rätta namn, men om jag vill draga någon till mig, så kan jag det alltid.

— Derpå tviflar jag ej det ringaste (sade Nils Krabbe muntert med en bugning).

— Nej, nej! alls inte på det sättet som ni nu menar, baron Krabbe. Ni minns väl hvad jag sade er den der första qvällen vi träffades?

— Ja. Att ni inte ens kunde förstå den känsla, som kallas kärlek. Jag har ofta tänkt derpå, men kan knappast förstå hur det kan vara sannt?

— Och ändå är det sannt. Man beror ju helt och hållet af sin naturel, och min är kall som is, i det afseendet nota bene. Men i andra är jag desto varmare, det har ni ju redan märkt, eller huru?

De hade nu satt sig på ömse sidor om en brasa, som var ordnad på engelskt vis, med stor öppen eldstad och eldad med stenkol. En lampa brann visserligen någonstädes i rummet, men med en mörkröd skärm öfver lågan, så att det egentligen endast var skenet från elden, som upplyste det halfdunkla rummet.

Hon var klädd i en svart sammetsdrägt, som lätt omslöt hennes engelska, d. v. s. något fylliga, men förtjusande vackra figur och som räckte högt på halsen, der ett litet hvitt kräs gick upp nästan till de små förtjusande öronen. Ett diamantkors på bröstet var den enda prydnad hon bar i afton.

— Och nu, min vän (sade hon), ska' vi ha oss en riktigt treflig stund. Jag har lofvat komma till engelska ministern klockan 10 i qväll. Der är musik och man har bedt mig hjelpa dem dermed litet grand. Men till klockan 9 kan jag ge er min tid.

— Grefvinnan sjunger? Och spelar också kanske?

Hon såg på honom ett ögonblick innan hon svarade.

— Ja (sade hon), bådadera. Någon gång skall jag sjunga och spela för er, om ni det vill. Tycker ni om musik?

— Det är den största njutning jag känner, tror jag nästan.

— Så. Då ha vi ännu en sympati emellan oss. Ni gör musik hos er? Friherrinnan Krabbe är musikalisk, utan tvifvel?

— Tyvärr inte alls. Jag tror det är det enda som fattas henne för att vara fullkomlig, stackars lilla Elsa. Hon har försökt, men det vill inte gå.

— Nej, har man det icke uti sig, så hjelpa inga ansträngningar (sade hon och satt några ögonblick i sina tankar med ögonen på mattan). Då skall jag icke sjunga och spela för er, sade hon efter några ögonblicks tystnad.

Eldskenets fladdrande ljus lekte på hennes glänsande svarta hår och på diamanterna uti korset. Plötsligt, innan han i sin förvåning hunnit säga något, såg hon upp på honom och sade:

— Er hustru tycker inte om mig.

— Hvarför tror ni det? (svarade Nils Krabbe, ändå mera förvånad).

— Det är lätt att märka. Det känna vi qvinnor med vår instinkt. Hon är svartsjuk på mig.

— Svartsjuk? Hur kan ni tro! Åhnej. Elsa är en förnuftig qvinna. Och hon har ju dessutom ingen orsak att vara svartsjuk.

— Har hon inte? (Hon satt tillbakalutad i sin stol och såg på honom).

Han såg ytterst förvånad på henne.

— Hvad menar ni, grefvinna? Jag förstår inte.

— Och hvad menar ni med, att hon icke har någon orsak att vara svartsjuk på mig? (sade hon, i det hon smålog). Säg mig det först, så skall jag svara er sedan.

— Hvad jag menar med att . . . jag vet knappt hur jag skall svara. Vårt samtal har tagit en så besynnerlig vändning. Ni har ju sjelf sagt att . . . att . . .

— Att?

— Den der första qvällen förstod jag er att säga, att ni ansåg allt hvad kärlek heter vara en svaghet, en dumhet, ovärdig tänkande, intellektuella menniskor och endast passande till lägre menniskor. Och nu i qväll har ni återigen sagt er sjelf vara kall som is.

— Det är sannt (sade hon, fortfarande med ögonen rätt på honom tvärs förbi spiseln), och derför, säger ni?

— Derför säger jag, att någonting sådant som svartsjuka inte kan komma i fråga emellan er och Elsa.

— Jaså! Ni tror det? (sade grefvinnan långsamt). Ni tror det? Och ni är ändå en man med godt förstånd och fin instinkt. Men ack hvad ni karlar förstå litet af hvad som finns uti qvinnohjertat. Det är det mörkaste Afrika för er. En outforskad verldsdel.

Han blef litet smått förargad på denna föraktliga ton, men sade intet. Hon fortfor, efter att under några ögonblick ha suttit och sett i brasan.

— Tror ni då, min kära vän, att en qvinna inte kan vara svartsjuk på annat sätt, än som en tigrinna är på tigern, när han tycker bättre om en annan tigrinna? Nej, om en sådan slags svartsjuka talade jag inte, deri har ni rätt.

— Jag ber er om ursäkt, grefvinna, om jag sårat er?

Hon svarade ingenting härpå och fortfor:

— Men finns det då ingenting annat, som kan framkalla svartsjuka i en hustrus hjerta, än de der låga känslorna? Om en annan qvinna kan ge hennes man hvad hon icke kan ge honom? Om en annan kan förstå honom bättre, sympatisera med honom varmare uti allt det, som intresserar honom mest af allt, hans lifsverk, hans arbete, hans höga och stora mål här på jorden? . . . Men kanske jag tar miste? Kanske er hustru verkligen förstår att . . . gör hon det?

— Nej, tyvärr (svarade han efter några ögonblicks tvekan att vilja svara härpå) inte så som ni beskrifver det och som hon sjelf så gerna skulle vilja göra det. Hon har försökt om och om igen. Men det går inte riktigt bra, och hon har nu nästan upphört med sina försök. Det ligger inte för henne. Elsa är, liksom för öfrigt de flesta svenska fruntimmer, långt mera intresserad af det husliga, det som synes vara litet, fastän det också är ofantligt vigtigt, hemmet, det rent qvinliga, än af de stora frågorna, sådana som ni nyss nämnde, politik, samhällsreformer och menniskoslägtets framtid. I det fallet har ni således rätt, grefvinna. Men ändå! Jag kan inte ett ögonblick tänka mig, att sådant

skulle vålla henne någon smärta. Snarare tror jag, jag hoppas det åtminstone, att hon skall vara glad deråt, att jag funnit en vän, som kan förstå och deltaga med mig uti alla dessa stora frågor, så som ni kan det, då hon sjelf inte kan ge mig hvad jag behöfver.

— Ni tror det?

— Ja, jag är till och med säker på det. Det andra skulle ju vara rent af nedsättande, småaktigt, ynkligt. Nej, nej! Jag går i god för min lilla Elsa i det fallet, det försäkrar jag er.

— Jaså, ni gör det? (sade hon, allt med samma ton och uttryck i sina mörka ögon, der de lyste i eldskenet). Ni känner er således alldeles säker, både hvad er sjelf och er hustru angår?

— Ja, det gör jag.

Med en liten axelryckning smålog hon och sade:

— Nå! Då har jag gjort min pligt och kan ha godt samvete under de roliga stunder ni skänker mig. Ser ni, jag är inte en sådan der vanlig förförerska, som man läser om i fransyska romaner, som tycker det är roligt att draga en man från sin hustru. Det är en ytterst vulgär, tråkig roll att spela, och hade det varit den minsta fara för någonting sådant emellan oss, så hade jag måst afbryta vårt intima umgänge, huru mycket det än skulle kostat på mig. Men nu, efter hvad ni nyss sagt mig, och då ni sjelf känner er så trygg, skall jag med fullaste glädje hängifva mig åt den njutning, som denna vänskap skänker mig, utan den ringaste fruktan för följderna. Ja (tillade hon med ett eget småleende), jag känner mig nu så lugn, att

jag kan till och med våga spela och sjunga för er, om ni vill. Musiken skall bli ett band till emellan oss, hoppas jag, och ett alldeles ofarligt band, efter hvad ni nu sagt.

Han visste inte riktigt säkert, om det ej låg en liten, liten ton af, att hon tyckte han varit allt för säker på sig, då han icke hyste den aldra minsta fruktan för, att han kunde komma att blifva kär i henne, men att hon nu ej hade det ringaste vidare ansvar i saken. Om så var, försvann detta intryck strax, då samtalet kom att röra sig kring helt andra ämnen.

— Vi blefvo afbrutna igår (sade Krabbe efter en paus) då ni hade börjat beskrifva åtskilliga nya riktningar eller strömningar uti det nutida England. Det var hedonismen, tror jag, som vi höllo på med.

— Hedonismen, ja. Det är just inte någon betydlig rörelse, utan egentligen bara ett litet fåtals försök till uppror mot det olidliga förtryck, som råder uti religiösa och konventionela frågor uti England.

— Jag bekänner, att jag inte en gång riktigt vet hvad hedonism är eller betyder. Jag tyckte grefvinnan sa', att det var en gammal lära, som dykt upp igen?

— Ja, den skall ha funnits uti det gamla Grekland, och man försöker nu att upplifva den. Hedonismen betyder helt enkelt njutningslära, och hedonisterna förklara den sinliga njutningen vara det högsta goda på jorden.

— Nej, den läran är just inte någonting nytt (sade Krabbe skämtande). Vi ha åtskilliga rätt framstående hedonister här i Sverige, fastän de kanske inte veta, hvilket lärdt namn de borde begagna sig af.

— Ja, men den här skolan anser sig vara mycket fin, nästan estetisk i sin njutningslära. Hedonisterna äro långt ifrån groft sinliga i något enda afseende, och framförallt äro de mycket rädda för, att genom omåttlig njutning förslöa sina sinnen, så att de ej kunna vidare med fulla krafter njuta. Känner ni inte alls till den gamle filosofen Aristippos?

— Nej, tyvärr! Aldrig hört att han någonsin funnits till, en gång!

— Ni behöfver inte skämmas, ty ni är i ganska godt sällskap. Det var inte många som hade hört hans namn, när han häromdagen gräfdes upp af den nya skolan. Men han tyckes ha varit en fin tänkare i sitt slag, en slags raffinerad sybarit, ty inte blott hade han lagt märke till, att njutningsförmågan har en bestämd gräns, och att man derföre måste hushålla med den såsom med den dyrbaraste och oersättligaste skatt, utan han gick ändå längre. Han ansåg inte, att någon verklig eller finare njutning kunde erfaras af den, som försjunkit till att vara slaf af sina egna begär. Menniskan, sade han, skall vara herrskare, icke blott öfver hela den yttre naturen, utan öfver hela den oändliga verld som finnes inom henne, och framförallt öfver sina egna sinnen. Eljest förlorar hon sin dominerande ställning uti skapelsen.

— Jag vet inte att en sådan lära, rätt tillämpad, nödvändigt behöfver leda till någon grof sinlighet eller materialism. Eller hur?

— Åhnej, kanske inte nödvändigt.

— Man kan ju tänka sig, att en menniska af naturen fått ganska upphöjda och ädla njutningsmål, att hon har skönhetssinne och till och med menniskokärlek. Om hon då söker uppnå dessa mål, för att ha en angenäm tillvaro, så ligger väl deri intet ondt?

— Nej, men om hennes njutningar tvärtom äro af det låga slaget, och hon endast hushållar med sina krafter, för att kunna njuta desto mera och längre, hvad då?

— Ja, då blir hon blott en ekonomiskt försigtig och klok vällusting, det erkänner jag. Motivet är allt, här som alltid.

— Men om hon ej har något motiv alls?

— Ej något motiv alls?

— Ja. Om den fina, älskliga menniskan endast följer sin natur, utan det ringaste af inre motiv, strid eller försakelse? Är det då någon förtjenst hos henne? Och om den grofva, obehagliga menniskan likaledes följer sina instinkter, är det ett fel hos henne? Hvarken förtjenst eller fel kunna ju finnas utan att man kämpat, sträfvat, gjort en uppoffring på ett eller annat sätt, öfvervunnit sig sjelf?

— Är inte det der hvad man kallar determinism? Att hvarje menniska är det naturliga och oundvikliga resultatet af bestämmande inre och yttre faktorer? Och att hon sjelf således inte kan göra det ringaste till eller ifrån? Inte heller de

yttre omständigheterna, som man så ofta skyller på, inverka på resultatet. Är hon bestämd till att bli en ros, så blir hon en ros, om också köld och fattig jordmån kunna hindra hennes fulla utveckling. Men en ros i alla fall. Är hon bestämd att bli en tistel, så blir hon en tistel.

— Ja, det är nog en slags determinism. Men är den läran sann? Finns det verkligen ingenting annat, som kan ingripa uti och förändra den förut bestämda utvecklingen af karakteren till godt eller ondt?

— Fria viljan, menar grefvinnan?

— Ja, fria viljan, eller hvad ni vill kalla den kraft, som kan förändra alltihop. Rosen måste bli en ros och tisteln måste bli en tistel. Men måste den ena menniskan bli ett groft djur och den andra en engel? Har ni blifvit statsminister, och en i mångas tycke älskvärd personlighet, utan det minsta ert eget åtgörande, endast driftande dit ni skulle, eller, rättare sagdt, endast drifven af de inre och yttre krafter, som oemotståndligt bestämt er bana? Har ni inte gjort något dertill sjelf? Förstår baron?

— Ja, jag förstår (svarade han sakta). Jag förstår. Men jag vet inte. Svara mig ni sjelf? Har ni blifvit den förtjusande, öfverlägsna qvinna ni är, endast genom att flyta fram på determinismens oemotståndliga böljor? Har ni gjort intet dervid sjelf? Säg!

Hon smålog, men svarade intet. De hade hittills begge suttit och sett in i brasan medan de talade. Nu vände de sina hufvuden och sågo hvarandra i ögonen i stället, en lång, lång stund, utan

att säga någonting. Den ena hade framför sig och sökte genomskåda och förstå det för henne intressantaste fenomen i hela universum, en fullt harmoniskt utvecklad, första klassens man. Den andra försökte att pejla ett lika så bottenlöst djup af obekanta, underbara ting, en rikt begåfvad, skön qvinna. Två obeträdda mörka verldar för dem begge.

Ingendera sade något mera, till dess hon ändtligen gjorde slut på tystnaden. Efter en blick på pendylen sade hon:

— You must leave me now, my friend. I have to go and dress. Goodnight! It has been very nice, hasn't it?

Sedan han gått, satt hon qvar några ögonblick vid den döende kolbrasan. Någonting i det nyss afslutade samtalet sysselsatte tydligen ännu hennes tankar. Men det var ej determinism, det hördes på de ord hon slutligen halfhögt uttalade.

— Han känner sig mycket säker på sig sjelf. Ja (tillade hon efter några ögonblick), han är som ett stort naivt barn, så statsminister han än är. Men det är just det, som gör honom så intagande. — Kärlek är en dumhet, en svaghet, ovärdig tänkande, intellektuela menniskor, och endast passande för lägre menniskor. Så påstod han att jag sagt. Ja, och det är ju sannt. Jag står fast dervid.

Men — tänk om det kunde vara roligt, att inte bara vara tänkande och intellektuel, att ibland vara litet barnslig, litet tanklös, dum och svag? (Hon satt åter tyst). Det påstås ju, att de ha roligare som äro det?

Ah! Sådana barnsligheter! Jag! Jag Maud Howard! Jag skulle . . .!

Hon steg upp och gick in i sitt toilettrum, der hennes kammarjungfru väntade henne.

Tolfte Kapitlet.

Inom regeringen behandlades vid denna tid en mängd ganska vigtiga frågor. Dervid fick statsministern tillfälle, att pröfva de teorier han hyste i afseende å en ministerpresidents ställning till de egentliga departementscheferna, i fråga om inblandning uti det, som hör till deras departement. Statsministern hade för närvarande intet departement. Men en sådan man som Nils Krabbe kunde svårligen undgå, att hafva en bestämd åsigt uti nästan hvarje fråga af vigt, fastän dess handläggning egentligen tillkom en af hans kamrater. Han kunde således ej heller förhålla sig fullkomligt passiv, om han i ett eller annat afseende skiljde sig från den egentliga föredraganden eller departementschefen.

Vanligen var baron Krabbe beredd, att gå något längre än de flesta af de andra statsråden. Ibland nöjde han sig då med, att till protokollet yttra sin åsigt i frågan, men utan att fordra, att en så långt gående åtgärd eller reform nu strax skulle beslutas, om han än ansåg, att det slutliga steget snart borde tagas. Han fick vara nöjd med ett steg i sänder, synnerligast som en ministerkris lätt kun-

nat blifva följden, om han ovilkorligen fordrat, att man nu genast skulle gå ända fram till det åsyftade målet.

En sådan fråga var undervisningen i våra skolor eller, rättare sagdt, undervisningsfrågan i sin helhet. Statsministern var deri ytterst radikal, ja, snart sagdt revolutionär. Han kände sig i högsta grad missnöjd med det nuvarande systemet och önskade en total omstöpning af detsamma. De allmänna dragen af hans plan kunna bäst fattas genom följande utdrag af hans anförande i statsrådet, då frågan der förekom rörande en reform af de allmänna läroverken och hela landets uppfostringssystem, i hvilken fråga ecklesiastikministern, statsrådet Tregorius framlagt en moderat reformplan.

Efter att ha yttrat, att han för sin del ville biträda det framlagda förslaget till kongl. proposition, såsom varande det yttersta, hvartill man för närvarande hade utsigt att vinna riksdagens bifall, sade han sig dock vilja i största korthet till protokollet anföra de allmänna principer, som han under andra omständigheter skulle ansett böra läggas till grund för en undervisningsreform i vårt land, och yttrade derefter:

»Det system för undervisningsväsendet, som jag framdeles skulle vilja se genomfördt, står i sammanhang med vissa förhållanden, som jag ej anser blifvit nog beaktade. Vi hafva för närvarande ett mycket stort antal personer, som egna sig åt studier, utan att dessa studier blifva på minsta sätt fruktbärande, vare sig för dem sjelfva eller för samhället. Sådana studier anser jag vara onyttiga och

den derpå använda tiden bortkastad. En stor utgift ålägges äfven härmed den skattdragande allmänheten. Om man betänker, att kostnaden vid vissa elementarläroverk uppskattats till omkring 600 kronor årligen för hvarje lärjunge, så kan man lätt göra sig en föreställning om, hvilka stora summor som härvid utan den ringaste motsvarande nytta af allmänna medel utgifvas.

Ett annat missförhållande, som går i motsatt riktning mot det nyssnämnda, består deruti, att en mängd kroppsarbetare, med afgjord håg och fallenhet för bokliga studier, nu aldrig få tid och lägenhet dertill.

Ser man vidare något närmare efter, huru det nu tillgår, så skall man finna, att en mängd ynglingar till ingen nytta rent af *tvungits* att fortsätta sina studier, utan att sjelfva hafva någon lust dertill. Stundom har detta skett, emedan boklig bildning ansetts till vissa ynglingars samhällsställning nödvändigt hörande, och i vissa andra fall emedan man haft en föreställning om, att studier alltid förr eller senare kunna göras fruktbärande och lifnära den som fullgjort desamma.

Då emellertid begge dessa föreställningar torde vara ogrundade och resultatet deraf är, att uti vårt land finnes ett ständigt tillväxande antal fullkomligt onyttiga medborgare, bokkunniga oduglingar, så skulle jag vilja se den grundsatsen genomförd, att ingen borde tvingas att läsa mera än han sjelf vill. Den som ej har lust att idka bokliga studier, bör fritagas derifrån eller, rättare sagdt, ej erhålla detta stora privilegium, ett af de största som kunna erbjudas en men-

niska. Ty det är, för att nyttja skriftens kraftiga uttryck, detsamma som att kasta perlor för svin, ja, att rent af försöka tvinga dem att mot sin vilja äta perlor.

Alla menniskor böra dock få tillfälle, att lära sig läsa och skrifva samt att pröfvas, huruvida de hafva lust för studier. Det vore nämligen orätt att döma dem, innan de fått smaka derpå och visat, huru det passar deras håg och förmåga. Men om läsningen hos några möter alltför stora svårigheter, så borde dessa genast få upphöra med studierna. Återkommer lusten sedermera, så böra de åter få börja dermed.

Men den, som sålunda tagits från boken, bör deremot sysselsättas på annat sätt och naturligtvis helst med det, som han visar fallenhet för. För öfrigt är det likgiltigt, hvilket slags arbete honom gifves, groft eller fint. *Intet ärligt arbete är förnedrande för hvilken samhällsställning som helst.* Och liksom ett visst mått af läsning nu är obligatorisk för alla, rika och fattiga, så bör något kroppsarbete äfven åläggas hvarje medborgare.

Tillämpas ett sådant system någorlunda fullständigt, så kan med viss förhoppning förutses, att en ofantligt mycket större qvantitet dugligt arbete blir förrättadt än som nu är fallet, då af 3 personer de 2 syssla med sådant, för hvilket de hvarken hafva fallenhet eller lust, endast derför, att det anses passa deras ställning i samhället.

Principen blefve således denna: Har bondgossen lust för studier, så gif honom boken; har den unge grefven afsky för boken, så ställ honom vid

plogen. Att få studera bör betraktas som en lycka, ett af de största bland alla privilegier, men bör aldrig urarta till eller åläggas som ett tvång.

Deremot bör en viss grad af kroppsarbete ovilkorligen höra till hvars och ens dagliga sysselsättning. De såkallade bildade klasserna lefva nu i allmänhet ett onaturligt och ohelsosamt lif. Till följd af inrotade klassfördomar, fullt jemförliga med hinduernas kastanda, anses vissa slag af kroppsarbeten såsom icke passande för de högre samhällsklasserna. Denna uppfattning är så emot allt sundt förstånd och alla helsolagar stridande, att det ingalunda är någon öfverdrift om man säger, att man nästan lika gerna kunde förklara drickandet af vanligt källvatten eller inandandet af den atmosferiska luften vara för de förnämare klasserna icke passande eller förnedrande, såsom alltför simpla och vanliga varor. Ty kroppsarbete är för hvarje menniska, rik eller fattig, fullt lika nödvändigt som friskt vatten och ren luft.

Man har försökt att ersätta den häraf uppkomna förlusten af kroppsrörelse genom gymnastik, promenader och åtskilliga slag af sport m. m. Men ingenting sådant motsvarar den nytta, som man erfar af ett verkligt kroppsarbete. Att hugga sin egen ved, gräfva i sin trädgård eller snickra, är långt bättre, än att söka vinna helsa och matlust genom att låta knåda sig på en gymnastikinrättning, promenera vissa slag på Carl XIII:s torg eller löpa vissa antal meter kring en skridskobana på kortast möjliga tid.

Skolorna böra anordnas i enlighet härmed,

studier och kroppsarbete bedrifvas hand i hand, och hela samhället alltmera närma sig det målet, att de rikare klasserna, som nu lida men till sin helsa genom ett onaturligt lefnadssätt, öfvertaga en del af de fattigare klassernas kroppsarbeten, hvarigenom återigen dessa klasser kunna komma i åtnjutande af ledig tid till sådana intellektuella arbeten, hvarförutan en menniska lätt förvandlas från ett andligt väsende till ett af kroppsarbete nedtryckt lastdjur.»

Detta anförande till statsrådsprotokollet åhördes med ej obetydlig förvåning af en del af konseljens ledamöter, af hvilka en och annan, särskildt baron Raaben samt statsråden Trübner och Tregorius, till och med undrade, om ministärens främste man ej började blifva något för radikal, att längre vara styresman på ett lugnt framåtseglande statsskepp. Som emellertid Nils Krabbe ej för närvarande fordrade någon vidare åtgärd, än den af undervisningsministern föreslagna moderata reform af skolväsendet, yttrades ingenting, och den kongl. propositionens aflåtande till riksdagen blef enhälligt af kongl. maj:t i statsrådet beslutadt.

Efter konseljens slut åtföljde händelsevis statsministern statsrådet Tregorius på väg ned till kanslihuset.

— Jag var inom mig inte riktigt belåten med det sätt, hvarpå du behandlade de klassiska språken i dag (sade han till ecklesiastikministern). Det föreföll mig, som om du hade ändrat ett och annat uttryck i motiveringen till den kongl. propositionen, sedan jag hörde konceptet häromdagen. Eller tar jag fel?

— Angående latinet? Kanske ett och annat ord. Jag visste verkligen inte att ers exc., som är så radikal i uppfostringsfrågor, hade de klassiska språken till sina skötebarn.

— Jag svarar dig som den norske skalden Halfred Vandredaskald svarade Olof Tryggvason, när kungen förebrådde honom, att han ej ville vara med och kasta smuts på den gamla hedniska gudaläran och derför trodde honom vara en ljum kristen: »det kan ju vara nog med att inte tro på de gamla gudarna. Man behöfver väl inte tala illa om dem för det.»

— Och dermed menar ers excellens?

— Dermed menar jag . . . men kom med in i mitt rum, medan vi taga af oss uniformsfrackarna, så kan vi få språka litet om den här intressanta frågan. Jo, dermed menar jag, att fastän jag fullt klart inser, att de klassiska språken nu i det stora flertalets uppfostran måste maka åt sig för andra nödvändigare ämnen, så är jag det oaktadt öfvertygad att, för den som har tid, och som eftersträfvar att få en högre bildning, lönar det sig mycket väl att studera dem.

— Verkligen?

— Ja. Men mitt hufvudsakliga skäl är inte de klassiske författarnes eget värde, som jag anser blifvit alltför högt uppskattadt. Jag förordar t. ex. latinet såsom studium för en man, som eftersträfvar högre bildning, mindre för latinets än för svenska språkets skuld. Jag tror nämligen, att man knappast kan anse sig känna det svenska språket, om man inte känner latinet någorlunda väl.

Skotten Mac Adam uppfann metoden att macadamisera landsvägarna. Med flisor af granit eller andra hårda stenarter förvandlade han en lös och i regnväder bottenlös väg till en hård och torr väg.

Hvad Mac Adams granitflisor gjort för våra landsvägar, det har latinet gjort för vårt svenska språk. Romarnes jernhårda förstånds outslitliga och oöfverträffliga språkuttryck ha macadamiserat vårt språk. Uti ett bildadt svenskt sällskap kan knappt sägas en enda mening, utan att dervid användes ett eller flera af romerska språkets mer eller mindre petrificerade men alltid ypperliga uttryck, som deråt skänka mening, karakter och kraft.

Den som tror, att en noggrann kännedom om sitt eget lands språk är ett nödvändigt vilkor för att kunna rätt förstå, hvad andra bildade män skrifvit, eller för att sjelf riktigt använda detsamma, han skall ej anse, att den tid af 6 månader, som, väl använd, är tillräcklig för att få en någorlunda hjelplig kännedom om romerska språket, har varit illa använd, eller ens kunnat inbesparas vid hans uppfostran.

Som sagdt, jag anser kännedom om latinet vara ett oeftergifligt vilkor för ett grundligt studium af vårt eget språk, hvilket återigen är det första nödvändiga för en menniska, som sträfvar efter en någorlunda hög grad af bildning. —

Statsrådet Rhenkrona inkom nu, och då de klassiska språken voro honom så fullständigt obekanta att, som statsrådet Robbs en gång sade, man knappt nog vågade nyttja uttrycket »a priori» i

hans närvaro, af fruktan för att han skulle tro det vara ett vanvördigt uttryck om *bönen,* så afbröts hastigt samtalet rörande de klassiska språkens nytta.

Trettonde Kapitlet.

Vi ha sett den första aftonen, som Nils Krabbe tillbringade hos grefvinnan Maud Löwenkrona. Den blef långt ifrån den sista.

Han visste alltid när hon var ensam hemma. På det aldra naturligaste sätt i verlden hade hon gifvit honom ett tecken, hvaraf han kunde veta det. Detta gjorde hon, när de talade om utsigten från hennes fönster.

— Jag älskar så mycket att stå och se upp i stjernhimlen (hade hon sagt). Jag är något litet astrolog (tillade hon småleende). Så ofta jag är ensam hemma, drages aldrig gardinen ned för det der fönstret, mitt stjernfönster, der jag ser himlen bäst. Är det folk hos mig, äro begge gardinerna alltid fördragna. Derpå se mina intima vänner, om jag är ensam hemma eller inte.

Omöjligt att veta, om hon sade detta med afsigt att gifva honom en vink eller ej. Han undrade dock ibland, huruvida några flera af hennes intima vänner hade reda på gardinen uti stjernfönstret eller ej. Säkert är, att han med hjelp häraf aldrig fann någon annan före sig hos grefvinnan, och att heller ingen kom dit, sedan han väl blifvit insläppt.

Snart fick han vanan, att tillbringa ett par timmar hos henne två eller tre gånger i veckan på det angenämaste sätt i verlden, sittande vid brasan.

I början talade Nils Krabbe om dessa trefliga aftonstunder för sin hustru. Hon gjorde dervid ingen annan reflexion, än att hon var glad, att han funnit ett angenämt hus, der han kunde hvila sig efter sina stränga arbeten och erhålla ett uppfriskande och roligt causerie med en högt bildad dame. Det fanns då icke ännu det ringaste grand af svartsjuka hos Elsa Krabbe. Deruti hade grefvinnan fullkomligt misstagit sig. Dels låg sådant icke i hennes natur och dels kände hon sig så säker i besittningen af sin mans hjerta, att hon icke kunde misstänka möjligheten af, att han skulle blifva henne i tanke eller handling otrogen. Men hon erkände, det hon fortfarande icke erfor någon sympati för grefvinnan Maud. Den fortsatta bekantskapen hade icke medfört någon förändring i detta afseende. Det var alldeles tydligt, sade Elsa, att grefvinnan föraktade henne.

— Förakta! Det var ett skarpt ord (sade Nils).

— Jag menar naturligtvis inte, att hon föraktar mig såsom man föraktar en dålig menniska, det kan du väl förstå. Men hon tycker att jag är en liten beskedlig landtbo, henne sjelf orimligt underlägsen i verldsvana och bildning. Det har hon för öfrigt ganska rätt uti, det erkänner jag alltför gerna. Men hon behöfde bara inte visa det så tydligt.

— Hur menar du att hon visar det så tydligt? Jag tycker tvärtom det ser ut, som om hon vore

ofantligt artig mot dig och Isola när ni ä' tillsammans.

— Ja bevars! Ofantligt artig! Det är hon visst.

— Nå?

— Kära Nils, det der är saker, som ä' omöjliga att riktigt säga, hvaruti det ligger. Jag hör det i allting, i tonfallet, uti hennes sätt mot mig, uti de ämnen hon hittar på att tala med mig om. »Hur ska' vi nu sänka nivån, för att den här lilla snälla infödda bondflickan ska' kunna följa med och förstå hvad vi tala om?» Så tänker hon, det är jag säker på.

— Och hon visar det så tydligt, påstår du?

— Inte på något groft öfverlägset, klumpigt sätt. Långt, långt derifrån. Dertill är hon alldeles för fin och för klok. Men det är så, det känner jag på mig.

— Och du är säker på, att det inte alltihop ligger i din egen inbillning?

— Ack, kära Nils! Lita på oss fruntimmer, att vi förstå hvarandra bättre än ni karlar, i sådant som i allting annat.

Dervid blef det. Omöjligt att taga Elsa ur denna föreställning, och det var ej så underligt, ty hon hade ju naturligtvis i viss mån rätt. Grefvinnan Löwenkrona hyste just precist den uppfattning af Elsas intellektuella höjdpunkt, som Elsa beskrifvit. Det är en gifven regel, att öfverlägsna qvinnor, som blifva själafränder med gifta män, alltid se ned på deras hustrur såsom beskedliga små varelser, stående långt under sina män. Och derföre lugna de sina samveten, om de någon gång känna ett styng

deri, med den försäkran, att det ju vore bra stor synd om denne öfverlägsne man, (som i ett ögonblick af ungdomligt oförstånd, innan han visste hvad han sjelf kunde blifva, gått och kedjat fast sig för hela lifvet vid den der lilla stackaren) om han derföre skulle vara tvungen att försaka nöjet af umgänget med en qvinna, som så mycket bättre kan förstå honom och sympatisera med alla hans stora tankar och planer.

Så småningom började Nils Krabbe tala allt mindre ofta om grefvinnan Maud och upphörde slutligen att berätta mycket om sina aftnar hos henne. Elsa tog för gifvet, att han var der ganska ofta, men huru ofta kunde hon ej veta. Oskyldig som han var, nedlät sig Nils aldrig till några förklaringar, och »klubben» fick troligen bära ansvaret för mycket af hans frånvaro. Klubben förklarar nämligen allt, klubben ger anledning till allt och döljer i nödfall allt. Man har varit »på klubben». Det är nog. Hvar man varit för resten hör ej dit. All frånvaro går på klubbens räkning.

Att fruarna i Sverige hata det från England införda klubbsystemet är visst icke underligt. Men underligt är, att de ej hämnas genom att i sin ordning införa qvinnoklubbar. Det skulle för vissa fruar vara särdeles beqvämt, att äfven hafva »klubben» att skylla på, när de varit ute i mer eller mindre lofliga ärenden.

Men klubben hjelper ej alltid. Ty dels är det ofta icke alldeles omöjligt att få reda på, huru lång tid mannen verkligen varit på sin klubb och derigenom visa, att redovisningsskyldighet återstår för

en ganska dryg del af frånvaron från hemmet. Dels händer det stundom, att det finnes någon, som gör sig besvär att, utan att dertill hafva blifvit anmodad, taga reda på och lemna upplysningar angående den äkta mannens rörelser.

Sådant var fallet här. Den förut i förbigående omtalade skicklige karrikatyrtecknaren, engelske legationssekreteraren Mr. John Melville, (eller Jack Melville, som han vanligen kallades) spelade vid detta tillfälle rollen af angifvare.

Orsaken till hans handlingssätt var svartsjuka. Han var sjelf dödligt kär uti grefvinnan Maud, med hvilken han för öfrigt räknade en temligen aflägsen slägtskap. Detta sednare gaf honom den förmånen, att få kalla henne Maud och att af henne benämnas med det nyssnämnda, förtroliga namnet Jack.

Mr. Melville kunde ej smickra sig med, att finna sin kärlek i ringaste mån besvarad. Hon behandlade honom med en viss skämtsam förtrolighet och använde honom till att göra henne små tjenster, såsom t. ex. att uttaga saker i tullen och så vidare. Men eljest var det för honom ganska tydligt, att hans ömma låga brann som ett enstaka ljus. Och när han sökte efter orsaken till denna likgiltighet (hvarvid han alls icke förut varit van från det täcka könets sida, ty han var en särdeles hygglig och ovanligt vacker karl), så gaf tillfället honom en dag den sökta upplysningen.

Melvilles egen bostad var äfven vid Blasieholmstorg, snedt emot grefvinnan Löwenkronas. Der hade han, stående vid sitt fönster, en dag sett

den ståtlige, brunskäggige svenske statsmannen gå in uti porten till det hus, der hans vackra landsmaninna bodde. Det behöfdes ej mera för att hjelpa en olyckligt kär ung man att gissa orsaken till sina fåfänga bemödanden. Han stannade hemma, stod envist qvar vid fönstret och såg slutligen baron Krabbe $1^1/_2$ timmme senare utkomma ur porten till samma hus. Då emellertid det der fanns flera våningar, var bevisningen ännu ej fullständig. Jack Melville förskaffade sig derföre en annan dag ännu ett bevis. Sedan han sett sin förmodade rival ingå uti huset, gick han dit sjelf och ringde på hos grefvinnan. Men han blef ej mottagen. Ganska stor sannolikhet, men dock ej alldeles fullständig visshet. Samma qväll träffade han grefvinnan på en souper och försökte då utfråga henne.

— Jag tog mig friheten, att ringa på hos er i afton (sade han) för att redogöra för den der lilla kommissionen som ni behagade anförtro mig.

— Tack! Ja, jag hörde det. Men ni förstår, att när man skall på bal behöfver man hvila sig förut. Jaså, ni har uträttat det der åt mig?

Omöjligt att af hennes sätt draga den minsta slutsats, huruvida hon varit ensam eller icke när han sökte henne.

Men nu vände sig den orolige Jack Melville helt djerft till Isola Borromeo för att få upplysningar i saken. Vid tal om hennes svåger en dag, nämnde han liksom händelsevis, att han ofta såg the prime minister gå förbi sina fönster om eftermiddagarna.

— Ja (svarade Isola) han går ofta upp på klubben vid den tiden.

— Klubben ja. Jag vet hvar den är. Men baronen går inte alltid dit. Han går vanligen in uti porten till n:o 11 Blasieholmen, har jag sett. (I sin ifver tillade han) Två eller tre gånger i veckan minst har jag sett det.

Isola förrådde ej med en min, att hon blef öfverraskad. Hon svarade med samma ton som förut:

— N:o 11? n:o 11? Ja, der har han visst vänner som han ofta besöker. Ett par af de andra ministrarna vill jag minnas bo der. Det händer ganska ofta, att de behöfva tala med hvarandra om hvad som händt, vigtiga tidningsnyheter och sådant der, innan nästa dags konselj.

— Jaså. Jaså (svarade diplomaten, som omöjligt i detta ögonblick kunde kontrollera uppgiftens riktighet, rörande hvilka som bodde i n:o 11, och knappt visste, hur han skulle fortsätta).

Men Isola vände sig nu i stället mot honom i det hon småleende sade:

— Ni tycks följa min svågers besök hos sina embetsbröder med mycken uppmärksamhet, Mr. Melville? Ingår det kanske i er chefs rapporter till engelska utrikesdepartementet, hvar den svenska statsministern håller hus om eftermiddagarna? Är det hvad som kallas statistiska uppgifter? Och använder man er till att hopsamla sådana?

Engelsmannen blef förlägen, skrattade och slog bort ämnet. Men Isola hade fått mycket att tänka på.

Detta var egentligen det första hon fått veta om den varma vänskapen och det flitiga umgänget mellan hennes svåger och den förtjusande engelska ladyn, ty Elsa hade varit för stolt att tala med sin unga syster om denna sak. Det kom derföre nu som ett åskslag öfver henne. Hennes svåger Nils Krabbe hade alltid stått för henne som ett ideal både som menniska och äkta man. Hon hade för honom mera respekt, än den stolta och sjelfrådiga unga flickan eljest hyste för någon annan mensklig varelse, man eller qvinna. Någongång kunde hon visserligen disputera med honom, och stundom till och med vara temligen impertinent. Men kom det till verklig strid, så visste hon mycket väl, att hon i Nils Krabbe hade sin öfverman, och detta både genom hans öfverlägsna intellektuella kraft och hans upphöjda ställning, såsom oförvitlig, fläckfri menniska. Han var hennes ideal, så vidt som Isola Borromeo kunde sägas hafva ett ideal.

Men hur var det nu? Skulle det kunna vara möjligt, att han höll på att . . . äfven han? Fanns det då ingen som man kunde lita på, frågade sig med förfäran den unga qvinnan, som tyvärr nu fått lära sig mycket mera om menskliga svagheter, än hon visste, då hon som sextonårig flicka först kom med ut i stora verlden. Mången gång hade hon hört cyniska menniskor tala, både män och qvinnor, som om ingen heder, ingen dygd funnes uti verlden. Den var som en stor marknad, der allt var till salu, blott man bjöd ett tillräckligt högt pris. Qvinlig dygd, manlig trohet, allt var opålitligt, om blott frestelsen blef tillräckligt stark.

Så hade man sagt henne i dessa diplomatkretsar, der hon nu så mycket umgicks, och der man ej trodde på någonting i verlden annat än njutning och fröjd.

Var detta sannt? Ja, om sjelfva Nils Krabbe var sin hustru otrogen eller höll på att blifva det, då var det sannt.

Huru skulle hon få visshet derom? Och skulle hon tala med Elsa om saken eller ej? Hvilket vore bäst, att låta Elsa vara i ljuflig okunnighet om den möjligen hotande olyckan, eller att öppna hennes ögon? En sak var tydlig. Det tjenade icke mycket till, att göra Elsa orolig eller olycklig, om redan ingenting mera fanns att göra, för att rädda hennes lycka, det vill säga, om den tilläfventyrs redan var förspilld. Shakespeares ord föresväfvade Isola härvidlag, att den som ej vet sig vara bestulen, är lika rik som förut. Men var Elsa redan bestulen? Höll ej stölden endast på att förberedas? Kanske kunde den ännu förhindras?

Det var ej lätt för Isola, att svara på dessa frågor. Men medan hon ännu tvekade, huru hon skulle göra, inträffade någonting, som bestämde hennes handlingssätt och afgjorde saken.

Fjortonde Kapitlet.

Det fanns i Stockholm vid denna tiden en ung artist, som hade ådragit sig ganska stor uppmärk-

samhet, lika mycket för sin obestridliga begåfning, som för sitt originella väsen och tokiga lefnadssätt. Man berättade en mängd historier om honom, mer eller mindre bizarra allihop. Men derjemte hade hans namn blifvit nämndt i sammanhang med åtskilliga kärleksaffärer af ganska pikant beskaffenhet, hvarvid de deruti invecklade damerna tillhörde den förnäma verlden.

Hvad artisten egentligen hette, visste man ej så noga, men han lydde namnet Carlino och troddes vara son till en svensk grefve och en italiensk dansös. Hans utseende gaf stöd åt tron på det italienska ursprunget, ty han var en fullkomlig typ för en vacker sydländing, liten och fin till kroppen, med hår som bläck och de mörkaste, mest bländande ögon man kan tänka sig. När dertill kom, att han antingen verkligen var eller ganska skickligt låtsade sig vara bröstsjuk, lungsigtig, så var det ej underligt, om de unga damerna (och några äldre med för resten, sades det) voro ganska svaga för den vackre Carlino och, hvad mer är, ansågo sig kunna utan någon egentlig fara ganska öppet visa sitt deltagande för honom.

Han blef snart på modet som porträttmålare, särskildt för sina små utsökta, på några timmar ditkastade pasteller, hvari originalet alltid visade sig ganska likt, men framför allt förtjusande vackert. Ty detta var hans stora talang. Han kunde se det vackra, eller det fina, det pikanta, det karakteristiska hos hvarje qvinna (han målade aldrig herrporträtter), och både den unga damen och hennes slägtingar blefvo vanligen angenämt öfverraskade

af att finna, huru intagande hon i sjelfva verket var, fastän det ej förut varit fullt så uppenbart, åtminstone för de senare.

Men måleriet var ej hans enda konst. Han var äfven skulptör och etsare, och dessutom hade han ännu en talang. Han sjöng. Han sjöng till guitarr eller luta sina neapolitanska visor, som vanligen voro kärlekssånger, och han sjöng dessa på ett sätt, som var ytterligt farligt för de unga flickor, hvilka ofta brukade hvad de kallade »titta upp» på signor Carlinos atelier om förmiddagarna, sedan de ätit sig mätta hos en sockerbagare.

Men kärlekssångerna voro ändå farligare om qvällen, då signor Carlino hade en af sina ganska ofta förekommande atelierbjudningar. Då var ateliern ordnad på det mest förtjusande sätt. Ljus, men ej för mycket ljus, och utan att man visste hvarifrån ljuset kom, dämpadt, mystiskt och nervlugnande. Vackra palmträd här och der i den stora ateliern, der man, liggande på en låg divan eller rent af endast på en tjock österländsk matta, full med mjuka kuddar, kunde lyssna till musiken, sjelf säga ett ord då och då eller endast åhöra de andras glada pladder, medan man drack sitt vino d'Asti eller Samos eller Ruster Ausbruch. Ty Carlino hade alltid något nytt och utsökt vin att bjuda på för hvarje gång. Han bjöd derjemte på turkiska cigarretter af yppersta beskaffenhet, och flera af de unga damerna rökte vid dessa tillfällen, der tonen var ganska fri, utan att dock någon egentlig anmärkning kunde göras dervid.

En och annan gift dame var alltid ombedd af

de unga flickorna att komma med på dessa tillställningar, der man fann några af Stockholms både muntraste och intressantaste unge män, både inom artist- och sällskapsverlden, som tillhörde Carlinos vänkrets. Alla voro för öfrigt välkomna, tycktes det, hos den älsklige, varmhjertade unge artisten. Man kunde taga med sig sina vänner, utan att de ens kände honom. De blefvo lika varmt välkomnade, som om han känt dem hela sitt lif, och hörde sedan utan vidare till kretsen.

Friherrinnan Krabbe hade i början haft sina stora betänkligheter, huruvida det gick an, att låta Isola deltaga uti dessa muntra ateliertillställningar. Men det gick dermed som med så mycket annat. Hon måste gifva efter för Isola. Hon hörde dessutom, att grefvinnan Giöben tillät sin dotter att gå dit, likasom flera andra fruar, som hon ansåg sig kunna lita på i sådana frågor.

— Ja, kära lilla friherrinna (hade grefvinnan Giöben svarat Elsa), nu för tiden är det knappt värdt att försöka hindra dem från någonting. Annars göra de det bara utan att vi veta af det. Det blir hela skillnaden. Och det vore ju ändå värre, inte sannt? För resten lär det inte gå friare till der hos Carlino än på många andra ställen, efter hvad man säger mig. Visst är det litet lössläppt der, men de ha så roligt, säger Cecilia mig, så jag har inte hjerta att neka henne. Jag tror inte det är så farligt.

För Cecilia von Giöben var det nog inte så farligt, ty fastän hon var ganska qvick och glad, hade hon ett godt värn uti att vara alldeles ovanligt ful och dertill ej så obetydligt vindögd. Men

för Isola, som var en af de vackraste, om ej den vackraste af Stockholms unga damer, var faran långt större, synnerligen som signor Carlino ifrån aldra första ögonblicket blef alldeles tokigt betagen i henne, och visade sin kärlek på det mest öppna sätt man kan tänka sig. Vid sina tillställningar behandlade han henne alltid som festens drottning, sjöng sina barcaroler och neapolitanska kärleksvisor som om de hade gällt henne ensam, och bar sig för öfrigt ytterst tokigt åt. Men man skrattade endast åt allt detta, så van var man vid Carlinos sydländska sätt och vid hans lätt antända hjertas vildt flammande lågor. Isola sjelf tog det också ganska lugnt och behandlade den unge lungsigtige artisten som ett sjukt och bortskämdt barn. Han var dessutom i hennes hand så ödmjuk och lydig som en slaf, då hon någon gång ansåg sig behöfva höja fingret.

Någon egentlig fara låg icke heller i dessa större bjudningar, dessa allmänna »ambrosianska nätter», huru fritt och ogeneradt det än dervid tillgick. Men Carlino lyckades ändtligen med sina enträgna böner förmå Isola att låta honom måla hennes porträtt. Och detta porträtt ville aldrig blifva färdigt. Det var ett underligt fenomen, detta. Han, som eljest kunde fullborda ett af sina förtjusande pastellporträtt på några få timmar, behöfde ofantligt många séancer för att få Isolas porträtt färdigt. Han kunde aldrig blifva nöjd med det, påstod han. Det var ej nog vackert, eller det var ej det obeskrifliga »jag vet inte hvad», som just utgjorde qvintessensen uti Isolas guldglänsande appa-

rition. Hennes makalösa gula eller halfröda hår, hennes blåa ögon, klara som en molnfri himmel, men med en drottnings stolta uttryck uti dem, hennes ansigtshy, allt detta trotsade hela hans konst, påstod han, särdeles hyn, ty ibland alla hans pastellfärger fanns ej någon enda, som kunde återge denna hy, som hade rosenbladets finhet och persikans mjellighet i den delikataste förening.

Således måste Isola komma till ateliern, som var belägen långt bort vid Valhallavägen, den ena gången efter den andra. Det ville aldrig taga slut. Och detta var helt naturligt, ty målaren behandlade porträttet så som Penelope gjorde med sin väf. Han ref alltid upp sitt arbete igen, för att hon skulle tvingas att återkomma och skänka honom ännu en af dessa sälla stunder, då han egde sin gudinna hos sig, och fick sitta och se på henne så länge han ville, frássa i njutningen af hennes skönhet och hängifva sig åt extasen af sin med konstnärskänsla blandade passion. Porträttmålare ha stora fördelar här vid lag, men de löpa äfven stora risker.

Isola hade alltid vid dessa tillfällen ett annat fruntimmer med sig, ej nödvändigt något äldre, eller någon fru, men dock någon, så att hon och den eldfängde unge artisten ej voro alldeles allena. Men det var ofta ej lätt, att så ordna sakerna. Ett återbud kunde komma i sista stund från den som lofvat följa med, och ingen annan stod att genast anskaffa. Elsa följde ett par gånger vid sådana tillfällen med Isola, men hon var ej alltid hemma, och Isola tyckte då, att det var rent af löjligt och sjåpigt, att ej våga gå ensam till den lille italiena-

ren, som hon skrattande sade sig kunna bära på sin arm, så liten och fin var han. Lyckan gynnade sålunda den unge artisten vid ett tillfälle. Isola hade omöjligt lyckats få något sällskap och kunde ej förmå sig att skicka återbud, af rädsla eller »convenance». De voro ensamna deruppe i ateliern. Och då kunde Carlino ej beherska sig längre. Han kastade paletten ifrån sig och grep till lutan eller guitarren och gaf sitt hjertas vilda längtan luft uti sina passionerade sydländska kärlekssånger, medan hon, efter att hafva skrattande protesterat mot ett sådant sätt att måla porträtter, satt på divanen och förtjust lyssnade till hans förtrollande sång.

Men snart var äfven guitarren kastad å sido och han låg vid hennes fötter, tolkande sin kärlek ej längre med toner, utan med glödande ord och vilda utgjutelser af förtviflan och smärta.

— Svara mig! Svara mig bara ett enda ord, af medlidande, af barmhertighet! Döda mig inte med att förakta mig, att säga att jag är en förmäten usling, en . . . ack! fröken Isola! fröken Isola! Ni har mitt lif, mitt förstånd i edra händer! Ni vill väl inte göra mig rent af tokig? Säg! Säg! Ett ord! Ett ord! Jag dyrkar er! Jag tillber er! O, jag olycklige! Hvad skall jag göra?

Der satt Isola och endast smålog, fullkomligt lugn. Hon svarade just ingenting, och när han rasat ut, sade hon bara: »Nu ska' vi måla igen, tycker ni inte det? Eljest måste jag gå! Se så! Stig upp nu!»

— Säg bara ett ord! Ett enda! (Han ville fatta hennes hand, men hon nekade dertill.)

— Hvad för ett ord?

— Att ni . . . att ni . . . ack, ni vet väl hvad det är jag längtar efter.

— Ja. Men det kan jag inte ge er, det vet ni väl, herr Carlino. Om ni inte bär er förståndigt åt, kan jag ju inte komma hit igen, åtminstone inte ensam.

Efter en liten stund var stormen förbi och han satt åter vid sitt staffli, småleende, lycklig och glad som ett landskap efter en stormby. Han var nöjd att hon ej blifvit ond. Blott hon ej blef ond och straffade honom med att aldrig komma igen, så hoppades han allting med tiden. Och dessutom var det så skönt, att så der ge sina känslor luft.

Hon blef dock efter den dagen försigtigare, och gick ej mera ensam till atelieren. Ibland lyckades hon få friherrinnan Camilla Crusenborg med sig, en ung danska, som hon trifdes mycket godt med; någon gång, mera sällan, fröken Salome Sternheimer, ett fruntimmer, med hvilket hon en gång haft ganska intressanta förhandlingar rörande en gemensam tillbedjare, hvilka slutat med, att de blefvo de varmaste vänner, fastän ingen af dem tog den stackars unge mannen till sin äkta make.

Men huru fritt de unga damerna i Stockholm nu än få bära sig åt, komma sqvallret och förtalet dock ganska lätt i gång, när man är så oförsigtig, som Isola här var. Vid festerna hos Carlino hade sannolikt afund framkallats af det sätt, hvarpå han gaf tillkänna sitt afgjorda företräde åt Isola Borromeo

framför de öfriga damerna. Ett par ord hade sagts, pratet hade kommit i rörelse, och temligen snart nådde det fram till Nils Krabbes öron. Han gaf visserligen sin unga vackra svägerska alldeles ovanligt fria tyglar, men hade dock redan förut någon gång måst ingripa, när han funnit Isola hafva varit allt för djerf.

Femtonde Kapitlet.

— Jag är rädd, vet du Elsa (sade Nils Krabbe en dag till sin hustru då de voro allena), att Isola är litet oförsigtig nu igen. Den här unga halfitalienska artisten Carlino eller hvad det är han heter . . .

— Carlino ja. Är det om honom?

— Ja. Han håller ju på att måla hennes porträtt, sa' du häromdagen. Men hon går väl inte dit ensam?

— Jag fruktar tyvärr att hon gjort det en enda gång, kära Nils, när hon inte kunde få någon med sig och tyckte det var synd att mankera honom. Men det har inte händt mera än den gången.

— Hum! . . . Det påstås att hon till och med har varit der ensam om qvällarna?

— Ah! Så tokigt! Om qvällarna! Ensam? Isola? Kors hvad menniskor kunna hitta på elakheter!

— Ja, det vill jag lofva.

— Det kommer nog från den der lilla gemena fru Rose Trellow, som sjelf lär vara tokigt kär i Carlino, påstås det, och derför helt säkert är svartsjuk på Isola.

— Är han särskildt svag för Isola då?

— Ja, det kan väl hända. Åtminstone behandlar han henne alltid som den förnämsta, och det har troligen uppväckt prat och afundsjuka.

— Jaså ja. Men ensam borde hon väl inte gå dit, ens om dagen?

Elsa var fullkomligt med härom och lofvade att se till saken och tala vid sin syster. Men olyckan ville, att Isola i det samma kom in i rummet, och hennes svåger tyckte det kunde möjligen vara mera verksamt, om han sjelf sade henne ett par ord.

— Här ä' förskräckliga rykten i omlopp rörande dig och signor Carlino, min kära Isola (sade han i en halft skämtsam ton).

— Ja, de prata ju så förfärligt mycket skräp (svarade hon helt likgiltigt, i det hon gick förbi på väg till det inre rummet).

— Nej, men stopp litet grand, du Isola! Har du inte gifvit någon grundad anledning till det här pratet, anser du?

Isola hade stannat midt i rummet.

— Hvad menar du med grundad anledning? Men först och främst, hvad är det som sägs eller som du har hört?

— Jag talte om det för Elsa nyss. Någon har sagt, att du är der i ateliern ensam om qvällarna.

— Ah, så dumt (sade hon med en höjning på axlarna). Och hvad mera?

— Naturligtvis att han är tokigt kär i dig och att du är hvad man i gamla tider kallade »sensibel för hans attentioner», kort sagdt, att ni hålla af hvarandra. Är det sannt?

— Är hvilket sannt? (Hon sade det i något kort ton).

— Det som jag nyss sagt.

— Att jag varit hos honom om qvällarna ensam?

— Nej, nej! Men att ni ä' svaga för hvarandra? Att han är betagen i dig lär vara obestridligt. Nå?

— Stackars gosse! (sade Isola med ett tankfullt småleende). Han är mycket barnslig. (Hon ryckte upp sig.) Men, lilla Nils, jag är inte kär i honom, hur rolig och begåfvad och intressant han än är. Se så! Är det nog nu?

— Åhja, kanske. Men du bör inte gå dit någon mera gång alldeles ensam, och kanske det är så godt att jag passar på och ger dig en liten vänlig varning, att inte framdeles utsätta dig för prat af det der slaget. Ser du, när man fyller en sådan här plats som jag nu har, så är det litet obehagligt, att folk gå och prata om ens närmaste släktingar. Förstår du det, lilla Isola? (En liten smula moraliserande låg i tonen, som den unga damen ej riktigt tyckte om.)

Hon stod ännu qvar der hon först stannat, midt på golfvet. Nu såg hon på sin svåger med ett eget uttryck i sitt ansigte och svarade:

— Ja, lilla Nils. Jag förstår. Du har fullkomligt rätt, och jag tycker också, att det är litet

obehagligt, när folk gå och prata om ens närmaste slägtingar.

Elsa hörde ögonblickligen, att det låg någon särskild mening uti systerns röst och blef mycket orolig. Men det var redan för sent att hindra sammanstötningen. Nils hade äfven märkt den utmaning, som låg i Isolas ton.

— Du säger det der, som om du menade någonting särskildt, Isola? Var det så?

— Kanhända (svarade hon med en liten höjning på hufvudet).

— Isola! (sade nu Elsa ifrigt). Jag ber dig! Säg ingenting mera, som kan göra förargelse.

— Nils såg först frågande på sin hustru. Derefter vände han sig åter mot Isola och sade, fortfarande i sin vanliga trefliga ton, ty han anade ej det ringaste hvad som skulle komma:

— Hvad då? Hvad menade du? Är det något mera prat, som rör oss?

— Åhja, folk prata ju alltid, som du sjelf säger.

— Fram med det, då! Jag tänker vi kan ta' det lugnt, hvad de än sagt. Nå?

Isola skulle nu helst ha velat draga sig tillbaka, ty dels var hon egentligen litet rädd för Nils då han blef verkligt ond, dels hade hon hört på Elsas sätt, då hon nyss talade, att hon skulle bli missnöjd och troligen taga parti mot henne i den kommande striden. Men tyvärr var det för sent. Nils satt alltjemt och fixerade henne, väntande på svar. Huruvida han ej började ha någon liten aning om hvad hon menade, är ej godt att säga. Men det syntes ej på honom.

— Nå? (sade han nu om igen). Fram med det! Har man sagt A, så får man också säga B. Om Elsa *kan* ingen säga någonting, och hvad man säger om mig, det rinner af, liksom vatten från gåsen. Så godt samvete har jag. Nå?

— Jo, jag ville bara underrätta dig, snälla Nils (sade Isola slutligen uti en något ödmjukare ton än den hvarmed hon börjat), att liksom de onda tungorna ä' i gång om mig, så ä' de i gång om dig också. Du gissar kanske hvad jag menar?

Han satt och såg oafbrutet på henne en lång stund, innan han slutligen långsamt svarade:

— Menar du angående grefvinnan Maud Löwenkrona?

Hon nickade helt obetydligt. En tystnad uppstod, som kändes ganska tryckande.

— Jaså! (sade han slutligen med ett halft småleende). Jag kunde inte få ha det i fred en gång!

— När man är en så högt uppsatt person som du, Nils, så lägger folk naturligtvis märke till det minsta man gör.

— Och hvad har folk här lagt märke till? Att jag ofta går dit? Hvem är det som lagt märke?

— Jag kan gerna tala om det. Mr. Melville, engelska legationssekreteraren. Han bor midt emot grefvinnan Löwenkrona der på Blasieholmen.

— Melville? Melville! Jag vet. Den der vackra unga engelsmannen med det svartknollriga håret, den som du brukar tala om, karrikatyrritare vill jag minnas?

— Ja, just den.

— En muntergök, trodde jag?

— Ja eljest. Men i den här saken är han inte munter. Han tros vara tokigt förälskad i grefvinnan, och jag tycker det ser ut, som om det hade med saken att göra.

— Jaså. Och han sa'?

— Att han ser dig gå in i n:r 11 2 eller 3 gånger i veckan minst.

— Talade han om grefvinnan? Visste han, att det var till henne jag gick?

— Att han misstänkte det, är troligt. Men han sa' det inte.

— Och du?

— Jag sade, att du ofta gick till några af dina kamrater i statsrådet, när det hände någonting vigtigt, som du ville tala enskildt med dem om, och att det bodde ett par statsråd der i huset.

— Händelsen gör, att Trübner verkligen bor der i huset (sade Nils småleende, hvarefter han ånyo satt en stund tyst).

Isola satte sig nu uti en stol på andra sidan om divansbordet. Elsa hade hela tiden suttit alldeles orörlig uti soffan. Då och då såg hon på de två andra, men mestadels såg hon ned på golfvet.

Slutligen, efter en ganska lång och pinsam tystnad, steg Nils Krabbe upp och gick fram till sin hustru.

— Elsa (sade han och stod öfver henne der hon satt i soffan). Jag brukade i början tala med dig angående mina besök hos grefvinnan Löwenkrona. Men sedan var det, som om vi inte kunde tala riktigt trefligt med hvarandra om henne, och derför har jag på sista tiden inte sagt någonting

om att jag gick dit. Men det var inte för att dölja något, Elsa. Du visste ju hur det var?

— Ja (svarade hon med låg röst, utan att se upp). Jag visste att du var der ofta.

— Och har det gjort dig ledsen, mycket ledsen?

— Inte mycket ledsen, tror jag, Nils (sade hon, i det hon nu såg upp i hans ansigte med ett försök till småleende, som dock tåren i ögat förnekade). Jag förstod så väl, att det fanns en mängd saker, som hon kunde hjelpa dig med, hvilka jag alls inte hade reda på eller ens kunde begripa. Jag har ju gjort mitt bästa att kunna följa med dina stora saker, men det är ibland så svårt, och mitt lynne ligger visst mera åt andra håll, fruktar jag. Derför unnade jag dig så gerna, att få tala med någon, som kunde förstå de der frågorna bättre.

— Och det var ju allt? Du kände inte någon fruktan, att jag kunde komma att . . . du förstår?

— Nej! (utropade hon med ett riktigt utbrott af det innerligaste och fastaste förtroende). Inte det aldra ringaste! Inte ett enda ögonblick tviflade jag på, att du ändå alltid skulle hålla mest af mig. Det kändes ibland litet bittert, att jag skulle vara så underlägsen och inte kunna ge dig detsamma som hon, men tro mig, jag unnade dig ändå så gerna, att få tala vid någon, som . . . som . . . ja, du vet hvad jag menar . . . Och jag har inte det ringaste grand bedt Isola att tala om det här (tillade hon med en viss förtrytelse och en blick bort mot systern). Jag vet inte alls hvad hon har med saken att göra?

Han stod stilla och tyst och hörde på hvad

hon sade. Sedan böjde han sig ned och kysste hennes hufvud mycket ömt.

— Det är just så som du säger (sade han, i det han började gå fram och tillbaka i rummet, hvarvid han då och då stannade framför sin hustru och svägerska). Grefvinnan Löwenkrona sätter mig liksom i kontakt med hela den europeiska tankeverlden och alla dess senaste rörelser. Jag är ju egentligen bara en skånsk bondgosse, rakt okunnig om de mäktiga strömningar, som gå genom vår samtid. Dem har hon reda på. Hon känner personligen de förnämsta tänkare och statsmän i England och Frankrike, och har umgåtts i de högst bildade kretsar i Europa. Hon hjelper mig att förstå saker, som jag knappt har hört talas om förut. Inte en enda gång har jag varit der, utan att ha lärt mig någonting nytt. En förunderlig menniska!

Men med allt det der har Elsa fullkomligt riktigt förstått, att grefvinnan inte alls är den sorts qvinna, som hon behöfver vara svartsjuk på i vanlig mening. Jag skulle inte ens kunna bli kär i henne om jag aldrig så gerna ville, tror jag (tillade han småleende). Och hvad henne beträffar, så skulle det lika litet kunna hända henne, att bli kär i mig. Isolas vän Mr. Melville kan vara fullkomligt lugn. I mig har han ingen rival.

— Åh, så förskräckligt säkert är det väl inte ändå med henne? (sade en af systrarna, hvilken, det må läsarinnorna sjelfva gissa).

— Jo, fullkomligt säkert, absolut! Först och främst för att . . . för att . . . ja, för att jag inte

är . . . hvad som skulle passa henne, om hon hade någon smak åt det hållet; och för det andra derföre, att hon sjelf — ni minns ju hur jag beskrifvit henne — hon är till sin natur kall som is, knappt qvinna, helt och hållet uppgången uti det intellektuela. Hon föraktar till och med sjelfva ordet kärlek.

Utan att akta på de två systrarnas ånyo yttrade tvifvel och småleende ruskningar på hufvudet, fortfor Nils Krabbe några ögonblick derefter:

— Nej, gudskelof! Här är ingen fara i den vägen, hvarken för henne eller för mig. Jag å min sida älskar min hustru lika varmt och troget som någonsin och känner hvarken lust eller frestelse att svika henne. Och grefvinnan är hvad vi nyss kommo öfverens om, ett intellektuelt monstrum, der förståndet likasom har förföljt och slutligen rent af utrotat, dödat känslan. Hon har visserligen ett hjerta, i fysisk mening, ett organ för kringdrifvande af blodet till de andra kroppsdelarna, men i figurlig mening har hon intet hjerta. Hon är som Mefisto. Hon »vet ej alls hvad kärlek är».

Nej, för sådant är här ingen fara. Och nu ställer sig frågan sålunda. Måste man, derföre att man är gift (och lyckligt gift) afstå från all vänskap och förtroligt intellektuelt umgänge med andra qvinnor? (om kärlek är som sagdt nu ej alls fråga). Måste man försaka den intellektuela sympati och det bildande umgänge, som den ena qvinnan förmår att lemna på åtskilliga områden, der den andra (ens hustru) ej är så bevandrad, ej har samma intresse, ej kan så fullständigt meddela sig och sympatisera?

Hvad blir då äktenskapet på sådana vilkor? Ett fastkedjande af en man vid en qvinna, med tillåtelse, att hos henne söka allt hvad hon kan gifva, men så att, om på åtskilliga områden hennes sinne skulle befinnas vara en jordmån, der vissa växter förgäfves blifvit planterade eller försöksodlade, det skulle vara honom förbjudet, att söka dessa skördar hos andra qvinnor. Hvad hustrun har, det får han nöja sig med. Hvad hon icke har, det får han vara utan. Ty till ingen annan qvinna än sin hustru får han gå i sådant ärende och ändamål.

Är detta den europeiska uppfattningen af äktenskapet uti det nittonde århundradet? Skulle lagen vara »en man och en qvinna» ej blott till säng och säte, till bord och bänk, utan till all intellektuel sammanvaro, allt andligt umgänge derjemte? Hvilken gräslig fångenskap, hvilket oupplösligt sammanbindande af tvenne dragdjur under samma ok! Det vore ju som två ök framför samma lass, ej som två fria varelser till kärleksfullt men fritt gemensamt arbete och samlif.

Elsa och Isola hade suttit och åhört Nils Krabbes långa tal med tystnad, oaktadt de väl då och då kunnat hafva lust att göra en liten erinran. Isola hade ett par gånger varit på väg att tala, men Elsa tystade henne med ett tecken, och den yngre systern var glad, att hafva sluppit så pass väl ifrån följderna af sin inblandning uti de andras äktenskapliga förhållanden. Hon var derföre lydigare, än hon måhända eljest skulle varit. Äfven hon teg således.

Men det var ej slut ännu.

Sedan Nils Krabbe talat slut, gick han återigen fram till sin hustru och sade:

— Men allt det der är bara teorier, mycket sanna tror jag, men det oaktadt inte värda ett enda öre, ifall de för hvarje särskildt tillfälle inte kunna tillämpas, utan att vålla en menniska sorg.

Säg mig nu, Elsa! Gör min vänskap med grefvinnan Löwenkrona dig någon sorg? Lider du utaf att känna, att jag af henne kan få något, som du inte kan ge mig? Men nu ska' du svara riktigt ärligt och sannt, och inte försöka att bli en martyr för min skull. Nå?

Stackars lilla Elsa. Hon kämpade tappert, för att kunna handla uppoffrande och ädelt. Hon gjorde allt i verlden för att försöka säga sin man, att hon ej det aldra minsta grand led utaf, att en annan qvinna kunde ge honom hvad hon sjelf ej hade i sin förmåga att gifva.

Den ena gången efter den andra ville hon börja tala och försäkra honom att . . . Hon såg först upp i hans ansigte. Men på det sättet gick det ej. Hon såg då istället ned på mattan och begynte en försäkran om, att det ej förorsakade henne den aldra ringaste verkliga smärta o. s. v. Men Nils tog henne strax under hakan, höjde hennes hufvud och sade: »Nej, se mig i ögonen! Nu!» Och då gick det inte. Hon skrattade först och så brast hon i gråt, och så gret hon och så skrattade hon om hvartannat och sade någonting om, hvilken stor stackare hon var — och slutet blef, att Nils afbröt alltsammans med att gifva henne en kyss, och utan vidare ord gick in i sitt rum.

De två systrarna sutto qvar och sågo på hvarandra.

— Hvad tror du han gör nu, Isola? (sade den stackars Elsa).

— Åh, det är väl temligen lätt att gissa, när man känner Nils.

— Att jag ska' vara en så ynklig menniska, att jag inte en gång kan narras riktigt ordentligt, fastän jag vill narras (sade Elsa halft gråtande).

— Var du inte ledsen, Elsa. Om jag någon gång gifter mig, så ämnar jag inte stå ut med, att min man har någon annan qvinlig vän än mig, så mycket vet jag.

— Men om du inte kan förstå och hjelpa honom med allt hvad han behöfver förstå? Får han inte tala vid något annat fruntimmer då?

— Nej, inte på det der intima sättet. Hvad jag kan ge honom, det får han vara nöjd med. Jag ämnar för resten förstå allt hvad han förstår (tillade hon stolt).

— Ja, vi ä' så olika, du och jag (sade Elsa). Jag ville så gerna ha kunnat säga, att han skulle få gå till grefvinnan Löwenkrona. Men det var mig rakt omöjligt att inte visa, att det gjorde mig så gränslöst olycklig. Fy, så dum jag är.

— Inte alls dum! (sade Isola). Det är det naturligaste i verlden, tycker jag, att du känner det så.

Sextonde Kapitlet.

Nils Krabbe var borta till middagen den dagen han hade talat med sin hustru om vänskapen mellan honom och grefvinnan Maud. Men dagen derpå infann han sig hos grefvinnan uti vanlig tid på aftonen.

Vid hans inträde satt hon som hon brukade till höger om eldbrasan, vänd från dörren, och när han kom fram, räckte hon honom sin venstra hand, i det hon något vände sitt hufvud och såg upp mot honom med ett vänligt småleende.

— Jag är glad att ni kom i qväll (sade hon). Det är så mycket som jag ville tala vid er om. Sitt ned.

— Grefvinnan är mycket god (svarade han i det han satte sig). Jag har också en sak som jag ville sagt er. Men den är tyvärr inte angenäm.

Hon vände sitt hufvud hastigt och såg på honom med en frågande blick.

— Jag kan se på er, att det är någonting ledsamt, äfven om ni inte hade sagt det (sade hon efter några ögonblick) och jag kan nästan gissa hvad det är? Sqvallret har kommit i gång? Är det så?

— Ja, tyvärr.

— Jaså, nå? Ämnar ni bry er om det?

— Jag är väl skyldig att bry mig om det? I första hand för er skull.

— Mig behöfver ni inte tänka på. Jag föraktar allt sådant, och är i den ställning, att jag kan sätta mig öfver sqvaller.

— Jag kan tyvärr inte tala på samma sätt. För mig sjelf möjligen, men jag har en annan att tänka på, som ni väl vet.

— Er hustru, menar ni?

— Ja.

Grefvinnan teg en liten stund. Derefter sade hon:

— Och sqvallret har nått fram till henne? Hon har — gjort er förebråelser?

— Ack nej! Långt derifrån. Inte ett ord. Elsa är inte sådan! Men jag såg, att det kostade på henne. Och då förstår ni ju, att för mig finns bara en sak att göra, huru ledsamt det än är.

Grefvinnan såg in uti elden. Intet utvärtes tecken förrådde i ringaste mån hvad hon tänkte eller kände. Slutligen vände hon åter hufvudet mot Nils Krabbe, och sade på engelska, med ett litet vänligt småleende och således fortfarande utan den minsta skymt af förargelse eller sorg:

— Very well! Then I suppose you had better go now. Goodbye! (Nå, då är det väl bäst att ni går nu. Farväl!) Och hon böjde på hufvudet så som damer göra, när de afskeda någon artigt.

Det var det riktigaste hon någonsin kunde hafva gjort. Fullkomligt korrekt. Nils Krabbe insåg det. Och dock var han inte riktigt nöjd, hur besynnerligt detta än förefaller. Men hvarföre inte? Hvad ville han mera? Här kom han med en ganska svår bekännelse att göra, eller åtminstone en ytterligt obehaglig underrättelse att meddela. Han hade väntat sig mycket stort obehag och hade derföre rustat sig med hela sin kraft till att kunna

genomgå den svåra stunden, besluten att gå i land med sitt uppsåt, hur svårt det än blef.

Men det blef inte alls svårt! Hon tog hela saken så lätt som möjligt. Utan det aldra ringaste tecken till ledsnad eller förargelse erkände hon riktigheten af hans beslut och skickade honom ifrån sig.

Detta var ju naturligtvis det aldra mest önskvärda han kunnat föreställa sig. Ingenting kunde i sjelfva verket ha varit bättre. Inga scener, inga förebråelser. Inte ett ord mot Elsa, inte ett förebrående ord mot honom sjelf, som, efter att i flera veckors tid hafva nästan dagligen varit hos henne, en vacker dag kom för att underrätta, att han ej vidare kunde hafva den äran infinna sig. Hon tog det mycket lugnt. »Very well! Goodbye!» Det var alltihop.

Fastän Nils Krabbe var en af de minst egenkära menniskor i verlden, kunde han dock ej utan en viss underlig känsla finna, att hans vänskap och hans förtroliga umgänge voro henne till den grad likgiltiga som de nu befunnos vara. Denna känsla var hos honom alldeles omedveten. Han skulle i detta ögonblick omöjligt kunnat säga, hvad det var som framkallade den. Ty inte hade han väl önskat, att det steg han nu för sin lilla älskade hustrus skull ansåg sig tvungen att taga, skulle göra grefvinnan Maud ledsen? Tvärtom! Ju mindre smärta eller saknad detta steg förorsakade henne, desto lättare skulle det kännas för honom att taga det. Det var ju klart.

Men att finna henne bära förlusten af hans umgänge så obeskrifligt lätt, att afbrottet i dessa

förtroliga séancer, hvaraf hon dock hade sett ut att hafva rätt mycket nöje, icke skulle förorsaka henne det allra minsta grand af saknad. Att hon ej skulle visa ett spår af (visst icke sorg men af) förargelse och otålighet öfver sqvallret och dumheten, det var dock heller ej — ej hvad för slag? Han visste ej alls hvad detta var för en känsla som han nu erfor. Han stridde mot den, skämdes för den, men kunde ej frigöra sig derifrån.

I allt detta synes, hur oändligt naiv Nils Krabbe var, och huru litet han kände qvinnorna. Att grefvinnan Maud spelade en komedi med honom, fast besluten som hon var att icke det ringaste visa, huru förbittrad hon i sjelfva verket kände sig, det föll honom aldrig ett ögonblick in. Han satt i stället och tänkte på deras vänskap, som hade synts honom så verklig, så nästan idealisk, fri från all lidelse, men dock så innerlig och varm. Och nu, då den så hastigt afbröts, fann han att denna vänskap, som blifvit honom så dyrbar, icke betydde det minsta för henne. Afbröts, ja, ty på vänskapen måste det ju nu bli ett slut eller åtminstone på umgänget. Kunde han ej få komma till henne i hennes hem på detta förtroliga sätt, så var det i sjelfva verket slut på hela deras egentliga umgänge. De små, korta stunder de hädanefter kunde våga samtala med hvarandra uti salongerna, de voro ej mycket att tala om och ej mycket värda.

Således såg det ut att vara sannt, att grefvinnan egentligen intet hjerta hade, icke ens så mycket, som man behöfver för att känna varm vänskap, att vara intresserad, att bry sig om en vän.

Så kall och hjertlös hade han dock ej trott henne vara. Hon hade ej förefallit sådan. Men det var väl ändock så? Det syntes ju tydligt på det sätt, hvarpå hon tog detta hastiga slut på deras vänskap.

Nils Krabbe kände sig sorgsen till mods, ty denna vänskap hade börjat blifva honom ganska dyrbar.

Grefvinnan Maud å sin sida hade ej svårt för att förstå hvad som föregick hos Nils Krabbe. Och detta var tills vidare hennes hämnd för att han på sådant sätt öfvergaf henne.

Hans lilla enfaldiga hustru! Hvad hade väl hon förmått, om ej Nils Krabbe sjelf, med sin gammalmodiga uppfattning af äktenskapets förbindelser, hade ansett sig böra gifva efter för den minsta lilla yttring af svartsjuka från sin hustrus sida?

Hon förstod således mycket väl, i hvilken besynnerlig ställning han befann sig. Men hon ämnade ej hjelpa honom ut derifrån det ringaste grand.

Han satt qvar i sin stol på andra sidan om elden. Han visste ej hvad han skulle säga, och satt derföre och teg. Men någonting måste han säga. Det var ju rakt omöjligt att stiga upp och gå utan vidare ord.

Han hade kommit hit väl utrustad, ej blott med fast beslut att göra denna uppoffring, utan med medel att gå i land dermed, huru svår scen grefvinnan Maud än gjorde honom derför. Men då hon icke gjorde honom någon scen alls, hvad skulle han göra då? Bara taga sin hatt och gå? Det kunde han ej. Det var rakt omöjligt. Derföre satt han qvar, men sade ingenting.

Grefvinnan å sin sida bar sig åt som om hon varit ensam. Hon satt och såg i kolelden, och då några af kolen behöfde vändas och slås sönder för att brinna bättre, lutade hon sig fram i sin låga länstol och sysslade dermed en liten stund. Derefter lutade hon sig åter tillbaka, lyfte klädningen och satte upp fötterna på stålfendern framför spiseln, och räckte sedan ut handen efter en bok. Men då hon i detsamma vände hufvudet åt hans sida, låtsade hon förvåning öfver att ännu finna honom qvar, och sade med en lindrig höjning af ögonbrynen:

— Ah! Ni är qvar ännu?

— Ja, jag är qvar ännu. Det känns så svårt att gå, utan att . . . utan att säga ett par ord, sedan vi varit så goda vänner.

— Eh bien! Parlez! (sade hon vänligt och nådigt, samt lutade sig tillbaka, i afvaktan på hans ord).

— Jag hade väntat mig eller, rättare sagdt, jag hade hoppats, att grefvinnan sjelf skulle ha sagt någonting.

— Och det har jag äfven gjort (sade hon småleende). Jag har ju sagt very well! goodbye!

— Ja, ni har sagt very well goodbye.

— Nå? Hvad vill ni då mera? Det var visserligen inte många ord, men de voro ganska riktiga och fullkomligt på sin plats, just det som behöfdes, synes det mig. Tycker ni inte det?

— Åhjo, jo. Kanske det är så. Ja, ni har naturligtvis rätt.

— Nå?

— Jag ville så gerna, att ni skulle säga något mera.

— Min kära baron (svarade hon med en liten obetydlig klang af ironi uti rösten), det förefaller mig verkligen, som om det vore ni och inte jag, som borde säga något mera, om verkligen någonting mera behöfver sägas.

— Ja, kanske det (svarade den stackars Nils Krabbe), men jag vet verkligen knappt hvad jag skall säga eller hur jag skall säga det.

— Och ni vill att jag skall hjelpa er? Min bästa baron, ni begär litet för mycket af mig (sade hon med ett litet skratt).

— Förlåt mig, ja, ni har rätt. Ja, jag skall gå nu. God natt. Grefvinnan är . . . är . . . inte (han visste ej huru han skulle fortfara, och märkte för sent, att han var på väg att säga en stor dumhet. Men den grymma qvinnan släppte honom ej. Hon fäste sina mörka ögon på honom med en glimt af skälmskhet i dem och upprepade hans ord)

— Är inte . . .?

— Är inte — ond på mig?

— Min kära baron! Kan ni säga mig, hvarföre skulle jag egentligen vara ond på er?

— Nej, kanske det. Jag trodde bara att . . . jag hade smickrat mig med att . . .

— Att . . .?

— Att ni satte litet värde på min vänskap, att den har skänkt er något litet nöje?

— Ja visst är det så. Ganska mycket nöje. Hur kan baron tvifla på det? (Orden sades artigt, men så kallt, att de ej medförde den ringaste tröst för den stackars Krabbe. Hon fortfor:)

— Men ond på er behöfde jag väl ändå inte derför bli? Jag tycker tvärtom, att ni bär er fullkomligt riktigt åt. Ni följer de allra högsta grundsatser af moral och äktenskaplig ridderlighet. Er hustru tycker inte om, att ni är vän med ett annat fruntimmer. Så fort ni får en aning derom (ty om jag förstod er rätt, hade hon inte ens bedt er upphöra med edra visiter hos mig), går ni till den andra damen och säger: »min lilla snälla hustru skulle, tror jag, föredraga, att jag talar endast med henne. Derföre, adieu!»

Ond på er, för att ni bär er så vackert åt mot er hustru? Åh! Hvad tar ni mig för, baron Krabbe? Tror ni jag är så alldeles utan uppfattning, att jag ej förmår inse hvad ett sådant handlingssätt är värdt? Och att det är litet ovanligt i våra dagar, litet hvad några skulle kalla gammalmodigt, det kan ni väl inte tro skulle förringa värdet deraf i mina ögon? Eller hur? Gamla dagars tro och heder! Hur vackert är inte det! Och det skulle jag ej kunna sentera! Åh, baron!

Den stackars Nils Krabbe satt och hörde på allt detta, utan att veta hvad han skulle svara. Någon liten misstanke flög ibland igenom honom, att hon spelade, att hon gjorde sig till. Men hans erfarenhet af qvinnor var så ringa, att han ej vågade vara säker derpå. Han hade visserligen hört talas om, att qvinnor stundom göra allt för att ej visa, det de känna sig sårade eller förödmjukade af att de blifvit öfvergifna. Men var det så här? Var det ej snarare sannolikt, att hon verkligen tog hela saken mycket lätt? En så förtjusande menniska kunde

ju få huru många vänner och beundrare som helst, långt intressantare än hvad han var. Hans egen ödmjukhet bidrog således häruti att hjelpa henne att bedraga honom. Och han visste ju, att hennes hjerta ej behöfde tagas med i beräkningen, ty något sådant hade hon egentligen alls icke.

Emellertid satt han och såg på henne medan hon talade, och hon undvek ej hans blick, utan såg honom så öppet och trofast i ögonen, att han till slut blef fullkomligt öfvertygad, att hon menade hvad hon sade. Nej, det var nog så då. Hon hade verkligen ej brytt sig om denna vänskap, och det gjorde henne rakt ingenting att mista den.

För honom sjelf hade den varit oändligt värderik och han skulle komma att sakna den ganska djupt. Det kändes vemodigt, att ej äfven hon åtminstone något litet . . .

Utan att han sjelf visste det, drog han vid denna tanke en suck och beredde sig att stiga upp och gå. Men af hans suck fick hon en ny anledning att ändå mera plåga honom.

— Ni suckar, baron Krabbe? Törs jag fråga, hvad det var som föranledde den der sucken?

— Jag visste inte en gång af att jag suckade. Det kom ofrivilligt. Jag kände mig dock sorgsen.

— Och af hvad anledning?

— Jag ville helst undvika att säga er det.

— Jag ber er!

— Om jag måste säga det, så kände jag mig litet vemodig vid tanken på, att detta afbrott i vårt vänskapsförhållande inte det ringaste synes kosta

på er, inte gör er det minsta ledsen. Jag hade dock ibland trott, jag hade vågat hoppas . . .

Hon satt och såg på honom, frågande.

— Ni hade vågat hoppas, säger ni?

— Jag kan knappt säga ut hvad jag tänkte säga. Jag är rädd att ni deraf kunde bli sårad.

— Och deri gör ni rätt! (utbröt hon med en viss häftighet). Men ni har redan sagt för mycket, för att jag inte skulle kunna förstå hvad ni ämnade säga. Ni hade vågat hoppas, att jag hunnit blifva så med vänskapens och intressets band fäst vid er, att det skulle vålla mig sorg och saknad, att nu gå miste om ert umgänge, att nu nödgas afstå från er vänskap. Det var så ni ville säga, om jag inte misstar mig, baron Krabbe?

— Grefvinnan missförstår visst ändå . . .

— Åhnej bevars! Jag missförstår inte alls. Det är så tydligt som det kan vara. Ni kommer hit som en chevaleresk äkta man, för att underätta mig, att då vårt vänskapsförhållande misshagar er hustru, nödgas ni afbryta det. Jag tar emot er förklaring med ödmjukhet. Jag erkänner, att ni handlar som ni bör göra, och jag fogar mig i mitt öde med undergifvenhet. Men då är ni ändå inte riktigt nöjd. Det är inte nog med att ni öfverger mig. Ni skulle äfven ha velat se mig sorgsen, bedröfvad, ja kanske smältande i tårar öfver förlusten af denna dyrbara vänskap. Då först skulle ni ha varit nöjd. Det är inte nog för er, att af pligtkänsla mot den ena qvinnan öfvergifva den andra. Ni fordrar äfven att den andra skall jemra sig och qvida, för att hon förlorar er. Åhnej, monsieur le

baron! Ni begär litet för mycket! Var belåten med känslan af den uppfyllda pligten. Nöjet att få se mig vrida mig som en mask vid edra fötter, och gråta öfver att förlora er, det nöjet får ni försaka.

När grefvinnan Maud sade detta sista, föll hon några ögonblick ur sin roll och blef en liten smula verkligt bitter. Den öfvergifna qvinnans sårade känsla hördes alltför tydligt igenom spelet. Nils Krabbe tyckte sig märka det, och såg på henne med en ny slags oro. Men riktigt säker kunde han dock ej vara, att hennes hjerta i ringaste grad var med. Det kunde ju möjligen vara endast stoltheten, som sårades af att han öfvergaf henne.

Grefvinnan märkte nu sjelf, att hon varit nära att förråda sig, och hemtade sig hastigt. Med ett älskligt småleende sade hon:

— Men ni menade det kanske inte så, eller hur, min vän?

— Jag försäkrar grefvinnan, att ni fullkomligt . . .

— Godt! Jag vill tro det. Och nu farväl, eljest kommer ni för sent hem till er lilla snälla fru och gör henne ledsen igen. När vi nu beslutat oss för att vara dygdiga, är det bäst att börja dermed genast. God natt! (Hon räckte honom nu sin hand).

Han steg upp, men stod dock qvar bredvid hennes stol och höll hennes hand i sin.

— Och vi äro ju fortfarande vänner? (sade han ödmjukt).

Hon såg upp i hans ansigte och smålog.

— Fortfarande vänner? Javisst! Och vi ses nog ofta igen i societeten, fastän blott i förbigående,

så der som passagerare på två fartyg, som helsa hvarann från olika däck.

— Ni vet inte, hur jag kommer att sakna dessa stunder, grefvinna. De hafva varit för mig mera än . . .

— Allons! Pas de sentiment! (utropade hon muntert) Bon soir, excellence!

Och hon satte sig åter tillbaka i stolen, i det hon tog sin bok till sig. Med ännu en ofrivillig suck vände han sig slutligen om och gick sin väg.

När grefvinnan Maud hörde tamburdörren stängas efter honom, lade hon ned sin bok i knäet.

— Den der tunga sucken ska' få ursäkta honom litet grand, för att han så här öfverger mig vid första gnäll af hans lilla enfaldiga hustru (sade hon till sig sjelf). Eljest förtjenade han att straffas riktigt hårdt.

Något litet fick han då redan i dag (fortsatte hon småleende). Stackars man! Han hade sin mauvais quart d'heure.

Var jag för grym emot honom? Åhnej!

Något förtjenade han väl ändå?

Men hvad han är intagande och oskyldigt naiv!

En sådan scen som denna skulle varit omöjlig i något annat land. Statsminister! Och högt begåfvad på allt sätt, och kunnig! Men — i afseende å qvinnor så gränslöst obevandrad. Naiv som en 15 års skolpojke! Ack, du store, ståtlige man! Ja, om jag kunde älska, så skulle det vara dig, så frisk och ursprunglig förefaller du mig efter alla dessa utslitna, blaserade franska, engelska och itali-

enska verldsmän med sina tusentals bonnefortuner bakom sig!

Yes, he is very loveable, this big boy! (sade hon). Skulle det vara synd att . . .? Och hans lilla stackare till hustru kan jag ej förlåta. Hon har tagit ifrån mig just det enda, som gjorde Stockholm roligt för mig.

Sjuttonde Kapitlet.

Vid denna tid inträffade åtskilliga händelser, som åter igen visade, huru lätt en ministerkris kan inträffa, och det ofta när man minst väntar sig några svårigheter. Det skulle kanske intressera läsaren att taga kännedom om en af dessa händelser.

Riksdagen hade afslagit en kongl. proposition rörande en fråga, som hörde till ecklesiastikdepartementet. Departementschefen, statsrådet Tregorius, kände sig förnärmad och ville afgå, helst frågan ansågs vara vigtig och han derpå nedlagt mycken möda. Ett par andra statsråd, nämligen Rhevillius och Möllerhjelm, som äfven haft små motgångar af enahanda slag, ville äfven lemna sina platser. Men alla dessa tre ministrar läto temligen tydligt förstå, att de ansågo hela ministären vara solidarisk i denna fråga, då den varit fullkomligt enig i afseende å den k. propositionens framläggande för riksdagen. Derföre borde äfven de öfriga ministrarne loyalt stå

vid sin kamrat och äfvenledes inlemna sina afskedsansökningar.

Med anledning häraf uppstodo långvariga och delvis ganska varma öfverläggningar inom statsrådet. Det finnes nämligen ej många saker, som så lifligt uppröra sinnena, som misstanken, att den ene ministern ej till fullo uppskattar eller deltager i den andres motgång eller förödmjukelse.

Sålunda diskuterades ej blott detta särskilda fall, utan äfven sjelfva grundsatsen rörande förhållandet mellan konung, ministär och riksdag. Hvad är det som utgör en berättigad anledning till en ministers afgång? Hvad bör föranleda en partiel eller total ministerkris? Att det statsråd bör afgå, som ej åtnjuter konungens förtroende, eller som ej anser sig af honom rätt värderad och med tillräcklig hänsyn behandlad, så mycket var lätt att komma öfverens om. Men det föreliggande fallet var ej sådant. Det rörde statsrådet och riksdagen. Och frågan blef då först den, huruvida en minister borde afgå, som ej kände sig ega riksdagens förtroende. De flesta voro öfverens derom, att den parlamentariska principen numera skridit så långt framåt i praxis (ehuru det alls ej är i grundlagen uttryckt), att en minister svårligen kan qvarstå, sedan han mistat riksdagens förtroende. Men då återstod den vigtigaste frågan. Huru skall en minister veta, att han mistat riksdagens förtroende? Derpå svarade statsrådet Tregorius, understödd af de två nämnda statsråden, att det var lätt nog att pröfva den frågan. Biföll riksdagen hans förslag, så hyste den förtroende till honom, eljest icke.

Statsministern (och med honom de öfriga statsråden) bestred helt och hållet denna positions riktighet. Han erkände, att i någon viss särskild fråga det stundom kan vara så. En minister kan finna sig hafva så olika åsigter med riksdagens majoritet i en vigtig fråga, att han bör afgå och lemna platsen åt en annan, som vill och kan ordna densamma i enlighet med riksdagens vilja eller önskan. En sådan fråga vore t. ex. spanmålstullarna eller försvarsväsendet. Men i ganska många fall (och deribland det nu föreliggande) fanns alls ingen anledning att tro, det riksdagen ej hade förtroende för en konungens rådgifvare, oaktadt den afslagit en af honom framlagd k. proposition. Riksdagen hade visat sitt förtroende för denne rådgifvare på mångahanda sätt. Den hade beviljat i det närmaste hela hans anslagsbegäran. Den hade gått honom till mötes vid flera tillfällen, då det var ganska tydligt, att personlig bevågenhet eller s. k. konsideration haft mera med dess gifna samtycke att göra, än dess egna önskningar. Men att gå längre i sina anspråk på riksdagen, att begära att riksdagen skall säga ja till alla förslag som framställas af en minister, det är att gå för långt och att begära för mycket. Riksdagen är ej hitkommen för att endast säga ja till allt hvad kongl. maj:ts regering begär och föreslår. Den är samlad för att rådslå rörande hvad regeringen föreslår och begär. Regering och riksdag böra försöka att sämjas. Den ena gången får regeringen sin vilja fram, den andra gången riksdagen. Kongl. maj:t nekar stundom sanktion på riksdagens beslut; riksdagen afslår ibland en kongl. proposition;

den ena kammaren får i gemensam votering igenom en anslagsfråga, som den andra kammarens majoritet har vägrat bifalla, o. s. v. Så går det till. Att taga humör, för att man ej får sin vilja fram i allting, och derföre taga afsked, det är oklokt. Det är att glömma grunden för den svenska regeringsformen, som är, att konung och riksdag gemensamt besluta här i Sveriges rike, ej endera ensam. Hvad de enas om, det blir gjordt. Hvad de icke enas om, det får vara så länge, och lika goda vänner böra de förblifva i begge fallen.

Se deremot hvad det motsatta handlingssättet leder till (fortfor Nils Krabbe). Om ministären alltid afgår, så fort riksdagen afslagit en kongl. proposition, hvad blir deraf följden? Naturligtvis att kungen får söka sig en ny ministär. Hurudan blir den? Af samma åsigter som den förra eller af samma åsigter som riksdagen? Det förstnämnda tjenar ej till mycket, ty sådana ministärer kunna ju ej heller blifva länge qvar. Men om det senare blir det bestämmande, så leder det mycket snart dertill, att kungen endast kan taga en ministär, som i alla frågor är enig med riksdagens majoritet, hvilket åter igen mycket snart betyder detsamma som att riksdagen tillsätter ministärer. Då ha vi det engelska parlamentariska systemet fullständigt införd. Regeringen tages ur riksdagens majoritet, fullgör dess vilja, så länge den vill sitta qvar, och är egentligen ingenting annat än en delegation eller en junta af riksdagens majoritet. Hvar är då kungamakten, som vi ännu högt älska i Sverige? Ty vi vilja ju icke återgå till frihetstidens regerande riksdag,

med alla dess faror för den inre och yttre friheten?

Och allt detta, mina herrar (sade Nils Krabbe till de missnöjda statsråden), allt detta äfventyras om vi, alltför snarstuckna (sit venia verbo!), genast blifva onda, så fort vi ej strax få vår vilja fram i allt. Vi lemna då kungen i sticket. Ty der ligger kärnpunkten af hela frågan. Vi äro kungens tjenare så väl som riksdagens. Är kungen missnöjd med oss eller vi finna, att våra rådslag ej af honom tillräckligt beaktas och värderas, så böra och måste vi gå. Nekar riksdagen en minister anslag, såsom tydligt bevis på sitt misstroende, så måste han äfvenledes afgå. Men att riksdagen ej samtycker till allt hvad vi föreslå, det anser jag ej vara tillräcklig anledning att, som jag nyss sade, lemna kungamakten i sticket och neka det allmänna våra tjenster, lika litet som det vore tillräcklig anledning att begära afsked deruti, att kungen ej ginge in på allt hvad vi föreslå honom. Om en departementschef fordrar, att både kungen och de öfriga statsråden och riksdagen skola säga ja till alla hans förslag, så fordrar han ju att bli allrådande uti sitt departements alla frågor. Detta är för mycket begärdt. Vi äro fosterlandets, kungens och riksdagens tjenare, ej deras herrar, och vi böra fullgöra deras vilja, så länge vi det kunna.

— Det förefaller mig (invände här statsrådet Tregorius), som om ers excellens ansåge, att en ministers skyldighet är att alltid sitta qvar, till dess han blir, med respekt sagdt, bortkörd.

— Då har jag uttryckt mig mycket otydligt

eller ofullständigt. Så snart han anser den beslutade åtgärden strida mot hvad som är rätt, då har han ej blott rättighet, utan äfven skyldighet, att afgå. Och med rätt menar jag här inte blott moraliskt rätt i vanlig mening. Han behöfver ej heller qvarstå, om han anser åtgärden farlig eller skadlig.

— Om en åtgärd är gagnelig, så är det väl skadligt att den ej vidtages?

— Jag ber om förlåtelse. Ej alltid. Det kan finnas fall, då många vägar bära till målet, eller då ett uppskof utan fara kan ega rum, eller då nyttan af det föreslagna anses mera än uppvägd af kostnaden. Det sista är här fallet. Riksdagen anser åtgärden nyttig, men kostnaden för stor. Det finnes ej så godt om pengar, säga herrarne i statsutskottet, som hafva rikspungen om hand, att vi nu anse denna utgift vara berättigad och klok.

— Jag ber ödmjukast om förlåtelse, i fall jag säger, att det nästan förefaller, som om ers excellens delade denna uppfattning. Ers excellens har dock, i likhet med hela statsrådet, tillstyrkt åtgärden.

— Och jag är fortfarande af samma mening. Jag anser, att pengarne skulle blifva väl använda. Men jag erkänner, att riksdagen har rätt till sin mening, så väl som jag till min, synnerligast som det är den som skall bestå pengarne. Om jag ser ett hus hos en god vän, som är bristfälligt, så råder jag honom att reparera eller bygga om det. Han skulle finna sig väl deraf, säger jag. Pengarne vore väl använda. »Det är möjligt, svarar han, att så är. Men de få besparingar jag har, dem behöfver jag till annat, som jag anser ändå mera trängande». Jag tror att

han misstar sig. Men jag blir ej ond på honom, för att han ej gör med sina pengar så som jag råder honom.

— Nej, men jag besparar honom mina råd för framtiden. Jag upphör att vara hans rådgifvare.

— Jag vet inte det. Då blefve jag ju en tyrannisk rådgifvare, en öfversittare. Jag antar heldre möjligheten af, att han bättre kände sin kassas tillstånd och sina egna behof än jag, i föreliggande fall. Men jag vet inte, att jag derföre skulle låta bli att varna honom, i fall jag snart derpå såge honom på väg att fara öfver en svag is. Skulle du det, min käre bror Tregorius? Det vore olikt dig.

Statsrådet Tregorius smålog och alla statsråden andades lättare vid detta småleende. Krisen var öfverstånden — för den gången.

Men nya anledningar kunde när som helst uppkomma, och Nils Krabbe började allt tydligare inse, huru svårt det är att köra detta spann, som kallas svenska statsrådet.

Adertonde Kapitlet.

När grefvinnan Maud träffade Elsa Krabbe uti societeten efter den der scenen med Nils Krabbe, var hon så fullkomligt densamma mot henne som förut, att Elsa omöjligt kunde tro, det någon brytning mellan Nils och grefvinnan verkligen egt rum. Hon var hvarken mera vänlig eller ovänlig mot

Elsa sjelf, och när hon händelsevis talade vid Nils och henne på en gång, syntes ej det ringaste spår till förlägenhet. Hon vexlade några ord med dem, skrattade och skämtade som vanligt under några ögonblick, men förlängde ej heller samtalet. Någon enskild tête-à-tête med Nils förekom dock icke. Detta var det enda, hvaraf Elsa kunde misstänka, att hennes man tagit något afgörande steg rörande grefvinnan. Och äfven detta kunde ju möjligen vara en händelse, som endast såg ut som en tanke, men ej var det. Elsa visste derföre ej hvad hon skulle tro.

Och ej heller visste hon riktigt, hvilketdera hon sjelf mest önskade, att Nils skulle ha brutit med grefvinnan, eller att allt vore som förut. I olika ögonblick önskade hon motsatta saker. Ibland skämdes hon förfärligt öfver sin egen egoism, som ej kunde unna Nils eller åtminstone ej riktigt glädja sig åt, denna vänskap, hvilken gaf honom så mycket nöje och kanske äfven gjorde honom verklig nytta. I andra ögonblick nästan afskydde hon den briljanta engelska ladyn, som kunde vara för hennes man hvad hon sjelf ej kunde vara, och som derför i viss mån skiljde dem åt. Men strax derpå föraktade hon sig åter igen för en så låg och småaktig känsla.

Men i alla dessa sinnesstämningar var hon lika ifrig att få veta huru det nu var. Hade Nils redan talat vid grefvinnan Maud? Och i sådant fall, hvad hade han sagt? Isynnerhet, hvad hade han sagt om henne, Elsa? Hur hade han kunnat tala om saken, utan att hans hustru föreföll som en liten enfaldig, svartsjuk landtlolla, som grefvin-

nan naturligtvis hade måst förakta och småle åt, och som Nils hade måst skämmas för? Usch, fy! Det var alldeles odrägligt detta, som hon hade ställt till!

Elsa väntade först på, att Nils skulle tala derom af sig sjelf, utan att hon behöfde fråga honom. Men han sade aldrig ett ord. Och han var sig fullkomligt lik, ej det aldra minsta mera allvarsam eller ledsen eller ens tankspridd. Och ändå mindre var han i ringaste mån ovänlig eller kort i sitt sätt mot henne.

Då flera dagar hade gått på detta sätt, ja något mera än en vecka, kunde Elsa ej uthärda ovissheten längre. Skamsen som en ung flicka, hvilken tvingas att göra en dum fråga, sade hon till sin man, utan att ens våga se på honom:

— Nils, bli inte ledsen, men jag ville så förfärligt gerna fråga dig en sak.

— Nå, gå på då! (svarade han med sitt vanliga muntra sätt). Jag är väl inte så farlig, att du inte törs fråga.

— Jo, jag undrar så mycket? Har du verkligen sagt någonting till grefvinnan Löwenkrona om ... om ...?

— Om att du inte tyckte om, att jag gick dit så ofta? Ja, det har jag visst gjort.

— Nå, kära du? Hur ... hur tog hon det?

— Hur hon tog det? Hon tog det, som om det inte gjorde henne det aldra ringaste grand.

— Verkligen?

— Ja, verkligen.

— Var hon inte alls ledsen?

— Nej inte en enda smula det jag kunde upptäcka. »Jaså», sa' hon på det älskligaste sätt i verlden, »ja då är det väl så godt att ni går er väg nu då», eller någonting sådant.

— Det var besynnerligt.

— Ja, så tyckte jag med ett par ögonblick.

— Jag trodde, att hon hade rysligt roligt af att vara god vän med dig?

— Ja, om inte »rysligt roligt», så tyckte jag åtminstone det såg ut, som om hon tyckte det var trefligt och — och roligt ja, kan jag gerna säga. Men det var ett stort misstag. Och när jag efteråt tänkte på hur det var, så förstod jag det bättre. Jag var ett stort nöt, som kunde inbilla mig någonting sådant. I alla våra samtal var det ju bara jag som fick något. Hon bara gaf. Hvad hade hon att lära af mig? Och jag deremot hade oändligt roligt af att sitta och höra henne berätta om alla de personer hon har sett och talt vid, gamle Gladstone, lord Salisbury och Parnell, Tennyson, Balfour, Huxley och alla de andra engelska statsmännen och lärde, för att inte tala om fransoser, tyskar och italienare. Crispi är hon intim vän med.

— Ack, Nils! Du kan inte tro hvad jag skäms!

— För att du inte kunde göra dig till litet bättre, och låtsa som om du tyckte om att jag gick dit, menar du? Ja, det kan jag godt förstå att du ska' göra. Men då du nu kände det så, var det mycket bättre, att du inte lyckades förställa dig. Det hade endast blifvit mycket värre till slut. Du hade då i stället gått och varit ledsen i tysthet och

kanske till på köpet slutligen blifvit svartsjuk — hvem vet?

— Nej, nej! Inte svartsjuk, Nils! Men . . . men . . . ja, du förstår?

— Ja, älskling. Jag förstår fullkomligt hur det var. Och kanske det var helt naturligt också.

— Men saknar du inte rysligt, att inte ha de der roliga samtalen med henne? (Ack hvad Elsa hoppades, att han skulle säga nej. Men sådan var han inte.)

— Åhjo, nog saknar jag dem ibland; ganska mycket till och med. Men större förlust är jag beredd på för din skull. Min pligt mot dig och min husliga lycka, och din frid och glädje, allt det der är långt mera värdt än ett aldrig så roligt umgänge med en briljant engelsk lady.

Elsa gick bort och kysste sin man. Sedan stod hon qvar bredvid honom och funderade. Slutligen sade hon:

— Vet du hvad, Nils?

— Nå? (Han såg upp från sina papper.)

— Jag tror ändå inte riktigt på, att hon inom sig verkligen var så der likgiltig. Hon var bara för stolt att visa, hur förargad hon kände sig.

— Ja, ni qvinnor misstänka alltid hvarandra för att spela dubbelt spel. Nå, i det här fallet kan det för resten nu just göra detsamma.

— Säg mig, Nils. Hvad sa' hon om mig? Hon tyckte väl, att jag var bra dum?

— Hon frågade, om du hade gjort mig någon scen. Jag svarade, att du inte var någon scen-

menniska, men att jag hade kunnat se tydligt, att det kostade på dig.

— Nå? Och hon skrattade naturligtvis föraktligt? Hvad sa' hon? Om mig, menar jag?

— Inte ett ord! Inte en enda min af förakt! Åhnej, en grande dame är hon, och dessutom alldeles för stolt till sådant. Är det så som du tror, att hon inom sig var förargad, hvilket jag inte har ringaste grand till anledning att tro, så lyckades hon dölja det fullkomligt. Och du ser ju, hur hon nu är mot oss begge. Precist som förut.

— Ja, jag ser det visserligen, men . . .

— Du tror att hon spelar, ja. Och jag tror deremot, att hela saken är henne absolut likgiltig. Jag har fått mig en god lexa, som kan göra mig godt, när jag nästa gång tror, att någon sätter värde på mig. På ett eller annat sätt händer det ibland lätt, isynnerhet när man är statsminister, att man tror sig vara någonting präktigt. Det är ju så många menniskor, hvilka behandla mig som om de knappt trodde, att en excellens är en vanlig menniska, de enfaldiga kräken. Och skulle sådana lyckas göra mig till en egenkär narr, så tycker jag sjelf, att det vore synd. Ty jag var inte sådan förr.

— Men du är heller ingen vanlig menniska, Nils! (sade Elsa och slog sina armar om honom).

— Et tu, Elsa! (svarade han skrattande, i det han kysste henne och derefter återgick till sina luntor).

Elsa kunde emellertid icke frigöra sig från den tanken, att grefvinnan Maud endast spelade likgil-

tig, och inom sig var djupt förnärmad och ond. För henne var det otänkbart, att någon skulle kunna vara likgiltig för hennes Nils. Hon blef allt mera öfvertygad, ju mera hon rufvade på saken, att det var så, som hon misstänkte.

Men om det icke var så? Om denna stolta engelskan verkligen var så hög och så rik på vänner, att hon ej ens det ringaste kände förlusten af det intima umgänget med den mest betydande politiska personligheten i Sverige, hennes man, hennes hjelte, hennes Nils, ja då var detta åter igen någonting nästan oerhördt, någonting som framkallade de underligaste känslor hos den lilla hustrun.

Hon hade förut varit, ibland på sätt och vis svartsjuk, ibland åter igen bra nog skamsen öfver sin egen svartsjuka och egoism. Men nu, vid denna tanke, kände hon sig sårad, sårad i sin hustruliga stolthet deraf, att grefvinnan Maud till den grad lågt uppskattade hennes Nils, att hon, efter flera veckor af intim vänskap, kunde låta honom gå ifrån sig utan ett ord af saknad, ja utan ens ett enda uttryck af förargelse mot henne, Elsa, som beröfvat henne hennes vän. Hvilket gränslöst öfvermod! Hvilken otrolig förmåga af oberoende, af att vara sig sjelf nog!

Så underligt! Elsa, som förut, före samtalet med Nils, varit riktigt orolig, att grefvinnan hade sagt någonting hårdt eller bittert om henne, kände sig nu ibland nästan förödmjukad deraf, att grefvinnan varit till den grad höjd öfver henne, att hon inte ens visat den minsta skymt, om inte af

svartsjuka, så åtminstone af förargelse. Så mycket var hon väl ändå värd, att grefvinnan kunde hafva nedlåtit sig till att bli ond på henne. Men nej! Likgiltigheten var fullständig. Den räckte till för både mannen och hustrun. De försvunno deri såsom uti ett djupt haf, och syntes icke mera till.

Från denna dag började en slags strid emellan de två qvinnorna, som var ganska intressant. Med undvikande af någon plötslig förändring i sitt sätt, började grefvinnan så småningom närma sig allt mera till Elsa, utan att hon derföre i ringaste mån visade sig angelägen, att återkomma till det förra förhållandet till hennes man. När hon träffade Nils Krabbe hade hon alltid det angenämaste sätt att vara mot honom, men utan spår af den sorts förtrolighet, som ansåge hon sig vara hans speciella och intima vän. Nej, familjen Krabbes damer voro nu de, som hon egentligen tycktes söka. Mot Isola hade hon redan förut varit mycket vänlig. Derigenom gick det lätt, att äfven komma närmare hennes syster. Hon bjöd dem med sig ut att åka i sitt ytterst eleganta engelska ekipage, tittade ibland på det vänligaste sätt upp om förmiddagarna, och inbjöd ofta alla tre till sina utsökta diplomatsoiréer, der alla utländningarna, men endast några få svenskar hade lyckats vinna inträde.

Vid dessa tillfällen musicerades det stundom, utfördes charader, dansades en och annan dans, och spelades äfven något litet kort ibland. Men framför allt kurtiserades här. Dessa utländska herrar och damer af diplomatiska corpsen, de kunna ej lefva utan den ständiga kryddan af någon slags kurtis,

»affaire de coeur» »sérieuse» eller »pour rire», »affaire de vanité», »passe-temps amoureux» eller hvad det nu allt heter.

Och här infördes den stackars lilla Elsa. Här skulle hon utkämpa sin strid med en af det moderna samhällets finaste qvinliga duellanter, grefvinnan Maud Howard-Löwenkrona. Ty till strid måste det ju snart komma. Och till strid kom det äfven. Det var en ovanlig sorts strid, den som vi framdeles få tillfälle att beskrifva. Men nu måste några ord sägas om tullpolitiken och om ministärens ställning till spanmålstullarnes införande.

Nittonde Kapitlet.

Protektionismen började allt mera närma sig. Af det lilla moln, knappt större än en mans hand, som först syntes vid himlaranden, hade nu blifvit mörka massor, som hotade att snart öfvertäcka större delen af landet. Rösterna, som i början låtit så ödmjuka, så bedjande, hade börjat antaga en allt mera högljudd, ja rent af hotande ton. Man fordrade nu som sin rättighet, och som det enda sättet att rädda det svenska jordbruket från undergång (och dermed naturligtvis äfven hela svenska folket), att tullar lades på utländsk spanmål; höga tullar, så godt som importförbud för främmande säd.

Uti Nils Krabbes ofta förekommande samtal härom med kamraterna inom konseljen berördes

naturligtvis ofta den frågan, huru kungen personligen kunde antagas komma att ställa sig gent emot spanmålstullarne, ifall sådana af riksdagen beslutades. Efter en liten middag hos Krabbes, i hvilken inga andra gäster än tre eller fyra af statsråden deltagit, kom denna fråga på tal inne uti rökrummet.

— Kungen är sjelf en afgjord frihandlare (sade statsrådet Möllerhjelm). Det är då väl, det!

— Ja, det är alltid ett godt stöd för oss (yttrade statsrådet Rhevillius).

Statsrådet Robbs bröt härvid ut i ett af sina breda flatskratt. Han satt i en djup länstol, med en ypperlig cigarr i munnen och en dugtig remmare punsch bredvid sig.

— Ja, jag råder er just att räkna på det stödet, mina herrar! (sade han). Då bär det snart rakt ikull för oss.

Man såg på honom med en viss förundran, blandad med något ogillande. Robbs plägade vanligen anses som en af kungens personliga vänner och trognaste försvarare.

— Ja ja, förstå mig rätt! (sade han i det han tog cigarren ur munnen och inmundigade en dugtig klunk af den svenska nationalnektarn). Jag menar visst inte, att kungen inte gerna skulle vilja hjelpa oss. Men han kan rakt inte. Kungen är den person i hela Sverige, som kan göra minst i fråga om frihandel eller protektionism. Hvar enda liten obetydlig talare vid ett folkmöte eller tidningsmurvel kan göra mera än kungen der vid lag. Den svenska kungens ställning som menniska och regent är en ibland de underligaste, de mest abnorma och

exceptionela, som någonsin funnits i verlden. Hör på ska' herrarne få höra!

Nu var statsrådet Robbs kommen upp på en af sina favorit-käpphästar, hästen »Paradox». Man visste ungefär hvad han ämnade säga, men lät honom hållas, isynnerhet för att det ej var godt att hejda honom, när han väl en gång kommit i farten.

— I Sverige finns det en enda person, som kan göra alldeles precist som han vill och hvad han vill, utan det ringaste lagliga ansvar, och det är svenska kungen. Och så finns det en person, också i Sverige, som inte har rättighet att göra det ringaste som han vill, inte ens der han anser det vara rätt eller orätt. Och det är också svenska kungen. Han är på en och samma gång den friaste, laglösaste menniska och den värsta slaf uti sitt rike. Hör på nu!

Kungen kan göra allt hvad han vill, utan lagligt ansvar. Inte som regent, utan som person, som menniska. Det står tydligt i grundlagen. Reg.-formens § 3 säger: »Konungens majestät skall hållas i helgd och vördnad. Hans gerningar vare från allt åtal fredade.» Lägg märke till, mina herrar, att grundlagen skall tolkas efter orden. Intet åtal får ske för hvad han än gör.

Nå! Hur ska' man göra, om kungen pryglar upp en menniska på norrbro? Eller om han skickar efter den som han blir ond på, och ger honom ett dugtigt kok stryk der uppe hos sig, i fyrkanten? Han kunde ju skaffa sig en silfverhammare så som den der gamle göken Carl IX, och slå folk med. Han får ju göra hvad han vill. Han får begå andra

gerningar, sådana som vi andra syndare ibland låta komma oss till last, och som röra allmänna åklagaren och straffdomstolarna — hvad han behagar. Ingen kunde tänka på, att stämma kungen till rådsturätten och skaffa honom 3 månaders fängelse. »Hans gerningar vare från allt åtal fredade». Som enskild person får han göra absolut som han vill — han står öfver lagen.

Men nu komma vi till den andra sidan. Som kung, som konstitutionel monark. Der har han inte den ringaste frihet i åsigter eller handlingssätt. Tag t. ex. det som vi nyss talade om. Antag, att kungen vore ifrig frihandlare, att han ansåge skatt på mjöl vara ett brott mot de fattiga, en samvetssak således. Nå! Kamrarne bli protektionistiska och tvinga honom att sanktionera spanmålstullar. Hans varmaste sympatier såras, hans samvete känner sig upprördt och oroligt. Men han kan ingenting göra — rakt ingenting. Han måste lyda riksdagen.

Och värre än så. Han får inte en gång visa hvad han tycker och känner. Deputationer mot tullarna uppvakta honom. Han vågar inte visa, att han sympatiserar med dem, att hans hjerta blöder, då de beskrifva, huru brödet stigit i pris och huru folket svälter. Ja, han får inte en gång tala vid någon härom enskildt, inte uttrycka sina känslor, inte ens för sina aldra närmaste vänner, ty det kan ju lätt hända, att någon af dem låter undfalla sig ett ord, och då heter det strax, att kungen går bakom ryggen på sina ansvarige rådgifvare statsråden (våra motståndare, usla protektionister talar jag nu om, natur-

ligtvis) och motarbetar sina egna regeringsbeslut. Och då får han sig helt säkert en dundrande dufning, en sådan der, som ni minns en stor statsman berättar i sina memoarer, att han en gång gaf sin höge herre, då han hade försyndat sig på det viset och vågat tala politik vid andra än sina tio.

Nej, han får inte ha några känslor eller åsigter, eller åtminstone inte tala om dem, såframt de inte äro desamma som konseljens. Han får inte ha några enskilda vänner, jag menar, han får aldrig säga ett ord till dem om statssaker, utan bara om snick-snack, litteratur och musik och sådant der skräp. Kort sagdt, en konstitutionel kung ska' helst vara en automat, en sinnrikt uttänkt och alltid rätt funktionerande regeringsjemvigtsmaskin. Det är idealet för en nutida stor, första klassens konstitutionel konung. Det finns inte en den fattigaste undersåte i hans rike, som inte är en friare man än kungen i ett konstitutionelt land. Ensam i hela sitt land är kungen den ende, som är tvungen att göra det ena, medan han anser det andra vara rätt. Det är ju en vacker bild af hvad vi kommit till, efter så mycket lappande på konstitutionen! Skål! mina herrar!

Efter en liten paus fortfor statsrådet Robbs:

— Nej, det konstitutionela regeringssystemet är ett oting, ett onaturligt missfoster. Och hvad leder det småningom till? Jo, ovilkorligen till systemet Mikado-Taikoon, eller till merovingernas majordomus! Ju större personlighet premierministern är, desto fortare går det derhän. Se t. ex. på en Bismarck, en Crispi, eller på en Nils Krabbe (tillade

han med en liten artig bugning för statsministern). Ju större minister, dess mindre kung. Jag undrar sannerligen inte på, om konstitutionela kungars dagliga bön är »Gud bevare mig för att få en stor minister!» Det är ett bedröfligt ord, som en stor statsman på fullt allvar uttalar, när han i sina memoarer säger: »det torde dessutom ligga i sakens natur, att en konstitutionel kung i sina ansvarige rådgifvare snarare ser sina motståndare än sina vänner.» »Nu ska' jag säga dig, att det är jag som styr sjelf», sa' Carl XV på norrbro, när en alltför mäktig minister nyss hade tagit afsked.

— Vi ä' lyckligtvis sådana små menniskor här i landet allihop nu, att det inte är fullt så farligt som det låter på Robbs (sade Nils Krabbe). Men idealet för styrelseform är nog inte funnet ännu, det erkänner jag gerna. Kunde vi få erkeengeln Gabriel till kung, så skulle jag rösta för, att låta honom styra enväldigt. Som det nu är, då den ena kungen kan bli en utmärkt regent, sådan som Carl XI, som räddar sitt rike, och den andra en egensinnig krigsdåre som Carl XII, som förstör det, så har man inte kunnat hitta på något bättre system, än det nuvarande konstitutionela kungadömet. Kanske den dagen en gång kommer, då vi inte behöfva någon styrelse alls, utan hvar och en styr sig sjelf i kristlig kärlek och sämja, och alla dermed äro lyckliga — ingen enda missnöjd.

— När excellensen börjar tala på det der sättet (sade statsrådet Robbs), då blir jag orolig. Men apropos det, att vara missnöjd, har någon hört något mera om D. M. K.?

Tjugonde Kapitlet.

Statsrådet Robbs åsyftade med sin fråga en klubb, som nyligen blifvit bildad i Stockholm. Dess officiella namn var »Deemko», hvilket sades vara ett ord af österländskt ursprung och betyda »trefnad». Men de, som voro bättre underrättade, visste mycket väl, att ordet hade en långt annan betydelse och att klubben egentligen hette D. M. K., hvilket stod för »De missnöjdes klubb».

Man har sagt, att det är en enda sak, som de engelska matroserna icke kunna undvara, huru försakande och härdiga de än äro, och det är rättigheten att »murra» eller på engelska »grumble». Men hvad som är sannt om de engelska matroserna, det är sannt om oss alla, antingen vi äro till lands eller sjös. Att »grumble» är ett naturbehof för menniskan, det är hennes säkerhetsventil. Stäng in denna kraft och hela maskinen löper äfventyr att explodera. Låt ventilen tjenstgöra ordentligt och all fara är förbi. Missnöjet ger sig luft i ord och förlorar dermed sin handlingskraft.

Med kännedom om denna egenhet hos menniskonaturen hade Nils Krabbe tagit det mycket lugnt, då han af öfverståthållaren fått underrättelse om, att under det besynnerliga ordet Deemko dolde sig en förening af män, som alla ansågo sig hafva de mest grundade anledningar till missnöje, och som tillbringade största delen af sin tid med att urladda sin galla mot allting bestående i allmänhet och mot den nuvarande regeringen i synnerhet.

Öfverståthållaren hade sagt statsministern, att han ansåg sig böra underrätta kungen om den nya klubbens bildande. »Kanske hans exc. föredrog att sjelf lemna kungen denna underrättelse?» »Nej», svarade Nils Krabbe. »Talar hans maj:t vid mig om saken, så skall jag säga honom min tanke derom. Men jag anser den inte vara af sådan vigt, att en formlig anmälan derom af mig behöfver göras».

Statsministern blef emellertid genast efterskickad, så snart kungen fått underrättelse om den nya klubbens tillvaro. Härpå hade han beredt sig och kom upp väl rustad. Han tillfrågades, om han ej ansåg en dylik förening vådlig för allmänna säkerheten, för kungamakten och för samhällets bestånd? Det var ju en politisk sammangaddning eller sammansvärjning, hur man ville kalla denna besynnerliga förening, som bestod mest af f. d. embetsmän, isynnerhet militärer. Var det ej ett nytt anjalaförbund, och lika farligt som det till sina syften och medel?

Statsministern svarade, att han trodde man borde taga saken mycket lätt. Han försäkrade kungen, att i en dylik förening låg ingen fara, hvarken för samhällets bestånd och lugn eller för kungadömet. Helt annat vore det, ifall klubben hade ett uppgifvet politiskt mål, öfverändakastandet, med lagliga eller olagliga medel, af det bestående samhällsskicket, eller om den bestode af i tjenst varande militärer, såsom förhållandet var med anjalaförbundet. Alla dessa gamla grumsare förmådde ju rakt ingenting. De voro lösryckta enheter, i rymden utan fast fot kringsväfvande små kroppar

som ingen väsentlig inverkan kunde hafva på verldsmekanismens gång i öfrigt. De hade alltid funnits, dessa missnöjda. Att de nu samlat sig till en klubb betydde ingenting. De funno nöje uti att för hvarandra berätta sina lidanden, sina oförrätter, hvilka ingen fick undandraga sig att tåligt åhöra (efter hvad statsministern hade hört sägas). Deruti var ju icke något ondt, snarare tvärtom. Klubben Deemko kunde närmast jemföras med en ömsesidighetsförening, der man understödde och tröstade hvarandra öfver lifvets olyckor. Så vidt han kunde förstå, var detta allt. Man hade alls ingen tanke på, att öfvergå till att blifva ett handlingsparti. Gjorde man detta, så var äfven sådant fullt lagligt inom vissa gränser. Föreningar, äfven politiska, äro af lagen ej förbjudna i Sverige. Men hittills hade man sig ej bekant, att någon handling, någon politisk aktion här vore afsedd. De missnöjdes klubb var en samling af odd fellows, som alla ansågo sig vara mer eller mindre skeppsbrutna sjömän på lifvets stormiga haf.

— Men att det kan finnas så många missnöjda här i landet! (yttrade den välvillige monarken bekymrad). Gud skall veta, att jag gör allt hvad i min förmåga står, för att vara rättvis och göra alla menniskor belåtna. Hvad kan det vara för slags folk, det här?

— De flesta äro, efter hvad det säges, afskedade militärer och andra embetsmän, som inte anse sina förtjenster hafva blifvit nog högt uppskattade. De, som blifvit förbigångna vid befordran, utgöra helt säkert flertalet. En mängd äro kaptener, som

anse sig hafva skäl till missnöje, för att de icke blifvit majorer, men det finnes äfven öfverstar som ej gjorts till generalmajorer. Bland civila embetsmän finnas häradshöfdingar, som ej fått bättre domsagor än dem de nu hafva, eller som ansett sig duga till en plats i högsta domstolen.

— Inte kan hvar enda häradshöfding duga till justitieråd!

— Nej, men han tror det, liksom kaptenen tror, att han skulle blifvit en ypperlig major och öfversten en präktig generalbefälhafvare. Sjelfkännedom är en högst ovanlig egenskap hos menniskor i allmänhet och i synnerhet hos dem som vilja hafva embeten och styra. Ers maj:t påminner sig nog hvad Plato säger härom?

— Att de, som hafva minsta lust att regera, vanligen göra det bäst, om de tvingas dertill, ja. Men jag har alltid tyckt, att det är besynnerligt sagdt och knappast sannt. Att en duglig karl är anspråkslös och ej framhäfver sig, det kan jag förstå, men att han är rakt okunnig om sin egen förmåga att styra, det är dock ej derföre nödvändigt eller troligt. Så liten sjelfkännedom är dessutom också en brist, tycker jag.

— Icke okunnig derom, ers maj:t. Troligen menar Plato, om jag förstår honom rätt, att en sådan man styr bäst, emedan han aldrig frestas af lusten att låta det personliga jaget spela en stor roll, utan är nöjd med att göra det, som är nyttigt för det allmänna, om han än dervid ej sjelf framstår i skarpt ljus.

— Ja, det är sannt. Om t. ex. en regent, som sjelf är stor fältherre, dock bibehåller freden, såsom för riket nyttigast. Men det är ju detsamma som att ej sätta sin egen ära och ryktbarhet framför fosterlandets lycka. Det borde väl ej vara så svårt, synes det mig?

— Mycket få hafva motstått den lusten. De intala dock vanligen först sig sjelfva, att fosterlandets väl kräfver krig.

— Huru många ledamöter räknar klubben? Vet man det? Och känner man några namn?

— Det säges mellan 150 och 200. Ja, flera namn äro bekanta.

Statsministern framtog och visade en lista, som han lyckats förskaffa sig, på en hel mängd personer, som han hade hört uppgifvas såsom ledamöter. Kungen läste och beledsagade dervid namnen med ett och annat utrop eller någon anmärkning, såsom: »Den missnöjd?! Han har fått bra mycket mera än han förtjenade. Han var en usel öfverste.»

— Kanske det just var derför han ville bli generalbefälhafvare (sade Nils Krabbe småleende). Det påstås, att somliga blifva skickligare på de högre platserna än de varit på de lägre, ju längre upp de komma.

— Nå än den då? Trodde han sig också bli bättre med åren?

— Han hade väntat sig att bli krigsminister när Rhenkrona blef det, påstår man.

— Han är tokig! Krigsminister! Han är ju lika dum som Gud är vis.

— Han fick beröm på en fältmanöver en gång, för att han stormade en ställning så bra. Sedan dess är karlen högfärdsgalen och tror sig duga till allting. Hvem känner sig sjelf, ers maj:t?

Kungen ryckte på axlarna och såg åter på listan.

— Nå än den? Han har då fått allt hvad min företrädare har kunnat ge honom, öfverstekammarherre och till och med serafimerorden. Och han har aldrig lagt två strån i kors för det allmänna. Är han missnöjd, så vet jag inte hvem som har skäl att vara nöjd!

— Ingen är nöjd, ers maj:t. Han ville ha blifvit riksmarskalk, utan tvifvel.

Kungen smålog, sade att han inte kunde ha två riksmarskalkar, och läste upp namnen på en mängd förbigångna kaptener, majorer, öfverstelöjtnanter och öfverstar, åtskilliga häradshöfdingar, en ministerresident, en envoyé och sjutton f. d. officerare vid k. flottan. När han kom till dessa sistnämnda, sade han:

— Ja, det är som om hin hade farit i sjöofficerarne på en tid. Ingenting kan göra dem till lags. Det är visst efter delningen uti flotta och skärgårdsartilleri. De äro som hund och katt allesammans sedan den tiden.

— Den kongl. svenska afundsjukan endast (sade Krabbe småleende). Sjökommenderingarna lära göra mycket tandagnisslan.

— Men här kommer sedan en mängd namn, en skara den ingen räkna kan, allt möjligt sorts folk. Hvad har jag då gjort alla dessa för ondt, jag arma menniska?

Du har antecknat dem, ser jag, under rubriken »diverse orsaker till missnöje». Hvad vill det säga?

— Ers maj:t, jag har gjort allt hvad jag kunnat för att utforska orsaken till alla dessa menniskors missnöje, och, der det varit möjligt, att med någon sannolikhet gissa den, låtit anteckna den i kanten der till höger.

— Jaså här (sade kungen och läste åter på listan:) »Ej ännu erhållit någon orden. — Hustrun målarinna. Kungen gick förbi hennes tafla på sista utställningen. — Fått Vasaorden då han väntat sig Nordstjernan. — Ingen af de kongl. prinsarne dansat med hans döttrar på hofbalerna. Kungen dansat en française med hans svägerska, men aldrig med hans hustru. — Förbigången till president i — kollegium. — Hans dotter besigtigad och afprofvad som hoffröken, men ej befunnen lämplig, för att hon skrattade för högt och hade för breda fötter samt åt med knif. — Sonen ej anställd som ordonnansofficer. — Kungen tog herr Brundin i hand och talade vid honom en lång stund på en hofbal, medan han endast sade »god dag, Bergström» till denne, som dock är betydligt äldre riksdagsman. — Kungen drack ej med honom vid en middag, men med andra yngre riksdagsmän. — Sonen Axel ej blifvit generalstabsofficer, hvilket han anser, att han borde ha blifvit.»

— Det der sista är då inte mitt fel (sade kungen). Det får Rhenkrona stå för. Jag tycks ha nog af mina egna synder. Det var förskräckligt, hvad jag gjort mycket ondt, mig sjelf ovetande. Jag kan säga, fastän i en annan mening är kung Fredrik: »Habe

ich das alles gethan!» Nå, vidare då! Men säg mig först, min kära Krabbe, hur har du kunnat få reda på allt det här? Jag skulle annars inte ha trott att sådant prat och strunt hörde till dina speciela fallenheter? Du har väl haft hjelp?

— Ja, jag har haft mycket hjelp, ers maj:t. Min hustru och särskildt min svägerska Isola Borromeo hjelpte mig med åtskilligt, som de hade reda på, särskildt rörande fruntimren. Men min hufvudsakliga källa är en viss kammarjunkare vid ers maj:ts hof vid namn von Fjanten.

— Von Fjanten? (sade kungen och såg i luften). En liten ful fan?

— Ja, ers maj:t. Den beskrifningen är fullkomligt korrekt. Men han är ovärderlig i sådant här. Han har bättre reda på sqvaller och missnöje än någon gammal käring i hela Stockholm.

— Jag ska ta'n i hand nästa gång jag får ett tillfälle, så att jag inte får honom emot mig också (sade kungen skrattande). Han vore värre än alla de andra tillsammans. Kanske det vore bäst att befordra honom till kammarherre, du, för att vara säker?

— Jag tror han är säker ändå, ers maj:t, men vill visst inte säga ett ord emot hans befordran, i fall ers maj:t skulle anse hans förtjenster . . .

— Du skrattar åt mig, Krabbe (sade kungen godmodigt). Men erkänn, att det är svårt att vara kung. Se bara, hur missnöjda alla menniskor bli, fast man gör det bästa man kan. (Han höll ut listan.)

— Att det är svårt att vara kung, det erkänner jag visst, ers maj:t. Men allt det här eländiga småsinnet tycker jag inte skulle göra kronan tyngre på ers maj:ts hjessa.

— Nej! Nej! Du har naturligtvis rätt, men ser du, när man så gerna vill göra hvar enda menniska glad och nöjd, så är det hårdt.

— Det är omöjligt att göra alla nöjda, ers maj:t, hur man än bär sig åt.

— Ja, det är väl det, kan jag tro (sade kungen med en suck). Jaså, din lilla vackra svägerska hjelpte dig med det här. Skulle hon inte passa till hoffröken, du?

— Knappast, ers maj:t. Hon är alls ingen beundrare af lord Radstock.

Kungen såg på sin minister och förstod honom.

— Du har rätt! Du har rätt! (sade han.) Jag glömde. (Derefter fortfor han:)

— Ja, min kära Krabbe, du anser således, att här finns ingenting att göra vid saken? Klubben Deemko, menar jag?

— Nej, ers maj:t, ingenting. Låta dem prata så mycket de vilja. Regeln lär vara den i klubben, att ingen får inträde, som inte kan uppge grundad anledning till missnöje. Men man är inte sträng mot hvarandra vid pröfningen af qvalifikationer, om än inom sig hvar och en tycker, att den andre redan fått långt mera än han förtjente.

— Nå ja, men ha ögat på dem ändå, du Krabbe. Jag har sagt detsamma åt öfverståthållaren, men han säger som du: »det är en samling af gamla tandlösa hundar, som inte kan bitas längre». Men

alla sammanslutningar af missnöjde kännas alltid otrefliga. Farväl, min kära Krabbe!

Dermed afskedade kungen statsministern ytterst nådigt.

Tjuguförsta Kapitlet.

Det var vid en af grefvinnan Löwenkronas små diplomatsoiréer, som Isola först hade gjort bekantskap med den unge engelsmannen lord Henry Russell, som sedermera kom att spela en så vigtig roll uti hennes lif.

Grefvinnan, som förut sett lord Henry i England, hade gjort denna bjudning för att göra honom bekant med de utländska diplomaterna och en del af sitt öfriga svenska umgänge. Bland svenskar voro denna qväll ditbjudna, förutom Krabbes, utrikesministern baron Raaben, baron Elof Crusenborg med sin danska hustru Camilla Crusenborg, en del af utrikeskabinettets unga förste och andre sekreterare, jemte några flera, som dock icke behöfva särskildt uppräknas.

Den unge lorden kom sent, och sedan han helsat på värdinnan stod han qvar vid en dörr och lät sin blick helt likgiltigt öfverfara rummet och det sällskap, som der befann sig. Grefvinnan hade erbjudit sig, att presentera honom för några af de förnämare bland gästerna och särskildt för de två svenska ministrarna Krabbe och Raaben. Men han

tycktes ej anse det vara någon brådska dermed. Baron Raaben kände han för öfrigt redan. Han ville se sig om litet grand först, sade han, och om han såg någon, som han tyckte föreföll treflig, så skulle han be att få besvära henne. I enlighet med bruket i England var han ej så noga med presentationer, som vi äro det i Sverige, och dessutom tycktes denna unga förnäma herre ej vara särdeles angelägen om, att i något afseende besvära sig mera än hvad som nödvändigt behöfdes. Han nickade tvärs öfver rummet till sin landsman Jack Melville, som han förut kände, och vexlade sedan några ord med engelska envoyén Mr. Walsingham, hvilken händelsevis befann sig nära dörren. Derefter stod han som förut med händerna i byxfickorna och mönstrade innevånarne i rummet med en temligen ointresserad blick.

Men plötsligt kom det lif i hans utmärkt vackra om än något blaserade ansigte. Han hade fått syn på Isola Borromeo, som satt tillbakalutad i en soffa och då och då sade ett ord till en ung fransk attaché, hvilken tydligen var ganska ifrig i sina artigheter mot den firade svenska skönheten.

Den unge lorden hade först halfhögt låtit undfalla sig ett af de i England vanliga uttrycken af beundran, »by George! That's a fine girl!» Efter att sedan hafva betraktat henne ännu några ögonblick, tog han ett par steg till den stol, der Mr. Walsingham nu satt och pratade med preussiska ministern baron von Brunnow, lutade sig ned och sade honom några ord i örat.

Den gamle ministern tog upp lorgnetten, såg

ett par ögonblick bortåt det ställe lorden hade antydt, och svarade derefter leende:

— Ah! Det är bäst ni frågar er vän Jack Melville om den saken. De unga flickorna höra till hans afdelning af den brittiska legationens åliggande, och han sköter sina sysslor mycket bra i det afseendet.

Lord Henry Russell gick tvärs öfver rummet, afbröt utan mycket krus Jack Melvilles samtal med friherrinnan Camilla Crusenborg och bad honom genast presentera sig för den der vackra flickan med rödgula håret, som satt der borta i soffan nära spiseln. Melville gjorde en hastig ursäkt hos friherrinnan Crusenborg och beredde sig att efterkomma sin ifrige landsmans begäran.

— Jaså, ni har redan plockat ut henne (sade Melville skrattande). Ni förlorar då ingen tid, det måste erkännas, och godt öga har ni också. Hon är kanske det vackraste, som svenskarna ha att komma med.

— Gift eller ogift? (frågade lord Henry kort).

— Ogift (svarade Melville lika kort).

— Och heter?

— Miss Isola Borromeo.

— Då är hon ju inte svenska?

— Jo bevars! Här finns många utländska namn, som nu ä' svenska. Ni kan finna både Hamilton, Douglas, Kennedy, Stuart, Fleetwood och en hel mängd andra af våra egna namn, men i synnerhet skotska. Trettioåriga kriget, ni vet, Gustaf Adolfs krigare och allt det der.

— Ja, ja! (sade lorden otåligt). Hvem är hon? God familj?

— Ja bevars. Mycket god. Dessutom är hon svägerska till premierministern baron Krabbe, den der långa karlen, som står der borta med ljusa skägget, nära min chef.

— All right! Never mind him! Come along! (Den bryr jag mig inte om! Kom nu!)

— Ja, men (sade hans landsman) ni måste låta presentera er för en del af förnämiteterna först. Det brukas så här. Inte kan . . .

— Jag känner baron Rabben eller hvad han heter (sade lorden).

— Det är inte nog. De äldre diplomatfruarna . . .

— Oh bother! (utbröt lorden). Se så! Look here! Om ni inte vill presentera mig, så går jag och talar vid henne ändå. Det är väl inte så noga med ceremonierna, tänker jag, här uppe vid polcirkeln?

— Ja, jag ville just se, hur hon skulle taga emot er då (sade Melville skrattande). Sådant kunde möjligen gå an hemma hos oss, men inte här. Ni får helt enkelt inget svar, om ni talar vid ett fruntimmer utan att vara presenterad.

— Nå, så presentera mig då, så är ni en »good fellow.» Men »look sharp!»

Jack Melville lät så under protest förmå sig till att föra fram den unge lorden till Isola.

— Miss Borromeo (sade han på engelska), tillåt mig att presentera för er min landsman lord Henry Russell, nyss anländ ifrån England. Miss

Borromeo talar vårt språk som vore hon född engelska (tillade han).

Isola hade höjt sina ögon och sett på den unga vackre engelsmannen då han närmade sig. Nu gaf hon honom ett litet obetydligt småleende, i det hon bad honom vara välkommen till Sverige. Han hade knappt bugat sig det ringaste vid presentationen och slog sig nu utan krus ned i den stol, som den franska attachén varit artig nog att genast lemna vid hennes sida. Isolas blick hade strax åter mulnat vid hans ogenerade sätt.

— Det var skönt att få tala engelska! (sade han på ett sätt, som om de redan länge varit goda vänner). De här otäcka (nasty) utländska språken kan jag aldrig med, och man blir dessutom så lätt löjlig när man talar dem, inte sannt?

— Svenskan är långt ifrån ett otäckt språk, (svarade Isola kallt). Det är tvärtom mycket vackrare än ert eget. Ni tyckes glömma bort att jag är svenska, mylord.

— Jag är rädd att jag det gjorde (I'm afraid I did! svarade han med ett skratt, men utan den ringaste förlägenhet). Ni ser så fullkomligt engelsk ut, och er engelska accent är så perfect, att jag drömde jag hade råkat på en landsmaninna.

— Ni engelsmän ä' mycket tyranniska med ert språk och ni vänta er, att alla ska' göra sig besvär att lära sig det (sade Isola). Det vore rätt åt er, om de andra folken läte bli att göra det, så finge ni se hur det kändes.

— De andra folken kunna inte undvara oss (sade lorden). Deri ligger det. De måste lära sig

vårt språk, men vi behöfva inte lära oss deras. Man reder sig mycket väl öfverallt med engelskan, och i nödfall kan man ju alltid skaffa sig en tolk, om det skulle behöfvas.

Det var ej så mycket sjelfva orden som det öfvermodiga sättet, hvarpå det sades, som retade Isola.

— Nå gör det då, för nu behöfs det (svarade hon genast på svenska).

— Förlåt mig! Jag hörde inte hvad ni sade?

— Nå gör det då! Skaffa er en tolk! (upprepade hon och såg utmanande på honom).

— Är det — är det svenska, det der? (frågade han litet flat).

Hon nickade endast till svar och njöt af hans förlägenhet.

— Oh, miss Borromeo! (utropade han). Straffa mig inte så der! Jag menade inte så, — jag vet inte hur det var, men jag kände det som om ni vore en slags kosmopolit, en europeiska, nästan en engelska. Vill ni verkligen inte tala engelska något mera?

— Nej! (sade hon på svenska. Men sedan tillade hon på engelska): Nej betyder no, mylord, och det är ett ord, som jag misstänker, att ni behöfver göra bekantskap med, ty ni har kanske inte fått höra det så ofta i ert lif ännu. Se så (tillade hon skrattande i det hon reste sig), nu ha era svenska språklektioner börjat. När ni har hunnit lära er litet mera om oss, både i det ena och det andra afseendet, ska' det bli mig ett nöje, att fortsätta

bekantskapen, med eller utan tolk, allt efter er önskan.

Med dessa ord steg hon upp, lemnade honom sittande der på stolen, gick tvärs öfver rummet samt slog sig ned bredvid sin vän friherrinnan Camilla Crusenborg.

Mr. Melville kom fram till lorden, der han satt helt flat.

— What! Come to grief already? (Hvad! Har det gått på tok för er redan? sade han skrattande.)

— Jag glömde bort, att hon inte var utländska (sade lorden), och sa någonting om svenska språket, som hon blef rasande öfver.

— Jag sa' ju er det förut (svarade hans landsman). När jag först kom hit, trodde jag också, att man kunde ta dem så der, litet ogeneradt. Men det går inte alls. De ä' stolta som sjelfva hin, de här svenskorna. Och Miss Borromeo tror jag är den stoltaste af dem allihop; hon är som lucifer sjelf.

— Hon har rätt att vara det, ty hon är den vackraste af dem allihop (svarade lorden). Jag bar mig åt som en åsna. God natt.

— Ni ämnar väl inte gå nu genast?

— Jo visst! Hon är den enda jag bryr mig om att tala med, och hon vill inte tala vid mig. Hvad ska' jag då göra här längre?

Att försöka qvarhålla honom var omöjligt, åtminstone för Melville. Men grefvinnan Maud såg honom närma sig dörren och ropade till honom. Han nödgades gå tillbaka till henne.

— Hvad! Gående redan? Hvad har då händt? (frågade hon skämtsamt). Gick det inte bra för er hos miss Borromeo, kanske?

— Nej (svarade han kort). Didn't get on at all (nej, det gick inte alls).

Efter några vidare ord mellan dem åtog sig grefvinnan rollen af fredsmäklerska och gick bort till Isola och Camilla Crusenborg.

— Vill ni inte förlåta honom? (sade hon). Han är så botfärdig.

Isola såg bortåt den unge lorden och ruskade sedan på hufvudet.

— Nej, inte i qväll (svarade hon). De der unga engelska herrarna tycka, att de kunna få bära sig åt hur de vilja mot oss infödingar, utan att det gör någonting. Men det var för resten inte bara hvad han sa' om svenskan. Hela hans sätt mot mig var, som om han tyckte han gjorde mig en stor ära af att tala vid mig.

— Så der ä' de ofta emot oss hemma i England också (sade grefvinnan).

— Nå, då ska' vi göra hvad vi kan för att lära dem bättre fasoner (sade Isola skrattande). Inte ett ord annat än svenska talar jag med honom tills vidare, det svär jag. Har jag inte rätt, Camilla?

— Saa ret som muligt (svarade denna). Det gör ham overmaade meget godt, den valpen.

Grefvinnan gick tillbaka. Efter en liten stund såg Isola henne och den unge lorden komma emot sig tvärs öfver golfvet. Lorden stannade fram-

för henne och framsade med mycken möda följande brutna mening:

— Jag beg förlåta mig. Jag vara mycket dum nyss. (Men sedan tillade han raskt på engelska) It is all right again now, isn't it? (allt är bra igen nu? Inte sannt?)

— Ja (svarade Isola på svenska i det hon smålog), det är bra igen nu för denna gången. Men jag talar inte annat än svenska med er i afton. Det lilla straffet kan ni väl behöfva, min unge herre!

Han vände sig med en förtviflad åtbörd till grefvinnan Maud och frågade

— What does she say? (Hvad är det hon säger?)

Grefvinnan öfversatte skrattande hela Isolas svar. Han gjorde en rörelse, som var till hälften en bugning och till hälften ett uttryck af förargelse och gick derefter strax sin väg samt lemnade huset. Ingen öfvertalning kunde hålla honom qvar längre.

— Ni har i qväll gifvit en skarp lexa åt en af Englands förnämsta unga herrar, miss Isola (sade grefvinnan Maud leende). Lord Henry Russell är den sannolika arfvingen till hertigen af Beresford, en af de rikaste af våra rika pärer. Han har visserligen en äldre bror, men den är lungsiktig, lifdömd och ogift. Och ni har gjort en eröfring i honom, om jag inte misstar mig, såvida han stannar qvar och inte lemnar Sverige strax i förargelsen.

— Han må göra hvilket han vill för mig (svarade Isola). De der förnäma unga engelsmännen tro, att de kunna få behandla oss som om vi vore bondflickor på en midsommardans, som de göra en stor ära att tala vid. Men det ska' vi försöka att lära dem af med. — Hvad är det de göra ute i nästa rum? Det låter så muntert vid pianot?

— Det är den nya franska legations-sekreteraren M. de Borely, som sjunger franska visor. Nej, nu spelar han upp en vals. — Ja, dansa gerna om ni vill (svarade hon Mr. Melville, som kom för att begära hennes tillåtelse). Nej, jag dansar inte i afton, Jack (sade hon när han återkom och bad henne dansa med honom). Men, Jack, jag har ett ord att säga dig vid tillfälle. Jag är rädd att du går och pratar om mig ibland? Se inte så der förfärad ut! Man observerar oss. Men svara!

— Jag! (sade den förskräckte Jack). Jag prata! och om dig! Du skämtar?

— Har du inte sagt något till miss Isola Borromeo om . . .? ah! jag ser att jag gissat rätt.

— Maud! Jag försäkrar dig . . .

— Ah, du försäkrar! Gå nu och dansa. Men jag måste tala mera med dig om detta. Kom till mig i morgon förmiddag mellan 11 och 1.

— Maud! Var inte ond! Du vet inte . . .

— Jo, jag vet att du är en stor tok. Jag har hittills haft tålamod med dig, Jack. Men om du tar dig för att ställa till förargelse, så ska' jag straffa dig. Se så, gå nu!

Hon vände sig ifrån honom med samma leende min som hon haft under hela samtalet, och då hon

fann Elsa Krabbe helt nära sig, föreslog hon henne att de skulle sätta sig i en soffa, derifrån de kunde åse dansen ute i salen.

— Såvida ni inte sjelf vill dansa? (tillade hon). Den der fransmannen spelar, så att han nästan lyfter en upp från marken.

— Inte i qväll (svarade Elsa). Ja, M. de Borely blir en stor acqvisition för diplomatiska corpsen. Jag vet inte hur det är, men ibland er utländingar går det alltid så trefligt och otvunget till. Ingen stelhet. Se på de der unga damerna der ute, hur de roa sig. Och alla tyckas känna hvarandra så väl.

— Diplomaterna bilda liksom en stor familj (svarade grefvinnan). Så fort en ny medlem kommer, blir han genast upptagen af alla de andra liksom en slägting. Den der M. de Borely är med för första gången i qväll, och se, hur bekant han är med dem allihop redan.

— Ja, det är märkvärdigt. Min man trifves derföre också så ovanligt bra bland utländingar. (Hon vände sig och såg bortåt rummet.) Der sitter han nu och pratar med grefve Schreckendorff och baron Brunnow på det aldra trefligaste vis, alldeles som gamla vänner.

— Baron Krabbe synes mig komma väl öfverens med alla menniskor (svarade grefvinnan).

— Ja, han gör det.

— Han lär vara den populäraste person i Sverige nu, har man sagt mig. Men det har sina olägenheter, antar jag? Ni får nog inte se så mycket af honom nu som förut? Han är väl så rysligt upptagen?

— Ja, förfärligt. Men hur det är, få vi ändå rå om honom temligen mycket der hemma. Och jag försöker att inte . . . att inte . . . hur ska jag säga det . . . inte missunna andra, att få litet af honom också. Det tror ni kanske inte, grefvinna? Men det är verkligen så, jag försäkrar er.

Elsa kunde ej motstå lusten att säga detta. Hon var i det lynnet för ögonblicket.

Men hon nalkades farliga klippor. Grefvinnan Maud satt och såg på henne med ett underligt uttryck. Ett litet småleende lekte i hennes ögon vid denna förklaring.

— Jo, det tror jag visst (sade hon). Jag har inte den ringaste anledning att betvifla, att ni är den mest uppoffrande bland hustrur. Man talar om er (ifall ni tillåter mig att säga det) som ett mönster för alla fruar i det liksom i alla andra afseenden. Men apropos den saken (tillade hon, som om hon just nu kom ihåg det) så har också jag att tacka er för att jag ibland fått rå om er man. Det var en tid, som ni nog vet, då han rätt ofta gjorde mig det nöjet att titta in och prata bort en stund vid eldbrasan.

— Ja (svarade Elsa och såg ned, mycket blyg), Nils brukade tala om, hvilka angenäma stunder han hade här hos er.

— Det angenäma föll på min lott, och saknaden är min, ty baronen kommer nu sällan eller aldrig, tyvärr. Förmodligen har han nu så mycket mera att göra. Det är en stor förlust för mig, som ni väl kan förstå.

Orden voro ytterst artiga, men tonen var af lättaste slag, så att man omöjligt kunde tro, att förlusten varit så särdeles stor. Elsa blef också deraf fullkomligt bedragen, och började tro, att Nils verkligen kunde haft rätt, då han trodde grefvinnan vara fullkomligt likgiltig, antingen han besökte henne eller icke. Med ett hastigt påkommet beslut att handla ädelmodigt och självuppoffrande sade hon nu:

— Ack om jag vågade tala riktigt uppriktigt med grefvinnan?

— Och hvarföre skulle ni inte våga tala uppriktigt med mig? (frågade grefvinnan. Hon hade alltjemt samma vänliga småleende, hvarmed hon förde hela samtalet. Men vid denna vändning deri kände hon sig ganska öfverraskad).

— Derföre att det är så underligt, hvad jag ämnar säga, och så — så ovanligt, tror jag. Men jag kan inte hjelpa det.

— Nå? Jag är riktigt nyfiken. — Ja, ännu en halftimme kan ni få dansa (svarade hon Mr. Melville, som kom för att fråga). Sedan måste vi soupera. — Nå, friherrinna? Jag är inte alls farlig, det försäkrar jag er.

— Är ni inte? (sade Elsa och såg dervid så trohjertadt på henne med sina milda ögon, att grefvinnan Maud ett ögonblick kände ett styng i sitt hjerta af att vilja söka skada denna stackars lilla menniskan). Nej, jag vill tro, att ni inte är det, och att jag kan våga tala riktigt uppriktigt vid er.

— Ja, det kan ni! Nå?

— Jo, ser grefvinnan, jag är ju bara en liten enkel menniska från landet, som inte tycker att det är det aldra minsta dumt, att fortfara att vara kär i min man, lika mycket nu som den första tiden. Jag vet mycket väl, att sådant anses barnsligt och mycket »bourgeois» . . .

— Åh! Inte barnsligt. Endast litet ovanligt. Det händer ju tyvärr så sällan.

— Gör det? Nå ja, det må vara hur som helst, så kan jag inte hjelpa det, hur mycket alla de här diplomaterna och stora verldsmenniskorna må skratta åt mig. Men jag ville ändå så rysligt ogerna hindra honom från att ha roligt och att ha nytta af att tala och umgås med andra, som ä' kunnigare än jag uti allt det der, som han måste ha reda på. Men det är så förargligt! Jag kan omöjligt säga honom att det är så, på något sådant sätt, att — att han tror, att jag verkligen menar det. Han tror alltid, att jag skulle bli ledsen, hur jag än försöker att få honom att tro, att jag inte blir det.

Grefvinnan brast ut i skratt vid hennes sorgliga ton och sade muntert:

— Med ett ord, ni kan inte narras ordentligt. Det är en stor brist. Det måste man lära sig så fort som möjligt. Att kunna narras så, att det inte syns att man narras, är en alldeles nödvändig egenskap för alla fruntimmer, men isynnerhet för en gift qvinna. Hur har ni kunnat sköta baron Krabbe så länge, utan att kunna narras? Det förstår jag rakt inte.

— Hu! Så grefvinnan talar! Narras ni sjelf ofta?

— Ja, mycket ofta. Så ofta som det behöfves, och det är inte så sällan, tyvärr.

— Kanske nu också, när ni så här sitter och talar med mig?

— Ja, kanske (svarade grefvinnan på samma skämtsamma sätt som förut).

Elsa såg på henne med undran.

— Men då, då kan jag ju inte alls veta, om ni verkligen menar, hvad ni vill få folk att tro att ni menar?

— Om hvad, till exempel?

— Jo till exempel, om Nils eller jag hade rätt angående er här om dagen? Han var öfvertygad, att ni inte alls brydde er om, att han inte går hit så ofta nu, och jag hade så rysligt svårt att tro, att ni inte saknade honom något litet åtminstone?

— Och nu begär ni, att jag ska' säga er, hvilken af er två som hade rätt?

— Inte begär, men nog vore det förfärligt roligt, om ni verkligen ville säga det.

Grefvinnan skrattade ett litet kort skratt, derpå såg hon rakt på Elsa och svarade så här:

— *Ni* hade rätt! Jag saknar hans besök alldeles förfärligt och ville ge hvad som helst, för att få honom att börja med dem igen.

Elsa satt och såg på henne och försökte utforska, om hon talade sanning eller ej. Men ju längre hon såg, desto omöjligare blef det att genomtränga detta vackra men nu sfinxlikt orörliga ansigte. Och just hennes öfverdrifvet varma ord gjorde det mest tvifvelaktigt, att hon menade hvad hon sade.

— Talar ni sanning, verklig sanning?

— Ja, verklig sanning.

Elsa såg ännu några ögonblick på henne, men blef ändock ej mera klok.

— Får jag säga Nils, hvad ni nu har sagt? (frågade hon slutligen).

— Mycket gerna.

— Men — han tror det bestämdt inte ändå.

— Ja, det kan jag inte hjelpa. Tror *ni* det?

— Jag vet inte hvad jag skall tro. (Hon såg på henne åter igen.)

— Ja, der ser ni, hvilken ofantligt stor fördel det är, att kunna narras riktigt bra (sade grefvinnan, i det hon nu åter skrattade). Men nu måste de här unga menniskorna sluta med sin dans, ty jag ser att soupern är serverad. Vill ni komma?

— Och hvad skall jag säga åt Nils? (frågade Elsa i det de stego upp).

— Försök att få honom att komma hit lika ofta som förut (sade grefvinnan leende). Antingen jag har talat sannt eller inte, så skall jag taga emot honom vänligt, det lofvar jag er. Baron Raaben, vill ni föra ut friherrinnan Krabbe till aftonvarden? (Hon tog sjelf excellensen Krabbes arm och gick förut.)

— Ifall er hustru bad er komma hit till mig om eftermiddagarna såsom förut (sade hon medan de gingo) skulle ni göra det då?

— Det beror på, det (svarade han öfverraskad och tveksamt).

— Men om ni trodde, att hon verkligen önskade det?

— Det skulle ändå behöfvas någonting mera, så som saken nu står.

— Att jag också skulle be er derom, menar ni?

— Ja, det menar jag naturligtvis.

— Nå, då ber jag er också derom, baron Krabbe. Ni skulle göra mig mycket glad, om ni ville göra det. Och då är saken afgjord, ty er hustru kommer att be er derom redan i qväll, det vet jag af henne sjelf.

— Så besynnerligt! Ha ni två talat om den saken med hvarandra?

— Ja, men det var inte jag som började, det försäkrar jag er.

— Men hur har det gått till?

— På det enklaste sätt i verlden. Hon vill att ni ska' komma hit, och skäms naturligtvis för, att hon utan ringaste skäl varit svartsjuk, och jag vill också att ni ska' komma hit. Då kan ni väl inte ha något rimligt skäl att neka?

— Om det visar sig, att ni ej misstagit er, så ska' jag med stor glädje komma (sade Nils Krabbe efter några ögonblicks tystnad).

— Det skall ni strax få höra, ni klentrogne man (sade hon). Er fru står här bredvid, så att ni kan fråga henne sjelf.

Hon vände sig om, gick ett par steg och förde Elsa tillbaka med sig till det hörn der de stodo för sig sjelfva.

— Han tror inte riktigt på mig (sade hon muntert) då jag säger honom, att ni inte längre är rädd för mig, och att ni vill, att han ska' återtaga sitt förra förtroliga umgänge med mig. Säg

honom det sjelf, så få vi se, om han tror er mer än mig.

Elsa skrattade och rodnade och sade slutligen:

— Så lustigt ni ställer till! Men det är så, som grefvinnan säger, Nils, och jag vore riktigt glad, om du ville åter igen börja gå till grefvinnan som du gjorde förut. Jag har helt och hållet öfvervunnit den der dumma känslan som jag hade förr, och är nu bara glad och tacksam, att du fått ett sådant ställe som hos grefvinnan, der du får höra så mycket intressanta saker.

Hon sade det på ett sätt, som förtog allt tvifvel om, att hon verkligen menade det, och Nils Krabbe vände sig med en artig bugning till grefvinnan, i det han gladt smålog:

— Redan i morgon skall jag hafva äran infinna mig, om ni tillåter?

— Mycket välkommen (sade hon helt enkelt). Men nu måste herrskapet äta litet grand. Var så goda! —

När grefvinnan Maud sent på natten blef ensam, satt hon och tänkte på hvad som tilldragit sig mellan henne och Elsa Krabbe.

— Ja, jag anser mig ha vunnit en ganska vacker seger öfver den der lilla enfaldiga menniskan i qväll (sade hon). Jag har förmått henne, att sjelf ge mig det tillfälle jag behöfde, för att försöka vinna hennes mans kärlek. Men ändå är jag alls inte viss på, att icke hon blir den segrande till slut.

Hon måste känna sig mycket säker på honom, för att våga göra någonting sådant, som att skicka hit honom igen.

Tänk om hon skulle ha rätt! Och hur blir det då med mig, som, oaktadt alla mina föresatser, varit dum nog att . . .?

Om han omärkligt, sig sjelf ovetande, småningom hade börjat älska mig, då möjligen. Men nu, sedan han blifvit varnad för faran? Hur skall jag nu kunna vända hans hjerta till mig? — Och ändå måste jag lyckas. Så långt har det gått med mig. — Nils Krabbe! Nils Krabbe! Hör du! Du måste älska mig! Du måste! Annars . . . ja, hvad gör jag annars? (sade hon, i det hon långsamt gick in i sin sängkammare). Hvad gör en qvinna som jag, då hon älskar förgäfves?

Tjuguandra Kapitlet.

När baron Nils Krabbe följande afton inträdde i grefvinnan Mauds salong, mottog hon honom med ett skämtsamt småleende.

— Det trodde ni inte, att ni skulle så snart vara här igen, erkänn det? (sade hon).

— Nej! Och jag förstår knappt hur det har gått till (svarade han, i det han slog sig ned på sin gamla plats på andra sidan om eldbrasan). Ni är en trollqvinna, det är det enda jag förstår.

— Och ändå är det inte så särdeles underligt. Alltihop ligger deruti, att er hustru inte en gång gör mig den äran att vara rädd för mig. Hon föraktar mig.

— Åh, grefvinna!

— Inte i vanlig mening förakta, naturligtvis. Men hon föraktar min förmåga att kunna fängsla, fästa en man vid mig. Hon tror inte, att någon skulle kunna älska mig. Derföre är hon så lugn och skickar er hit, utan tecken till rädsla.

— Knappast ändå riktigt på det viset. Hon . . . (han tvekade).

— Hon litar på er, tänkte ni säga, på er trohet. Ja visst! Men betyder det inte precist detssamma? Hon är säker på, att ingenting, som jag har att komma med, skulle kunna vara mäktigt nog, att vända er från henne till mig. Nå? betyder det inte, att hon inte anser mig hafva mycket att komma med?

— Snarare väl, att hon litar på min trohet, hur intagande ni än är.

— Det kommer ju på ett ut. Om hon trodde att jag vore mycket stark, så skulle hon frukta mig.

— Nej, nej! Tvärtom! Hon anser mig vara mycket stark att stå emot er.

— Ja, starkare än hvad jag är att kunna draga er till mig. Hur ni vänder det, så ser ni, att jag har rätt. Er hustru anser mig inte det minsta farlig. Nå, jag får väl finna mig deri, om jag än inte vet, huruvida jag skall känna mig smickrad eller inte. Jag är glad åt hennes förtroende, på samma gång min qvinliga fåfänga känner sig sårad af att hon fruktar mig så litet.

— Ack, grefvinna! Var bara glad åt hennes förtroende! Släpp inte in den der andra, lägre känslan!

Hon såg på honom småleende.

— Ni vet inte, baron Krabbe, hur svårt det är för en qvinna, att inte släppa in hvad ni kallar den lägre känslan.

— Men den är er inte värdig.

— Inte värdig! Ni tror då, att jag är höjd öfver alla andra qvinnor i sådana fall?

— Jag är alldeles säker på det och känner mig derföre fullkomligt lugn.

— Ja, der ha vi det igen. Åter igen den der högaktningen för mina ädlare känslor, med ringaktning för min makt som qvinna. Men jag skall säga er en sak, baron Krabbe, fast den skall kanske göra er ledsen.

— Säg den inte då. Jag ville så gerna vara glad och lycklig här hos er.

— Jo, jag måste (svarade hon skrattande). Ni vet inte, huru vi qvinnor ä' skapade. Ge oss valet mellan att anses stå mycket högt som moraliska varelser (höjda öfver sådant som vi nyss talade om) och att vara oemotståndliga, och af 1,000 qvinnor skulle 999 välja det sista.

— Det är inte möjligt!

— Det är säkert. Ni känner inte qvinnorna.

— Jag är glad, att jag inte känner dem från den sidan.

— Men hur vill ni, att det skall kunna vara annorlunda, så som vi äro skapade? Att vi ska' kunna med lugn, med nöje, med stolthet höra en annan qvinna säga till oss: »Jag är inte alls rädd för dig, min käraste du. Jag kan med största lugn i verlden låta min man få vara ensam hos dig. Der

är ingen den minsta fara för honom. I dig kan han aldrig bli kär». Hur ska' den qvinnan vara beskaffad, som kan höra sådant med nöje, tror ni?

— Hon ska' vara som ni, grefvinna Maud! Höjd öfver allting sådant!

— Höjd öfver! (sade hon med en axelryckning). Man är dock alltid qvinna. Och ni tyckes dessutom ändå inte förstå mig riktigt (fortfor hon). Om den andra qvinnan, hustrun, sade: »jag är säker på, att du inte med afsigt skall söka locka min man att älska dig», så kunde det så vara. Dermed behöfde hon inte vara missnöjd. Men om hon förstår, att den andra menade, att om hon aldrig så gerna ville, så kunde hon inte vinna hennes mans kärlek; att det således inte finns någonting hos henne, som är värdt att älskas och blifva fängslad af, hvad då? Kan ni fordra, att hon skulle tycka om det med?

— Nej (sade Krabbe), det fordrar jag visst inte.

— Nå ändtligen. Det var då väl, det! Men en sak till. En qvinna fängslar inte en man blott genom att lägga sig ut för att fängsla honom. Hon vinner ibland hans kärlek, utan att göra det aldra minsta derför, utan att ens vilja det sjelf, ja till och med rakt emot sin egen vilja.

— Det problemet har ofta sysselsatt mig.

— Verkligen? Nå? Om således hustrun talar på det sättet som jag nyss beskref, så betyder det, inte blott, att den andra ej ämnar göra något försök att vinna hennes mans kärlek, utan att det alls inte finns någonting hos henne, som utan hennes vilja eller åtgörande kan fängsla honom. Låt

mig säga er, baron Krabbe, att sådant inte är så lätt för en qvinna att smälta.

— Nej, jag erkänner det. Jag förstår det fullkomligt.

— Nå? (Hon satt nu och såg på honom med sina stora mörka ögon, och ett underligt uttryck låg i ansigtet, i synnerhet omkring munnen.) Nå?

— Grefvinnan menar . . .?

— Ja visst menar jag (sade hon litet otåligt). Det är ju precist så, som er hustru behandlar mig. Hon inte blott tror, att jag inte skall försöka vinna ert hjerta, utan är säker, att det ej finns någonting hos mig, som skulle kunna vinna det, äfven om jag försökte; kort sagdt, att ni rakt inte skulle kunna hålla af mig.

Nils Krabbe satt tyst och hörde på allt detta. Det låg så mycket sanning, så mycket obeveklig logik och så mycket kännedom om qvinnonaturens känsligaste sidor i hennes ord, att han ej hade mycket att svara.

Slutligen sade han litet sorgset:

— Kanske det ändå hade varit bäst, om jag inte kommit tillbaka.

— Tror ni?

— Ja, nästan.

— Men då ni nu är här? Ämnar ni gå igen?

Han svarade ej strax, och när han gjorde det, hade ett småleende smugit sig öfver hans ansigte.

— Om jag bara visste, hvad jag skulle säga Elsa, när jag kom hem till henne, så vore det troligen det klokaste jag kunde göra, att gå min väg igen.

Hon skrattade muntert.

— Ja, det är just det! Ni kan knappast komma tillbaka en gång till och säga till er hustru: »förra gången var det du som var rädd. Men nu är det min tur, inte så mycket för att jag är rädd sjelf, som för att grefvinnan känner sig sårad af, att hvarken du eller jag ä' rädda för hennes tjusningskraft. Hon har visserligen lofvat, att inte göra någonting särskildt för att vinna mitt hjerta. Men jag kan mycket väl höra på henne, att hon blir ganska sårad, om jag inte det oaktadt skulle förälska mig i henne, och derföre har jag ansett det vara från alla synpunkter lämpligast, att än en gång upphöra med mina visiter hos henne!»

— Elsa skulle då bara skratta och vilja skicka hit mig igen, efter att ännu en gång ha kommit öfverens med grefvinnan om saken.

— Och ni?

— Jag skulle inte gå. Men, grefvinna, här är en sak som jag rakt inte förstår. Den der första qvällen, då jag presenterades för er . . .?

— Nå?

— Ni talade om kärleken. Står ni inte vid hvad ni då sade?

— Hvad sade jag den der första qvällen om kärleken? (sade hon småleende i det hon lutade sig tillbaka i stolen samt satte upp sina fötter på fendern). Låt höra! Jag har visst glömt hvad jag då sade.

— Jag minns deremot era ord mycket väl. Ni sade, att kärleken är en sjukdom, en ren galenskap, intelligensens graf och dårars tillvaro. En statsman får inte tro på annat än intelligensen, eljest är han förlorad. Och ni sa' mera än så.

— Hvad sa' jag mera? (frågade hon med samma skälmaktiga småleende, men med ansigtet vändt mot brasan).

— Att ni sjelf lyckligtvis inte alls visste hvad kärlek var.

— Sa' jag det verkligen? Gick jag så långt?

— Ja, det sa' ni verkligen.

— Jaså. (Hon teg en liten stund. Derefter vände hon sina ögon mot honom och sade småleende): Baron Krabbe! Ni har ofta sagt mig, att man aldrig bör stå stilla, aldrig envist behålla en ståndpunkt, när man finner den ohållbar. Ni gör så som statsman, sade ni, utan att frukta att bli ansedd opålitlig.

— Ja, jag tror att det är en riktig grundsats. Framåtskridande måste ibland medföra förändring i åsigter.

— Jag tror det också. Nå. Jag är visserligen ännu inte riktigt säker, att jag inte fortfarande tycker, att kärleken är en sjukdom, en galenskap, intelligensens graf och dårars tillvaro, men . . .

— Men?

— Men jag har sedan dess börjat undra på, om inte det ligger någon sanning uti, hvad jag någon gång hört, att dårar äro lyckligare än de kloka. Det finnes galenskaper, som äro roligare att begå än att vara förståndig, säger man mig. Kan det vara sannt, tror ni, baron Krabbe?

— Jag förfäktade den åsigten, att kärleken inte är någon galenskap, om grefvinnan minns? Jag sade deremot alls inte . . .

— Ja, jag minns det (afbröt hon). Jag minns mycket väl hvad ni sade. Och kanske det just var era ord, som kommit mig att hvad ni embetsmän kalla »justera mina åsigter». Nå, galenskap eller inte, säkert är, att jag inte längre är så säker på min ståndpunkt som jag var. Det kan ju hända till slut, att det är genom hjertat man finner lyckan, och inte genom förståndet. Tror ni på ett evigt lif, baron Krabbe?

Det går hastigt, det här, tänkte Nils Krabbe. Men efter att ha hemtat sig ett ögonblick, svarade han:

— På själens oändliga och medvetna tillvaro, menar ni? Ja, den tror jag på.

— För alla? Kan ingen slippa ifrån den fortsatta tillvaron, äfven om han vill? Ni vet, att på sista tiden en ny teori har börjat vinna anhängare, att icke alla nödvändigtvis behöfva lefva qvar i evighet.

— Jag har hört den framställas. De odugliga andarna utplånas och likasom dunsta bort i rymden. Det är svårt att förena den teorien med åsigten, att alla andar varit till af evighet. Uppkommer deremot en ande vid hvarje menniskas skapelse, så kan den äfven försvinna när hon dör. Eljest svårligen. Hvad tror grefvinnan sjelf, om jag törs fråga?

— Jag vet inte. Hvad som egentligen intresserar mig uti frågan är, huruvida man verkligen skall vara tvungen att vara till, äfven om man tycker att tillvaron är tråkig, odräglig. Det förefaller litet hårdt, tycker jag, eller hur?

— Ja, kanske. Men de flesta menniskor äro mera rädda för förintelsen, tror jag, än för den tvungna fortsatta tillvaron?

— Ja, möjligen de flesta. Men det börjar bli mera och mera vanligt att träffa folk, som känna trötthet vid allt slags lif, således ej blott jordelifvet, utan sjelfva tillvaron. Möjligheten att bli af med tillvaron är en helt och hållet ny tanke. Förut föll det ingen in, att någon sådan möjlighet fanns. Man hade att välja mellan himmelen och helvetet, ettdera. Att utplånas komplett var otänkbart. Evig salighet eller evig pina, det var de två alternativen. Men vara till måste man för evigt.

— Ja, det är sannt. Och nu, då tron på ett evigt helvete är så godt som försvunnen hos alla bildade och förnuftiga menniskor, och man inser, att alla icke äro genast passande för himlen då de dö, så har man tvungits att antaga långa förberedande existenser och rätt besvärliga fortsatta uppfostringsprocesser, som alls inte falla de flesta i smaken. Då föredrar mången, att genast upphöra att vara till.

— Men hvarpå beror det, huruvida man, oaktadt den besvärliga uppfostringsprocessen, önskar fortfara att vara till, eller föredrar att förintas? Kan ni säga mig det, baron Krabbe!

— Jag hör på ert sätt att göra frågan, att ni är beredd att svara på den sjelf. Var så god! Jag är inte riktigt beredd ännu.

— Låt oss hjelpas åt (sade hon skrattande). Jag ska' gerna göra ett försök. Det beror, tror jag, helt enkelt på, om man under sin tillvaro funnit någonting, hvari man är intresserad, och som man gerna

fortfarande vill ega eller vara med om. Jag nyttjar nu ordet intresserad i dess aldra vidsträcktaste betydelse, naturligtvis.

— Ja, jag förstår. Således? Till exempel?

— Till exempel den vetgiriges längtan efter mera kunskap, såsom Goethes döende utrop: »mera ljus»! Det finns dock bara ett fåtal sådana, tror jag. Det aldra största antalet menniskor, som vilja lefva qvar efter döden, ä' antingen sådana, som känna förfäran vid sjelfva tanken på förintelse, eller också sådana, som längta att få återse dem de varit intresserade af här på jorden, kort sagdt, de som älskat.

— Det är nog så (sade han tankfullt). En riktigt genomgående egoist kan knappt tycka sig hafva något i himlen att göra, annat än som ett alternativ mot helvetet.

— Nej, såvida han ej der väntar sig ändå större sinliga njutningar än han lyckats åstadkomma här på jorden.

— Och för det ändamålet är det väl knappt troligt, att man brytt sig om att ordna rum åt honom (tillade Nils Krabbe småleende). Således ha vi de tre kategorierna, kunskapssökande enstöringar, älskande altruister och sådana fjärilar, som aldrig *tänkt,* om hvilka Flammarion så föraktligt utropar: »que feraient ils, grand dieu, de l'immortalité?» Han räknar detta sista slag att utgöra $^{99}/_{100}$-delar af hela mensklighetèn.

— Ja, jag minns (sade grefvinnan Maud tankfullt). Men Flammarion har bara två slag af individer, de som tänka och de som icke tänka. Vi ha nyss släppt in ett tredje slag, som lyckligtvis är

ganska talrikt och som tar med sig en stor del af hans $^{99}/_{100}$-delar icke tänkande.

— De som älska, ja. Det är sannt. Och kanske till sluts de som älska äro fullt ut så mycket värda som de, hvilka tänka?

— Hvad är att älska? Och hvad är att tänka?

— Att älska är att tänka med hjertat. Att tänka är att älska med förståndet.

— Då skulle man således (sade grefvinnan), för att vara en fullständig menniska, nödvändigt både kunna tänka och älska?

— Ja, sådan har alltid varit min åsigt (svarade Krabbe muntert). Det är grefvinnan, som förfäktat motsatsen.

— Jag har ju börjat att »revenir de mes erreurs», sade jag er nyss (smålog hon).

— Förlåt mig! Ja, det var sannt. Men tanke och känsla kunna ju kanske befinnas vara ett, liksom vi tro, att våra fem sinnen egentligen bara äro ett enda sinne, som grenar ut sig i fem trådar.

— Jag kan inte få det der att gå riktigt ihop (sade hon, sakta ruskande på hufvudet). De fem sinnena kunna mycket väl vara olika delar af samma hopspunna nervtråd, men tanken och känslan tyckas mig vara af helt olika art och natur.

— Ej så olika som man ibland tror. En qvinna kommer ofta till ett förståndsresultat genom användande af sin känsla, sitt hjerta, och det lika fort, ja ibland fortare än en man med sin logiska tankegång.

— Men hon tar mycket ofta fel.

— Det gör han också, mannen, fullt lika ofta. Det minsta lilla felslut, så är han strax inne på en afväg, som sedan kanske leder honom oändligt långt från den rätta slutsatsen. Nej, tro mig, känslan har vingar, den flyger, medan logiken mödosamt krälar sig fram på jorden.

— Hvad ni är för en enragerad känslomenniska, baron Krabbe! Men är ni då inte alls rädd för känslan?

— Hvarför skulle jag vara rädd för den?

— Hvarför? Ja, hvarför?

— Den ger blott njutning.

— Ger den blott njutning? Nå, jag vet ju ingenting om den. Men det är ju möjligt, att ni har rätt. Man bör kanske pröfva allting.

Hon satt och såg på honom med sina mörka ögon, i hvilka koleldens flammor återspeglades, och det var först i detta ögonblick, som han kom att tänka på, hvilken underlig vändning deras samtal hade tagit. Lära den der förtjusande qvinnan hvilken njutning känslan kan gifva! Jo, det var just en lämplig sysselsättning för en statsminister! Nå, för statsministern kunde det väl ändå gå för sig. Men han hade ett annat embete också. Han var Elsas man, och med det embetet lät det knappt förena sig riktigt väl, att undervisa grefvinnan Maud Löwenkrona rörande känslan och dess njutningar.

Han svarade ingenting på hennes sista ord, och hon insisterade icke. Efter en stunds tystnad sade hon:

— Men vi kommo ifrån ämnet, de två olika slag af menniskor, som förtjena att lefva qvar efter jorde-

döden, och som äfven sjelfva önska att lefva qvar, jag menar de som säga »mera ljus» och de som säga »mera kärlek». Jag börjar frukta, att mina utsigter, att få lefva upp igen, ä' små nog. Ty hvarken har jag hittills brytt mig om mera ljus än det som skiner här på jorden, eller önskat mig mera kärlek än som fallit på min lott.

— Af det senare har ni troligen fått mer än nog (sade han småleende). Det är inte så underligt om ni är mätt.

— Det ena slaget af kärlek mättar och det andra lemnar hungrig (svarade hon med en ton af vemod i rösten). Men det finns dessutom en annan indelning, att bli älskad och att sjelf älska. Jag har tyvärr aldrig älskat så, att jag längtar att återse någon i en annan verld.

— Då har ni alltid den andra förhoppningen att ta till: »mera ljus». Ni är, som jag mycket väl sett, ofantligt vetgirig och intresserad af allting, fastän ni nu behagar tala så likgiltigt.

— Åh! (sade hon föraktligt). Man ska' ju någonting göra! Nej! Skulle det vara någon af de två orsaker, som kunde komma mig att vilja lefva om igen i ett annat lif, så skulle det ändå kanske vara den andra, att vilja återse någon, som — jag älskat här på jorden. Men inte kärlek bara på den ena sidan! (utbröt hon med en häftighet, som förvånade Nils Krabbe). Nej! Det måste då vara någon, som också längtade efter att återse mig, längtade förfärligt, gränslöst, med hela sin själ, någon som inte kunde lefva utan mig. Då möjligen. Ja, då möjligen! (upprepade hon ännu en gång och satt sedan försjunken i tankar).

— Men hvart ha vi förirrat oss i dag? (sade hon efter en stunds tystnad i en helt annan ton). Nog nu med metafysik och drummondianism! Har baron hört nyheterna från England? Gamle Mr. Gladstone tycks verkligen på allvar ämna lemna det offentliga lifvet, heter det nu.

— Verkligen?

De talade derefter politik en stund. Men klockan hade hunnit ganska långt, och Nils Krabbe måste gå hem. När han gick förbi hennes hus, vände han hufvudet uppåt fönstret. Hon stod der och såg nedåt gatan som vanligt. Han tog af sig hatten och hon böjde helt litet på hufvudet till svar.

Medan Nils Krabbe gick hemåt Strandvägen, hörde han ständigt hennes ord i sitt öra: »Men inte kärlek bara på ena sidan! Nej! Det måste vara någon, som också längtade efter att återse mig, längtade förfärligt, gränslöst, med hela sin själ, någon, som inte kunde lefva utan mig!» Och han erkände omedvetet för sig sjelf, att nog skulle himlen vara rikare, om hon också vore der och — längtade efter honom.

Tjugutredje Kapitlet.

Lord Henry Russell reste icke från Stockholm dagen derpå, så som grefvinnan Maud nästan hade trott han skulle göra. Men det var ej långt ifrån. Han hade gifvit sin betjent befallning, att packa in och hafva allting klart till afresan med nattåget

till Göteborg kl. 8. Klockan 6 åt han middag ensam på Grand Hôtel, der han bodde. Klockan $^1/_2$ 8 anmälde betjenten, att vagnen stod vid dörren och att det torde vara tid att fara, ifall hans lordship ville vara vid stationen före tågets afgång.

Lorden satt i en länstol i sitt rum, reskläd, tillbakalutad i stolen, med hufvudet på bröstet och med benen sträckta utåt golfvet. Han svarade intet på karlens första anmälan om vagnen, och efter några ögonblick vågade denne åter igen upprepa sin påminnelse om att tiden led. Lord Henry lyfte då upp sitt hufvud från bröstet och såg på sin betjent.

— Hvad var det du sade, John? (frågade han långsamt).

— Vagnen är vid dörren, mylord. Ingen tid att förlora, om ers lordship ämnar resa i qväll.

Lord Henry fortfor att betrakta honom, men svarade ingenting, och efter några ögonblick var det tydligt. att han alls ej mera tänkte på betjenten. Hans ögon antogo det uttryck, som ögonen få, när man är sysselsatt med arbete inuti hufvudet och ej tänker på de yttre tingen.

John påminde ej mera. Han stod qvar fullkomligt orörlig uti tjugu minuter med klockan i handen. Derefter stoppade han in klockan, vände sig om och försvann ljudlöst från rummet.

Efter att ha skickat bort vagnen, tillsade han hos portieren, att hans husbonde hade ändrat afsigt och nu ej ämnade resa i qväll. Man frågade huru länge lorden kunde beräknas qvarstanna? »Omöjligt att säga», svarade John. Allt hvad han visste var, att

hans herre ej kunde hinna med natt-tåget till Göteborg. Det visste han deraf, att klockan redan var 8, och att de svenska tågen afgå punktligt och aldrig vänta på någon, ej ens på engelska lorder. Detta senare hade han lärt sig af erfarenheten. Lorden hade en gång vid en station försökt, att förmå ett snälltåg att vänta en qvart, till dess han hunnit sluta en butelj rödt vin, som han efter engelskt bruk höll på att dricka efter sin middag. Konduktören hade skrattat åt hans försök, att muta honom med tio pund sterling och sagt, att hans plats var värd mera än så. »Hur mycket är er plats värd? frågade lorden helt lugnt och tog efter plånboken. Men konduktören sprang skrattande ifrån honom, gaf signal, och tåget for ifrån lorden.

Hotellföreståndaren på Grand Hôtel ref sig emellertid i hufvudet. Rummet var redan bortlofvadt, i beräkning på engelsmannens resa, till ett herrskap, som kunde komma när som helst på qvällen. Hvad var att göra? Trodde John, att lorden skulle vilja taga ett annat rum? — Hvar då? — I tredje våningen. — Nej, det trodde John inte. — Ja, då var enda möjligheten, om lorden skulle vilja taga det stora rummet bredvid det, der han nu bodde. Men detta nya rum var en stor salong, det dyraste rummet i hela hotellet. — Huru mycket? frågade John. — Trettio kronor pr dag för salong med sängkammaren der bredvid.

John gick upp till sin herre och framställde saken för honom. Men han lyckades ej få något svar. Han återvände då till kontoret och sade: »Hans lordship tar det rum ni föreslår. Var god och låt

slå upp dörrarna mellan hans nya rum och det, der han hittills bott. Han sitter nu och funderar på någonting, och då tycker han inte om att bli störd. Och han kan dessutom lätt blifva obehaglig för den som stör honom. Vi måste derföre försöka att flytta honom, utan att han behöfver stiga upp.»

Så skedde äfven. Den trogne John jämte en af uppassarne rullade helt sakta in lorden i närmaste rum, den stora spegelsalen i Grand Hôtel, hvarvid den ene lyfte hans ben och den andre sköt på stolen. Derefter buros alla hans saker efter honom in i det nya rummet, och dermed var flyttningen verkställd.

Lorden hade ej sagt ett enda ord under hela denna procedur. Han tycktes knappt lägga märke till flyttningen. Han satt i det nya rummet så, som han suttit i det gamla, och tänkte på den erfarenhet han upplefvat dagen förut och på den flicka, som vågat ge honom den enda tillrättavisning han kunde påminna sig hafva fått, sedan han lemnade skolan i Eton.

Efter en timmes tystnad sade han slutligen ett par ord halfhögt för sig sjelf.

— I must see that girl again (jag måste se den der flickan en gång till). There is nothing I've seen like her (det finnes ingenting jag sett som går upp mot henne). Yes, I must see that girl again (tillade han fem minuter derefter åter igen).

Dermed steg han upp, såg sig tankspridd omkring i rummet och tycktes ej fästa sig vidare vid förändringen. Han tog sin hatt och käpp, i afsigt att gå ut och uppsöka sin landsman Mr. Melville,

som han visste bodde endast ett par minuters väg från Grand Hôtel, vid Blasieholmstorg.

Lorden fann den värde Jack hemma. Denne hade ätit middag hos sin chef, och var nu, sedan han varit hemma och klädt om sig, på väg ut igen för att ha litet trefligt, då han i dörren stötte mot sin unga förnäma landsman.

— Hallå, lord Henry! Är ni ännu qvar? Jag trodde, att ni var på väg till Göteborg?

— Jag for inte.

— Jag ser det (sade Melville). Vill ni komma in och röka en cigarr eller ska' vi gå upp på klubben tillsammans?

— Bättre här hos er (sade lord Henry och gick in i sin landsmans rum, hvarefter han utan någon vidare inledning började): Hör nu! Den der miss Borro — Borro — hvad hon heter, som jag såg i går qväll hos Maud Howard?

— Miss Borromeo, ja. Hvad är det med henne? Tag en cigarr!

— Tack! — Jo, jag ville fråga er, hvad och hvem är hon? Jag tyckte ni sa' någonting om henne i går, men fäste mig inte vid det.

— Hon är syster till premierministerns hustru och en tusan så vacker flicka, hvilket ni för resten sjelf såg. Det är ungefär allt hvad jag vet om henne.

— Mycket rik?

— Inte det jag vet, snarare tvärtom, skulle jag tro. Det finns just ingen som är rik här i landet. Inte hvad vi i England skulle kalla rik, åtminstone.

— God familj, tror jag ni sa'?

— Ja. Gammal god italiensk familj, har man sagt mig. Borromeiska öarna, ni vet, och allt det der, men ingenting särskildt förnäm för närvarande, utom för svågerns skuld.

— Hvarför är hon så — d—d stursk då, om hon hvarken är mycket förnäm eller mycket rik?

— Min käre lord Henry (sade Jack Melville skrattande), jag sa' er ju redan i går hur det var. Det der sättet att tala duger inte alls här i Sverige. Så mycket har jag hunnit lära mig, fastän jag inte varit här länge. Här dyrkar man inte guldkalfven så ödmjukt, som man gör hemma hos oss. Börden bryr sig nog en och annan om, och naturligtvis finns också de som kräla för en millionär. Men på det hela taget skattar man hvarken aristokrater eller plutokrater så fasligt högt. Här råder en ganska bestämd demokratisk tendens. Och hvad flickorna sjelfva beträffar, så bry de sig inte alls så mycket om hvarken börd eller rikedomar som hemma hos oss. Tycker en svensk flicka om en karl, så tar hon honom, utan att fråga efter någondera. Sturska ä' de också som bara hin. Ni fick visst någon erfarenhet af det redan i går qväll? Miss Borromeo var inte fullt så artig mot er som våra flickor, är jag rädd?

— I made a frightful mess of it (sade lorden och rökte en stund tyst). Came to grief most awfully! Hvar skall jag få se henne igen?

— Det kan jag inte säga bestämdt. Vid någon middag eller bal snart nog, tänker jag.

— Kan jag »call» (göra visit) hos hennes folk?

— Blef ni presenterad för statsministern eller hans hustru?

— Blef inte presenterad för någon alls utom miss Borromeo (svarade lorden).

— Då kan ni omöjligt göra visit hos dem. Ni måste ha tålamod.

— Så dumt! Hvad ska' jag då göra? (sade lord Henry och försjönk åter till rökning och fundering.)

Jack Melville fick härunder äfven tillfälle till eftertanke på sitt håll. Så besynnerligt det än låter, kände han ganska väl, att han i viss mån och på vissa håll skulle göras ansvarig för, hvad som möjligen kunde komma att ske i denna sak. Såsom legationssekreterare vid engelska ambassaden hade han i sjelfva verket ett slags ansvar för hvad som hände hans unga landsmän här i Sverige. Det var alls ej osannolikt, att om lord Henry Russell blef »fångad» af en svensk flicka, så skulle medlemmarna af den engelska missionen anses ha burit sig dumt åt och få förargelse derför. Den unge lordens mäktiga slägt skulle helt säkert blifva högst uppbragt, om hans resa jorden rundt blefve på detta sätt afbruten. Hertigen sjelf var visserligen en mild och beskedlig man, men Jack Melville kände hertiginnan af Beresford. Hon var en riktig drake och alls ej att leka med. Hertiginnan skulle kunna förstöra hela hans bana som diplomat, om det föll henne in att göra honom ansvarig för, att hennes son blifvit på detta sätt knipen af en svensk flicka. Jack Melville kände sina landsmäns gränslösa högmod gent emot allt hvad »foreigners» (utländingar) heter.

Ytterligt förnäma österrikiska eller otroligt rika amerikanska flickor kunde möjligen mottagas, detta sednare dock endast om den engelska familjens egna penningaffärer ej voro så särdeles lysande, eller för någon af de yngre sönerna. Men den presumtive arfvingen till hertigtiteln Beresford, de ofantliga Russellska godsen och husen i London (der familjen egde hela qvarter och gator) behöfde icke på detta sätt söka nyförgylla det gamla familjevapnet. Detta svenska giftermål skulle betraktas med aldra största ovilja af hela familjen och alla dess talrika medslägter. Det skulle framkalla stor rörelse inom den förnäma verlden der hemma i England, och alla, som på något sätt ansågos hafva haft med saken att göra, vare sig som verksynd eller underlåtenhetssynd, skulle helt säkert deraf röna obehag, ja kanske ändå värre.

Melville såg sig redan ställd för rätta, först af sin egen chef, den eljest så godmodige men i sådana saker ganska stränge Mr. Walsingham, och sedan möjligen, o fasa! af sjelfva hertiginnan af Beresford. Det skulle just bli ett trefligt ögonblick! Och hans diplomatiska bana ohjelpligt förstörd för alltid. Nej, en sådan katastrof måste om möjligt förhindras.

Men hur skulle det gå till? Unga män, som blifvit hastigt betagna i en vacker flicka, ha i allmänhet befunnits vara temligen svåra att leda, och unga engelsmän utgöra alls ej något undantag ifrån denna regel, snarare tvärtom. De äro alldeles ovanligt svåra att styra i dylika ting. Och unga bortskämda lorder, som varit vana att få allt det de

peka på, äro de aldra värsta af alla. Det var ej godt att veta, hur man skulle bära sig åt. Tala vid ministern? Åhja, kanske. Men han var dock ej här riktigt rätta mannen. Försöka sjelf? Mycket litet hopp om att lyckas, men kanske nästan nödvändigt att göra ett försök. Slutligen, kanske det bästa kortet af alla, grefvinnan Maud Löwenkrona. Ja, han skulle rådgöra med henne så fort det lät sig göra. Men emellertid borde han kanske göra ett litet försök sjelf, till hvad kraft och verkan det hafva kunde.

Jack Melville satt och såg på den unge lorden, som tycktes djupt försjunken i sina funderingar, och undrade hur han bäst skulle börja sitt svåra ärende. Hans bekantskap med lorden hade i England varit af aldra flyktigaste art. Här i Sverige kände han honom endast sedan 2 dagar tillbaka. Och nu skulle han börja ge honom råd rörande hans kärleksaffärer.

Nå, skulle det ske, så borde det göras ungefär så, som den gör, hvilken bättre känner till ett främmande land. Han talar vid sin nyss anlände landsman rörande landets förhållanden, dess faror och obehag, varnar honom mot anslag både i ett och annat afseende, oredliga värdshusvärdar, banditer och tjufvar, den svenska punschens under en lockande sötma fördolda alkoholiska faror m. m. sådant. Men att få in Isola Borromeo under någon af dessa rubriker, det fordrade den aldra största förslagenhet och skicklighet, det insåg Jack Melville. Ett försök måste dock göras, och han började slutligen så här:

— Hör nu, lord Henry! Jag har tänkt på hvad ni sa' nyss . . .

— Well? (sade lorden och blef plötsligt ifrig). Har ni funderat ut något sätt, hvarpå jag kan få se henne igen så snart som möjligt, säg?

Jack Melville kom af sig vid ingången.

— Se henne igen? Nej, det har jag inte tänkt på. Jag . . .

— Det vore hyggligt af er, om ni ville tänka på den saken. Det är det enda som jag vill besvära er med.

Detta var visst ej uppmuntrande, men Jack tog mod till sig och började om igen.

— Jag hade, sanningen att säga, tvärtom tänkt säga er, lord Henry, om ni inte tar illa upp att jag . . . (här stannade han).

— Hvad hade ni tänkt säga? (frågade lorden och fixerade honom åter igen, men denna gång med ett helt olika uttryck i sina ögon).

— Jo, ser ni, vi som höra till Brittiska legationen anse oss ha, hur ska' jag uttrycka mig, ett slags åtagande eller ett slags åliggande att, när det kommer resande landsmän hit, hjelpa dem med ett och annat, förstår ni, mylord!

— Jaså, ja, det är mycket hyggligt af er, som höra till Brittiska legationen, och då kunde ni kanske hjelpa mig till att få se den der miss Borromeo så fort som möjligt igen, så är ni en »good fellow». Ser ni, jag ville gerna säga henne ett par ord, förklara ett litet missförstånd, som uppkom i går hos grefvinnan Maud, förstår ni?

— Jaså, ja jag förstår. Men det var inte precist så jag menade. Hvad jag ville säga om legationens åligganden var, att vi försöka förekomma, att våra resande landsmän på något sätt råka i obehag, eller — hur ska' jag säga — trassla in sig här i Sverige. Jag vet inte om ni förstår mig?

— Nej! (svarade lorden). Gör det klarare! Hvad är det ni syftar på?

— Jo. Rent ut sagdt (sade diplomaten förtviflad), tycker ni det tjenar någonting till, att ni träffar den der miss Borromeo något vidare? Ni får inte misstycka att jag . . .

Han stannade hastigt, ty lorden satt (eller rättare sagdt låg) och såg på honom med ett uttryck i sina ögon, som var allt utom angenämt. Efter en pinsam tystnad sade lord Henry slutligen:

— Hör på, min käre vän (look here, my dear fellow)! Ni har naturligtvis, eller borde ha, mycket bättre reda på, hvad ni anser vara den Brittiska legationens åligganden mot sina resande landsmän, än hvad jag kan ha, som aldrig varit diplomat. Men jag kan bara säga er, att hvad mig särskildt beträffar, så dispenserar jag er totalt ifrån alla åligganden och allt besvär i det afseendet, som ni tyckes syfte på. Vill ni inte säga mig, hur jag snarast möjligt ska' kunna träffa miss Borromeo igen, så är det er affär. Jag ska' inte rapportera er till min farbror, den engelske statssekreteraren för utrikes ärenden, för er ohjelpsamhet, så mycket kan jag lofva er. Men jag skall försöka, att reda mig så godt jag kan utan legationens hjelp och, hvad mera

är, jag tänker inte ställa mig under dess förmynderskap. Har ni förstått mig, Mr. Melville?

— Fullkomligt. Jag ska' inte säga ett ord mera. No offence, lord Henry, I hope? (ni är inte ond, hoppas jag?)

— Inte alls! Jag förstår mycket väl hur det är. Ni är rädd för hertiginnan? Inte sannt?

— Jo, alldeles förbaskadt! Det erkänner jag.

Melville sade detta med en sådan innerlig öfvertygelse, att lorden för första gången brast i ett hjertligt skratt. Och han var bland dem, som vinna på att skratta. Det spred sig dervid ett solsken öfver de fina men något trötta dragen, och ögonen lyste muntert.

— Jag undrar inte på det (sade han); alla ä' rädda för henne, till och med min äldre bror, stackars Charley. Men jag har sjelf alltid varit hennes gunstling, jag vet knappt hvarföre, och fruktar henne inte det minsta.

— Hon kan rent af förstöra min diplomatiska carrière, om ni gör någon dumhet här i Sverige (sade den stackars Melville).

— Nonsense! Jag ska' underrätta min onkel, att ni gaf mig de aldra bästa råd och varningar. Dessutom har det ingen fara, tro mig. — Men hvad står ni och ser på der i fönstret? (Han steg upp och gick dit bort, samt tillade): Är det inte i det der huset som vi voro i går qväll? Hos grefvinnan Maud, hvad hon heter, Lowen — Löwen —

Han fick intet svar på sin fråga.

— Det lyser i hennes fönster. I tell you what, Melville! (vet ni hvad, utbröt lorden plötsligt). Jag

går dit och talar med henne! Hon ser mig ut att vara den slags qvinna, som kan ge ett godt råd i sådana här affärer. Vill ni följa mig dit?

Men Melville svarade honom ej och tycktes ej ens ha hört hans ord. Han stod och såg oafbrutet åt samma håll som förut.

Efter en liten stund sågo de, att gardinen till ett af fönstren drogs upp och grefvinnan visade sig deruti. Strax derpå kom en högväxt herre med långt helskägg ut ur porten till samma hus. Vid det han gick snedt öfver torget, i riktning åt Nybron, vände han sig om, såg uppåt fönstret, der grefvinnan stod, och lyfte litet på hatten. Huruvida hon besvarade helsningen eller ej, kunde de icke bestämdt säga. Kort derpå lemnade hon fönstret och gardinen drogs åter ned.

— Damnation! (förbannadt! mumlade legationssekreteraren liksom ofrivilligt). Han har varit der igen!

— Hvem var det der? (frågade lorden). Jag tyckte jag såg honom i går qväll hos grefvinnan Maud. Inte sannt?

— Jo, han var der (svarade Melville undvikande).

— Och han har varit der i qväll igen? Han tycks ha mycket att göra der. Hvem är det, säg?

— Det är den svenske premierministern, baron Krabbe (svarade Melville).

Lorden hvisslade sakta och smålog.

— Aha! Roar man sig på det viset här i Sverige också? Ni ser ut som om ni inte riktigt tyckte om vår vackra landsmaninnas vänskap med

den svenske ministern, min käre Melville? Skulle ni tilläfventyrs kanske sjelf . . .?

— Nonsense! — Men hvad var det ni sade nyss? Att ni ville gå till grefvinnan Maud i qväll och göra visit, tror jag?

— Ja. Tror ni hon tar emot?

Melville såg på sin klocka.

— Half tio. Vi kan ju försöka. Men (han såg på lordens resdrägt) vi måste kläda om oss begge två. Aftontoalett är »de rigeur».

— All right! Jag springer ned till hotellet och är här igen om fem minuter! (Och han var utom dörren innan Jack Melville hann säga något vidare.)

En qvart senare ringde de båda unga engelsmännen på hos grefvinnan Maud. Hon tog emot.

Tjugufjerde Kapitlet.

— Men jag är inte alls säker på, att jag vill hjelpa er att träffa miss Borromeo (sade grefvinnan Maud, i det hon lutade sig tillbaka i sin stol och såg småleende på den unge lorden. De hade nu språkat en god stund om det som lorden ville).

— Inte hjelpa mig? Och hvarför inte, grefvinna?

— För att jag inte vill ha med saken att göra.

— Jag säger honom precist detsamma som ni (sade Melville).

— Och jag svarar honom, att allt det der är nonsense (sade lord Henry otåligt). Jag kan väl få träffa en flicka, utan att derföre nödvändigt vilja gifta mig med henne, eller hur?

— Ja bevars (svarade grefvinnan). Det kan ni visst få och ingen kan hindra er, om det skulle falla sig så. Men en helt annan sak är, att dervid vara på något särskildt sätt behjelplig, så att man får något ansvar, ifall efteråt — ni förstår?

— Min bana som diplomat vore ohjelpligt förstörd, om jag bidrog med ett enda finger (sade Mr. Melville). Lord Russell skulle aldrig förlåta mig.

— Och jag kunde aldrig visa mig mera i Londons societet. Hertiginnan skulle aldrig förlåta mig (sade grefvinnan skrattande).

Lord Henry kastade sig häftigt i länstolen.

— Jag har aldrig i mitt lif hört sådana galenskaper! (utbröt han). Här är en ung flicka, som jag knappt har talat tio ord vid, och som visst inte såg ut att — att ha sådana der planer som ni syfta på. Jag har tvärtom aldrig blifvit värre »snubbed» i mitt lif. Och när jag nu bara ville få ett tillfälle att förklara för henne, hvad jag kom att i hastigheten säga, så törs man inte låta mig träffa henne, af fruktan för att jag ska' fria. Är det sundt förnuft i sådant?

Nå, om inte någon af er vill hjelpa mig, så får jag väl reda mig på annat sätt (tillade han mera muntert). Det finns väl andra som kan hjelpa mig än ni två här i Stockholm.

— Jag ska' varna min chef, om det är honom ni tänker på (sade Melville i samma skämtsamma ton).

Lorden gaf honom en blick, men svarade ingenting. Han såg åter på grefvinnan.

— Hvar träffar man de unga damerna här i Stockholm? (frågade han).

— Vet inte alls! (svarade hon och ruskade på hufvudet).

— De springa väl omkring i bodarna och sitta uti damekaféerna och äta bakelser, alldeles som våra flickor (sade han). Jag skall passa på henne i morgon. Lyckan kanske gynnar mig. Dessutom har jag fått ett par tre bjudningar, der jag troligen träffar henne snart.

— Ja, det är högst sannolikt (sade grefvinnan). Ni förstår väl, lord Henry, att jag af allt hjerta skulle glädja mig åt, att ni finge ert hjertas utkorade, blott jag sjelf inte behöfver dervid vara behjelplig och ställas till ansvar inför Englands pärskap.

— Mitt hjertas utkorade! Grefvinna! Att ni, som är en förståndig menniska, också kan tala på det der tokiga sättet!

— Lord Henry! Att ni, som är en förståndig ung man, kan tro, att ni kan narra mig så lätt! Jag känner er ju ganska väl genom mina bekanta i England, fastän jag inte förr än nu sett mycket mera än en skymt af er då och då. Och jag vet af dem, att ni är en af de difficilaste unga herrar i England i fråga om fruntimmer. Svara mig! Har ni någonsin gjort er tiondelen så mycket besvär för att få träffa en ung dame, som ni redan gjort er för att få träffa miss Borromeo? Jag talar nu inte om, hur ni bar er åt i går qväll. Det var ju all-

deles som om ingen annan qvinna fanns i rummet än hon, så fort ni fick se henne.

Kan ni då undra på, om jag och er andra kloka rådgifvare här, Jack Melville, begge två draga våra slutsatser och komma till samma resultat? Miss Borromeo är en af de vackraste unga damer i Stockholm. Fråga Jack, om det inte är sannt.

— Hvad det beträffar (sade lorden skämtsamt), så finner jag inte Melville så särdeles betagen i henne. Eller hur, Melville?

— Hon är en vacker flicka (fine girl), det är onekligt (sade Melville utan vidare värme).

— Ni hör sjelf, grefvinna. Men jag erkänner, att vår vän Melville kanske kan ha sina tankar åt annat håll och derföre är känslolös för Miss Borromeos behag. Tror ni inte möjligen att så är förhållandet? (frågade han i samma skämtsamma ton, men med så mycket mening skymtande i frågan, att grefvinnan ej kunde misstaga sig derpå).

— Fråga honom sjelf, så får ni se om det så är (svarade hon i samma ton, men utan att med en min förråda, om hon lade märke till hans antydan eller icke). Jag är visserligen slägt med Mr. Melville, men jag har inte derföre hans hjerteangelägenheter om hand. Och nu, mina unga herrar, måste jag be er lemna mig. Ni se sjelfva hvad klockan är (och hon pekade på pendylen på kakelugnsplattan, som nu visade half tolf). God natt, lord Henry. Och låt mig se. Jo, åker ni skridsko, så finns det en ganska god bana borta vid Kastellholmen, som ni lätt kan få reda på i ert hotell. Der får ni se

en hel mängd af societetens unga damer svänga omkring på stålklädd fot, om det roar er.

— Åker miss Borromeo skridskor? (frågade lorden ifrigt).

— Jag vet verkligen inte (sade grefvinnan och såg ned på golfvet med en så tillgjordt oskyldig min, att lorden förtjust utbrast):

— Tack, grefvinna, tack! Ni är inte ändå så grym som ni vill spela.

— Men aldrig ett ord derom till hertiginnan, kom ihåg det! (sade hon och skrattade). Eljest är jag förlorad. God natt, Jack!

Men i det denne gjorde sig beredd, att följa lord Henry ut i tamburen, sade hon hastigt till honom: Ni har pratat igen, Jack? Ni är då rent oförbätterlig! Med honom också, som ni knappt känner!

— Jag försäkrar er, Maud . . .

— Ah, ni försäkrar! Hvad har ni sagt?

— Ingenting! Jag bara stod och såg åt era fönster, nyss då . . .

— Nyss då hvad?

— Då ni stod der sjelf.

— Och hvad såg ni då?

— Er naturligtvis (svarade han skrattande).

— Ingenting mera?

— Nej, hvad skulle jag väl se mera? Var det någonting mera att se? (frågade han med en oskyldig min).

— Om ni vore hälften så fin diplomat mot andra, som ni nu försöker att vara mot mig, så skulle ni kunna lyckas i er carrière (sade hon).

Men jag förstår ändå, att ni har förrådt er sjelf till lorden, och kanske mig med. Och det fastän jag sade er i förmiddags att . . . Ja, han kommer! (ropade hon till lorden, som nu tittade in igen i förmaket). God natt ännu en gång!

— Ni har kanske något mera att säga Mr. Melville? (sade han) så går jag väl ensam.

— Nej, det lönar sig rakt inte att säga någonting till honom (svarade hon skrattande). Det skall ni snart sjelf finna. God natt!

De unga männen gingo ej till klubben. Begge behöfde luft, och de började derföre ströfva omkring. De togo vägen åt Nybron och ned åt Strandvägen. Men Jack var i dåligt lynne.

— Hvad skulle det tjena till, att skämta med henne om det der? (sade han). Nu blef hon ond på mig igen. (Men lord Henry bara skrattade.)

Han sade:

— Ett fruntimmer behöfver väl inte bli ond derföre, att man har förstått, att hon har en varm tillbedjare.

— Nej, men det värsta var, att hon också förstod, att vi hade sett baron Krabbe gå ifrån henne (sade Melville).

— Det var väl inte heller så förskräckligt farligt?

— Ni förstår henne inte. Hon är inte att leka med, tro mig (sade Melville och försjönk uti en envis tystnad).

Engelsmännen hade slutligen hunnit ned till ändan af Strandvägen. Der togo de af till venster och ströfvade vidare, den breda Narvavägen uppåt samt derefter Carlavägen framåt och kommo

slutligen ut på Valhallavägen i trakten af Sofiahemmet.

Det var nu ganska sent, öfver midnatt. Gatorna voro nästa tomma. Endast en och annan nattlig vandrare skyndade sig hemåt. Då och då mötte man ett sällskap, som varit på någon bjudning och nu under muntert samspråk följdes åt eller, efter ett par ord till afsked, gingo åt olika håll.

De gingo Valhallavägen framåt, uti allén helt nära skogen. Lorden såg sig omkring.

— Vacker gata, det här (sade han). Ståtliga hus med angenäm utsigt öfver skogen.

Här tycks vara artistatelierer i den här trakten (tillade han).

— Jag vet inte det särskildt (svarade Mr. Melville tankspridt). Jag har aldrig varit här uppe förut, det jag kan minnas.

— Der är åtminstone en (sade lorden i det han stannade och pekade upp mot ett högt hus med ett stort atelierfönster, som lyste klart i den mörka natten). Det ser ut att vara en skulptör som har den.

— Hvarför tror ni det? (frågade Melville som förut).

— Ser ni inte statyn, som står i fönstret der uppe? En qvinlig figur, efter hvad jag kan tycka. Kan ni inte se den?

— Jo, jag tror väl (sade Melville). Det var en ovanlig plats att ställa en staty på.

De två unga männen hade nu begge stannat. De stodo och sågo upp mot det stora fönstret, i

hvilket qvinnofiguren skarpt aftecknade sig mot det inne uti atelieren klart strålande ljuset.

Melville, som var föga intresserad, ämnade just gå vidare, då han hejdades af ett plötsligt utrop från lorden, som fortfarande stod liksom fastväxt och stirrade uppåt fönstret.

— Såg ni det der? (frågade han ifrigt).

— Nej. Hvad då?

— Statyn rörde sig! (sade han). Jag såg det tydligt. Der! nu igen! Det är ingen staty! Det är en lefvande menniska, en qvinna; och alldeles märkvärdigt lik . . .

Lorden hann icke säga mera, ty i samma ögonblick slogs en fönsterlucka upp uti det stora ljusa fönstret och en klar qvinnoröst ropade utåt Valhallavägen: »Hjelp! Hjelp! Kom hit upp någon! Hjelp!»

— Hjelp! (upprepade lorden), det låter rasande likt vårt »help» och måste betyda ungefär detsamma, här åtminstone. Come along, Melville!

I ett ögonblick var han framme vid porten till det hus, der atelieren var belägen. Melville följde honom hack i häl.

Framkomna började de bulta på porten allt hvad de orkade samt ringa på klockan till portvakten. Denne, väckt ur sin djupa sömn, nöjde sig med, att draga upp låset till dörren, insläppte dem och insomnade åter, utan att vidare bekymra sig om, hvilken af de många hyresgästerna det var, som glömt sin portnyckel och nu besvärade honom med att öppna porten.

Upp för trapporna gick det derefter i vildaste fart, till dess de hunnit upp uti en vidsträckt

vindsvåning, någorlunda klart upplyst af en lampa. Der stodo de ett ögonblick villrådiga, undrande hvart de vidare skulle styra sina steg. Men de behöfde ej tveka länge. En dörr stod halföppen och de gingo in i en sorts tambur. Röster, häftiga röster, hördes nu innanför en inre dörr, som tydligen var ingången till den atelier, hvars fönster de sett ifrån gatan.

Lord Henry sprang nu genast och försökte öppna denna dörr, men den befanns vara läst. Han ruskade häftigt derpå.

— Open (ropade han på sitt eget språk) or I break in the door (öppna! eller slår jag in dörren). Melville upprepade samma hotelse på bruten svenska.

En plötslig tystnad uppstod derinne, men strax derpå hördes åter som de tyckte samma qvinnoröst upprepa sitt rop på hjelp.

Med förenade krafter tryckte de båda engelsmännen nu häftigt mot den temligen tunna atelierdörren. Den gaf plötsligt med sig och de kommo nästan framstupa in uti det innanför befintliga rummet, en stor, praktfullt inredd och briljant upplyst konstnärsatelier.

Der inne mötte dem en sällsam syn. Men för att gifva förklaring derå, måste vi först gå något tillbaka i händelsernas utveckling och gång.

Tjugufemte Kapitlet.

Dagen efter den bjudning hos grefvinnan Maud, der Isola träffat Lord Henry Russell, hade signor Carlino åter igen en af sina roliga ateliertillställningar. Isola var naturligtvis äfven ibland de närvarande, ty utan henne hade troligen den förälskade unge italienske konstnären inställt hela festen. Sällskapet bestod som vanligt mest af unga ogifta herrar och damer, men två eller tre gifta fruar voro äfven medbjudna i egenskap af s. k. förkläden.

Man hade roat sig på det vanliga viset. Sjelfva vistelsen uti en sådan atelier utgjorde en njutning, uppfylld som den var af allt hvad vackert och färgrikt heter. Elektriskt ljus, så dämpadt af turkiska papperslampor och japanesiska solfjädrar, att ögat aldrig sårades af en hård ljusstråle; stora exotiska växter, som bildade löfsalar, innanför hvilka låga divaner och tjocka mattor, höljda med de mjukaste dynor, som öfverallt erbjödo de mest lockande hviloställen. De finaste italienska och grekiska viner uti karaffer och glas af olika venetianska färger. Slutligen hela qvällen musik, särskildt sång, såväl till piano som till guitarr och luta, kommande man visste ofta ej hvarifrån, då sångaren doldes af någon bocage eller chinesisk skärm. Klockan 9 serverades en den utsöktaste lilla soupé, inburen färdigdukad och efter förtärandet lika hastigt åter försvunnen. Gästerna halflågo nu här och der i atelieren, uti ett sådant der ljufligt tillstånd, då man erkänner, att om jordelifvet ej alltid kan

försvaras, såsom varande från hvarje synpunkt fullt tillfredsställande, så har man dock deruti stundom ögonblick af den finaste sinligt materiella tillvaro, i hvilka intet vidare återstår att önska, och i hvilka man frestas, att åt den flyende stunden ropa det ord, som Faust så envist nekade att uttala: »dröj qvar, ty du är skön!» Musiken ljöd åter, cigaretterna doftade, och allt var förtjusande skönt och stämningsfullt.

Men äfven de ljufligaste stunder försvinna till slut. Det blef sent och ett par tre af de unga damerna blefvo redan tvungna att fara sin väg, hemtade af sina stränga pappors ändå strängare betjenter, som ej ville vänta längre. Dock voro flera af gästerna ännu qvar, spridda här och der i rummen.

Det var vid denna tidpunkt, som signor Carlino närmade sig Isola och frågade henne, om hon skulle vilja taga i betraktande en italiensk tafla af sällsynt skönhet, ett landskap, som han nyss fått sig tillsändt från Italien. Den stod i ett af de angränsande småmmen, sade han, undanställd. Han hade ej velat visa den för någon annan af sina gäster, men ville hon se den, så hade hon blott att befalla. Det var det bästa han hade att bjuda festens drottning, tillade han, med en sydländsk åtbörd af hängifvenhet. Isola, som var mycket road af taflor, antog med tacksamhet Carlinos anbud. Han höll undan ett förhänge och de inträdde i det lilla rummet, som händelsevis befanns tomt.

— Jag är så glad att få visa er detta, signora (upprepade Carlino). Det skall särskildt intressera er, hoppas jag, ty utsigten är tagen från det ställe,

derifrån er berömda slägt härstammar. Det är en vy af de Borromeiska öarna Isola Bella och Isola Madre (tillade han, i det han på ett staffli uppställde taflan och ordnade belysningen derför).

Isola hade satt sig ned med ett utrop af beundran. Snart var hon alldeles försjunken i betraktandet af en af de mest förtjusande utsigter i Italien, framställd i aqvarell af en af Carlinos vänner, en berömd italiensk landskapsmålare. Att det var hennes egen slägts fädernebygd som hon nu satt framför, det gaf ett alldeles särskildt intresse åt den hänförande taflan.

— Jag kunde just tro, att det skulle roa er, signora (sade Carlino, som stod bredvid henne). Ni ensam är värdig att se den först af alla.

Han stod ännu qvar några ögonblick och såg på henne, derefter vände han sig om, lyfte portieren och lemnade henne sittande der ensam.

Huru länge Isola suttit der inne, det visste hon sedan knappast sjelf, så försjunken var hon uti njutningen af taflan och de tankar den väckte hos henne. Till sluts reste hon sig med en suck af tillfredsställdt skönhetskraf och beredde sig att åter gå in i den stora atelieren. Hon hade ej förut lagt särskildt märke till, huru tyst det blifvit der ute, men då hon nu förde undan portieren och steg ut i atelieren, fann hon att den var alldeles tom.

— Jaså! Man håller på att bege sig af (sade hon), och man tycks ha glömt bort mig alldeles der inne!

I detsamma kom Carlino in från tamburen, dit han tycktes hafva följt de sista af sina gäster.

— God natt, signor Carlino (sade Isola och räckte honom vänligt sin hand). Tack för i qväll, och tack aldra mest för hvad jag fick se der inne. Jag måste skynda mig hem nu.

Han böjde sig djupt öfver hennes hand och följde henne ut i tamburen. Hon såg sig om efter sin svågers betjent Kajser. Men denne tycktes ej ännu vara kommen.

— Jag förstår inte det här (sade Isola). Jag ställde honom hit med vagnen kl. $^1/_2$ 1. Han slipper väl in genom porten?

— Ja bevars väl! Portvakten är alltid vaken till dess mina sista gäster farit (sade signor Carlino). Er betjent, fröken Isola, måste vara här strax. Vill ni inte sitta ned ett ögonblick i atelieren till dess han kommer. Var så god och stig in.

Hon tvekade hvad hon borde göra. Ännu för ett ögonblick sedan hade hon hört ljudet af de gående gästernas röster ute i förstugan och de öfversta trapporna. Hon tänkte först springa ut och ropa på någon af dem, att komma tillbaka och taga henne med sig. Men medan hon tvekade försvunno de sista ljuden af deras röster och det återstod nu intet annat, än att afvakta den förarglige Kajsers ankomst.

— Ja, ni har rätt, han måste vara här strax (sade hon, i det hon långsamt inträdde genom dörren till atelieren, som Carlino fortfarande stod och höll öppen för henne). I nödfall, om något misstag skulle ha inträffat, så kan jag kanske få en af de vaktmästare, som serverade oss vid soupén, att följa mig hem, inte sannt?

— Jag skall säga till derom (sade Carlino och sprang hastigt ut i serveringsrummet).

Isola stod ensam qvar i den stora atelieren. Hon började känna, att hon kommit i en underlig och obehaglig situation. Hvilka tanklösa varelser alla de der andra voro, som endast farit i väg hem, utan att bry sig om att höra efter, om någon annan behöfde deras sällskap. Ingen tycktes hafva tänkt på henne det ringaste. Nå, kom ej Kajser mycket snart, så var det nog bäst att bege sig af med en vaktmästare till fots. Ja, det var kanske till och med bäst att göra det strax. Hon satte sig ned i afvaktan på Carlinos återkomst.

— Nå, signor Carlino (ropade hon ifrigt i samma ögonblick han syntes i dörren), är karlen färdig att följa med mig hem? Jag har beslutat att inte vänta på Kajser längre.

— Ack, signora! (utbröt Carlino), hvilken olycka! Begge vaktmästarne hade redan gått hem. Jag är rent förtviflad!

— Så förargligt! Och är det ingen qvar der ute i köket?

— Nej, signora. Ingen.

— Inte en gång den som . . . den som . . . er städerska, menar jag?

— Hon ligger inte här om nätterna, signora Isola. Hon kommer bara och städar om dagarne och går sedan hem till sig.

— Jaså (sade Isola). Jag visste inte. Det var dumt. Ni är ju riktigt säker på att porten öppnas? (tillade hon, efter några ögonblicks eftertanke, ännu

en gång). Min betjent slipper väl in när han kommer?

— Hela natten slipper han in — om han kommer (var svaret). I de senare orden låg någonting, som nu gaf Isola en den aldra första lilla obetydliga aning om, att möjligen det som tilldragit sig icke var en ren händelse. Skulle hon tilläfventyrs hafva blifvit fångad i en snara? Hade den lille tokige italienaren hittat på någon list, för att åter några ögonblick få ha henne ensam i sin atelier, hvilket hon sedan det der förra tillfället alltid lyckats undvika? Nå, äfven om så vore, hade hon ju ingenting att frukta för. En ny kärleksförklaring i allra värsta fall. Ingenting värre. Belägenheten var förarglig, men alls inte på något sätt farlig. Att vara rädd för Carlino vore rent af löjligt.

— Sätt er, signor Carlino (sade hon till slut). Stå inte så der öfver mig och se på mig. Jag tycker inte om det.

Men han lydde henne ej, utan stod qvar och såg på henne med ögon, i hvilka glöden tycktes öka sig med hvarje minut. Hon såg nu upp i hans ansigte, och hvad hon läste der, kom henne att hastigt besluta sig. Men i detsamma sade han halfhögt liksom för sig sjelf:

— Enfin seuls!

— Signor Carlino (sade hon och sprang upp från soffan), jag tror att jag ber er eskortera mig hem. Det ser nästan ut, som om Kajser verkligen skulle ha glömt bort mig, och det är nog inte värdt att dröja qvar längre.

— Af nåd, dröj qvar! (bröt Carlino nu ut med Romeos ord till Julia Capulet på balen; och han uttalade dem med den mest passionerade ton i sin röst. Då insåg Isola, att hon ej hade någon stor utsigt att få komma hem, utan att först hafva utstått ännu en kärleksförklaring af samma slag som förra gången. Med resignation sjönk hon derföre ned igen på soffan.)

— Signor Carlino (sade hon vänligt), var nu förståndig! Ni har ju lofvat mig att vara det!

— Ja, javisst har jag lofvat (utbröt han häftigt). Men hvad hjelper det att lofva? Så gerna kunde den sjudande springkällan lofva, att inte bryta sig fram ur jordens inre! Så gerna kunde Vesuvius lofva, att hålla sin eld fången och ej kasta sin flammande stråle högt upp mot himlen, då de rasande makterna i hans inre tvinga honom till utbrott! Lofva att inte tala vid er om kärlek! Hur är det möjligt, tror ni, när man älskar som jag? När mina dagar äro en enda lång längtan, mina nätter en ständig brinnande trånad efter er, efter er, ni den skönaste qvinna i verlden. Nej! Jag måste tala, och jag vill tala. Och ni, ni måste nu höra mig, och höra mig till slut, om det än vore den sista gången i mitt lif.

— Signor Carlino! (sade Isola, hastigt afbrytande hans häftiga ström af ord). Säg mig först en sak. Jag börjar nästan på att misstänka, att ni fångat mig i en snara. Svara mig! Har ni gjort någonting för att jag skulle bli qvar så här, ensam hos er? Nej, svara! Jo, jag ser att jag gissat rätt. Åh! Så nedrigt! Så illa gjordt af er!

Han hade först försökt att se oskyldig ut, men misslyckats. Då han nu såg sig upptäckt, kastade han sig ned på golfvet, kysste hennes klädfåll och uttömde sig i de ödmjukaste ursäkter. En oskyldig liten list, sade han, och han berättade huru det gått till. Han hade tillsagt portvakten, att ej släppa upp hennes betjent, utan att i stället underrätta honom, att fröken Borromeo redan lemnat atelieren och farit hem uti ett annat fruntimmers vagn. Det var alltihop. Det var hela hans brott. Men han ångrade det ej, sade han slutligen halft trotsigt, ty om han ej finge ännu en gång tala vid henne, skulle han dö.

Och tala vid henne gjorde han. Aldrig har någon tolkat sin kärlek i så glödande ord, som Carlino nu gjorde. Ju längre han talade, desto häftigare blef han. Det var omöjligt att bestämdt säga, om det myckna vin han under qvällens lopp druckit hade någon andel uti hans häftighet, eller om det blott var sydländingen som blifvit lössläppt och nu rasade ut på ett sätt, som en nordbo aldrig gör, om han ej är antingen drucken eller tokig. Carlino var troligen endast tokig af kärlek, ty han hade alls icke förefallit drucken förut under aftonens lopp. Men nu var han rent vild. Det var som en storm uti tropikerna!

Isola satt tyst och hörde på, helt lugn till utseendet, men inom sig undrande, huru detta skulle sluta. Ty det fanns nu något hos Carlino, som ej var likt hans vanliga sätt mot henne. Han var mera fordrande, mera som om han ej längre vore den ödmjuke, i stoftet krälande masken. Han låg

visserligen alltjemt på knä, men han hade fattat en af hennes händer och tryckte då och då en glödande, lidelsefull kyss derpå, som hon alls ej tyckte om, och som hon förgäfves sökte undkomma. Isola började klart inse, att hon råkat uti en obehaglig, om ej rent af farlig belägenhet. Det berodde nu på hennes fintlighet, hennes lugn och hennes mod, att komma ur den igen. Men hon såg icke någon utväg för ögonblicket, utan satt blott och tänkte på, hvad som vore bäst att göra.

En gång försökte hon att afbryta honom och tala förnuft. Hon talade mildt och vänligt, men dock bestämdt, sade honom, huru tokigt allt detta var, påminde honom om, huruledes hon ju alltid hade låtit honom klart förstå, att någon kärlek dem emellan aldrig kunde komma i fråga, samt varnat honom för, att hon måste försaka nöjet af hans umgänge, i fall detta upprepades än en gång.

Men allt detta föll som på hälleberget, eller som stoft, hvilket utkastas uti en vild storm. Inom nästa ögonblick voro alla hennes förståndiga ord bortblåsta till hafvets andra osynliga strand. Så litet tycktes de verka på Carlino.

Då försökte hon att tala strängt. Hon sade honom, att han borde blygas för sitt handlingssätt. Detta var ej rätt handladt, ej ridderligt, ej honom värdigt. Han sänkte dermed sin ställning, satte ned sig som menniska, som konstnär, som gentleman. Nej, han fick ej kyssa hennes hand någon mera gång. Hon ville nu lemna honom, gå sin väg, gå hem, ensam om det behöfdes, ja till och med heldre ensam, än eskorterad af en, som så kunde

uppföra sig mot ett fruntimmer, som litat på hans heder. Hon försökte nu att besegra honom med sina förebråelser, sin vrede, sitt förakt.

Men han var länge sedan kommen långt förbi det stadium, der man bryr sig om sådant, denne lille tokige italienare. Allt mera och mera hördes det i hans ton, att han ansåg sig vara herre öfver situationen och kunna diktera vilkoren. Ja, han erbjöd slutligen Isola, att bli hans hustru, och det nästan som en lycka för henne. Hon skulle blifva den sällaste qvinna på jorden, älskad som aldrig någon varit det förr o. s. v., o. s. v.

— Säg ja, signora! Säg ja, jag besvär er! O, säg ja! (ropade han).

Hon ruskade på hufvudet, lugn ännu, fastän hon allt mera klart började förstå, huru farlig hennes belägenhet i sjelfva verket var.

Carlino tiggde och bad och besvor henne, han vred sina händer och han bar sig åt så, som endast en af kärlek vild sydbo kan bära sig åt. Men då den stolta och modiga flickan ej ville ödmjuka sig till, att ens för att nu slippa ur hans våld gifva honom ett osannt löfte, så förändrade han ton.

— Jag har hittills tiggt, fröken Isola (sade han, i det han häftigt sprang upp från sin knäböjande ställning). Men jag kan befalla. Glöm inte, att ni befinner er ensam här uppe, långt från någon, som kan hjelpa er! Ingen hör er, om ni ropar. Våningen här under är tom, uppe på vinden bor ingen annan menniska än jag. Ni är i mitt våld. Min skall ni bli, som min hustru eller min älska-

rinna, det har jag svurit. Välj sjelf. Vill ni bli min hustru?

Hon bevärdigade honom först ej ens med ett ord, utan svarade blott med en axelryckning.

— Vill ni bli min hustru? (frågade han ännu en gång).

— Jag ville inte bli det förut, medan jag trodde er vara en hederlig karl (svarade hon föraktligt.) Tror ni då, att jag skulle vilja bli det nu, när jag sett, att ni är en usling?

— Bättre att bli en uslings hustru än hans älskarinna! (utbrast han med ett vildt skratt). Det ena eller det andra skall ni bli, ni trotsiga, stolta qvinna, det svär jag ännu en gång. Hvilket väljer ni?

Isola var nu ganska ond, och när Isola blef ond, glömde hon alldeles bort att vara rädd. Hon satt helt lugnt qvar så som hon förut suttit och gaf honom ej ens ett svar. Men hennes alla sinnen arbetade hela tiden med planer, huru hon skulle kunna rädda sig.

— Nå? (sade han och kom dervid ett steg närmare). Hvilket skall det bli?

Ändå intet svar från Isola. Blott en tyst föraktlig blick.

Då böjde han sig hastigt ned och kysste hennes uti en hvit sidenkänga klädda fot. Hon satt dervid ännu stilla, men då han derefter sträckte ut sina armar och ville taga henne i sin famn, sprang hon upp, ryckte hastigt till sig en kinesisk s. k. »coppercash sword», som hängde bredvid henne på väggen uti en vapendekoration, och gaf dermed hans

ena arm ett så våldsamt slag öfver handleden, att han med ett utrop af smärta drog åt sig handen. Isola fick nu ett par ögonblicks rådrum. Hvad skulle hon göra? Hon hade visserligen näpst honom för ögonblicket, men hon visste väl, att faran ännu var ganska stor, om hon ej snart fick hjelp. Dock skulle striden blifva honom svår, det lofvade hon sig sjelf, den modiga flickan.

Det hördes nu ett litet buller ute på vinden, utanför atelieren. Troligen var det bara en katt, som smög omkring på någon nattlig vandring och som råkat stöta omkull något föremål, eller rubba en lös tegelpanna. Men Isola gjorde det mesta af detta buller. Hon utbröt, liksom hade hon blifvit helt glad:

— Nå, ändtligen! Der kommer någon! Troligen är det min betjent, som man sändt efter mig der hemifrån, när man fann, att jag inte var hemkommen.

Carlino hade äfven hört bullret ute på vinden, och blef helt häpen vid hennes ord. Det kunde ju vara en möjlighet, att så hade tillgått som hon sade, och att Kajser nu vore återkommen.

— Er betjent! (sade han). Det lät inte så. Och han sprang hastigt ut i tamburen och vinden.

Isola såg sig omkring i atelieren. Hon kastade en blick upp emot det stora atelierfönstret och beslöt sig för, att försöka få hjelp från gatan. Detta var den enda möjligheten, huru liten den än syntes. Någon kunde händelsevis gå förbi ute på Valhalla-vägen, fastän det var så sent, någon som hon kunde ropa till.

Hon sprang upp på den i fönstret stående soffans rygg. Derifrån steg hon på några konsoler, hvarvid hon utan krus kastade de derå stående bysterna ned i soffan, upp på en afsats i muren, derefter ännu ett steg i höjden, och när Carlino återkom, sedan han funnit vinden tom och läst dörren till atelieren i lås, såg han till sin förvåning Isola stående högt uppe på fönsterlisten och spejande utåt gatan. Vid hans inträde vände hon sig åter inåt atelieren och såg ned på honom.

— Herr Carlino! (sade hon). Hör på hvad jag säger er. Om ni på ringaste sätt förolämpar mig vidare, öppnar jag luckan här och ropar på hjelp. Ni vill väl inte utsätta er för ohjelplig skandal, hoppas jag?

— Ni må gerna ropa (sade han hånande). Det kommer ingen på Valhalla-vägen så här dags på natten. Ni kunde så gerna ropa på hjelp ute på Campagnan.

— Det är möjligt (svarade hon). Men jag ropar ändå, och får jag inte hjelp, så kastar jag mig heldre ut genom fönstret, än jag låter er vidare förolämpa mig, ni fega usling, som inte har någon aktning för en qvinna, som litat på er heder och er ridderlighet. Signor Carlino! Ni borde blygas! Hur kan ni behandla mig på detta sätt? Jag förstår er rakt inte! Ni, som jag trodde var så ädel!

Detta var hennes sista försök att inverka på honom. Och det höll nästan på att lyckas. Han dolde sitt ansigte uti sina händer några ögonblick, såsom vore han djupt skamsen. Men med ett vildt rop »troppo tardo!» kastade han än en gång all

blygsel åt sidan och började klänga sig upp efter Isola i fönstret.

Men hon hade emellertid åter hunnit kasta ögonen utåt Valhalla-vägen, och hon såg nu två mörka gestalter nedanför sig uti den längst bort liggande allén, hvilka, efter hvad hon tyckte, stodo stilla och sågo upp mot atelierfönstret. Hon slog då ögonblickligen upp fönsterluckan och ropade ut så godt hon det kunde: »Hjelp! hjelp! Kom hit upp någon! Hjelp!»

Derefter vände hon sig inåt rummet igen.

Det var hög tid. Carlino hade nu som sagdt åter hemtat sig ifrån sitt korta ögonblick af ånger och höll på att klättra upp mot henne, der hon stod. Isola bet ihop tänderna. Hon stod alldeles stilla, till dess hans hufvud kommit i det närmaste upp i jemnhöjd med hennes händer. Då lutade hon sig hastigt fram, hållande sig i fönstret med ena handen, och gaf Carlino en så häftig knuff med den andra handen midt i pannan, att han förlorade fotfästet och tumlade baklänges ned på golfvet. En svordom for öfver hans läppar. Åter kom han upp igen och förnyade försöket. Men ännu en gång lyckades den modiga flickan stöta honom tillbaka, innan han hunnit ens vidröra henne, och ännu en gång tumlade han handlöst ned på golfvet.

Då uppgaf han försöket att klättra upp efter henne, och sprang i stället till väggen, hvarifrån han ryckte till sig en lång, siciliansk knif.

— Kom ned! (skrek han i häftigaste raseri). Kom ned! eller jag dödar er med denna knif, jag svär det, dödar först er och sedan mig sjelf! Kom

ned, signora Isola! (fortfor han, och hans röst öfvergick åter lika hastigt till en bedjande, nästan ödmjuk tonart, ja, halft gråtande). Kom ned! Af barmhertighet! Jag lofvar att inte göra er något ondt! Jag svär det. Jag svär det!

— Jag litar inte på er mera (svarade Isola, som emellertid kastat en snabb blick utåt gatan och sett de två gestalterna skynda tvärs öfver Valhalla-vägen och hastigt närma sig huset. Hon kunde således nu hoppas få hjelp och behöfde ej lita på hans löften. Eljest hade hon måhända måst inlåta sig uti underhandling. Men nu var det ju onödigt. Snart hoppades hon blifva jemnspelt med honom igen).

Carlino fortfor emellertid, att uttömma sig i en ström af ord och löften, samt slutligen äfven i böner om förlåtelse, hvilket allt hon endast besvarade med ett och annat ord, medan hennes öra ifrigt lyssnade efter något ljud utifrån vinden.

Och nu, Gudskelof! Nu hörde hon hastiga steg och röster derute. Man tog uti dörren, man ruskade på den och någon ropade, som hon tyckte på engelska, att om ej dörren öppnades, skulle den bli inslagen. Då ropade hon ännu en gång högt på hjelp, och strax derpå bröts med ett väldigt brak dörren upp, två män kommo instörtande, eller rättare sagdt nästan inramlande vid dörrens fall, och till sin förvåning igenkände hon lord Henry Russell och Mr. Melville.

* * *

När lord Henry Russell och Mr. Melville brutit upp dörren och inkommit uti atelieren, var detta således hvad de fingo se der inne.

På golfvet, helt nära fönstret, stod en ung man med mörkt hår och starkt utprägladt sydländskt utseende, klädd uti en svart sammetsrock. I högra handen höll han en lång knif eller dolk. Han vände sig nu med ett uttryck af hälften ilska, hälften oro mot de inträdande.

Högt uppe uti fönstret, på någon slags afsats ofvanför soffan, stod en ung flicka, som ej var för engelsmännen svår att igenkänna, ty det var ingen annan än den de så nyligen talat om, Isola Borromeo.

Hon var klädd i en tätt åtsittande drägt af något slags sidenartadt tyg, hvitt och med marmorns matta glans. Hennes ansigte, som förut hade burit ett uttryck, om ej af fruktan, så dock af förakt och afsky, var nu vändt mot de unge männen strålande af glädje, blandad med den yttersta förvåning.

Men lord Henry och Melville stodo ej länge öfverraskade. I ett ögonblick hade de kastat sig öfver Carlino, och medan lorden höll honom, bröt Melville den långa knifven ur hans hand. Han gjorde för öfrigt knappt något motstånd. En djup förtviflan tycktes ha kommit öfver honom och han föll alldeles ihop.

Derefter sprungo de fram för att hjelpa ned Isola ifrån fönstret. Hon sträckte just ut sina händer, en till hvardera, för att hoppa ned i soffan, då någonting kom henne att kasta ögonen inåt rummet, och hon gaf till ett hastigt skrik.

— Knifven! knifven! Han dödar sig! O Gud!

Det var tyvärr redan för sent. Olyckligtvis hade Melville tanklöst kastat knifven ifrån sig på ett bord, då han äfven ville vara Isola behjelplig vid nedstigandet från fönstret. Den lille italienaren hade då i ett enda ögonblick sprungit fram till bordet, åter fattat det förfärliga mordvapnet och stött det uti sitt eget bröst. Han sjönk ned, och med orden: »förlåtelse ... kärleken ... min ursäkt», sökte hans blick ännu en gång den qvinna, hvars skönhet bragt honom till detta slut, samt slocknade derefter för alltid. Der låg han nu död på golfvet uti den praktfulla atelier, som sett så många af hans stämningsfulla nattliga fester, och så ofta genljudit af hans egen oförlikneliga sång.

Tjugusjette Kapitlet.

Medan Melville sprang ned och frågade den nu på allvar uppvaknande portvakten efter närmaste läkare, omtalade Isola hvad som händt för lord Henry Russell.

— Jag skall aldrig förlåta mig sjelf (sade hon), ty det är alltihop mitt fel.

— Ert fel! Denne usling! Han ville ju döda er?

— Jag vet knappt hvad han ville (svarade hon). Han hotade visserligen att döda mig, men sade, att han sedan skulle döda sig sjelf, om jag inte —

om jag inte ville lofva att gifta mig med honom. Och han blef allt vildare och vildare, så att jag inte längre var säker på, hvad han kunde ta sig till. Derföre ropade jag. Han hade läst igen dörren i lås om oss. (Hon talade fort och ifrigt, stackars flicka.)

— Men — förlåt mig, miss Borromeo. Ni här — hos honom — ensam så här dags på natten? Jag frågar endast för att kunna svara, ifall någon — ni förstår?

— Ja. Jag undrar inte på att det förvånar er, lord Henry, och jag är skyldig er en förklaring.

Signor Carlino hade haft en af sina vanliga roliga atelierfester. Den var slut och alla de andra blefvo hemtade, den ena efter den andra. Min svågers betjent och vagn kom inte, jag förstod då inte hvarför. Men sedan fick jag veta — han erkände det sjelf — att han, den stackaren, hade ställt så till, att portvakten skulle skicka bort vagnen och säga, att jag redan åkt hem uti några vänners vagn. Han hoppades, att han på det viset skulle få mig ensam qvar till slut.

— Den skurken! (mumlade lorden). En fullt öfverlagd plan således!

— Ja, ty värr!

— Men — förlåt mig. Hade det ej varit klokare att . . .

— Att fara hem med någon annan, jo naturligtvis. Men genom den besynnerligaste kedja af obetydliga händelser kom jag inte att göra det heller.

Och Isola berättade nu för lord Henry, sittande i atelieren, med Carlino död på golfvet der borta, huru allting tilldragit sig.

— Jag skall aldrig förlåta mig sjelf (slutade hon), ty det är mitt fel, att han nu ligger der, stackars lilla Carlino.

— Inte alls ert fel, miss Borromeo (sade lorden). Jag kan inte se, att ni kunde handla annorlunda än ni gjorde. Han blef våldsam, den bofven?

— Våldsam! Ja, han hade ju ett sådant der tokigt lynne. Men jag tror inte att han — jag menar, att jag visst inte tror han verkligen skulle ha gjort mig någonting ondt.

— Det kan ingen veta (sade lord Henry). En usling till italienare kan ta sig till hvad som helst.

— Men han blef allt häftigare och häftigare uti hvad han sade om hur han — ja, ni förstår — och han talade på ett sådant sätt, att jag — och så läste han igen dörren. Det var då jag sprang upp i fönstret och ropade på hjelp — och — men hur i all verlden kom ni hit, mylord?

— Melville och jag voro ute och rökte en cigarr. Slumpen förde oss hitåt och vi hörde era rop. Det är hela historien hvad oss beträffar. Underligare saker ha händt än så. Ah, här ha vi Melville tillbaka.

Melville återkom nu med en läkare och ett par poliskonstaplar. Läkaren hade ej svårt att konstatera det Carlino var död och hvad som orsakat döden. Polisen uppskref de närvarandes namn och adresser, samt bad de två herrarna vara be-

redda på, att blifva kallade till polisförhör följande dag. Då i alla fall två vittnen funnos, trodde han att Isola sannolikt skulle kunna undgå att behöfva inställa sig.

De båda engelska herrarna stodo just i begrepp att följa Isola hem, då den ståtliga Kajser infann sig. Han gjorde de ödmjukaste ursäkter för att han låtit narra sig. Han hade icke haft anledning tvifla på hvad portvakten sade honom, och var öfvertygad, att fröken Isola länge sedan var hemma. Men då hon efter en god stund ej afhördes, hade excellensen befallt honom, att åter fara upp till Valhalla-vägen och se, om ej något missförstånd egt rum. Det tog dock tid att ånyo få vagn.

Isola begaf sig ändtligen af, följd af de två engelsmännen ned till vagnen.

— Vill ni tillåta oss, att i morgon efterhöra hur ni befinner er? (frågade lorden vid vagnsdörren).

— Min syster och svåger ska' bli mycket glada att få ett tillfälle att tacka er, mina herrar (svarade Isola). Jag är rädd att jag knappt gjort det alls sjelf. Jag har varit så uppskakad vid tanken på honom deruppe, att jag alldeles glömt det. God natt! God natt! och tack af hela mitt hjerta.

De två unga herrarna stodo qvar på trottoaren och sågo på hvarandra.

— Nå, hvad säger ni om det der, Melville? (sade lorden).

— Jag säger, att ni är en karl med gränslös bondtur (svarade Melville skrattande). Ödet är allt för mäktigt till och med för hertiginnan. Men jag

ber er vara mitt vittne, att jag inte hade det ringaste med saken att göra! Kom nu, låt oss gå.

— Har ni någonsin i ert lif sett någonting så magnifikt som den der flickan, när hon stod der uppe i fönstret och höll bofven på afstånd?

— Aldrig! (svarade Melville med värme och öfvertygelse).

— Splendid creature! (sade lorden). Och i qväll var hon så mild och vänlig mot mig. En helt annan menniska än i går.

— Hon kände troligen, att hon burit sig åt som en fool (sade Melville). Och det gör alltid en flicka spak.

— Jag kan inte se, att hon hade burit sig åt som en fool (sade lorden). Säg mig, hur dags går man på visiter här i Stockholm? —

Isola fann både sin svåger och sin syster ännu uppe, fastän det nu var mycket sent på natten. Hon berättade alltsammans för dem, och de togo saken ganska allvarsamt och talade långt in på natten derom.

— Du är en besynnerlig flicka, Isola (sade Nils Krabbe slutligen). Jag har hört talas om att man dödar sig sjelf af kärlek ibland. Men de som bli kära i dig, vilja alltid döda dig också. Detta är nu andra gången.

Nils Krabbe hänsyftade härmed på en föregående historia, då en af Isolas beundrare, en ung sjöofficer, hade velat döda henne genom att kasta ut henne från en hiss. Hon hade i djupaste förtroende slutligen anförtrott sin svåger och syster denna händelse.

— Ja (sade Isola, som fortfarande var djupt gripen af nattens hemska tilldragelser), jag vet verkligen inte hvad jag skall göra. Det är väl mitt fel, kan jag tro.

— Jag tror inte alls, att det här var Isolas fel (sade Elsa, som satt och höll Isolas hufvud på sin axel och smekte och tröstade henne). Hon har bestämdt aldrig gifvit den der lilla tokiga Carlino det minsta grand till anledning att tro, att han kunde få henne, det är jag säker på.

— Jag säger inte det heller (sade Nils Krabbe). Men inte skulle t. ex. någon tänka på att döda sig sjelf och Elsa, bara för att hon inte ville älska honom. Hvad är det som gör skilnaden, undrar jag?

— Man kan lefva äfven utan att få mig (sade Elsa småleende).

— Knappast! (sade hennes man). Nej, någon annan skilnad är det nog. Troligen uti ert sätt att vara emot karlarne. Men hvari det består, är jag för sömnig att nu klargöra. God natt!

Hvad som händt denna natt kunde ju ej döljas. Hela Stockholm visste det snart. Men det är en intressant iakttagelse att dervid göra. Huru onda tungorna än äro, så finns det personligheter, mot hvilka sqvallret och förtalet aldrig lyckas i sina angrepp. Isola Borromeo var en sådan. Om någon elak tunga ville antyda, att hennes qvarvaro uti atelieren kanske ej var så alldeles ofrivillig, bemöttes sådant endast af en axelryckning och ett »ni måtte inte känna fröken Borromeo». Sjelf sörjde hon länge öfver hvad som händt, men hen-

nes goda namn led ej deraf det aldra minsta. Snarare beundrades hon för sitt mod och sin sinnesnärvaro.

Tjugusjunde Kapitlet.

— Hvad är det der du har med dig? (frågade Elsa en dag sin man, då han kom hem något för sent till middagen och kastade en pappersrulle ifrån sig, i det han satte sig till bords).

— Det är bara protokollet öfver ett mitt anförande i statsrådet här om dagen (sade han), som jag ville justera litet grand.

— Om hvad då? Någonting som kan förstås af hvad du kallar profano vulgus.

— Profanum vulgus. Åhja, möjligen. Det rör en ifrågasatt revision af kyrkoläran, ett nytt Upsala möte.

— Är det verkligen fråga om ett nytt Upsala möte?

— Några önska det varmt, andra alls inte. Det är mycket litet hopp, att det någonsin blir af, och det, underligt nog, kanske ändå mera för att reformvännerna hafva så svårt att enas, än för att kyrkan afskyr tanken på någon fortsatt reform. Och på det hela taget kanske man kan säga, att det möjligen skulle lända till mycket litet, om ett nytt Upsala möte komme till stånd.

— Det kan väl alltid vara bra att tala om saken?

— Visst inte alltid. Ibland gör det bara förargelse och ibland är det bortkastad tid och möda att tala om en fråga, innan man har något hopp om, att kunna komma öfverens om de allmänna grunder, efter hvilka frågan skall behandlas. Så är det kanske med svenska kyrkans lära i rent teologiskt hänseende. Men i afseende å vissa andra frågor kunde det möjligen vara skäl, att försöka att komma öfverens, vare sig på ett allmänt kyrkomöte eller på annat sätt. Det är derom jag mest har yttrat mig i det der protokollet, som ligger på fortepianot. Men nu är jag för hungrig att tala teologi. Vid kaffet, om ni vill.

Efter middagen öppnade Elsa pappersrullen och fann deri följande protokoll, hållet i statsrådet några dagar förut.

Hans excellens statsministern anförde i underdånighet:

»Allvarligt kristna svenska medborgare synas mig någorlunda allmänt fordra en fortsatt reform af kyrkoläran. Hufvudsakligen två särskilda hufvudsynpunkter framställa sig dervid. I afseende å den ena af dessa är reformvännernas fordran oeftergiflig. I afseende å den andra torde de kunna tillåta sig, att ingå på en kompromiss, sänka sina fordringar eller möjligen helt och hållet afstå ifrån någon förändring.

Den första synpunkten tillåter jag mig att kalla den moraliska eller moraliskt-historiska. Den har afseende å huru den Heliga Skrifts historiska delar skola läsas och förstås. Den andra är den teolo-

giska eller dogmatiska och omfattar frågan, hvad som bör af kyrkan förklaras vara sannt.

Vår svenska bibels kanoniska böcker äro hopförda under två afdelningar, gamla och nya testamentet. Begge dessa tillsammans benämnas den Heliga Skrift eller »Guds ord» och åtnjuta samma auktoritet och anseende. Vår kyrka talar och undervisar alltid, som om gamla testamentet innehölle gudomlig sanning af alldeles samma art och ur samma källa som nya testamentet. Ingenstädes göres, mig veterligt, någon skilnad dem emellan. De äro »Guds ord» begge två.

Men nu är förhållandet, att på många ställen i bibeln, synnerligasti i gamla t:t, berättelser och uttryck förekomma, som äro med kristligt sinnelag och kristlig uppfattning af Guds karakter och Guds vilja helt och hållet oförenliga, utan att dervid kyrkan någonstädes upplyser, att dessa uttryck böra tagas som utvisande det judiska folkets dåtida ståndpunkt och ingalunda äro en verkligt sann framställning af Guds väsende eller af idealisk mensklig rättfärdighet och dygd.

Såsom några få ex. bland många, må anföras ps. 137: »Vid de elfvar i Babel sutto vi och greto», der det står: »säll är den som dina spenabarn tager och slår dem emot stenen; Jaels behandling af den sofvande gästen Sisera och hennes derpå följande lofsång; Samuels nedhuggande af konung Agag, sedan Saul hade skonat honom och tillsagt honom lifvet; Rebeckas listiga bedrägeri med Jacob och Esau, m. fl., m. fl.

Icke ett ord af fördömelse åtföljer dessa berättelser. Tvärtom får läsaren anledning att tro sådana gerningar vara Gudi behagliga, då de åtföljas af menniskors pris och timlig välgång (såsom t. ex. Jacobs bedrägeri i afseende å fadrens välsignelse).

Kyrkans lära borde, synes det mig, ovilkorligen upplysa derom, att detta är en dåtida judisk och ej en kristlig ståndpunkt, och att således gamla test:t häruti ej framställer Guds egna ord och tankar, utan dåtidens, temligen lågt stående menniskors uppfattning af Gud och hans väsende.

Ty det är obestridligen af aldra största vigt för en kristen menniska, att hon i sina heliga skrifter finner klart uttryckt, hvad som inför Gud är rätt och hvad som är orätt. Grumlas dessa begrepp, så har hon intet, som kan vägleda henne. Ja, sjelfva bibeln blir för henne då, ej en lykta för hennes fötters väg, utan ett falskt sken, ett irrbloss, som leder henne ut i syndens bottenlösa träsk.

Gamla test:t innehåller dessutom äfven en mängd berättelser, som äro oförenliga med hvad som nu kan anses absolut vetenskaplig sanning eller möjlighet, sådana som solens stillastående, åsnans talande, etc.

Äfven sådant är i viss mån skadligt, och vi ha rätt, att af kyrkan fordra ett klart uttalande rörande dessa berättelser. Men skadan deraf är icke ens jemförlig med den, som kan uppkomma af de nyss nämnda *moraliska* missgreppen. Ingen blir en sämre menniska för det hon tror, att solen stod stilla i Ajalons dal. Men mången kan bli en sämre menniska om hon tror det vara en Gudi be-

haglig gerning att mörda en sofvande gäst, döda en fånge i kallt blod eller slå ihjäl späda barn.

Ungefär detsamma kan visserligen sägas om ett och annat underverk, som står omtaladt i nya testamentet, såsom t. ex. de onda andarnas indrifvande i svinen och dessas deraf följande död, till stor förlust för egarne, fördömandet af fikonträdet m. fl. Sådana, helt visst ogrundade legendariska berättelser, kunna icke annat än verka nedsättande på religionsstiftarens anseende. Men de äro långt ifrån af samma farliga art som de, af hvilka jag påpekat några i gamla testamentet.

Jag kommer nu till de öfriga underverken, som omtalas i nya testamentet och äro af kyrkan accepterade såsom ej blott bildlikt, utan absolut sanna.

Dessa underverk hafva tillvunnit sig och behålla ännu i dag många fromma kristnas tro. På somliga af dem har kyrkan grundat vigtiga trosatser, och om tron på sjelfva underverket försvunne, skulle lärosatsen dermed äfven försvinna. Men många sanna kristna menniskor hafva i alla tider funnits och finnas ännu i dag, som anse, att kristendomen ingalunda bör grundas på tecken och under. De påminna sig dervid Kristi stränga ord rörande dem, som fordra dylika yttre och synliga stöd för sin tro, hvilken fasthellre bör hafva en inre hjertats öfvertygelse till sin grund.

Men dessa slag af underverk kunna icke sägas verka nedsättande på den moraliska känslan. Jag upprepar det: man kan vara en fullt ut lika bra menniska, fastän man tror på ett sådant underverk,

hvarmed intet ondt gjordes. Men man kan ej länge vara en lika bra menniska om man tror, att Gud ser med välbehag på en nedrig, usel handling, ett mord eller ett bedrägeri. Ty med Gudsbegreppets sedliga höjd följer menniskans egen sedliga ståndpunkt.

Dogmerna äro resultatet af mensklig spekulation och menniskors uttydning af den Heliga Skrift. Den ena säger dem vara sanna, den andra förnekar dem. Absolut visshet härom kan ej uppnås. Den är ej heller för vår moraliska natur och vårt kristliga lif oundgängligen nödvändig.

Derföre fordra liberala, toleranta kristna ej oeftergifligen ändring af kyrkans läror härom. De erkänna, att då en mängd menniskor lefva tillsammans uti ett samfund, som en nation, så måste i vissa frågor minoriteten foga sig efter majoritetens åsigter och beslut. (Här betyder dock detta naturligtvis ej, att minoriteten behöfver *tro* på dessa dogmer, men endast att den måste underkasta sig, att de få qvarstå i kyrkoläran, och af kyrkan predikas). Dock vore det särdeles lämpligt att söka utröna, hvilka af dessa dogmer fortfarande hafva majoritet för sig. Och detta kunde sannolikt genom ett nytt Upsala möte utrönas.

Men hvad dessa kristna deremot *oeftergifligen* fordra är, att kyrkan uttryckligen förklarar, huru sådana berättelser skola fattas, der handlingen strider emot kristen moral, och som derföre kunna göra skada, men som icke äro af kyrkan förklarade vara skrifna enligt *mensklig* uppfattning af det rätta, till åtskillnad från gudomlig.

Att denna förklaring i och med detsamma skulle utgöra ett förtydligande af, hvad som med uttrycket »den Heliga Skrifts gudomliga inspiration» bör rätteligen förstås, det faller af sig sjelf.

Jag får, med anledning af hvad jag här vågat yttra, i underdånighet föreslå, att åt chefen för ecklesiastikdepartementet lemnas i uppdrag, att vidtaga de förberedande åtgärder, som erfordras för att åvägabringa ett allmänt kyrkomöte, sammansatt af såväl prester som lekmän, samt att, så fort sig göra låter, inkomma till Eders Kongl. Maj:t med vidare underdåniga förslag härom.» —

— Jaså, du tror således ändå, att ett sådant der nytt Upsala möte skulle göra något godt, Nils? (sade Elsa).

— Jag är ju mycket oviss derom. Men jag anser att det vore skäl att försöka. För närvarande är allting fullkomligt huller om buller. Ingen kan säga hvad Sveriges lekmän egentligen tro på eller icke. Man kan ej ens säga, hvad majoriteten af dess presterskap verkligen tror på, endast hvad kyrkan säger sig tro på, ty vi ha inte egentligen tagit ett enda vidare steg till dogmatiskt kyrklig reform sedan Upsala möte år 1593. Vid det mötet åstadkoms genom ett ytterligt starkt majoritetsförtryck en yttre och skenbar enighet, som den politiska ställningen gentemot Sigismunds katolicism gjorde nödvändig. Sjelfva statschefen, hertig Carl, var snarare calvinist än lutheran. Verklig inre trosenhet har helt visst heller aldrig sedan dess funnits, och sannolikt skulle de mest vidt skiljda åsigter snart uppenbara sig, såväl hos lekmän som inom kyrkan, om ett kyrko-

möte finge fritt diskutera hela religionsfrågan. Osäkert är således, huruvida man ens i de vigtigaste frågor skulle kunna enas och sammanhålla kyrkans byggnad. Kyrkan liknar nu ett gammalt hus, som står så länge man ej rör vid detsamma. Men börjar man rifva deruti, och söka reparera det, så finner man, att en stor del af timret är sådant, att det ej tål att röra vid. Gör man det, så faller troligen hela byggnaden ikull. Det är sannolikt derföre som presterskapet i allmänhet ej vill höra talas om ett nytt Upsala möte. Ty de tro, att följden skulle blifva, att ingen statskyrka vidare skulle komma att bibehållas. Tankefriheten har gjort, att man i dogmatiskt afseende skiljt sig uti så otaligt många åsigter, att ingen kyrka nu har någon stor utsigt att samla en majoritet omkring sig. Slutliga följden eller resultatet blefve således troligen, att vi finge återgå till hvad som tydligen var Kristi egen mening, då han predikade sin enkla sköna lära, som ej innehöll någon egentlig teologi, utan blott de aldra enklaste religionsbegreppen. En allsmäktig, kärleksrik och helig Gud, som är vår andeliga fader; menniskorna hans kärleksrika barn, som älska hvarandra och hafva sin glädje uti att göra hvarandra godt, hvarigenom alla blifva lyckliga. Det är alltihop, det är hela Kristi religion.

Framtidskyrkan blir kanske grundad på dessa enkla satser. Vill någon dertill lägga spekulationer af teologisk natur, må det gerna stå honom fritt, blott han ej kallar det religion, ty religion betyder det som binder tillsammans, medan teologien der-

emot söndrar. Och med sjelfva kyrkan har sådant ingenting att skaffa.

— Det skulle då i framtiden inte vara någon egentlig kyrka i vanlig mening, och inget prästerskap?

— Nej. Statskyrkan (d. v. s. presterskapet, kyrkans yttre representanter, hvilket är en helt olika sak mot den inre andeliga kyrkan) har blifvit vägd på en våg och befunnen för lätt. Mene! Tekel! Upharsin! står skrifvet på väggen. Domen är fälld! Hur bedröfligt! Hvilken härlig uppgift den hade! Att föra menskligheten till Gud! Och huru ytterligt illa utförd! Att aldrig gå i spetsen, utan alltid låta släpa sig, tvinga sig att motvilligt följa med! Och att låta betala sig! Att mäta ut salighet emot så och så mycket i tionde, boställe och sportler! Att gifva sina får lefvande vatten emot att få klippa af dem så och så mycket ull!

Nej! om det finnes ett yrke, som borde skötas utan annan lön, än frivilliga kärleks- och tacksamhetsgåfvor, så är det väl själasörjarens! Andlig dryck borde aldrig få utskänkas mot kontant betalning.

Statsministern satt derefter tyst en stund. Slutligen frågade Elsa:

— Nå. Men hvad blef beslutadt i statsrådet? Blir det något kyrkomöte af, tror du?

— Tregorius fick i uppdrag att vidtaga de förberedande åtgärderna. Men det är en ofantligt stor sak att taga itu med, och jag betviflar att det blir något utaf, nu åtminstone. Om protektionismen får fast fot inom riksdagen, så som det nu ser ut att

den kommer att få, så sitta vi inte länge qvar, och en protektionistisk regering gör nog ingenting i afseende å kyrklig reform. Den har för mycket skäl att visa undfallenhet för det högortodoxa presterskapet, som med hela sitt inflytande hjelper protektionisterna att besegra oss. När jag talade om, att äfven inom kyrkan vidt skiljda åsigter sannolikt finnas, tänkte jag mest på det yngre presterskapet, som dock i allmänhet nu ej törs säga ut sin mening. Men en gång kommer helt säkert den dag, då andarna frigöra sig från den protestantiska papperspåfvens träldom och åter upptaga reformationens afbrutna arbete, som nu stått stilla i öfver 300 år.

För öfrigt (tillade Nils Krabbe efter några ögonblicks tystnad) betyder det ej så mycket hvad vi göra eller inte göra här i Sverige, om det än vore ganska roligt att vårt land finge gå i spetsen för en fortsatt reformation. Men göra vi det icke, så finnes det andra som göra det. I Tyskland är ett fortsatt reformationsarbete redan i full gång. Några af Tysklands lärdaste teologer och frommaste kristna stå i spetsen för rörelsen, sådana som Ritschl, Harnack, Wendt och flere andra.

— Men hvad gäller denna tyska reformation egentligen?

— Frågan är alltför stor för mig att nu behandla utförligt. Jag kan bara i korthet säga er, att dessa teologer hålla på med en ytterligt strängt vetenskaplig bibelgranskning, hvarigenom mycket kan komma att utgallras, som förut gällt såsom äkta bibliskt. Dock anser jag det allra vigtigaste

i denna rörelse vara sjelfva sättet att betrakta bibeln. Man har hittills inom kyrkan ansett hela bibeln vara en af Gud inspirerad skrift, hvars minsta ord således egde gudomlig auktoritet. De nya reformatorerna tyckas alls inte qvarstå på denna ståndpunkt. De hafva funnit bestämda motsägelser hos de olika bibliska författarna, äfven de nytestamentliga. Deraf draga de den slutsatsen, att bibelns författare ej äro ofelbara och således ej af den heliga ande direkt inspirerade. Då har man rätt att sjelf pröfva, åt hvilkens ord man anser sig böra gifva företrädet. Dock finnes det en som talar i nya testamentet, hvars ord de nya reformatorerna anse böra hafva auktoritet öfver alla andras. Det är Kristus sjelf.

— Men, Nils! Har det inte alltid varit så? Har man vågat ställa någon öfver Kristus eller ens bredvid honom?

— Inte uttryckligen. Man har väl aktat sig för, att ställa nya testamentets lärare emot hvarandra. Der de syntes skilja sig åt, har man antagit, att skiljaktigheten ej var verklig, utan endast skenbar, efter som hela skriften var Guds inspirerade ord och således måste vara lika sann alltigenom. Men de nya reformatorerna erkänna ej längre, att olikheterna kunna vara endast skenbara. De äro verkliga, säga de, och det ena eller det andra måste vara oriktigt. När derföre Paulus säger något, som ej kan förlikas med Kristi yttrande i samma ämne, förklara de utan betänkande, att Paulus har orätt. Han har vid sådant tillfälle sannolikt talat som en vanlig menniska och ej såsom inspirerad

apostel, och han har dervid förirrat sig. Den tyske teologen Wendt har utgifvit en skrift, som rent af heter »Pauli lära jemförd med Jesu lära». Så långt har det gått redan. Man tycker först, att reformatorerna snart borde få alla ärliga teologer på sin sida, ty hvem vill ej erkänna, att Kristus står öfver aposteln. Men nu blir frågan invecklad genom ett yttrande af Kristus sjelf. Han lofvade, som ni minns, att efter sin död sända hugsvalaren, den helige ande, som skulle lära apostlarne det, som de då icke kunde förstå. På detta yttrande taga de gamla teologerna fasta och förklara, att de anse löftet om den vidare förkunnelsen hafva gått i fullbordan redan genom Paulus (bland andra), och att helt visst talade den helige ande genom Paulus de ting, som Kristus sjelf förut ej ville gifva dem. Paulus har således samma auktoritet som Kristus sjelf, efter som han talar såsom hans sändebud med den helige andes röst, och de två lärarnes skenbart olika undervisning måste kunna förlikas, ty det kommer alltihop från samma källa.

Härpå svara reformatorerna (de s. k. Ritschlianerna) med att fråga, huru man så säkert kan veta, att Paulus verkligen är en af de af Kristus utlofvade och sända, som skulle fortsätta hans förkunnelse. Derpå har man ju rakt inga bestämda tecken eller bevis, säga de. De andra anse deremot att man har bevis. Och så rasar nu striden i Tyskland ganska hett. Äfven hit till oss har den redan hunnit. Den utmärkte religionisten d:r Fredrik Fehr är Ritschlianismens främste tolk här hos oss. De reformfientliga presterna ha derföre med raseri kastat sig öfver

honom, och säga att hans åsigter äro af djefvulen och han sjelf ett djefvulens redskap till att förleda menniskorna. Det är ord för ord samma språk som påfvedömet för 400 år sedan förde mot Luther. De vilja alls icke veta af någon fortsatt reformation. Allt är bra som det är och för alla tider. Men Fredrik Fehr kämpar en god kamp, och har redan många lärjungar, som i händelse af hans frånfälle skola fortsätta hans verk, Luthers verk.

Således ser ni (afslutade Nils Krabbe sin lilla föreläsning), att reformationen kan komma att fortgå, äfven om något nytt Upsala möte ej kommer till stånd genom vår vän Tregorius.

Tjuguåttonde Kapitlet.

Faster Christina hade nu varit här uppe mycket längre än hon i början ämnat, och den dag nalkades, då hon åter skulle begifva sig ned till Fyresta. Hon hade roat sig dugtigt i Stockholm, upplifvat alla sina gamla minnen och förklarade, att Stockholm fortfarande var den roligaste stad i verlden, om man än måste medge, att en del saker ej nu voro fullt så väl ordnade som i hennes ungdom.

När dagen för afresan närmade sig, uppstod den frågan, huru det skulle bli med gamla Brita. Månne hon ville följa med till landet igen? Det såg knappast så ut. Brita hade kastat sig in uti

religiösa ytterligheter på ett så hejdlöst sätt, att hon redan blifvit alldeles yr i hufvudet och höll på att blifva mer och mer svårstyrd. Hon spelade en stor roll vid frälsningsarméns möten, steg ofta upp och höll tal samt »vittnade» på ett sådant sätt, att hon snart blef ett af de mest dragande numren på programmet. Och det var verkligen något att se, när den lilla gumman med sitt testiga gråa hår och sina af fanatisk eld lysande ögon, liknande en gamla testamentets profetissa, sjöng sina frälsningssånger och kallade dem, som längtade efter förlåtelse och frid, att framträda, bekänna sina synder och blifva frälsta.

Tyvärr gick det med Brita som med så många andra andliga stormän, hvilka just af sina egna framgångar lockas till högmod och deraf följande andligt förderf. De rädda andra från deras grofva synder, men märka ej, att de sjelfva hålla på att fastna i synder af annat slag, som visserligen kunna synas vara finare än de råa lasterna, men som dock snärja sina offer med oslitbara maskor och i allmaktens ögon kanske äro ändå förkastligare. Genom denna synd föllo de upproriska änglarna, heter det.

Efter den stora schismen rörande operan hade visserligen förhållandet mellan Brita och hennes snälla gamla matmor småningom åter blifvit i viss mån drägligare, så att det ej längre rådde tystnad och köld emellan dem, men faster Christina insåg dock alldeles klart, att hon ej skulle kunna återfå Britas gunst fullständigt, med mindre hon helt och hållet underkastade sig hennes tyranni och upp-

hörde med alla de nöjen, för hvilkas skuld hon just var uppkommen till hufvudstaden. Uppmuntrad af sina slägtingar, hade faster Christina dock hittills stått på sig. Hon fortfor att temligen ohejdadt rumla på sitt vis, medan Brita rumlade på sitt.

Brita hade efter någon tid åter börjat infinna sig vid husandakten. Men då hon en dag, efter det baron Krabbe förrättat densamma, steg upp och sjelf ville gifva familjen en bit kraftigare andlig spis, blef det äfven en ända dermed. Hon fick visserligen tala till slut för denna gången, men underrättades efteråt af Nils Krabbe, att för framtiden fick hon åtnöja sig med att vara åhörare i stället för predikare. Härmed var hon icke nöjd. Hon infann sig derefter icke vidare vid dessa tillfällen.

Tyvärr inverkade hennes religiösa svärmeri småningom äfven på hennes uppfattning af sina pligter som tjenarinna. Hon, som förut alltid varit den samvetsgrannaste, ordentligaste lilla städerska i verlden, började nu försumma sin tjenst. Det tillhörde henne att städa och elda uti de två rum, der hon och fröken Christina bodde. Men nu hände det ej så sällan, att dessa sysslor försummades, då någon särdeles lockande andlig sammankomst fordrade hennes närvaro.

Faster Christina vågade sig ej på henne och sade ingenting. Hon teg och led. Men Elsa fick reda på saken af sina egna pigor och omtalade den för sin man.

— Du får lof att ta i med gumman, är jag rädd (sade Nils). Det här går rakt på tok. Brita har blifvit lika demoraliserad af sin Stockholmsresa, som om hon hade varit en ung landtbo, som lärt

sig att rumla, det vill säga supa och lefva osedligt här.

— Åh, Nils! Så farligt är det väl inte ändå?

— Jo, minsann. Den ena synden är fullt så farlig som den andra. Skriften ger oss all anledning att tro, att högmodssynd är lika farlig, ja farligare än köttsliga laster. Minns du inte: »Ve eder skriftlärde och fariseer! Skökor och publikaner skola gå in i himlen förr än ni.» Brita kommer aldrig in i himlen på det här sättet, stackars lilla gumma. Hon är en riktig skriftlärd och farisé. Tala vid henne, för all del, och försök att rädda henne.

Elsa lofvade att försöka, och en dag gick hon in i Britas rum.

Den lilla gumman satt och läste sin bibel och tycktes knappt märka hennes inträde. Elsa satte sig ned och väntade tåligt till dess hon skulle ha slutat sin andakt. Men det tog lång tid.

Brita hade den vanan, likasom många af hennes klass och bildningsgrad, att alltid läsa högt. Eljest förstod hon ej hvad hon läste. Hon kunde nämligen ej förstå genom ögonen, utan blott genom öronen. Genom ögonen fanns ingen väg till hennes hjerna. Förut, när hon var nere på landet, hade hon stått ändå ett trappsteg lägre. Hon kunde då ej ens uppfatta hvad hon sjelf läste högt, utan antingen läste fröken Christina eller skaffade hon sig en själafrände till hjelp, också en gammal piga. Brita läste då högt och den andra gumman omtalade för henne hvad hon läst. Arbetet med sjelfva innanläsningen var nämligen så svårt, att det helt

och hållet upptog alla hennes krafter och hon hann derför ej samtidigt höra och uppfatta hvad hon sjelf läste. Det fick kamraten göra. När fröken Christina och Brita förut hade haft gemensam andakt, hade det derföre alltid varit matmodern som läste. Men nu var den lyckliga tiden förbi. Brita måste nu reda sig så godt hon kunde på egen hand, och hon hade slutligen lärt sig, att kunna läsa högt och att samtidigt uppfatta hvad hon läste. Men tyst kunde hon ej ännu läsa och förstå.

Elsa satt således och väntade tåligt medan Brita läste högt. Det var ur Apostlagerningarna. Hon hade nyss slutat dess 6:e kapitel och började nu med Stephani predikan inför rådet uti 7:e kapitlet. »Då sade den öfverste presten: hafver detta sig ock så? Då sade han (Stephanus): I män, bröder och fäder hörer här till! Härlighetens gud syntes vårom fader Abraham, medan han var i Mesopotamien» — här afbröt Brita sig, läste samma ord ännu ett par gånger, och fastnade slutligen på »Mesopotamien». Detta tycktes slå särdeles an på den gamla gumman. Hon läste om det flera gånger med olika uttryck och tonvigt, men alltid med den största njutning, hvilken slutligen arbetade upp sig nästan till en extatisk känsla af salig fröjd.

— Mesopotamien! Mesopotamien! Me-so-po-ta-mi-en! (nu stönade hon sakta i sin andliga uppfyllelse): Mesopo-tam-ien! Åh! Åh! Meso-po-ta-mien!

Så satt hon och vaggade sig stilla, medan hon då och då halfhögt upprepade det ord, som så särdeles slagit an på hennes andliga känsla — Mesopo-tamien . . .

Elsa, som ej hade hela förmiddagen till Britas disposition, ansåg nu tiden vara inne att börja samtalet och sade derföre som en lämplig inledning:

— Det är ett bra vackert kapitel det der om Stephani martyrdöd, Brita!

Brita såg nu på henne för första gången och svarade, efter att ett par ögonblick ha betraktat henne öfver sina glasögon:

— Alla kapitel i Guds välsignade ord ä' lika vackra för ett Guds barn, lilla friherrinnan. Så tycker jag, teminstingen.

Det låg en viss ton af tillrättavisning i hennes röst, och hon vände sig åter till sin afbrutna andakt samt började ännu en gång upprepa Mesopo-ta- . . .

Men Elsa afbröt henne åter.

— Brita tycker ju sjelf, att det der ordet låter så särskildt vackert. Vet Brita då hvad Mesopotamien betyder?

— Om jag vet hvad . . . (hon afbröt sig hastigt, funderade en stund och måtte funnit sin närvarande ståndpunkt ohållbar, ty hon svarade i stället:) Ack, kära lilla friherrinnan! Inte vet jag just så noga hvad det betyder. Men inte ä' det med verldsligt förstånd och mensklig kunskap som Guds ord ska läsas. Då kommer en inte långt. Nej, enfaldeligen, med fromt och barnsligt sinne och andäktigt hjerta. Då blir det till välsignelse. Mesopotamien! Inte vet jag riktigt hvad det betyder, och inte vill jag heller veta't. Mycken kunskap uppblåser, står det skrifvet. Nej, jag vet bara, att det står i Guds välsignade ord. Det är nog för mig

att veta. Det står i Guds välsignade ord, och allt som der står är godt och oss gifvet till salighet, det vet ju friherrinnan?

Och derefter upprepade hon med outsäglig njutning och som om hon åter ryckt till sig hvad Elsa hade velat taga ifrån henne: »Mesopotamien! Mesopotamien! Det låter så oändligt ljuft och tröstande! Ja, det är ett sannt ord och i all måtto annammansvärdt! Meso-po-tamien!» Hon försjönk åter i extatisk njutning.

Men Elsa höll i sig.

— Brita lilla! Jag måste tala vid dig om en annan sak. Skulle du kunna vara snäll och skjuta upp läsningen litet grand?

Den gamla gumman såg på henne med en förebrående blick, men fogade sig slutligen i sitt öde.

— Hvad ä' det då? (sade hon och behöll fingret på versen der hon var).

— Jo, kära Brita (sade Elsa ytterst vänligt), jag ville tala med Brita om rummena.

— Om rummena? (sade Brita). Hvad är det med dem? Är det de här rummena lilla friherrinnan menar?

— Ja, just de här. Brita har åtagit sig, att städa åt faster och sig sjelf.

— Nå har jag inte gjort det då?

— Jo, i allmänhet. I början var det mycket bra och ordentligt. Men på sista tiden har Brita försummat sig flere gånger och våra jungfrur ha fått lof att städa här inne.

— Ä' det så, att fröken ä' missnöjd med mig,

så ä' det så godt att jag flyttar (sade Brita efter några ögonblicks tyst fundering).

— Och hvad skulle det då bli af Brita? Var förståndig nu, Brita lilla. Faster begär ju inga orimligheter, bara att Brita ska' sköta sin tjenst ordentligt.

— Hvarför talar inte fröken med mig om den saken sjelf då, i stället för att skicka friherrinnan på mig så här?

— Hon tycker att det är så ledsamt, att behöfva förebrå sin gamla trogna tjenarinna någonting, och derföre har hon bedt mig att . . .

— Jag ska' säga friherrinnan rent ut hur det är (afbröt Brita). Om jag också har försummat mig någon enda gång, hvilket kanske jag inte kan neka till, om också de andra gerna — hvilken är det som har klagat? Det är väl den der lilla elaka Mia, kan jag tänka mig?

— Det kan jag inte säga Brita.

— Jo, visst ä' det hon! Nå'n ann' kan det omöjligt inte vara. Men som det står skrifvet, man måste mera tjena Gud än menniskor, och vill fröken dra mig ifrån min herre och frälsare, så får det gå med mig hur som helst. Han ska' nog hjelpa mig. Jag är nog stadd i tjenst hos fröken, det är sannt, och det har jag aldrig nekat till, men jag är också stadd i tjenst hos en annan husbonde, som i himmelen bor, och honom måste jag tjena i första hand, helsa fröken det ifrån mig, lilla friherrinnan, efter som hon skickar friherrinnan på mig så här, och inte talar vid mig sjelf, som hon

väl kunde göra, tycker jag, för så länge har jag tjent . . .

Så der fortgick det en lång stund, utan någon möjlighet att hejda strömmen.

Till och med den beskedliga Elsa förlorade dock slutligen tålamodet och utbrast:

— Min kära Brita! Om det är så, att du inte anser dig behöfva tjena den matmor du har här derföre, att du är i Guds tjenst, som bor i himlen, så vill jag säga dig rent ut, att faster Christina befinner sig här nere på jorden, och fordrar att du ska' tjena henne här. Annars får du flytta, hur gammal du är och hur länge och troget du förut tjent, det kan inte hjelpas.

— Flytta! (skrek lilla Brita). Flytta! Och det har fröken hjerta till! Nå, då ska' jag också göra det! Ensam är jag, och gammal och skröplig är jag. Men Herren ska' nog dra försorg om mig. Uppå honom förtröstar jag! Jag hafver ung varit och är gammal vorden, men hafver aldrig sett den rättfärdige förlåten, eller hans säd efter bröd gå! (o. s. v.)

Elsa höll i sig och striden fortfor länge, både den gången och senare. Brita ville icke gifva vika och faster Christina (eller mycket rättare sagdt hennes slägtingar) heller ej. Man beslöt till sluts, att pensionera Brita och lemna henne qvar i Stockholm, der hon hade hopp om att få anställning i Frälsningsarmén. Nils och Elsa tyckte ej riktigt om detta. De ville mycket hellre, att hon skulle rest tillbaka till landet, äfven utan att bli qvar i fasters tjenst.

Men någonting underligt inträffade. Allting tycktes efter långa underhandlingar vara afgjordt, då gumman Brita en dag sade ett litet ord, som förändrade hela ställningen.

— Jag får väl behålla katten, hoppas jag åtminstone? (sade hon till Elsa, som skötte underhandlingarna. Elsa tvekade och gick in till sin man och faster Christina för att fråga).

— Hon vill behålla Dante (sade hon till dem). Får hon det? (Men Nils Krabbe ropade ögonblickligen med plötslig ingifvelse:)

— Inte på några vilkor! Aldrig! Hör du, Elsa! Aldrig! Säg henne det. Nu ha vi henne fast. Dante ska' bli hennes räddning!

Elsa gick åter in till Brita, och underhandlingarna härom fortforo länge. Men det slutade med att Brita besegrades och kapitulerade. Hvad ingenting annat förmått uträtta, det gjorde tanken på att blifva af med det djur, som växt sig in i hennes hjerta till och med mera än hennes gamla matmor. Hur hon försvarade sitt handlingssätt inför sitt samvete är ej godt att säga. Troligen brydde hon sig ej om något försvar. Hon kunde ej vara af med katten. Och naturligtvis blef hon också qvar hos faster Christina. De reste ned tillsammans. Så småningom lugnade sig den religiösa upphetsningen, som Stockholms andliga luft åstadkommit hos den gamla gumman, och efter någon tid blef hon sig ungefär lik. »Hon är inte stort mera svår att göra till lags än hon var förut», skref faster Christina från landet.

Tjugunionde Kapitlet.

Man måste erkänna, att lyckan varit lord Henry Russell ganska huld. Huru länge Isola eljest skulle behandlat honom med hårdhet för hans engelska öfvermods skuld, är ej så godt att säga. Sannolikt hade hon i alla fall snart blifvit vänlig, om han tagit en ödmjukare ton. Men nu blefvo de vänner med ens. Om någon afresa från Stockholm var ej vidare fråga. Lord Henry Russell hade blifvit så illa fast för Isola Borromeo som någonsin en ung man varit det för en vacker flicka. Han blef för hvarje dag mera tokigt kär i henne, och visade sin kärlek på det för engelsmän egna sättet. När en engelsman är kär, anser han sig alls icke behöfva göra sig någon den ringaste möda att dölja sina känslor. Han visar dem så öppet som möjligt, och han bär sig åt, som hade han ensam i hela verlden rättighet att vara kär uti den han utvalt. Ingen annan får tala vid henne. Ingen annan får ens komma henne nära, utan att betraktas med blickar, som i det aldra närmaste förebåda knytnäfsslag, liksom åskmoln förebåda blixten, så mörka och hotande äro de. En engelsman har ej ett fint sätt att kurtisera, långt derifrån. Men det är hvad man kan kalla reelt, allvarligt och gediget, liksom alla engelska varor. Det är hvad de sjelfva kalla »the genuine article», äkta vara. Omöjligt att misstaga sig på hvad han menar. Han är kär i detta fruntimmer och han ämnar gifta sig med henne. Derom är intet tvifvel.

Lord Henry Russell följde Isola hvart hon än tog vägen. Då de voro på en bal tillsammans, dansade han med henne så många danser, som hon ville skänka honom; och han bad att få dansa äfven de öfriga med henne, i det han förklarade sig alls ej förstå, hvarföre de ej kunde få dansa alla danserna med hvarandra.

— Ni tycker ju om att dansa med mig? (frågade han).

— Ja, det gör jag (svarade hon helt upprikt-igt, i det hon skrattade muntert åt honom).

— Och ni tycker ju inte, att jag dansar så illa, som när först jag kom till Stockholm, eller hur?

— Inte fullt så illa, men ändå alldeles ovanligt illa (svarade hon i samma ton).

— Och ändå vill ni dansa med mig?

— Jag dansar hellre med en som jag tycker om (whom I like), än med en som jag tycker illa om, äfven om han dansar aldrig så bra, det förstår ni väl?

— Nej, jag förstår det knappt (svarade han). Men jag är glad att höra, att ni tycker om mig. Det är så snällt af er att säga det utan omsvep.

— Jag säger alltid utan omsvep hvad jag tycker (svarade Isola helt lugnt). Men hvad är det ni inte förstår?

— Jo, om dansen.

— Att jag hellre dansar med en som jag tycker om, fastän han dansar illa, än med den bästa valsör i Stockholm, som jag tycker är tråkig? Det förstår ni inte?

— Nej. Dansen är en sak för sig, en slags sport eller spel, der man tycker om att ha en skicklig medspelare.

— Och om jag dansade illa? Skulle ni då inte vilja dansa med mig?

— Jag är inte säker, hur det skulle vara (svarade lorden fundersamt). Men ni gör allting bra, miss Isola, det är derföre jag beundrar er så mycket.

— Ja, jag tror kanske, att det är skillnaden mellan oss qvinnor och er karlar. Vi kan tycka om en karl, om han än ibland bär sig litet klumpigt åt. Men om vi ä' tafatta eller göra oss löjliga på minsta vis, så vill ni inte ha med oss vidare att göra.

— Hur kommer det sig, att det är den der skillnaden mellan er och oss?

— Troligen af den gamla föreställningen, att det egentligen är genom det yttre, som vi qvinnor ska' utmärka oss, medan ni ha solidare, inre egenskaper, som ge er ert värde. Vi ä' gazeller, graciösa men dumma, ni ä' elefanter, tunga och fula, men kloka.

— Är jag en elefant? Är jag tung och ful, men klok?

— I dansen är ni en elefant, ja.

— Och ni tycker inte, att jag gör er löjlig, när jag kommer i otakt, törnar emot de andra paren eller trampar på er klädning?

— Ni törnar inte emot så många par nu, som ni först gjorde. Och löjlig kan ingenting göra mig, lord Henry.

— Hvad ni är förfärligt stolt, miss Isola.

— Och det är just det ni tycker om. Den der första qvällen, då ni var så öfvermodig . . .

— Tala inte om den qvällen. Jag bar mig åt som en riktig åsna.

— Nej. Men hade jag inte varit så stolt mot er då, så hade ni aldrig gifvit mig en tanke till. Erkänn det!

— Nej, det kan väl hända. Ni var den första som någonsin gifvit mig en lexa. Och ni är den första qvinna jag råkat på, som inte bryr sig det minsta om mina så kallade lysande utsigter. Det är det jag tycker är så trefligt hos er. Om ni visste, hur de engelska flickorna och deras mammor . . . Men sådant tänker ni rakt inte på.

— Var inte så säker på det, lord Henry!

— Skulle ni verkligen sätta något egentligt värde på att bli hertiginna?

— Ja, visst skulle jag det!

— Verkligen! Det trodde jag inte. Jag hoppades . . .

— Att jag tyckte om er bara för er egen skuld, som det heter så vackert (sade hon skrattande). Tro inte det. Att ni kan vara så egenkär, lord Henry!

— Ja, det var dumt af mig (sade han med låtsad bedröfvelse). Ni är som alla de andra, fruktar jag. Blir jag hertig, så kan jag våga hoppas, således?

— Det sade jag inte.

— Jag förstod er att säga, att det var hertigen ni skulle kunna tycka om.

— Visst inte. Hör nu på och försök att få det klart, en gång för alla. (Hon lade sin solfjäder

på hans arm och slog honom små slag i det hon talte.) Om jag tyckte om er, skulle jag göra det, fastän ni inte vore hertig. Men om jag inte tyckte om er, så skulle jag inte tycka om er, fastän ni vore hertig. Förstår ni?

— Ja. Ni ä' förtjusande . . .

— Vänta litet! Men om jag tyckte om er, så skulle jag tycka om, att ni vore hertig. Så pass verldslig är jag, ser ni. En engelsk hertiginna! Det vore tillgjordt, att inte tycka om att bli det. Och jag afskyr att vara tillgjord.

— Ni skulle bli den vackraste af alla Englands hertiginnor.

— Det är mycket som måste ske, innan jag kan bli hertiginna. Först och främst ska' både er far och er stackars bror dö . . .

— Stackars Charley, ja, det är sannt.

— Och sedan ska' ni vilja ha mig till hustru . . .

— Har jag då inte sagt er tusen gånger . . .

— Och sedan ska' jag vilja ha er till man. Det har jag inte sagt er tusen gånger.

— Ack, om ni ville säga mig det bara en enda gång, så vore det nog.

— Säg mig! När kommer er mor hit? (frågade Isola i en annan ton).

— Jag vet inte säkert. Kanske om en vecka. Kanske inte förr än om en månad. Det beror på — så mycket saker.

Isola skrattade muntert.

— Det beror på hvad underrättelser hon får rörande er och mig (sade hon), det vet jag mycket väl. Grefvinnan Maud sade mig i går, att hela

slägten Russell råkat i rörelse vid tanken på den fara, som hotar dem här i Sverige, och att er mor helt säkert kommer rusande hit, för att rädda er från mina illistiga snaror och nät.

— Tala inte så der!

— Hvarför inte? Jag finner det helt naturligt, att er mor är orolig. Hvad kan hon veta om mig? För mödrar (isynnerhet hertiginnor) äro alla qvinnor »beräknande varelser», som söka fånga deras söner.

— När min mor får se er, miss Isola, så försvinna alla de der dumma tankarna.

— Jag är inte så säker på det. Men hon må gerna komma. Jag är inte rädd. Mönstrar hon mig som en möjligen blifvande svärdotter, så skall jag på min sida mönstra henne som en — nej, det törs jag inte säga (afbröt hon sig skrattande).

— Ack jo, säg det!

Som af denna lilla profbit på deras samtal kan synas, hade lord Henry Russell och Isola Borromeo hunnit blifva ganska nära bekanta på de 14 dagarna, som förgått sedan deras första möte.

Hertiginnan var i antågande. Derom var intet tvifvel. Hon kunde till och med sägas vara så godt som signalerad, enligt de underrättelser grefvinnan Maud erhållit.

— Det skall inte bli måttligt roligt, att se dem tillsammans (sade hon till lord Henry). Er mor anses vara en af de stoltaste och egenmäktigaste damer i England, som ni kanske vet?

— Jag kan inte säga, att jag funnit henne så förskräckligt svår (svarade lorden långsamt och dra-

gande på orden). Jag tycker det är en ganska snäll gammal gumma, om man bara stryker henne med håren.

— Ni är hennes favoritson, har jag alltid hört sägas. Men är det då er afsigt att stryka henne med håren? Jag trodde inte det. Nej, lord Henry, ni må stryka bäst ni vill, men uppger ni inte era planer, så hjelper ingenting. Jack Melville hade nog rätt uti hvad han sade häromdagen, när han tänkte sig er mors möte med Isola Borromeo.

— Och hvad sade den illustre legationssekreteraren angående de två damernas möte?

— Han citerade ett svenskt ordspråk, temligen groft för öfrigt, som lyder ungefär så här: »Hin har råkat på mor sin» (The devil has come across his dam).

— Jag tror jag måste be Mr. Jack Melville välja sina ordspråk med mera vördnad, när han talar om min mor och min blifvande hustru (sade lorden skrattande). Han kunde åtminstone ha nyttjat vårt engelska uttryck: »men grek mot grek, då först blir striden hård». Åhja, nog tror jag att det kan komma att bli en dust emellan dem. Men det slutar nog bra. Min mor får lära sig hvad jag fått lära mig sedan jag kom hit, att de svenska fruntimren anse sig vara lika goda som de engelska.

— Ja, om inte bättre, åtminstone tror jag att Isola Borromeo tycker det.

— Ja, men vet ni, jag tycker ändå om, att en flicka är riktigt stolt. Den der första aftonen hos er! Hur hon behandlade mig! Och hur präktig var hon inte! Jag tycker inte om de der stilla,

ödmjuka qvinnorna, som låta handtera sig hur som helst och tacka till på köpet.

— Ni har fått för mycket af det, lord Henry. Flickorna ha varit för vänliga mot er, och nu tycker ni om litet omvexling, det är alltihop. Kanske ni kommer att tycka framdeles, att ni fått för mycket af en god sak, om ni gifter er med Isola Borromeo.

— Aldrig! (sade lorden med mycken energi). Jag ska' be att få säga er, grefvinna, hur jag tycker att en flicka ska' vara. Hon bör — men förlåt mig! jag ser att miss Borromeo slutat sin dans med den der dumma svenska gardesofficern. Jag kan inte förstå, hvarför hon anser sig behöfva dansa med hvar enda perukstock i uniform, som bjuder upp henne. En annan gång ska' jag be att få fortsätta och säga er min tanke om . . .

— Hur en flicka ska' vara? (sade grefvinnan Maud). Dertill behöfs inga långa beskrifningar. Peka bara på Isola Borromeo och säg: »så der»! Ja, gå nu! (tillade hon småleende, och han flög som en pil ur en båge).

Hon vände sig till Jack Melville, som i detsamma kom fram till henne.

— Hvad var det ni ville säga mig nyss om Mr. Walsingham? Har han haft mera nyheter från England?

— Bara att hertiginnan har lemnat London och kan vara här redan om 3 dagar (svarade han). Men chefen hade ett enskildt bref från vår utrikesminister, som jag inbillar mig handlade om samma ämne. Han kommer nog att tala vid er i qväll,

tänker jag. Ah, se här är han just (tillade han och steg upp samt lemnade sin stol bredvid grefvinnan Maud åt Mr. Walsingham, som genast började om samma ämne).

— De hålla på att rifva mycket regn der hemma om lord Henry Russell och hans galna påhitt, att gå och förälska sig i en svensk flicka (sade han, halft muntert och halft bekymradt). Lord Russell skrifver till mig, att hertiginnan af Beresford bedt honom ge mig stränga order, att afstyra hela saken och strax skicka lord Henry härifrån.

Grefvinnan Maud skrattade.

— Nå? och har han gifvit er stränga order? (frågade hon).

— Lord Russell är en vis man (svarade engelska ministern med låtsadt allvar) och ger derföre inga oförståndiga order. Men han ber mig göra hvad jag kan. Ty oron är mycket stor der hemma, säger han.

— Jaså. Och hur ämnar ni då gå till väga, Mr. Walsingham?

— Jag ämnar vända mig till en dame uti societeten i Stockholm, som är född engelska, men gift in uti den förnämsta svenska aristokratien, och be henne taga saken om hand.

— Och om hon ingenting kan göra vid saken?

— Hon är en person (svarade Mr. Walsingham), som kan göra allt hvad hon vill.

— Men om hon inte vill göra någonting?

— Ja, då är saken hopplös och jag skrifver till lord Russell, att jag gjort det omöjliga, men ändå ej lyckats. Men hvarför vill ni inte, grefvinna,

då jag så ödmjukt ber er? Och är hon så vacker, denna unga dame, som nu håller på att blifva en cause célèbre mellan England och Sverige? Jag vet mig knappast ha sett henne, så vidt jag kan minnas.

Grefvinnan smålog. Mr. Walsingham var känd för att skänka betydligt mera uppmärksamhet åt färgen på ett utmärkt portvin, än på en vacker flickas kind.

— Jag ser henne inte här inne (sade hon, i det hon lät sin blick fara omkring den stora salongen). Men för att kunna bedöma situationens fulla allvar, måste ni taga henne i skärskådande. Låt oss göra en tur genom rummen, så skall ni få döma sjelf, om hon är vacker eller inte.

— Ack! Huru kan en gammal ungkarl förstå sådant! (sade han småleende, i det han bjöd grefvinnan armen).

— En diplomat måste förstå allt, som kan åstadkomma internationela konflikter (svarade grefvinnan), äfven om han är ungkarl.

De strötvade genom ett par af rummen, utan att finna den de sökte. Men i det innersta rummet funno de Isola och lord Henry Russell, jemte en hel mängd andra unga par, alla tydligen sysselsatta på samma angenäma sätt.

— Det här tycks vara ett område, särskildt upplåtet åt dyrkandet af kärlekens gudinna, ett riktigt Paphos (sade den gamle engelsmannen småleende, i det han såg sig omkring). Ganska mycket »billing and cooing» (näbbkorsande och kuttrande) försiggår här, efter hvad jag tycker mig kunna förstå, utan att vara yrkesman?

— Ja. Och der borta ha vi vårt par. Döm nu sjelf, huruvida de passa för hvarandra och om ni anser det vara värdt, att använda den engelska diplomatiens hela skicklighet för att skilja dem åt, Mr. Walsingham?

Den långa, magra engelsmannen satte en guldbinocle på sin stora näsa och tog sig med djupt allvar en lång betraktelse af det vackra unga paret.

Isola satt tillbakalutad i sin stol, ungefär i samma ställning som kejsarinnan Livia i det antika Romerska skulpturverket. Skönhet, lugn och stolthet lågo öfver hela den makalösa gestalten, ända ifrån hufvudet och till den yttersta, något synliga siden-tåspetsen. Hon satt mycket stilla, i det hon endast då och då rörde något litet på solfjädern och ibland helt sakta vände hufvudet åt lord Henry, när han sade något särskildt, som gjorde att hon ville se hans ansigtsuttryck. Ty äfven i denna rörelse bibehöll hon det lugn, som var så särskildt betecknande för henne. Man kunde knappt tänka sig Isola Borromeo med nervösa, hastiga, oroliga rörelser. Allt var hos henne så beherskadt, lugnt och öfverlägset, som om ingenting skulle kunna bringa henne ur fattningen.

Den unga lorden satt något framåtlutad, ifrigt talande vid henne. Uti sitt vackra ansigte hade han nu fått ett lif i uttrycket, en glans i ögonen, som han helt och hållet saknade vid sin ankomst till Sverige, då han föreföll att vara en ung man, som redan af nöjen och smicker förvandlats till en halft uttröttad åldring, för hvilken nästan allting redan förlorat sin krydda.

I detta ögonblick sade han tydligen någonting, som Isola icke ville gå in på. Hon ruskade sakta nekande på sitt guldljusa hufvud, och när det ej hjelpte, vände hon sitt ansigte mot honom, sade några få ord, och såg derefter på honom med ett sådant stilla öfverlägset, beherskande uttryck i sina lugna blåa ögon, att lord Henry ej tycktes strax hafva något svar till hands. Derefter lemnade hon honom liksom besegrad och återtog sin förra ställning.

Men ögonblicket derefter hade han hemtat sig och sade nu någonting, som kom henne att utbrista uti ett muntert skratt. Hon började derefter i sin ordning att tala, och blef dervid något litet ifrig, så att man fick tillfälle att se, att Isola ej var någon filbunke eller öfverfrusen insjö, der inga vågor kunde gå. Hon blef äfven småningom allt mera allvarsam, satt och såg på honom hela tiden liksom för att genomskåda hans innersta, och slutade med att säga ett ord, och ännu ett par, och slutligen ännu ett par, hvarefter hon tystnade och satt alldeles stilla, utan att ens röra på solfjädern. Han satt nu äfven tyst och orörlig. De bildade tillsammans under några ögonblick en den vackraste lefvande grupp man kunde se. Men snart blefvo de störda af någon, som bjöd upp Isola till dans. Grefvinnan Maud och Mr. Walsingham vände sig emot hvarandra och hon sade leende, i det de fortsatte sin vandring:

— Nå, Mr. Walsingham, hvad säger ni? Tror ni att hertiginnan och den engelska legationen lyckas?

— Jag säger, att jag fruktar hertiginnan får en svår nöt att knäcka. Hvad engelska legationen beträffar, så hoppas jag, att dess tjenster ej komma att på allvar tagas i anspråk, ty jag fruktar i så fall, att den kommer att lida ett svårt nederlag.

— Och tror ni, att svenskarne behöfva skämmas för henne i England? Kan hon taga sig något ut ibland våra engelska skönheter?

— Jag är, som jag nyss sade, ej någon connaisseur i qvinlig skönhet (svarade den gamle ministern), och jag har dessutom varit så länge på kontinenten, att jag nästan skulle glömt huru vackra mina landsmaninnor äro, om jag inte hade haft lyckan att träffa en af dem i utlandet, som påmint mig derom.

— Tack, Mr. Walsingham.

— Men såvidt jag kan bilda mig en åsigt i frågan, så tror jag, att den der unga damen skulle vara en prydnad för den hertigliga familjen Beresford, eller hvilken annan god familj som helst. Hon är svägerska till baron Krabbe, tror jag ni sade?

— Ja, hans hustrus syster.

— Jag ser honom derborta. Har ni någonting emot att vi . . .

— Ingenting alls — tvärtom. Baron Krabbe! (sade hon i det de kommo fram till den svenska statsministern, som nyss skiljt sig vid baron Brunnow och nu stod och såg sig omkring i rummet). Här ser ni Mr. Walsingham, som har fått något att syssla med, förutom att tänka ut nya rätter till sina oöfverträffliga middagar.

— Det var stor skada! (sade exc. Krabbe i samma muntra ton). När man är en sådan stor mästare i en sak, bör man icke splittra sig åt många olika håll, utan bli qvar vid det enda vigtiga, der man är ensam, obestridd herre.

— Jag säger honom precist detsamma (sade grefvinnan). Han riskerar ju sitt stora rykte som diplomat genom att befatta sig med någonting annat och mindre allvarsamt.

— Om herrskapet ämnar vara två mot en (sade den gamle godmodige envoyén skrattande), så måste jag som engelsman ropa på »fair play», annars har jag inte en chance att kunna slå mig igenom. Jag reder mig inte ens emot grefvinnan Maud ensam. Hur ska' det då gå, när hon får en allierad uti svenska rikets store statsman, baron Krabbe? Nej, hjelp mig i stället, ni grefvinna, i synnerhet som det gäller qvinnosaker och jag endast är en gammal okunnig ungkarl.

— Qvinnosaker? (sade Nils Krabbe). En stor fara måste hota Stor-Britannien, då Mr. Walsingham befattar sig med sådant. Men hvem är då den nya Cleopatra, som hotar det moderna Roms tillvaro?

— Ni borde lätt kunna gissa, baron Krabbe (sade grefvinnan Maud). Och jag föreställer mig, att Mr. Walsingham vänder sig till er den här gången mera i egenskap af svåger, än som statsminister.

— Ah! Är Isola framme nu igen? Den olyckliga flickan! Hon gör mig då aldrig annat än bekymmer (sade baron Krabbe med låtsad förtviflan).

— Jag har alltid hört sägas (sade Mr. Walsingham), att man ej kan undgå ständiga bekymmer, när man har med fruntimmer att göra.

— Ni har blifvit riktigt underrättad, sir. Men umgänget med fruntimmer kan också hafva sina stora behag, tro mig, som väl kunna uppväga bekymren. Här är t. ex. grefvinnan Maud Löwenkrona, som . . .

— Som ber er komma till saken och upphöra med komplimanger och skämt (sade grefvinnan skrattande). Mr. Walsingham är allvarsamt orolig och ej det ringaste upplagd för skämt. Han har nyss fått stränga order från sin chef, statssekreteraren för utrikesärenden lord Russell, att . . .

— Inte precist order, grefvinna! Inte order, förlåt mig! Föredrag det vigtiga ärendet korrekt, jag ber er. En vänlig anmodan har jag fått, en antydan om möjligheten af, att vända min uppmärksamhet åt det hållet. Ingenting vidare, det försäkrar jag.

— Jag andas åter! (sade Nils Krabbe). Intet casus belli föreligger således ännu, och Mr. Walsingham har ej fått befallning att lemna in ett ultimatum och begära sina pass, om Sverige ej går in derpå? Var öfvertygad, ers excellens, att den svenska regeringen skall gifva er framställning sin synnerligaste uppmärksamhet, och göra sitt yttersta för att . . .

— Här är omöjligt, att få något det minsta allvar med i öfverläggningen (sade grefvinnan Maud i det hon satte sig). Och ändå gäller det ytterst vigtiga saker. För att undvika vidare tidsutdrägt,

går jag rakt på frågans kärnpunkt. Lord Henry Russell, som ni visst känner, baron Krabbe . . .?

— Mycket väl, isynnerhet sedan han härom-dagen, som ni vet, gjorde min svägerska en vigtig tjenst. Är han kär i henne nu? Det lär vara den naturliga och vanliga följden af att göra unga damer tjenster, har jag hört sägas.

— Ja, han tros vara det (svarade Mr. Walsingham), eller åtminstone på mycket god väg att bli det. Men grefvinnan har bättre reda på den saken än jag. Fråga henne, jag ber er.

Nils Krabbe såg frågande på grefvinnan, och hon svarade endast med en liten nick.

— Och är hon kär i honom tillbaka? (fortfor han).

— Sir (sade Mr. Walsingham). Om ni tillåter mig att taga mig en stor frihet, så ber jag att få säga, att jag skulle hafva trott, att ni möjligen borde varit i tillfälle, att hafva bättre reda på den saken än någon af oss? Åtminstone bättre än jag. Men grefvinnan kan möjligen äfven derom upplysa . . .?

Nils Krabbe vände sig åter till denna, som svarade:

— Fröken Isola Borromeo är ej en ung dame, som man tager der man släpper henne, och hon bär inte sitt hjerta som ett smycke på sin klädning, så att hvar och en kan se hvad han vill deruti. Men skulle jag ändå våga att säga hvad jag tror (hon gjorde här ett litet upphåll och såg på de två herrarne).

— För all del våga, grefvinna, och gör vår pina kort! (sade engelsmannen).

— Jag instämmer vördsamt med Mr. Walsingham (sade Nils Krabbe).

— Så tycker hon ganska bra om honom. Och dessutom! En blifvande engelsk hertig behöfver man ej vara så fasligt kär i, för att taga honom, eller hur?

— Hm! (sade Nils Krabbe fundersamt). Det kan vara och det kan också inte vara. Isola är, som ni säger sjelf, en underlig flicka. Man vet aldrig hur hon gör. Inte ens min hustru kan alltid säga det på förhand, och hon känner henne ändock bättre än jag. Nå? Men om nu så vore? Är man orolig uti den hertigliga familjen?

Mr. Walsingham såg litet generad ut.

— Ni kan tala helt uppriktigt med baron Krabbe (sade grefvinnan). Han blir nog ej sårad, när man ej har för afsigt att såra honom. Inte sannt, baron Krabbe?

Nils Krabbe smålog.

— Jag hoppas det. Jag är alls inte af naturen ömtålig. Men jag förstår mycket väl, hvari Mr. Walsinghams svårighet ligger här vid lag.

— Ja, det är just det (sade denne). It's very awkward! (Det är mycket gênant). Jag tycker inte alls om det här uppdraget, det erkänner jag, och jag kan ej egentligen tycka, att det hör till mina funktioner som Stor-Britanniens minister vid det kongl. svenska hofvet, att sköta om mina unga landsmäns kärleksaffärer.

Den gamle engelsmannen såg vänligt på Nils Krabbe och denne såg lika vänligt tillbaka på honom. Men ingen sade något vidare.

Grefvinnan brast i skratt och sade muntert:

— Så får jag väl hjelpa er på väg då! Mig kan inte baron Krabbe slå ihjäl, äfven om han skulle bli ond, det är alltid en tröst.

— Jag vill mycket heldre bli ihjälslagen af honom, än att sjelf såra honom (sade Mr. Walsingham.) Det ena vore rent af ett nöje, jemfördt med det andra.

— Se så! slut med artigheterna! Jo, baron Krabbe, det är så, att engelska mammor tycka i allmänhet om, att deras söner gifta sig med engelskor, likasom svenska mammor helst se att deras svärdöttrar äro svenskor. Och engelska hertiginnor äro inga undantag från den allmänna regeln.

— Jag afundas er den der inledningen (sade Mr. Walsingham med en blick af beundran på grefvinnan). Hvarför är inte den diplomatiska banan öppen för fruntimmer?! Men det är rätt väl för oss karlar.

— Nå, och derför så, förstår ni, baron, är den här stackars lilla engelska mamman, som händelsevis är hertiginna . . ., men det har ju rakt ingenting med saken att göra . . .

— Nej, rakt ingenting (sade Mr. Walsingham). Tänk om den superba hertiginnan af Beresford hörde sig beskrifvas som en stackars liten engelsk mamma (tillade han inom sig). Fortsätt, grefvinna! — »som händelsevis är hertiginna» . . .

— Derför är Henry Russells stackars lilla mamma förfärligt rädd för, att han ska' växa fast här i Sverige uti sin hustrus ovanligt älskvärda och intagande slägt, och hon således i viss grad förlora

sin älskade son. Hennes ömma hjerta . . . Ja, hvad ska' vi säga om hennes ömma hjerta?

— Är särskildt fästadt vid denna son (tillade Mr. Walsingham).

— Jag förstår (sade Nils Krabbe). Om det hade varit någon af de andra, så?

— Ja, det hade kunnat lättare låta arrangera sig. Det finns tre stycken söner till, som . . .

— Som hon ej är fullt så fastvuxen vid? Jag förstår. De äro möjligen — äldre? Detta är hennes Benjamin?

— Jag vet inte så riktigt bestämdt . . . jaså, nej . . . jag tror nästan . . . ja, när jag drar mig till minnes, så äro de allihop yngre. Någon af dem skulle hon lättare kunna afstå ifrån, den stackars gamla gumman, än just denna hennes älsklingsson.

— Vi kunde ju fråga Isola (sade Nils Krabbe helt allvarsamt) om hon vill göra ett utbyte. Jag skall framställa ert förslag till henne, Mr. Walsingham, och låta er få hennes svar. Isola har i botten ett godt hjerta, och ert förslag skall helt säkert tilltala henne.

— Inte mitt, baron Krabbe. Grefvinnan Mauds kanske?

— Mitt! Jag sade aldrig ett enda ord om utbyte!

— Och jag menade det naturligtvis inte heller så (sade ministern). Jag ville endast säga att det var otur, att just denna son . . .

— Som är presumtiv arfvinge till hertigdömet, ja (sade Nils Krabbe torrt), och dessutom af en ren händelse — alldeles oberoende deraf — sin mammas särskilda älskling. Ja, det var en ovanligt stor

otur, det erkänner jag. Men hvad ska' vi nu göra? Förlåt mig . . . —

— Det der hade vi just ingen särdeles stor heder af, Mr. Walsingham (sade grefvinnan, då värdinnan i detsamma kom och tog baron Krabbes arm för att gå till soupern). Jag vet inte hvar det var vi först kommo af spåret, men mycket nära en katastrof blef det, fruktar jag, hvems felet nu än var.

— Blef han ond, tror ni? (sade Mr. Walsingham, i det de också gingo ut i salen).

— Inte precist ond. Han är mycket beskedlig. Han nöjde sig med att göra narr af oss för denna gång. Men dessa svenskar äro ej att leka med. De äro ett stolt slägte. Och jag tviflar på, att vi skulle kunna få dem att förstå, huru mycket en engelsk hertig anser sig vara. Baronen tror sin svägerska vara fullt god nog för en af våra hertigar, det är jag säker på, och kanske han har rätt, après tout.

— Visst har han rätt ur den allmänna menskliga synpunkt, som gör en prins och en ädel, dygdig qvinna lika goda. Men från andra synpunkter, t. ex. den sociala, skulle man dock möjligen kunna påstå, att en sannolikt blifvande engelsk hertig af Beresford har mera att bjuda på, än en svensk fröken Borromeo. Jag förutsätter naturligtvis, att de som individer, som menniskor äro lika goda. Hvad säger ni om den saken, som känner dem begge?

— Lord Henry Russell har jag ofta hört omtalas der hemma i England (svarade grefvinnan). Han ansågs som gosse vara en drömmare, mycket begifven på studier och filosofiska funderingar. Sedan han växt upp har han naturligtvis blifvit myc-

ket bortskämd, då han nästan säkert förmodas blifva hertig af Beresford.

— Den äldsta, lord Sackville, är lifdömd, skrifver man till mig.

— Ja, han kan omöjligt lefva länge. De två bröderna äro mycket goda vänner, i stället för att vara hund och katt, som tyvärr så ofta hos oss i England förhållandet är mellan äldste sonen och de yngre, lottlösa barnen.

— Det talar bra för dem begge två. Nå, och miss Borromeo? Ni är god vän med henne, tror jag?

— Ej precist god vän, ej förtrolig. Jag känner inte hennes innersta hjerta. Hon förefaller mig att vara en flicka med mycket godt hufvud och äfven ett godt hjerta, utan att dock vara öfverdrifvet känslofull eller hvad man kallar sentimental.

— Inte hvad man kallar idealist således? Hon skulle förstå sig på hvad det vill säga att vara hertiginna af Beresford?

— Fullkomligt. Men ändå inte gifta sig bara för att bli det, förstår ni?

— Jag förstår (sade den gamle diplomaten). Tydligen en riktigt sundt utvecklad, normal qvinna. Hvarken helgon eller »fin de siècle»-qvinna, som våra vänner fransmännen kalla dem. Just i min egen smak. Sannerligen! Vore jag ett par tiotal år yngre än jag är, och lord Henry inte hade kommit före mig, så skulle jag minsann haft lust att försöka sjelf. Tänk hvad en sådan qvinna skulle pryda öfre ändan af ett väl ordnadt middagsbord. Hvad får jag servera er, grefvinna? —

Nils Krabbe hade naturligtvis tydligt märkt, hvarthän Mr. Walsinghams och grefvinnan Mauds samtal hade syftat. Men han var alldeles för stolt svensk för att erkänna inför engelsmännen, att en svensk flicka ej var lika god som en engelsk man, vare sig denne kallades hertig eller ej. Inom sig förstod och erkände han dock, att det kunde gifvas förhållanden, då en sådan skilnad förefanns, och då man ej kunde hålla på principen om likställighet. Betraktade blott och bart som menniskor, kunna bondflickan och prinsen ju vara jemngoda, ja, bondflickan kanske ibland vara den bättre af de två. Men så långt ämnade han ej nu gå. Han erkände att olika grader finnas inom samhället, och att derigenom vissa äktenskap ej äro väl afpassade. Kanske man måste medgifva, att det var så här.

Om man tänkte endast på börden, så var Isola ju hvad tysken kallar »ebenbürtig» med den unge Russell. Begge familjerna voro af så godt blod som det finnes att få i Europa. Men eljest var onekligen skilnaden ganska stor. Arftagaren till familjen Russells titlar och egendomar var en af de förnämsta unga män i England. Isola var nästan en fattig flicka och icke ens af Sveriges förnämsta familjer hvad rang och ställning beträffade, fastän hon tillfälligtvis nu befann sig upphöjd genom sin svågers embetsställning.

Skilnaden mellan lord Henry Russell och Isola Borromeo var måhända ungefär densamma som mellan en ung förnäm och mycket rik svensk och, låt oss säga, en flicka af Islands urgamla familjer. Och man kunde mycket väl förstå, att den engelska fa-

miljen Russell betraktade det tillämnade giftermålet ungefär på samma sätt som familjen De la Gardie skulle betrakta ett giftermål mellan en af dess söner och en isländsk flicka af någon af de yppersta gamla isländska familjerna.

Men oaktadt Nils Krabbe inom sig måste erkänna att detta var så, kunde han dock ej förmå sig till att inför engelsmännen vidgå, att den hertigliga familjen Russell hade det ringaste skäl att se ned på hans stolta, sköna svägerska Isola. Om engelsmännen fingo henne, skulle de få tacka till på köpet, så mycket var säkert, och kanske tigga och be att få henne ganska länge förut, innan de lyckades. Han kände inom sig, att det var något ej fullt rättvist i denna hans känsla, och han skämdes litet grand derför, såsom varande en rättvis man. Men det kunde ej hjelpas. Den andra ställningen var alltför omöjlig för honom att intaga. Han kunde ej förmå sig att tacka någon familj i verlden, vore den än så rik och mäktig, för att den ville hålla till godo med hans svägerska.

— Hör du, Isola du! (sade han innan de skiljdes åt vid hemkomsten).

Hon hade redan sagt god natt och stod just i begrepp att lemna sin syster och svåger och gå in till sig, men stannade nu, vände sig halft om och såg på honom med sömniga ögon.

— Ja, Nils?

— Vet du hvad som snart förestår dig, och oss alla för resten?

— Hvad då?

— Hertiginnan af Beresford är i antågande.

— Ja, jag vet det (svarade hon muntert). Och hertigen med för resten.

— Jaså? Finns det en hertig också? Den talar ingen om.

— Nej, men han följer alltid med sin hustru hvart hon far och är alltid med om allt hvad hon vill.

— Nå, är du inte rädd?

— Hvarför skulle jag vara rädd för hertiginnan? Hon har snarare skäl att vara rädd för mig, stackars lilla gumma! Lord Henry har bedt mig vara beskedlig mot sin mamma, när hon kommer, och jag har lofvat honom det. (Hon gäspade nu dugtigt.)

— Jaså, verkligen! Det var riktigt snällt af dig. Vänta ett ögonblick till! Törs man fråga? Ämnar du ta den här unga lorden eller inte? Men för all del svara inte, om du inte tycker om att svara.

— Om jag minns rätt, så ämnade jag ta honom när jag var vaken (svarade Isola). Nu vet jag inte riktigt hur det blir. Jag bryr mig bara om att sofva. Får jag gå nu, Nils lilla?

— Usch, fy så du gäspar! Ja, gå för all del! Något klarare besked får man väl inte af dig, kan jag tro, antingen du sofver eller är vaken.

— Jo, så fort jag får veta det bestämdt sjelf, ska' jag ha den äran, att genast underrätta hur det blir. (Hon nickade än en gång muntert och försvann.)

— Isola tar saken lugnt, som vanligt (sade Nils till sin hustru). Men här blir bråk. Diplomatien är redan satt i rörelse. Man är inte alls nöjd med oss i England.

— Diplomatien! (sade Elsa förvånad).

— Ja, men det kommer från de engelska damerna. De tycka naturligtvis inte om, att vi hålla på att taga ifrån dem ett af deras aldra förnämsta »partier». Talte man inte om Isola och lord Henry i afton hos Schreckendorffs ibland dem du var tillsammans med?

— Åhjo bevars, nog hörde jag åtskilliga häntydningar och såg flera små ögonkast, alltid. Men hvad menar du med diplomatien?

— Mr. Walsingham, som helt säkert fått sina order hemifrån England, förstärkt med en qvinlig diplomat, grefvinnan Maud Löwenkrona.

Ah! Hon med! Hvad tar hon för sida? Hon är väl emot Isola, kan jag tro?

— Jag vet inte riktigt, men jag misstänker, att gubben Walsingham har bedt henne hjelpa sig Han är just ingen fruntimmerskarl, som du vet.

— Nej. Men så tokigt! Är det så vigtigt, hvem den der unga engelsmannen gifter sig med, att diplomaterna behöfva blanda sig i saken?

— Åhja bevars. Det kan vara vigtigt nog, må du tro, hvem som blir hertiginna af Beresford, och i lugna politiska tider har diplomatien ingenting vigtigare för sig. Men hvad tror du om Isola?

Trettionde Kapitlet.

Grefvinnan Maud hade ej behöft förarga sig öfver att Elsa föraktade henne ända derhän, att hon full-

komligt utan bekymmer såg sin man åter upptaga sin intima vänskap med den vackra engelskan. Ty om också ordet bekymmer är något litet för starkt, så sysselsatte dessa ständiga visiter Elsa ganska mycket. Och hon kunde ej afhålla sig från, att göra sin man frågor rörande dem. Hon ville veta, hvad han och grefvinnan hade talt om, o. s. v. Elsa hade en känsla af, att detta nu nästan var hennes rättighet, eftersom hon gifvit nådigt samtycke till fortsättande af sin mans umgänge med grefvinnan Maud, ja sjelf rent af ställt till detsamma.

Nils å sin sida skulle icke för sin personliga del haft det ringaste emot, att tillfredsställa sin hustrus nyfikenhet. Hvad han mest af allt ville undvika var nämligen, att det åter igen skulle insmyga sig en skugga af oro eller missnöje hos Elsa, och emot allting sådant var den fullkomligaste öppenhet det bästa skyddsmedlet.

Men på samma gång insåg han fullkomligt klart, att det icke kunde lända till någon nytta, om Elsa finge del af sådana slags samtal, som till exempel det ett stycke tillbaka beskrifna. Och det var äfven alldeles tydligt, att grefvinnan Maud ej skulle tycka om, att han för Elsa redogjorde för allt hvad hon med honom förtroligt afhandlat. Grefvinnan hade visserligen ej sagt: »Hvad jag nu tillåtit mig att säga er så här uppriktigt, det ber jag, att ni inte upprepar för er hustru»; men sådant föll af sig sjelf. Det var alldeles tydligt, att hon kände sig säker på hans diskretion och just derföre vågade tala på det intima sättet.

Nils Krabbe kom således ganska lätt till den slutsatsen, att här måste han uppföra sig såsom den, hvilken har två vänner, hvilka sins emellan ej äro närmare förenade med hvarandra. I sådana fall mottager man förtroende från bådadera, men anförtror ingalunda åt den ena allt hvad den andra meddelat. Sådant kan ju lätt inträffa med två manliga vänner. Och så äfven här med två qvinliga. Han var sjelf ganska intim med grefvinnan Maud, men hon var alls icke intim med Elsa. Derföre måste han hafva så att säga skiljda affärer eller konton med bådadera. Detta kunde ej hjelpas, hur tråkigt det än var att ej få som vanligt berätta allting för sin lilla älskade hustru. Men det fanns ju statshemligheter, som han icke heller fick meddela henne. Grefvinnan Mauds samtal måste betraktas som statshemligheter.

— Hvad vi talade om här om qvällen? (sade han en gång till svar på en dylik fråga af Elsa). Jo, om himmel och helvete och allt som ligger deremellan, tror jag.

— Det var förfärligt mycket!

— Ja, det var ett stort program, som man säger.

— Och hvad sa' hon om himmel och helvete?

— Jo, underligt nog föreföll hon mig inte särdeles angelägen om att komma till himlen.

— Inte angelägen om att komma till himlen! (utbröt den förvånade Elsa).

— Nej. Hon har just inga trefliga bekanta der, som hon vill träffa, säger hon, och hon anser, att det är den saken, som är bestämmande för ens längtan till himlen eller motsatsen.

— Har hon då ingen död, som hon håller mycket af?

— Nej, så tycks det. Om hon hade haft någon, som hon hållit utaf, och som hållit gränslöst mycket af henne, så skulle hon möjligen vilja komma till ett annat lif och träffa en sådan, sade hon. Eljest icke.

— Hon tänker sig icke möjligheten af att göra nya bekantskaper deruppe således?

— Nej, det tyckes nästan så. Det är ganska underligt att hon, som är så road af sällskapslif här på jorden och just af att göra nya bekantskaper, inte ska' vilja fortsätta att lefva på samma sätt i ett annat lif, utan hellre dö bort helt och hållet. Jag förstår det inte.

— Men hon tror kanske inte, att hon får lika trefligt i ett annat lif som hon har haft det här? Hon är kanske rädd att . . .

— Att komma till helvetet, menar du? Det ser jag inte ett spår utaf, hvarken hos henne eller andra, som följt med den nyare tidens funderingar i sådana frågor. Antingen en fortsatt tillvaro, med utveckling i någondera riktningen, eller också förintelse, eller möjligen en omstöpning, hvilket ju egentligen är detsamma som förintelse, då identiteten måste gå förlorad i omstöpningsprocessen. Det var det som Per Gynt var så rädd för. Han ville framför allt fortfarande vara sig sjelf, som du minns, ej stöpas om.

— Det trodde jag att grefvinnan Maud också skulle hålla på?

— Ja, kanske. Men man vet aldrig hvar man har folk i sådana frågor. När man tänker på saken,

så skulle man bara ha två ting att välja emellan, fortsatt medveten tillvaro eller förintelse. Är man inte rädd för, att upphöra att vara till, så beror allting på, om man njuter af sjelfva tillvaron såsom sådan, och det åter igen beror som sagdt mest af, huruvida man bryr sig om att återse någon. Helveteslärans försvinnande från det moderna samhällets föreställningar har onekligen haft till följd en stor förändring. Förut måste man välja emellan himmel och helvete, trefnad eller otrefnad, sällhet eller qval, men dock alltid tillvaro. Ej underligt då, om man föredrog himlen. Nu deremot är det ej så ovanligt att finna folk, som ej bry sig om att komma till himlen, då himlen ej längre är den enda räddningen från evig plåga. Nu ha de förintelsen som det andra alternativet mot himlen, och de föredra då ofta den.

Och man kan lätt förstå, att den, som är trött på att vara tillsammans med sig sjelf och ändå mera trött på att vara tillsammans med andra, helt naturligt finner förintelsen vara att föredraga framför en fortsatt tillvaro.

— Och teosoferna?

— Teosoferna tro inte på någon förintelse. Hit tillbaka om och om igen, till dess att man kan hela lärokursen ordentligt, och derefter till andra utvecklingsställen med fortsättningsskolor.

— Men, kära Nils, då skulle vår lilla Sara ju ha varit här en gång förut?

— Ja visst. Troligen en oändlig massa gånger. Hon är egentligen gränslöst gammal, vår lilla Sara.

— Och alla de der gångerna blef hon född till verlden af andra föräldrar?

— Ja, olika pappor och mammor för hvarje gång.

— Det var bra otrefligt!

— Mycket otrefligt. Teosofernas barn ä' som gamla mynt, hvilka varit länge ute i rörelsen förut. Sedan finns det en annan klass af filosofer som säga, att alla andar varit till af evighet, men ej varit förut här på jorden. Barn skulle således vara som nya mynt, hvilka första gången lemnats ut i rörelsen från det stora, af evighet varande förrådet. Men föräldrarna ha icke det ringaste med sina barns andar att göra. Deras barns andar äro icke ens slägt med dem, endast deras kroppar, förstår du.

— Det är då åtminstone trefligare, än att föda andras gamla barn till verlden.

— Det beror på tycke och smak. Slutligen är det andra som tro, att deras barns andar blifvit nymyntade vid födelsen, myntade, visserligen med Guds prägel, men att föräldrarna sjelfva äro myntmästarne, ej någon annan, vore det än Gud sjelf. Deribland är jag. Jag vill vara far till, slägt med, upphof till mina barns andar, ej blott till deras kroppar.

— Jag med! (sade Elsa kraftigt, och försjönk i tankar rörande det stora ämnet. Slutligen sade hon): Men talade du inte med grefvinnan Maud om någonting annat roligt?

— Åhjo. Hon talade rätt uppriktigt om sig sjelf, bland annat.

— Uppriktigt? Är hon någonsin riktigt uppriktig?

— Ingen kan veta, men det låter så.

— Nå, hvad sa' hon om sig sjelf?

— Det anser jag mig naturligtvis inte böra tala om.

— Inte tala om?

— Nej, det kan du väl förstå. Jag anser det vara sagdt i förtroende.

— Förtroende? (sade Elsa).

— Ja, förtroende (svarade Nils och såg med sitt öppna, lugna sätt på henne).

Elsa teg en stund. Derefter sade hon:

— Kanske du har rätt, Nils, och det var dumt af mig att fråga. Förlåt mig!

Elsa sade då ej mera, men hon fick efter den dagen åter igen sina små tvifvel rörande lämpligheten af den nuvarande anordningen inom hennes familj: en man, som var vän med två qvinnor, hvaraf den ena var hans hustru. Och ibland undrade Elsa till och med, om hon hade gjort rätt, som låtit Nils gå dit igen.

Kanske grefvinnan Maud ändå till slut lurat henne och nu var sysselsatt med att försöka småningom taga Nils ifrån henne...?

— Få se, hur länge det här bär sig, var Nils Krabbes tysta reflexion å sin sida. Ty han förstod mycket väl sin lilla hustru. Hon var ej längre lugn, det var tydligt. Men nu fick det gå så länge, till dess det brast. Att ännu en gång ställa till en scen och upphöra med besöken hos grefvinnan, det var att göra både sig och Elsa riktigt löjliga. Det skulle se rent af barnsligt ut, och grefvinnan skulle då hafva fullt skäl att beklaga sig öfver det sätt, hvarpå Elsa och han behandlade henne.

Nils Krabbe började märka (hvad mången har märkt före honom), att det är ganska svårt för en man, att sköta två qvinnor så, att begge blifva riktigt nöjda. Hur han än delar, så är ingendera fullt belåten med den del hon fått, utan kastar längtande blickar bort till hvad den andra erhållit på sin lott.

Trettioförsta Kapitlet.

— Jag mötte Nils på gatan nyss och han är nog snart hemma (sade Isola till sin syster en dag, då de väntade på hans hemkomst för att äta middag). Det har visst åter igen varit några tråkiga saker i statsrådsberedningen i dag. Han hade sin Atlasställning när jag mötte honom.

Hur stark och spänstig Nils Krabbe än var, så kunde han ej undgå att ibland känna sig nedtyngd af det stora ansvar som nu hvilade på hans skuldror. Isola hade en gång sett en ryktbar staty som föreställer Atlas bärande jordklotet på sina axlar. Jätten bär dervid hufvudet framåtlutadt, föranledd dertill af kulans tyngd på nacken. När Nils Krabbe gick och tänkte på någonting, som gjorde honom bekymmer, höll han numera ofta hufvudet något framåtlutadt mot bröstet, och detta kallade Isola hans Atlasställning.

Han hemkom strax derpå. Elsa var klok nog, att ej fråga honom om orsaken till hans allvarsamma utseende, förr än han hade ätit sin middag.

Hon hade lagt märke till, att en mängd saker, som förefalla svåra före middagen, blifva betydligt lättare sedan man ätit sig mätt.

— Var det någonting tråkigt i beredningen i dag? (frågade hon medan de drucko kaffe).

— Inte just roligt, men ingen enda beredning kan försiggå, utan att svåra frågor dyka upp. Det finnes ju knappt ett enda föremål för menskligt intresse, som inte der någon gång förekommer. Det värsta är, att man så sällan känner sig riktigt vuxen att förstå frågorna, och ändå måste man afgöra dem. Jag är så gränslöst okunnig.

— Åh, Nils, så du talar! Okunnig! Du!

— Men i dag var det åtskilligt, som var bekymmersamt. Fordran på spanmålstullar uttalas allt häftigare för hvarje dag, och mången börjar nu erkänna, att tullar äro berättigade, som förut inte ville höra talas om dem. Att det är synd om landtbrukarne, det kan inte nekas. Spanmålspriserna ä' förfärligt låga. Hela verlden öfversvämmar oss med utländsk spanmål till nästan hvad pris som helst.

— Nå, så lägg en dugtig tull på den då (sade Isola på sitt lätta sätt), så blir det bra med den saken.

— Inte på några vilkor. Det strider emot den aldra enklaste och tydligaste grundsats i hela statsekonomien.

— Jag är rädd, att du börjar på bli doktrinär, min kära Nils (sade Isola). Kom ihåg, hur du talade om statsrådet Rhevillius här om dagen, när han var så envist emot arbetareförsäkringen, eller hvad det heter.

Nils skrattade.

— Ja, jag erkänner, att hvar och en är doktrinär på sitt håll. Men jag försöker att inte vara det, då det inte är fråga om rätt eller orätt. Då bör man vara doktrinär, eller, rättare sagdt, då får man inte ge vika. Det är inte fråga om moralisk rätt eller orätt i försäkringsfrågan. Men att fördyra brödkakan för honom, som knappt har råd att köpa den till sitt nuvarande pris, det anser jag vara orätt.

— Är det rent af meningen att nu pålägga spanmålstullar? (sade Elsa).

— Nej, inte ännu. Men det kan snart bli. Sorlet blir allt häftigare för hvar dag i landet. Snart kan vi få höra det i riksdagen. Men i dag talades det bara enskildt derom i beredningen, och några af kamraterna föreföllo mig nästan att likna soldaterna i en fästning, som ä' beredd att kapitulera.

— Du kapitulerar aldrig?

— Nej, blir det brödtullar, så går jag genast min väg.

— Och slut i detsamma med allt hvad roligt heter! (sade Isola med en suck). Jag börjar förstå hvad du säger ibland, Nils, om att allting hänger i hop här i verlden, stort och smått. Om det här lilla kaffebrödet blir litet dyrare, så betyder det, att jag inte får några nya balklädningar och nöjen.

— Ja, och att arbetaren får gå till sitt arbete halfmätt, hvilket visserligen är mindre vigtigt, men ändå kan tagas med i beräkningen, om man så vill.

— Hvar och en sköter sitt (sade Isola). Jag tänker på mina balklädningar, jag. Hvad var det mera som var förargligt i dag?

— En mängd saker. Inte precist förargliga, men bekymmersamma och svårlösta. Bland annat frågan om beväringsynglingars utflyttande till andra länder förr än de exercerat. De måste alltid begära Kongl. Majt:s tillstånd. Oupphörligt begäres sådant tillstånd, nästan i hvar enda konselj, och nekas aldrig. Man anser sig här inte kunna neka, fastän det göres i vissa andra länder. En svensk man bör vara fri att resa ur landet när han det vill, anser man, och det med rätta.

— Men inte förr än han har fullgjort sin värnpligt, väl?

— Lilla Isola, du missförstår uttrycket »fullgöra sin värnpligt». Dermed menas inte bara att exercera, utan också, att efteråt vara i beredskap hela sin beväringstid att försvara Sverige. Om en yngling exercerar och sedan emigrerar, hvad nytta har Sverige af det? Endast kostnad, ja kanske skada också, om han emigrerar till ett land, som gör krig mot oss. Nej, för att förbudet skulle vara till verklig nytta, borde ingen få resa förr än hela hans tjenstetid i beväringen är förbi, således inte förr än han har fyllt 40 år. Men det är omöjligt att hålla dem qvar så länge, ja, inte ens under de första 8 åren, då de tillhöra första uppbådet. Derföre bifallas alltid ansökningarna. Men nu ska' ni få höra.

I dag anmälde krigsministern, att han i konseljen i morgon skulle föredraga 93 ansökningar om att få utflytta, och ämnade hemställa, att Kongl. Maj:t som vanligt måtte bifalla dem. Men då sa' statsrådet Robbs till allas förvåning, att han tänkte opponera sig deremot och, ifall Kongl. Maj:t biföll

ansökningarna, reservera sig till statsrådsprotokollet. Nu vet ni, att sådana der reservationer anses vara mycket otrefliga?

— Ja, det vet vi. »Mauvais coucheurs» och så vidare.

— Ja, precist. Robbs anmodades att förklara sig. Han berättade då, att han hade sig bekant, att man redan hittat på ett det nedrigaste sätt att kringgå beväringslagen. Under en resa i Dalarne hade han hört talas derom. Det är allmänt kändt der uppe. Först och främst är det bara ett fåtal beväringsskyldiga, som ens göra sig besvär att begära konungens tillstånd att utflytta. De aldra flesta begagna ett annat knep. De uttaga prestbetyg till utflyttning ett år förut (före bevärings-året), i hvilket fall Kongl. Maj:ts tillstånd inte behöfves. Sedermera afresa de eller afresa icke. I hvilket fall som helst äro de affördа ur böckerna såsom utflyttade till främmande land. Uppropet till beväringsmönstringen sker efter böckerna. Således händer det ofta, att ynglingar, som antingen ha rest och återkommit eller aldrig ens lemnat Sverige, bli helt och hållet fria från exercis. De gå och se på, hur de andra exercera, om det roar dem.

— Men så förfärligt orättvist! Kan det inte förhindras?

— Det ser inte så ut. Omöjligt att skrifva en lag, som inte sluga menniskor kan kringgå, tyckes det.

— Men myndigheterna, presterna och kronobetjeningen, eller hvad de heta?

— Ja, de veta mycket väl hur det är, men om man talar vid dem, säger Robbs, så får man till

svar, att det gör mera skada att bråka än att blunda. Försöker man att tvinga en sådan der att exercera, som fått utflyttningsbetyg, så reser han strax eller kommer aldrig igen, ifall han redan förut rest. Man anser således, att det är bättre för fosterlandet, att man behåller qvar (eller återfår) en hop unga män, fastän de äro oexercerade, än att bidraga till deras expatriation för alltid, genom att söka tvinga dem till exercis.

— Sådana uslingar! (utbröt Elsa). Inte värda att vara svenskar!

— De anse beväringsexercisen öfverflödig, antar jag. I vissa andra länder stympa de sig afsigtligt, för att slippa krigstjenst. Minns ni inte den der ynglingen i Per Gynt, som högg af sig tummen?

— Jo, och presten, som i liktalet försvarade honom, för att han hade så mycket att göra med att försörja hustru och barn, att han inte hade något öfver åt fosterlandet. Nå, men statsrådet Robbs? Hvad föreslog han?

— Han hade ingenting att föreslå. Det lemnar han åt sin vän Rhenkrona att hitta på, om han kan. Robbs reserverar sig bara som en protest emot det nuvarande tillståndet, ingenting vidare. Men jag har gått och funderat ända sedan dess, hur man ska' göra.

— Gör som statsrådet Robbs, du Nils. Lemna det åt krigsministern. Det är hans affär.

— Jag kan inte göra som Robbs (sade Nils småleende). Ingenting i hela Sverige är nu endast någon annans affär. Jag känner som om jag måste bära min del af bördan också.

— Ja, men inte som Atlas, ensam?

— Nej, inte som Atlas, ensam, det är sannt. Men bördan tynger ändå, fastän fördelad på många. Den är så ofantlig. Och statsministern har liksom ansvar för det hela, långt mera än de andra statsråden.

— Hvad hade ni vidare för er i beredningen i dag?

— En mängd löpande ärenden, som vanligt, mer eller mindre intressanta. Men sedan öfverlades det, utom protokollet, angående en af mina särskilda käpphästar. Jag håller på att så småningom bearbeta både alla mina kamrater och kungen för mitt jätteförslag, min stora fosterlandsräddande idé, ni vet?

— Javisst! Bränvinsbränningens totala afskaffande. Den frågan är nog en tung börda, bara den.

— Nej, den är inte alls tung, den är så rolig, så rolig. Tänk er, om jag kunde göra någonting för att befria vårt stackars gamla land från den förbannelsen! Då hade jag dock uträttat någonting att glädjas öfver på gamla dagar. Och oändliga slägten skulle välsigna mitt namn och säga: »Nils Krabbe! Det var han som gjorde slut på bränvinet i Sverige». Tänk er ett sådant eftermäle! Mera ärorikt till och med än Gustaf Vasas. Ty hvad var danskens tyranni emot bränvinspannans!

I dag berättade jag för dem om en ung entusiastisk grefve Claes Ridderkrona, som ville sina underhafvande så väl, och som gjorde allt i verlden för dem på sina stora gods. Han byggde skolor för att undervisa dem, sjukhus för att sköta dem när de voro sjuka, de trefligaste fattighus eller ålder-

domshem, ja till och med privata korrektionshus för den som inte ville låta sig rätta. Genom allt detta och mycket annat fick han till slut ondt om pengar, och då var den naiva och oerfarna gossen så oklok, att han anlade bränneriер, som gåfvo honom mycket stora inkomster, för att bestrida kostnaderna för sina många präktiga inrättningar. I början gick det förträffligt. Men så småningom började pengarne räcka till sämre än förut. Han kunde först inte begripa hvaraf detta kom sig, till dess någon resande Solon upplyste denne nye Croesus om orsaken. Hans hospitaler, hans fattighus, hans privata reformatorier kostade nu mera än dubbelt så mycket som förut och togo med sig alla hans inkomster både af bränneriер och annat.

Den der historien är sann, men äfven om den bara vore en af Æsops fabler, så borde den kunna öfvertyga oss om, att vi bära oss vanvettigt åt.

Vi taga in 14,400,000 kr. genom bränvinsbränningsafgifter och räkna det som en stor och god hjelp till våra statsutgifter. Men vi, liksom den der stackars barnsliga Claes Ridderkrona, märka inte ens, att dessa 14,400,000 kr. och oändligt mycket mera dertill åtgå för att underhålla fängelser, sjukhus, korrektionsanstalter och dårhus, hvilka allihop hufvudsakligen befolkas genom bränvinets förderfliga inverkningar. Men ännu så länge har jag bara talat om ren penningförlust för dessa inrättningars underhåll. Dertill kommer en till sitt belopp kolossal förlust genom minskad arbetskraft och sjuklighet, samt dessutom, aldra vigtigast, det kroppsliga och andliga förderf, som detta inkomst-

gifvande bränvin åstadkommit hos vårt lands drinkare. Hur mycket kostar det oss?

— Gjorde du något intryck på de andra statsråden?

— Ja, bevars. Ganska mycket. Alla erkänna ju, att det der är fullkomligt sannt. Bränvinsbränningen borde teoretiskt sedt totalt förbjudas. Men då frågan blir, hvarifrån man skall få de 14,400,000 kronorna för budgeten, så ruskar man bekymrad på hufvudet. Och en mängd stads- och landtkommuner m. fl., som lefva på 6 millioner utskänkningsafgifter, bli också utan inkomster, heter det. Hur ska' man ersätta dem? »Andra skatter», svarar jag och är färdig med mina förslag. Men då säger man, att det är otänkbart, att lägga nya skatter till de dryga som redan finnas. »Nå än 20 millioner minskad bränvinsskatt då?», frågar jag. »Ja, den är man redan van vid», svarar finansministern Möllerhjelm. — »Den försonar man sig så lätt med, derför att man får någonting godt i utbyte», tillägger . . .

— Statsrådet Robbs, naturligtvis (inföll Isola). Hvad säga de andra ministrarna?

— De lyssna mycket artigt till mig, men påminna sedan om de ofantliga svårigheter, som helt säkert skola möta, både från riksdagens och kommunernas sida, om regeringen försöker en så stor reform, och huru det skulle se ut, ifall försöket misslyckades derigenom, att utländsk spirituosa infördes i stället. Lika mycket superi hos oss, men vinsten till utländingen, säger man. »Då är det bättre att supa ihjäl sig på sin egen vara», säger Robbsen, »isynnerhet som den smakar bättre.»

— Hvad svarar du då?

— Absolut förbud mot införsel af utländsk vara, säger jag. Slut på supandet, kosta hvad det vill. Betrakta allt bränvin, in- och utländskt, som gift, hvilket det är. Inte låta det säljas annat än på apoteket, och blott efter läkarens recept. Så var det fordom. För öfrigt bestrider jag, att det är bättre att supa upp eget fabrikat än främmande vara. Man kunde med lika mycken sanning säga, att föräldrar kunde så gerna sjelfva bestå sina barn starka drycker, eftersom barnen i alla fall skaffa sig dem utomhus. »Faderlig regering; för mycket inblandning i den personliga friheten», mumlar doktrinären Rhevillius. — »En regering eller, rättare sagdt, regering och riksdag tillsammans, böra vara i viss mån faderliga, när en stor del af landets befolkning utgöres af fullvuxna barn», svarar jag. »Vi äro faderliga nog, att förbjuda försäljning af Roséns bröstdroppar utom på läkarens recept, för att det i dem finnes en mycket obetydlig tillsats af opium. Då kunna vi med mera skäl vara faderliga nog att förbjuda bränvinet, som innehåller en ej obetydlig tillsats af alkohol, ett lika farligt gift som opium.» — »Således rent införselförbud mot utländsk sprit?» säger Robbs. »Hur går det då med frihandeln, som ers exc. håller så strängt på?» — »Jag håller alls inte strängt på frihandeln, när den är farlig», svarar jag. »Jag är inte doktrinär. Låt vår vän Möllerhjelm föreslå fri införsel af och handel med opium eller kolerabaciller, så får du se, hvad jag säger. Spritdrycker verka fullt lika skadligt som opium» — »Nå än ölet då?» frågar någon

annan. »Det lär förstöra lika många menniskor som bränvinet.» — »Jag bestrider det till en början», svarar jag. »Mina studier hafva icke fört mig till ett sådant resultat. Men den dag, då jag är öfvertygad om, att ölet är lika farligt som bränvinet, skall jag vara med om att förbjuda det också, både tillverkning och import. Låt oss börja med det, som alla erkänna vara skadligt, nämligen bränvinet.»

»Det blir inte roligt till slut här i Sverige, om excellensen får hållas», hörde jag Robbsen mumla. »Hvarken bränvin eller öl eller någonting annat, som är godt.»

Trettioandra Kapitlet.

Emellertid fortfor Nils Krabbe att besöka grefvinnan Maud som förut. I regeln var det två gånger i veckan, stundom oftare, som han hos henne tillbragte ett par timmar om eftermiddagen eller qvällen.

Och denna sammanvaro blef allt mera angenäm, allt mera svår att undvara. När en rikt utrustad, ovanligt vacker och utomordentligt behaglig qvinna gör allt hvad hon kan för att intressera och roa den man hon älskar, så är det icke underligt, om han finner sig ganska väl i hennes sällskap.

Grefvinnan Maud kände sig nu ganska säker, inte att kunna vinna Nils Krabbes kärlek, men att hafva ett fritt fält för sina försök att vinna

den. Hon visste ingenting om Elsas återvaknande oro, och om hon än ansåg någonting sådant möjligt och kanske till och med sannolikt, så kände hon sig dock ganska lugn gent emot några vidare försök från Elsas sida, att åter igen afbryta det umgänge, som hon sjelf anordnat.

Nej, från Elsa behöfde hon ej frukta något mera. Och från Nils Krabbe sjelf icke heller förr än — förr än han fick sina ögon riktigt öppna för hvad som förestod honom. Och när skulle han väl få sina ögon riktigt öppna, denne oskyldige, naive man, som icke tycktes hafva mera aning än ett oerfaret barn om, huru det nödvändigtvis måste gå förr eller senare? Jo, det skulle ske, när hon ej längre kunde beherska sig, när hon, sjelf brinnande af kärlek, icke längre kunde vänta med att pröfva, om icke han äfven älskade henne, fastän han kanske icke sjelf var medveten derom.

Ty detta var hennes plan, om hon egentligen kunde sägas hafva någon bestämd plan. Hon ville småningom lära honom att älska sig, utan att han sjelf märkte, hvad han höll på att lära sig. Hon ville göra honom lifvet så förtjusande angenämt och intressant hos henne, att hon blef för honom alldeles oumbärlig, omistlig, och det innan han vaknade till medvetande om, i hvilken fara han sväfvade. När han då uppvaknade, skulle det vara för sent för honom att slita sig lös. Om dessa band då voro af hvad man vanligen kallar kärlek, eller tvinnade af många olika känslotrådar, det brydde hon sig ej så mycket om. Blef han blott först oupplösligt förenad med henne, så skulle hon nog veta att väcka

hans kärlek, den slags kärlek som hon kallade kärlek; derom tviflade hon icke. Så stor makt hade hon sett sig ega öfver männens hjertan, att hon ej behöfde frukta att blifva stött tillbaka, då hon bjöd sig åt honom.

Men hon förstod, att hon måste vänta till det rätta ögonblicket, eljest kunde han ännu gå ifrån henne. Han måste sitta riktigt fast på kroken, denna stora, präktiga hafsfisk, innan hon kunde våga försöka att draga honom i land. Om hon sjelf ej kunde beherska sig; om hon sjelf ej kunde tygla sin längtan att blifva älskad, att blifva viss och trygg; om hon drog upp sin fångst ett enda ögonblick för tidigt, medan han ännu hade nog krafter qvar att kunna slita sig lös, då kunde det hända, att han ännu i sista stunden lyckades att lösgöra sig, bryta alla de band som redan förenade dem, och ginge förlorad för henne.

Ty dessa starka män med dygd och grundsatser, med åsigter om gammaldags trohet och sanning, de äro ej att leka med, det visste hon, det kände hon hos denne Nils Krabbe. Han kunde blifva våldsam och slita sönder alla band, likt en Simson, om hon ej förut lyckats klippa hans hår, om hon ej förlamat hans egen kraft, bundit honom med oslitliga bojor, innan hon vågade säga till honom att hon älskade honom.

Allt berodde nu på, det förstod hon, huruvida hon sjelf kunde hafva tålamod att vänta, till dess hon var riktigt säker. Och hon kände sig sjelf nog väl för att veta, att häri låg hennes största fara. Ty hon var en häftig och bortskämd qvinna, som

var van att hastigt få hvad hon ville hafva, och som blef otålig när det dröjde för länge.

Men här måste hon vänta, ty eljest skulle hon förlora allt.

De hade nu helt naturligt blifvit mer och mer intima, talade om nästan hvad som helst, och hade med hvarandra fått det sätt, som endast en mycket förtrolig vänskap skänker.

Men två steg fattades ännu. Han kallade henne allt fortfarande vid hennes titel, och han vidrörde henne aldrig. Han fattade icke ens hennes hand, utom då han kom och gick, men aldrig som ett tecken till särskild innerlighet eller ömmare vänskap.

Men en qväll (det var kort innan han skulle gå hem) kom han händelsevis att säga hennes namn Maud utan den åtföljande titeln. Han hade redan länge brukat tänka på henne så, som man för sig sjelf tänker på en qvinna, och dervid kallat henne Maud i sina tankar. Och då gick det lätt nog, att säga miste när han talade vid henne.

Alltså, en dag kallade han henne en gång Maud. Sjelf tänkte han först ej derpå, ty han var sysselsatt med att utveckla en svår tankegång. Men vid det uttryck som han strax såg i hennes ansigte kom han ihåg sig, undrade hvad det var, och hörde då liksom ännu ljudet i sina öron af det ord han sagt. Ytterst förlägen gjorde han sin ursäkt och yttrade ödmjukt:

— Ack, förlåt mig! Jag vet inte hur jag kunde bära mig så åt. Var inte ledsen! Det skall inte hända någon mera gång, det lofvar jag grefvinnan.

Hon satt och såg småleende på honom.

— Jag är inte alls ledsen. Jag vore tvärtom glad, om ni alltid ville säga Maud (svarade hon). Det lät ovanligt trefligt så som ni uttalade det. Jag visste inte förut, att mitt namn var så vackert (tillade hon slutligen).

Detta var onekligen att, såsom sjömännen säga »segla mycket nära vinden». Men Nils Krabbe var för naiv och för litet egenkär att taga det så. Han förstod hennes ord på helt annat sätt och var egentligen upptagen deraf, att hon ej blifvit sårad af hans lapsus.

— Jag trodde inte en gång, att jag kunde uttala det riktigt. Maud! Maud? Det är ett ovanligt namn, inte sannt?

— Inte så särdeles. I min slägt har det alltid funnits någon Maud. Som baron vet är det egentligen bara en förkortning af Magdalen. Jag är döpt till Magdalen.

— Ni har alltid kallats Maud?

— Ja. Man fann troligen mycket snart att jag ej var någon Magdalena.

— Hvad menar grefvinnan egentligen med det?

— Endast att namnet Magdalena ju är oskiljaktigt förenadt med botfärdighet (svarade hon med ett litet kort skratt), och att jag af alla qvinnor väl är den aldra obotfärdigaste.

— Hur kan ni veta det så säkert?

— Derför att jag aldrig i hela mitt lif har ångrat någonting.

— Ni har förmodligen inte haft så särdeles mycket att ångra?

— Nej, inte efter hvad jag sjelf tyckt. Jag har alltid ansett mig hafva rätt. Som barn fick jag rysligt med stryk för att jag aldrig ville erkänna, att jag gjort orätt. Men det hjelpte inte.

— Ni rättade er kanske ändå, utan att erkänna det?

— Jag vet inte det. Jag blef för stor att få risbadstu, det var alltihop.

— Men jag menar, erkände ni för er sjelf, att ni hade gjort orätt, fastän ni var för stolt att erkänna det för andra?

— Jag har aldrig gjort orätt.

— Aldrig gjort orätt! Aldrig gjort orätt i hela ert lif!!

— Baron tycker det låter förfärligt, naturligtvis. Men jag kan inte hjelpa det. Jag var det enda barnet, blef i början rysligt bortskämd, så att min vilja blef otroligt stark, och när man ville börja att böja den, var det redan för sent. Händelsen gjorde sedan, att jag bland mina jemnåriga aldrig fann någon, som jag inte kunde beherska. De måste ångra sig, när vi tvistat, men jag aldrig. Sådan var jag när jag gifte mig. Min man — var inte af det slag, att han kunde förändra mig. Sådan jag var, förblef jag, och sådan är jag ännu i dag.

Då Nils Krabbe ingenting svarade, tillade hon:

— Ni tycker att det är en obehaglig bild?

— Jag kan knappt tänka mig att den är riktigt tecknad. Har ni aldrig erkänt, inte ens för er sjelf, att ni begått ett fel, ett misstag?

— Nej, aldrig. Ni tycker troligen att jag är ett slags monstrum, men det är sannt.

— Men har då er känsla och ert hjerta aldrig blifvit er öfvermäktiga?

Hon såg på honom med ett underligt uttryck i sina svarta ögon.

— Jag har ju sagt baron, att jag inte har något hjerta, och att känslan hittills varit mig en fullkomligt främmande erfarenhet.

— Jag menade inte den sortens känsla (sade han, något förlägen, att de åter inkommit på det farliga området).

Efter att några ögonblick fortfarande hafva suttit och sett på honom, vände hon sina ögon åter mot elden. De tego nu en liten stund, en af de der stunderna, då tystnaden är långt farligare än ord, ty luften var laddad med känsla. Grefvinnan höll på att föras bort af en af de häftiga passionsströmmar, som ibland öfverraskade henne. Slutligen sade hon, denna gång utan att se på honom och med en röst, som han knappt kände igen:

— Ni svarade mig inte nyss.

— Svarade jag inte? Förlåt mig! På hvad då?

— På min fråga, om ni ville kalla mig Maud.

Efter några ögonblicks förlägen tystnad svarade Nils Krabbe undvikande:

— Men skulle det . . . skulle det hvad man kallar »gå an»? Vi äro ju inte alls slägt, dess värre.

— När vi äro ensamma, menade jag (sade hon på samma lågmälda, blyga sätt). Ack, gör det! Ni skulle göra mig så lycklig.

Var detta samma qvinna, som nyss sagt sig aldrig i sitt lif hafva erkänt, att hon gjort orätt, och aldrig hyst en varmare känsla? Hvart hade

den qvinnan tagit vägen? Hon hade varit förtjusande på sätt och vis, äfven hon. Men hvad var väl det mot denna, som nu satt der och nästan ödmjukt afvaktade svaret på sin bön? Sjelfva hennes begäran var ju ej så mycket. Men hennes sätt!

Nils Krabbe var visserligen mycket naiv, men i detta ögonblick började till och med han tydligt känna, att de höllo på att glida utför ett sluttande plan, och att åtminstone den ena af dem ej ämnade försöka att hejda sig. Huru var det med den andre? På honom berodde i detta ögonblick huru utgången skulle bli. Och han! Gud hjelpe honom! Det gick en het ström genom hans bröst och han såg i detta ögonblick blott en förtjusande qvinna, som mera genom sitt sätt än sina ord nyss hade sagt honom, att hon älskade honom och endast längtade att få tillhöra honom.

Efter en lång stund hade han med den yttersta kraftansträngning lyckats beherska sig något. Men han kände dock knappast igen sin egen röst, då han till slut frågade:

— Säg mig! Är det då verkligen sannt, att vänskap mellan en man och en qvinna är omöjlig?

— Vill ni kalla mig Maud? (upprepade hon endast, som om hon icke ens hade hört hans fråga).

— Kalla er Maud? Kalla er Maud? Ja, visst vill jag det, om ni bara inte tar det som ett tecken till att jag . . . att jag ämnar bära mig åt som en . . .

— Nå, så säg det då! (upprepade hon häftigt, som om hon litade på, att endast derigenom segern skulle bli hennes). Säg det då! och fort! fort!

— Maud! Käraste Maud! (sade han, ty han kunde omöjligt motstå längre. Det var det engelska ordet »dearest» han använde: dearest Maud!)

— Nå, ändtligen! (sade hon med en suck af njutning och tillfredsställd längtan).

Det stod ett litet lågt bord emellan de två länstolar, i hvilka de sutto på ömse sidor om elden. Hon sträckte nu ut sin hand till honom förbi detta bord, och han tog den. Så sutto de först, men ingen sade något mera.

Om det var hon, som sedan sakta drog honom till sig, eller om det var han, som gaf vika för ögonblickets oemotståndliga känsla, det är ej godt att säga. Men snart hade han lemnat sin plats och stod lutad öfver henne, i det han höll begge hennes händer uti sina och såg ned på henne der hon satt.

— Hvad det har tagit er lång tid att förstå! (sade hon, i det hon såg upp mot honom leende). Ni stygge, kallsinnige man! Hur tydligt måste jag då tala, innan ni förstod!?

— Svara mig på min fråga! Är vänskap omöjlig emellan en man och en qvinna?

— Då de blifva tusen år gamla uttorkade mumier, så är det kanske inte omöjligt (sade hon lidelsefullt). Tala inte om vänskap förr än då. Vänskap! Fy då! Det är det odrägligaste ord i hela språket! Jag vill aldrig höra det mera. Nej, kärlek! Kärlek! Det är det enda som finns på jorden. Hvad jag är lycklig! Hvad jag är gränslöst lycklig!

Undrande och otålig öfver att han ingenting sade, försökte hon att lösgöra sina händer ur hans, kanske

för att slå sina armar om honom och draga honom ned till sig. Men han höll hennes händer hårdt fångna. Han stod böjd öfver henne och såg på henne, oaflåtligt, med ett sorgset uttryck i sina ögon, som hon ej kunde förstå, och som allt mera plågade henne. Ty hon började nu plötsligt frukta, att hon dock ändå till slut gått allt för hastigt till väga, och att hon kanske borde ha dröjt längre, till dess han varit ändå mera oupplösligt fäst vid henne.

Nu kunde han ännu hafva kraft att slita sig lös, måhända. Och då? Hur skulle det då bli med henne, som så öppet talat om sin kärlek, medan han egentligen icke ännu tydligt sagt sig älska henne? Detta ord »dearest» kan ju sägas med så många betydelser. Men hon hoppades ännu, ty hans ögon hade några ögonblick brunnit i kärleksflammor, tyckte hon.

Då han ändå ej talade, blef hon allt mera orolig.

— Nå, men så säg då någonting! Se inte på mig så der! Har jag misstagit mig? Älskar ni mig inte? Svara? Svara då!

— Älskar er? Älskar er? Jo, visst älskar jag er. Hur är det väl möjligt annat. Men . . .

— Inga men! Jag har redan väntat länge nog (utbröt hon och gjorde ännu ett försök att frigöra sina händer, hvilket dock åter igen misslyckades. Han var så oerhördt stark).

— Ni måste höra mig (sade han). Jo, ni måste, ty annars äro vi hopplöst förlorade begge två.

— Förlorade! (ropade hon häftigt). Hvad talar ni om förlorade? När man älskar hvarandra, så är

ju just det att förlora allt den högsta vinst, och den största dårskap är den högsta lycka. Ah! Nils! Låt mig tala! Jag älskar dig, och har älskat dig, det vet jag nu, ända från det första ögonblick jag såg dig. Just för att du aldrig gjorde det ringaste för att vinna mig, för att du var så olik alla de der andra, som sagt sig älska mig, just derför blef du mig ifrån första stunden så obeskrifligt kär. Nej, hör på! Ja, håll gerna mina händer fångna, men du måste ändå höra mina ord och på mina ögon skall du se, hur jag älskar dig. Nå? Törs du nu inte en gång se på mig? Är jag då så farlig? Nils! Nej, gå inte! dröj qvar!

— Ja, om någonsin en qvinna var farlig, så är det ni, grefvinna Maud Löwenkrona (sade Nils Krabbe, i det han släppte hennes händer och gick och satte sig på sin förra plats).

— Tala nu (sade han. Han satt och såg in i elden, men sedan han förgäfves väntat några ögonblick, att hon skulle säga någonting, vände han hufvudet och såg på henne).

Hon satt alldeles stilla och såg ned. Hennes händer lågo hvar och en för sig liksom viljelösa i hennes knä. Hon började förstå hur det var. Det kändes nästan förkrossande, och hon höll nu på att hemta sig så godt hon kunde. Men det var otroligt svårt, och hon led oerhördt i sin kärlek, i sin stolthet som qvinna, i alla sina känslor.

Hvarföre hade hon haft så brådtom? Hvarföre hade hon ej kunnat beherska sig och vänta, till dess han var hjelplöst fången i hennes band? Så tokigt! Så dumt! Så förfärligt galet, rysligt dumt! Att

gifva vika för sin längtan, för sin vilda törst efter kärlek på detta vis, hon, den erfarna verldsdamen, som just yfdes öfver sitt lugn, sin frihet från känslans tyranniska makt. Nu var han ju väckt till medvetande om sin fara, innan han ännu låg fullständigt bunden i hennes kärleks våld. Hvarföre? Ack hvarföre hade hon brådhastat så? Men nu var det för sent. Det var redan gjordt, och ingenting går någonsin tillbaka i verldens gång.

Men ändå? Kanske dock att allt ej ännu var helt och hållet förloradt? Nog hade han ändå sagt några ord, som kunde gifva henne hopp? Han hade ju erkänt, att han älskade henne, och tillagt någonting om, att det ej var möjligt annat. Men det finns ju så många olika slag af kärlek! Hvad menade han, denna man, när han sade att han älskade?

Han satt nu och såg på henne, och till slut, då hon ingenting sade, upprepade han helt sakta:

— Önskar ni inte tala? Vill ni inte säga någonting mera?

Hon ruskade halft otåligt på hufvudet och satt sedan som förut. Men slutligen ville hon se huru han såg ut, och hon vände derföre sitt ansigte något litet mot honom.

Han å sin sida kände helt naturligt den frukten för att ha sårat henne, för att ha förödmjukat henne, som en ridderlig man hyser, då en qvinna tagit första steget vid en kärleksförklaring och han dervid ej utan alla vilkor genast kastat sig i hennes armar. Derföre såg han, tyckte hon, ej så förfärligt sträng ut, der han nu satt och nästan oroligt betraktade henne.

De sutto således några ögonblick och sågo på hvarandra tvärs öfver det lilla bordet, som stod emellan dem.

Småningom skingrades molnen från hennes ansigte, och till slut bröt rent af ett litet halft melankoliskt småleende fram.

— Ni får inte öfverge mig för det här, lofva mig det! (sade hon slutligen).

— Jag måste tyvärr gå hem nu. Det är mycket sent.

— Ja, ja. Men jag menar, ni måste komma igen! Jag skall vara förståndig, det lofvar jag på min sida (tillade hon, då hon såg att han tycktes tveka rörande sitt svar).

— Visste jag bara, hvad jag skulle säga åt Elsa, så vore det bra mycket klokare, att jag aldrig ginge hit mera (sade han liksom förr en gång).

— Ja, det är just det! (svarade hon nu som då). Ni kan omöjligt hitta på något att säga, som ej låter henne förstå (här teg hon ett ögonblick, slog ned ögonen och tillade sedan) hur illa jag har burit mig åt (och efter ett ögonblick utbröt hon): Allons! C'est ça! Nous regarderons tout ceci comme non avenu! Et nous serons sages, oh! mais très sages! C'est à dire moi. Car vous, méchant homme, vous êtes déjà la sagesse même!

— Jag tror inte, att ni ändå riktigt förstår, grefvinna (sade Nils Krabbe, som hade en känsla af, att han ej var riktigt ridderlig mot henne). Jag är tvungen, att hafva konsiderationer och hänsyn, medan ni deremot är fri som vinden. Det är hela

skilnaden emellan oss. Jag är er lika varmt tillgifven som ni är mig, tro mig.

Han hade rest sig upp för att gå. Hon steg nu också upp och gick fram till honom, mycket nära. Ehuru hon alls ej var ett litet fruntimmer, räckte hon ej längre upp med sitt hufvud än till hans bröst. Hon såg upp i hans ansigte och sade:

— Ni är mycket ridderlig och gör allt hvad ni kan, för att jag ej skall känna mig förödmjukad af hvad jag gjort i qväll. Tack! Och var viss på, att jag skall visa mera sjelfbeherskning framdeles. Nu skall det för resten bli lättare för mig, sedan jag har fått en gång tala ut och säga er, hur obeskrifligt kär ni är mig, och huru jag älskar er mera än allting annat på jorden — ja, ja! jag vet (sade hon skälmaktigt skrattande, då han med en åtbörd visade huru tokigt han tyckte detta var) och nästa gång ska' jag vara *så* förståndig. Men för i qväll har jag ingenting lofvat och jag måste tala ut, en enda gång, annars dör jag. Se så, gå nu, om ni vill; men först, kyss mig! en gång! en enda kyss! som jag kan ha att minnas hela mitt lif. Jag har aldrig blifvit kysst af någon som jag älskat, betänk det. Så fattig är jag, stackare, som folk tro vara så rik på allt hvad lifvet har att ge. Vill ni?

Hon höjde sitt ansigte mot hans och såg på honom med ögon strålande af längtansfull kärlek.

Han stod alldeles stilla, outsägligt plågad. Hvad skulle han göra?

— En enda! (upprepade hon med samma bedjande röst). En enda kyss! Er hustru skall aldrig sakna den. Tänk huru rik hon är mot mig!

De orden gåfvo honom just det svar han hade stått och sökt efter. Den verkan hade hon aldrig kunnat gissa att de skulle hafva.

— En enda kyss!? (upprepade han häftigt). Förstår ni då inte, att med den enda kyssen vore hon utfattig och ni hade fått allt, som jag har att ge någon qvinna. Nej, Maud, Maud! Om ni verkligen håller af mig, så begär inte, att jag ska' . . . (Han afslutade ej meningen, utan vände sig med en våldsam ansträngning och ett kort utsagdt adieu ifrån henne, och i nästa ögonblick var han borta. Hon hörde, hur han drog igen tamburdörren efter sig som om den hade varit hans räddning, hans skyddsmur. För den gången var han räddad, ja.)

Hon stod qvar der han lemnat henne, och hon tänkte på allt det som händt. Allt mera försvann känslan af nederlag och i dess ställe infann sig efter hand en segerviss förhoppning om framtida fröjder.

— Han älskar mig (sade hon). Hade han inte gjort det, så skulle han vågat kyssa mig. Hur han strider, skall jag ändå till slut vinna honom, det svär jag. Nej, han *vågade* inte kyssa mig! Det var långt bättre så, än om han kysst mig aldrig så ofta.

Genom sin oförsigtighet, sitt häftiga påskyndande af händelsernas gång, hade hon nästan förlorat honom, det förstod hon, men tack vare det besynnerliga läge, i hvilket han befann sig emellan Elsa och henne, kunde han ej genast afbryta umgänget, utan att omtala alltsammans för Elsa. Och blott han fortfor att komma till henne och hon å sin sida kunde beherska sig sjelf, kände hon sig viss om, att slutligen — kanske snart — vinna honom.

Trettiotredje Kapitlet.

Nils Krabbe genomgick vid denna tid en ganska svår period af sitt lif. Det var som om ödet hade beslutit att ställa honom på prof i många afseenden på en gång, för att se huruvida han ej skulle gifva vika, om ej i det ena fallet, så dock i det andra.

Inom regeringen yppade sig åtskilliga anledningar till miss-sämja. Vi ha redan hört talas om förhållandet mellan statsråden Robbs och Rhenkrona, hvilket blef allt mer och mer spändt, huru mycket än statsministern bemödade sig att förlika de två skiljda synpunkterna. Äfven några af de andra ministrarna visade sig vid denna tid ej vara i fullständig besittning af alla de egenskaper, som i ett föregående kapitel blifvit uppräknade såsom nödvändiga för en angenäm statsrådskamrat. Men derom skall kanske talas mera i det följande. För närvarande är det nog att anteckna, det skiljaktigheterna stundom voro af den art, att en partiel om ej en fullständig ministerkris när som helst kunde utbryta. Nils Krabbe sade en gång till sin hustru, att »när han steg upp om morgonen, hade han hela spannet förspändt, men det var omöjligt att veta, om ej innan qvällen ingen af de 9 längre ville vara med och draga lasset».

Detta var ej ett angenämt och lugnt tillstånd, men så länge det bar sig, fick det gå. Man lefde för dagen.

Inom sin familj hade han kärlek och sympati rörande mångt och mycket, nu som förr. Men hvad

som vållade honom allvarsamma bekymmer var det besynnerliga förhållande, i hvilket han nu stod till grefvinnan Maud Löwenkrona.

Endast en enda utväg derifrån fanns, såvida ej grefvinnan Maud ville resa sin väg från Stockholm, men hon hade ej gifvit den ringaste antydan om, att detta vore hennes afsigt. Denna enda utväg var, att säga rent ut till Elsa, att han åter igen afbrutit sitt förtroliga umgänge med grefvinnan Maud. På hennes helt naturliga fråga hvarför han så gjort, måste han svara, att han ej kunde gifva henne den begärda upplysningen.

Om han gaf Elsa detta svar, så skulle hon dels sannolikt ej låta sig dermed nöja, dels äfven, i händelse hon ej finge vidare upplysning, helt visst ganska lätt gissa sig till orsaken till skilsmässan emellan hennes man och den vackra engelskan. Och dermed vore saken alls icke på ett tillfredsställande sätt ordnad. Ty det var just denna orsak, som han önskade hålla så dold som möjligt. Detta ansåg han för en hederssak. Han ansåg sig icke hafva rätt att för sin hustru eller någon annan menniska omtala, att grefvinnan förklarat sig älska honom.

Det råder mycket olika uppfattningar rörande det rätta handlingssättet i dylika fall. Somliga omtala utan krus hvad som händer dem af detta slag. Men intet tvifvel bör kunna finnas derom, att det rättaste är, att anse en annan menniskas kärleksförklaring, vare sig man eller qvinnas, vara ett gifvet förtroende, hvilket ej får förrådas. Och säkert är, att Nils Krabbe så uppfattade saken. Han

måste hindra någon, hvem det än vara månde, att få den ringaste aning om, hvad som tilldragit sig emellan honom och grefvinnan Maud.

Men för att lyckas häri fordrades, att ej gifva minsta uppslagsända, hvarmed man sedermera skulle kunna leta sig fram till hemligheten. Och denna uppslagsända skulle strax gifvas, om han nu åter upphörde att gå till grefvinnan.

Naturligtvis kunde han uppgifva andra orsaker, ifall han ville narras. Han kunde säga, att grefvinnan synbarligen tröttnat på hans täta visiter, eller att han och hon under sina diskussioner blifvit oense med hvarandra, eller något annat uppdiktadt skäl. Men för Nils Krabbe var det omöjligt att nedlåta sig till dylika små nödlögner. Han hade således endast ett sätt att gå tillväga, nämligen att tiga helt och hållet.

Men nu är saken den, att när man verkligen vill tiga helt och hållet med en hemlighet och göra sitt aldra bästa att den ej må upptäckas, så är det ej nog med att ej svara på frågor, ty detta är då ofta detsamma, som att omtala sjelfva hemligheten. Nej, man måste göra sitt yttersta att förhindra någon att få kunskap om, att det alls finns en hemlighet. Detta är det enda samvetsgranna medlet att bevara ett förtroende, om man ej vill ljuga.

Således tvangs Nils Krabbe, för att med allt hvad på honom berodde dölja hvad som skett, att fortfara med sina visiter hos grefvinnan Maud. Han kunde ej låtsa gå till henne och i stället gå på klubben eller promenera eller uppsöka sina vänner. Då skulle han dermed genast hafva inlåtit

sig på den osanningens väg, som var honom så förhatlig.

Detta blef hans beslut. Men man kan lätt tänka sig, att det ej var utan många och långa öfverläggningar med sig sjelf, som han kunde komma till klarhet huru han borde handla.

Men det allra värsta var, att saken alls icke dermed var på ett tillfredsställande och slutligt sätt ordnad. »Fortsätta med sina visiter hos grefvinnan Maud», ja. Det var godt och väl, men huru skulle det bli sedan? Om grefvinnan ej höll sitt löfte att uppföra sig så som hon borde, hvad då? Skulle han våga utsätta sig för flera frestelser af samma slag från en sådan qvinna? Det kunde bli ganska farligt, det insåg han. Och till och med om hon på sätt och vis höll sitt löfte? Om hon ej gjorde några vidare våldsamma eller direkta anfall mot hans hjerta, vore det nog dermed? Har en förtjusande qvinna inga andra medel än att säga rent ut med ord att hon älskar? Kan hon ej visa det på tusen andra sätt, som äro fullt ut lika farliga, isynnerhet sedan han en gång redan vet huru det är?

Allt detta insåg Nils Krabbe mycket väl. Men det oaktadt kom han till den slutsats, att intet annat här fanns för honom att göra, än att gå tillbaka till henne.

Och han gick till henne. Det var »med darrande och bäfvan» som han åter inträdde uti denna sköna Circes hemvist.

Huru skulle hon väl emottaga honom? Skulle det bli svårt och plågsamt? Skulle hon visa sig vara sårad eller sorgsen, eller skulle hon, farligast

af allt, på omvägar försöka, att åter igen närma sig de områden, som voro för dem begge så vådliga?

Naturligtvis blef grefvinnan icke alls så, som han föreställt sig möjligheten af, hvarken i det ena eller det andra afseendet. När hände det någonsin, att en qvinna bar sig så åt, som en man väntade sig det? Aldrig.

Hon mottog honom som om rakt ingenting ovanligt tilldragit sig vid deras förra möte. En liten hastig blick upp mot hans ansigte, en flyktig rodnad på det mörkhyade ansigtet — intet vidare. På det ledigaste sätt i verlden sade hon:

— Ni är mycket välkommen, dear baron; jag har så mycket att säga er. Sit down, please!

Och så började hon tala om Isola och lord Henry Russell, alldeles som om ingen kärleksscen utspelats emellan dem endast för tre dagar sedan.

För Nils Krabbe gick det ej fullt så lätt. Men så småningom öfvervann han sin känsla af blyghet och åhörde henne snart med sitt vanliga lugn och en känsla af, att ett svårt ögonblick var lyckligt öfverståndet.

Naturligtvis observerade de hvarandra hela tiden. I synnerhet observerade hon honom på det aldra nogaste, hvad hon än talade om. Men hon gjorde det så, som qvinnor kunna, utan att han alls märkte det.

— Ni har kanske hört, att hertiginnan af Beresford väntas anlända till Stockholm i morgon? (sade hon slutligen).

— Jag har hört det, ja, och jag tar det tem-

ligen lugnt, fastän jag kanske heldre sett, att hon inte hade kommit hit.

— Och hvarföre?

— För att det visar, att den der unga lorden har allvarsamma funderingar på att försöka ta Isola ifrån oss.

— Men menar ni då verkligen, min bäste baron, att ni med ledsnad skulle se Isola bli hertiginna af Beresford? Det är väl inte möjligt?

— Naturligtvis inte, ifall jag vore öfvertygad om, att det för Isola skulle vara det lyckligaste giftermål. Min egen förlust finge jag då bära med tålamod, hur stor den än vore.

— Stor förlust? Talar ni allvarsamt, eller är det blott hvad ni anser man bör säga om sin svägerska? Är Isola verkligen någonting för er, baron Krabbe?

Nils Krabbe såg på henne med förundran och frågade:

— Och hvarföre skulle inte Isola kunna vara något för mig?

— Ja, jag vet inte. Jag trodde inte hon var den slags qvinna som ni skulle kunna fästa er vid, det var alltihop.

— Jag är tvärtom alldeles ofantligt varmt fästad vid henne (sade han lifligt). Först och främst är hon ju så vacker, att det är ett ständigt nöje bara att se på henne. För det andra har hon ett mycket godt hufvud, är aldrig tråkig, ständigt vid godt humör och aldrig sjuk, inte en gång klen eller trött. Hur kan man undgå att tycka om en sådan menniska, synnerligast när hon är ens svägerska och

aldra synnerligast när hon håller af mig så som hon gör?

— Hm! Man påstår ju, att män alltid ä' mera kära i sina svägerskor, än i sina hustrur (sade grefvinnan), men i det här fallet skulle jag inte ha trott att det kunde vara fallet.

— Och hvarför inte? (sade han i samma skämtsamma ton son förut).

— Derföre att hon är så olika er och sin syster.

— Ni har fullkomligt rätt, grefvinna. Jag är heller inte det ringaste svag för Isola på det sättet. Kär i sin svägerska? Ja, det har jag ofta hört talas om och äfven sett exempel på. Men det tror jag endast eger rum, när man inte bor tillsammans med sin svägerska, och således inte får se henne riktigt på nära håll. På afstånd föreställer man sig ofta, att hon är långt öfverlägsen den systern man har fått till hustru, hvars alla fel man tagit noga reda på och kanske haft obehag af. Jag har sett ett par svågrar, som gerna skulle velat byta hustrur, så öfvertygade voro begge två, att den andra fått den älskvärdaste systern.

— Hustrur ä' inte alltid lika älskvärda mot sina män som mot andra. Så dumt det är af dem!

— Man kan omöjligt hålla ut med att vara lika älskvärd alltid. Männen ä' heller inte lika hyggliga mot sina hustrur, som emot andra fruntimmer. Man måste få vara litet björn ibland.

— Det är väl derföre som så många ledsna på hvarandra, kan jag tro?

— Ja, om det bara är för den s. k. hyggligheten man älskar hvarandra, så ledsnar man snart.

Bäst vore då, att lefva åtskiljda hvar annan vecka eller månad eller helst ett helt år.

— Så ni talar, baron Krabbe! Men ni har nog rätt i allmänhet. Menniskor tåla ej vid en allt för nära eller långvarig bekantskap. Jaså; ni skulle således sakna er svägerska för er egen räkning?

— Ja, det skulle jag visst. Men inte derföre vara egoistisk nog att hindra henne att fara till England, om hon blefve lycklig der.

— Jag förstår. Men säg mig nu uppriktigt. Ni förstod nog, huru Mr. Walsingham menade det härom qvällen, fastän han var rädd att såra er?

— Jag hade inte mycket lust att höra på det örat.

— Nej, jag såg det. Ni höll er mycket stram.

— Ack, grefvinna! Ni kan lätt förstå att det är en alldeles olidlig position för mig, att behöfva erkänna det vara en smickrande utmärkelse för min svägerska, att en ung lord behagar bli kär i henne?

— Men ingen fordrar, att ni ska' säga eller känna er vara smickrad, min bäste baron.

— Hvad fordrar man då? Att jag ska' förhindra partiet? Hur ska' jag då bära mig åt? Ni känner min svägerska.

— Ja, jag känner er svägerska (svarade grefvinnan tankfullt), och jag förstår era svårigheter. Hör på! Som planerna nu stå, vore det meningen, att Mr. Walsingham skulle försöka, att föra tillsammans hertiginnan och er svägerska, så att de två potentaterna få se hvarandra. Han gör derföre en bjudning, der jag har åtagit mig att vara värdinna. Vill ni komma dit med edra damer?

— Det är alltid roligt att vara hos Mr. Walsingham, synnerligast när han fått en så charmant värdinna.

— Baron säger det der på ett så formelt sätt. Hvarföre det?

— Derföre att jag inte riktigt vet hvar jag har er, grefvinna, i den här saken (svarade han småleende).

— Huru! Hvar ni har mig?

— Ämnar ni hjelpa hertiginnan att motarbeta partiet, äfven om de unga vilja ha hvarandra, eller ämnar ni låta saken ha sin naturliga gång, liksom jag ämnar göra?

Hon teg några ögonblick. Derefter sade hon med en helt annan röst, i det hon kastade en blyg blick mot honom:

— Jag skall göra alldeles så som ni önskar, min vän. Säg mig bara hur ni vill ha det? I detta, som i allting annat (tillade hon med ändå mera uttryck.)

Han blef så öfverraskad af den hastiga förändringen i hennes sätt, att han ej på en lång stund kom sig för att svara. Han hade nyss känt sig så säker, så långt aflägsen ifrån allt det, som på ringaste sätt kunde återkalla deras sista samtal, att hennes plötsliga omslag alldeles bragte honom ur fattningen. Detta var alls icke hvad han ville hafva emellan dem, denna ödmjukt lydiga ställning hos den älskande qvinnan, som endast afvaktar sin herres vink, för att rätta sig efter hans önskan.

Men hur förtjusande var hon ej då hon tog denna ton! Hur torrt och tråkigt hela det före-

gående samtalet hade varit emot detta ögonblick! En varm ström for igenom honom, det kände han.

Men efter några ögonblick sade han sakta, med en mild förebråelse i sin röst:

— Vi skulle ju inte tala — om det der. Ni lofvade mig ju att . . .

— Att hvad? (sade hon och såg på honom på det der underliga sättet). Är det något ondt uti att säga, att jag skall göra så som Isolas svåger vill i den här saken?

Han svarade intet. Att byta ord med en qvinna, som vill kringgå sitt löfte att vara förståndig, det tjenar intet till, så mycket visste han.

Hon blef nu rädd, att han blifvit ledsen, och kanske strax skulle gå sin väg. Hon kände sin lycka stå på så svag grund, att hon nästan darrade.

— Nej, nej! se inte så der ut! Jag skall vara förståndig (sade hon). Det är bara så svårt, att inte ibland få visa er med ett litet ord, hur jag . . .

— Men det är just det ni inte får (afbröt han). Förstår ni inte, hur svårt det då skall vara för mig att kunna . . .

— Att kunna hvad? Om ni menar, att kunna beherska er (tillade hon med ett halft bittert småleende), så tror jag inte, att det just faller sig så särdeles svårt för er.

Åter igen tog han sin tillflykt till att ej upptaga hennes handske. Han sade i stället:

— Jag är så tacksam för ert löfte att förhålla er opartiskt i fråga om Isola och lord Henry. Jag kan inte tro annat än, att det är det bästa man kan göra. Ett giftermål kan bli lyckligt och det kan

bli olyckligt, derom kan man omöjligt veta något på förhand. Men ett direkt ingripande för eller emot tror jag medför allt för mycket ansvar. Det bör få ordna sig sjelf.

— Jag deremot kan inte se, hvarföre man inte bör göra det bästa man kan för sina vänner i det, som i allting annat. Om er svägerska bad er att få ett råd i någon annan sak, skulle ni då inte vilja ge henne det?

— Jo. Jag skulle anse det vara min pligt, eftersom hon inte har någon far eller mor.

— Nå? Är inte giftermålet det vigtigaste hon kan behöfva ert råd om? Och hvarföre vill ni då inte ge henne det?

— För att hon inte har begärt mitt råd. Isola begär mycket sällan råd af någon menniska. Hon sköter sig sjelf och vet hvad hon vill. Att truga mina råd på henne skulle jag ej vilja göra utom i yttersta nödfall, om jag t. ex. trodde hon var på väg att göra en stor dumhet.

— Men det tror ni väl inte är fallet nu?

— Nej, knappast. Hvad säger grefvinnan, som känner England så väl?

— Hon får en förfärligt svår ställning (sade grefvinnan fundersamt).

— Ja, det kan jag föreställa mig.

— Ensam i ett främmande land, ovan vid alla förhållanden, ett föremål för gränslös afundsjuka och det skarpaste klander, om hon begår det minsta brott mot sed och bruk. I England är man otroligt sträng med sådant.

— Jag trodde engelsmännen voro mycket fördomsfria i det fallet. De uppföra sig ganska fritt uti främmande länder, så mycket har jag sjelf sett.

— Ja, men de äro ytterligt noga hemma i sitt eget land. Mina landsmän äro otroligt förmätna i vissa fall. De betrakta alla andra nationer som underlägsna sig sjelfva, och anse sig kunna behandla dem som infödingar, hvilkas seder och bruk äro löjliga, om de ej likna Englands. Hvad som göres i England, ända in i de minsta småsaker, det är det enda som går an att göra, med risk, att eljest anses vara en barbar eller en illa uppfostrad människa, i saknad af fint lefnadsvett. Det har aldrig funnits ett så konventionelt land som England. Der råder en fullkomlig träldom i afseende å seder och bruk. Tag t. ex. socker med fingrarna i stället för med sockertången, eller bit af en smörgås i stället för att skära den i små fyrkanter, och ni betraktas som en ohjelplig, illa uppfostrad slusk. Jag talar naturligtvis nu om menniskor i societetslifvet, inte om en hop originaler, som ingen räknar med.

— Jag förstår. Stackars Isola! Hon får min sann akta sig, om hon kommer dit. Lyckligtvis har hon en afgjord fallenhet för allt hvad sällskapslif heter. Inom en mycket kort tid lär hon sig hvar enda småsak, antingen den är dum eller klok, som är olik svenska seder och bruk. Jag tänker Isola reder sig nog.

— Det tror jag också. Alltså! Hjelpa till att hon må bli hertiginna af Beresford, om hon sjelf vill. Har ni något mera, som ni önskar att jag skall

göra? (Åter kom den der tonen af ödmjuk slafvinna inför sin herre.)

— Grefvinna!

— Nej, förlåt mig, min vän, och var inte ond. Jag förstår er nu och skall försöka göra som ni vill. Måste ni redan gå? God natt! Helsa er hustru på det vänligaste från mig.

— Jag tackar så mycket. (Han stod nu bredvid henne, färdig att gå).

— Baron framför ju mina helsningar? (sade hon och såg upp mot honom, der hon satt qvar i sin stol).

— Visst gör jag det. Hvarföre skulle jag inte göra det?

— Möjligen för att de inte skulle förorsaka henne något nöje.

— Hur menar ni?

— Såsom alltför obetydliga och värdelösa. (Och så tillade hon i en helt annan ton): Men baron minns, att det var hon som . . . som . . . som . . .

— Som bad er bjuda mig att gå hit, ja. Det minns jag mycket väl (svarade han ganska allvarsamt).

— Jag hoppas, att hon inte ångrar det nu? (sade hon efter ett ögonblicks uppehåll). Baron har inte sett något tecken dertill?

— Sådana underliga frågor ni gör! (svarade han). Nej, hon har åtminstone inte sagt det (tillade han eftertänksamt). Hon frågar endast ibland hvad vi tala om.

— En ganska naturlig fråga (sade grefvinnan med ett försök till likgiltigt tonfall i sin röst). Och ni svarar henne?

— Om allt, som inte rör er personligen, naturligtvis. God natt grefvinna!

— God natt! (svarade hon med en blick och en liten böjning på hufvudet, och han gick).

Samma underliga men omedvetna känsla följde honom nu igen, att det aldra roligaste af hela besöket var det, som var det aldra farligaste.

— Hvarföre, hvarföre skall det då egentligen vara orätt att älska två qvinnor, när man hos begge älskar det, som den andra icke har? Är det otrohet? Jag tar ju intet från min hustru. Allt hvad hon är eller har, det älskar jag. Men det som hon icke har, och som denna qvinna har, hvarföre får jag ej njuta deraf, och älska det? Den ena sidan af min karakter, den ena hälften af mig sjelf, den som Elsa ej kan förstå, hvad ondt har hon af, att den vänder sig med njutning till en som kan förstå den? Mister Elsa derigenom det ringaste grand af det, som hon hade förut? Borde hon inte tvärtom just vara glad att . . .

Sofismer! Sofismer! (mumlade han för sig sjelf i det han med stora steg gick hemåt). Sjelfbedrägeri, eller åtminstone försök till sjelfbedrägeri. »En man och en qvinna» var ju den gamla germanska grundsatsen, som gjort att vi nu äro hvad vi äro. Men polygami har dock varit bruklig bland så högt stående folk som t. ex. Judarna?

Polygami!? Här är ju inte alls fråga om någonting sådant! Så dumt! Jo, men det är det ändå. Om också inte i vanlig mening, så en slags, hvad skall man kalla det? Själspolygami? Hjertepolygami?

Jag är rädd, att Elsa inte skulle bli stort nöjdare med den, än med polygami i vanlig mening, huru tappert hon än strider med sig sjelf för att göra mig till viljes, den älskade lilla varelsen.

Och för öfrigt! Det är ju inte sagdt, att det alltid är mannen, som inte kan finna allt hvad han behöfver hos hustrun. Det kan lika väl vara hustrun, som inte finner alla sina intellektuela och själsliga kraf tillfredsställda af sin man. Och då har hon ju lika mycken rätt att taga sig en extra man, som han har att taga sig en extra hustru. Vore det trefligt för mannen? Men så är ju inte förhållandet här. Jag kan vara allting för Elsa, jag kan förstå allt hvad hon talar om, jag kan vara hela cirkeln för henne, medan hon bara kan vara en fjerdedels cirkel för mig. Ha! Ha! Ni tror er sjelf om ganska mycket, Monsieur de Krabb, som franska ministern kallar mig, och är rätt belåten med er sjelf! — Nej, det går inte riktigt bra ihop, hur jag än vänder på saken. Kanske det reder sig, men just nu är det litet kaotiskt.

Trettiofjerde Kapitlet.

Engelska ministerns soupé var en af de aftnar, som man aldrig glömmer i sitt lif, om man varit lycklig nog att vara bland de inbjudna. De aldra största ansträngningar hade gjorts för att få ett kort. Man väntade sig nämligen, att vid detta tillfälle få vara vittne till det första mötet emellan den engel-

ska hertiginnan af Beresford och Isola Borromeo. Alla som voro det ringaste initierade uti hvad som tilldrog sig inom den trånga krets, som kallas »de finare 500», visste mycket väl hur sakerna stodo. Lord Henry ville gifta sig med Isola Borromeo. Hertiginnan (för att inte tala om hertigen) var hitkommen, för att om möjligt afstyra detta giftermål, men i alla fall för att taga sin tillämnade svärdotter i ögonsigte. De flesta togo för alldeles gifvet, att Isola med förtjusning skulle mottaga ett anbud, som gjorde henne till en af Europas förnämsta och rikaste fruar. Endast några få, som kände Isola närmare, voro icke så alldeles säkra på huru det skulle gå. Isola var ej riktigt lik andra flickor, sade de. Hon hade sitt hufvud för sig och var ej bland dem som kunde beskrifvas med 5 ord.

Men dermed kunde det gå hur som helst. Det första sammanträffandet mellan hertiginnan och Isola Borromeo skulle blifva ett historiskt ögonblick, nästan som det emellan Napoleon III och Bismarck vid Sedan, eller Wellington och Blücher vid Waterloo. Att få vara med om detta sammanträffande var ett mål för hela societetens förtviflade längtan och begär, synnerligast som man snart fick höra, att endast ett ytterligt utvaldt fåtal skulle bli inbjudna. Hertiginnan hade särskildt anhållit hos Mr. Walsingham att förskona henne från en »crush». Sannolikt hade den oerhördt stolta engelska damen velat bespara sig mödan af att göra allt för många bekantskaper. Eller kanhända hon gissat sig till societetens nyfikna begär, att åse mötet mellan henne och den sonhustru, som lord Henry framställde till

hennes godkännande. Hon ville hafva så få vittnen dervid som möjligt.

Det hade verkligen först varit ifrågasatt, huruvida icke det aldra bästa sättet skulle vara, antingen att endast ett litet fåtal inbjödos till aftonen, eller också att en middagsbjudning gjordes i stället för en soupé. Det fanns åtskilligt att säga för dessa förslag, men äfven ganska mycket emot. En liten aftonbjudning, med endast den hertigliga familjen jemte dess ressällskap och familjen Krabbe med några få andra svenskar, det skulle se ut nästan som om förlofningen redan vore afgjord och vid detta tillfälle skulle eclateras. Det vore alltför tydligt och markeradt.

En middagsbjudning deremot skulle hafva inskränkt gästernas antal högst betydligt. Men då aldra största delen af tiden vid en middagsbjudning tillbringas vid bordet, och det på intet sätt lät sig arrangera, att placera Isola bredvid hertiginnan, så skulle denna senare knappast fått tillfälle att tala många ord vid sin blifvande svärdotter, utan troligen måst åtnöja sig med, att på afstånd konstatera, huruvida Isola stack knifven i munnen när hon åt eller begick några andra gräsligheter af samma slag, hvilka gjorde henne alldeles omöjlig som engelsk svärdotter. Alltnog, en soupé befanns vara den bästa af de föreslagna planerna. Och i afton skulle soupén ega rum.

Till denna soupé voro inbjudna statsministern med fru och svägerska, utrikesministern baron Raaben, några andra af statsrådets ledamöter, som plägade umgås i diplomatiska kretsar, hela corps di-

plomatique, samt för öfrigt den aldra finaste grädden af den högre societeten. Inalles voro ej mera än 80 personer bjudna.

Man kan således lätt föreställa sig, huru de kände sig till mods, som ej fingo vara med denna historiska afton, och huru det pratades den följande dagen om hvad som dervid tilldragit sig.

— Nå, du var ju hos engelska ministern i går afton, sötaste Jeannette (sade dagen derpå en olycklig »peri» till en af de sälla utvalda).

— Ja, kära du, jag var det. Carl sa', att det rakt inte gick an att säga nej, så att jag fick lof att fara, fastän jag verkligen helst hade fått vara hemma och hvila mig litet grand.

— Ja, ja, jag vet. Nå, men hur var det? Den der engelska hertiginnan? Hur såg hon ut? Var hon mycket ståtlig? Och hur var hon klädd? Och hade hon mycket vackra diamanter? De ska' ha så förfärligt med juveler på sig, engelskorna, har jag hört?

— Hon var klädd i rödt sammet, låghalsad naturligtvis, och det var en förfärlig menniska att ha stora och runda axlar och tjocka armar. Hiskligt stor var hon för resten, hela menniskan. Hon var minst lika lång som excellensen Krabbe. Jag såg, när han stod och talte vid henne, och då kan du veta. Juveler? Ja bevars, förfärligt med juveler. Hon hade någonting öfver pannan utaf bara diamanter, som såg ut nästan som ett diadem eller en krona, jag vet inte om det skulle vara någonting hertigligt, kanske.

— Jaså, hon var så stor och ståtlig?

— Ja, stor var hon åtminstone. Jag kan inte

säga, att jag är så fasligt svag för så der rysligt stora fruntimmer.

— Nej, det kan jag ju förstå, lilla Jeannette. Nå, och hertigen?

— Hertigen? Den tänkte ingen mycket på, tror jag. Det var en liten, liten karl, alldeles skallig och han såg mycket obetydlig ut. Men han hade strumpebandsordens blåa band öfver bröstet. Det gjorde att man såg två gånger på honom. Jag kunde aldrig tänka mig, att en engelsk hertig kunde se så obetydlig ut. Men han var snäll och hygglig. Hvar enda gång någon presenterades för honom, der han stod bredvid sin stora hustru, smålog han och svarade alltid precist på samma sätt, sades det, »delighted, I'm sure» eller »extremely glad to make your acquaintance, count». Han hade fått för sig, att vi va' grefvar och grefvinnor allihop här i Sverige, det vill säga alla som kunde få vara med i societeten, och derföre kallade han oss alla för grefvinna. Till och med statsrådinnan Tregorius blef grefvinna i går qväll, kära du.

— Hon var nog ganska smickrad, tänker jag, den lilla tjocka klädståndsfrun.

— Åhja, det kan väl hända, men löjligt lät det.

— Nå men kära du, talte du något med hertiginnan, och hvad sa' hon?

— Ja, vi blef naturligtvis presenterade för hvarandra, men vi sa' hvarandra bara ett par ord. Hon talade ingenting annat än engelska, och det roar mig just inte så mycket att tala. Jag tycker det är ett dumt språk. Jag försökte med franskan, men då sa' hon mycket nådigt men bestämdt: »I never

speak anything but english, countess, you'll excuse me?» Tänk en sådan menniska!

— Nå men, söta du, hertiginnan och Isola Borromeo? Fick du se hur det såg ut att gå ihop mellan dem?

— Ja bevars, det fick vi se alla som voro der. Ingen menniska ville gå in i något annat rum än der hertiginnan var. Och så när Krabbes kom . . .

— Inte menar du väl, att Krabbes kom senare än hertiginnan?

— Jo visst! En god stund senare. Jag misstänker, att det var Isola som hade ställt till det der. Antingen var hon rädd eller . . .

— Åh! rädd, det tror jag inte hon är för någonting.

— Ja, då var det för att visa sig inte vara angelägen eller ifrig. Jag hörde, hur excellensen Krabbe ursäktade sig hos gamle Mr. Walsingham för att de kommo så sent. Han skyllde på sin svägerska. »I know! I know!» svarade gubben och skrattade, »de kunna aldrig vara punktliga. Det är derföre jag så sällan vågar bjuda damer till middagen. Några af mina aldra bästa rätter ha ibland blifvit totalt förstörda, då vi fått vänta på någon dame, som jag måst se hos mig.»

— Nå, och så presenterades Isola för hertiginnan? Hvem gjorde det?

— Det gjorde grefvinnan Maud Löwenkrona, engelskan, du vet. Hon var värdinna för aftonen hos Mr. Walsingham. Ja, Elsa Krabbe kom in och gick fram till henne för att helsa, och efter henne kom Isola och så mannen naturligtvis, och

då grefvinnan hade helsat på dem, så vände hon sig om till hertiginnan som stod strax der bredvid, och så sa' hon (det blef så tyst i hela rummet när Krabbes kom in, så du kan inte tro så löjligt det var, men hvarenda menniska stod och gapade på det der): »Duchess! Will you allow me to introduce the Baroness Krabbe to your Grace? Baroness Krabbe! The duchess of Beresford! And Miss Borromeo! And His Excellency baron Krabbe, prime minister of Sweden.»

— Nå, kära Jeannette! Det var förfärligt roligt det här att få höra! Nå?

— Ja, hertiginnan smålog mycket nådigt och tog Elsa Krabbe i handen, men hon hade så förfärligt brådtom att se på Isola, att hon inte kunde låta bli att kasta ögat åt henne till och med då hon tog Elsa i hand. Se'n böjde hon bara litet grand på hufvudet åt Isola och excellensen och fortfor att tala med Elsa, men — så löjligt — hon gick oupphörligt på och såg på Isola ändå, som stod och talade vid grefvinnan Löwenkrona, ja, det var riktigt som i en komedi. Och efter några ögonblick vände hon sig till Isola (det var då grefvinnan Löwenkrona presenterade hertigen för Elsa Krabbe) och sa' någonting till henne. Då må du tro att vi spände upp ögon och öron. Jag stod så långt bort, att jag inte kunde höra riktigt hvad de sade till hvarandra, utan fick nöja mig med att se på ansigtena och försöka tänka mig det.

— Nå, kära du? Men du har ju inte sagt ännu hur Isola Borromeo var klädd?

— Hon var klädd i hvitt siden, som inte var

hvitt och dessutom inte var siden, du vet, det der nya tyget som nyss har kommit hit, och det gick i de der obestämda färgerna, som ä' modefärger just nu. Det der tyget finns i flera olika schatteringar, men Isola, som, hur hon annars ä', mycket väl vet hvad som klär henne bäst, hade valt den färgen, som ligger midt emellan det ljusaste gult och hvitt och den aldra finaste nyance af perlemor, inte skärt alls, du vet, men så, att man tänker på den ena färgen efter den andra, och inte vet hvad man skall kalla den till slut. I håret hade hon bara en enda hvit kamellia.

— Den tog sig bra ut mot hennes ljusa hår, det kan jag tänka mig? Nå, och juveler, smycken?

— Inte ett enda, du? Rakt ingenting! Inte ett armband en gång! Det var som om hon skulle sagt: »jag behöfver ingenting, för jag är så vacker ändå!» Ja — och det är sannt. Hon är ju så vacker den der flickan — vet du, jag tycker ju inte så rysligt mycket om Isola Borromeo eljest, men när jag nu stod och såg på henne och tänkte, att det var fråga om, att vi skulle skicka ut en svensk flicka till England, så kände jag mig riktigt nästan liksom tacksam mot henne, för att hon var så der obeskrifligt vacker, så att vi riktigt kan få vara stolta öfver henne bland de der vackra och sturska engelskorna.

— Ja, jag tycker som du. Nå, men hur såg det ut att gå mellan henne och hertiginnan, jag är så förskräckligt nyfiken? Kunde du inte höra hvad de sa' till hvarandra?

— Nej, men det fanns andra, som va' närmare

och som hörde det och som talte om'et sedan för mig. Och hvad jag sjelf kunde se, det var, hur obeskrifligt lugn och trankil Isola var hela tiden. Det syntes inte det ringaste grand af att hon var rädd eller generad. Hon höll hufvudet så der som hon brukar, du vet, med hakan en liten, liten smula uppåt och det obetydligaste i verlden på sned, och sannerligen var det inte, som om hon hade haft ett litet muntert småleende i ögonen och ikring munnen, fastän hon talade med den, som hade hennes öde i sina händer.

— Nej, vet du hvad Jeannette, så tror jag då visst inte att Isola Borromeo tar saken.

— Nej, men så borde väl en ung flicka ta saken, när hon presenteras för sin blifvande svärmor, tycker jag. Min svärdotter Clara har berättat mig sedan, att hon darrade i hvar led när hon skulle presenteras för mig. Men du ville höra hvad Isola och hertiginnan talade om? Jo, det första hertiginnan sa . . .

— Men, förlåt mig, söta Jeannette? Den der unga lorden? Hvar höll han sig under tiden? Jag tycker att han . . .

— Ja, du ska' få höra, bara du ger dig till tåls. Jo, hertiginnan sa' mycket nådigt: »You speak english I know, miss Borromeo» och hvad tror du den der flickan svarade på det? Jo, att hon skulle göra sitt bästa, eftersom hon kunde förstå, att hertiginnan inte hade kunnat lära sig någon svenska ännu. Men det sa' hon på det aldra trefligaste, enklaste sätt i verlden, som om hon riktigt trodde, att hertiginnan skulle genast gripa sig an med sven-

skan. Hertiginnan såg på henne ett ögonblick mycket förvånad, men Isola låtsade ej om det minsta, utan stod bara och väntade på mera, och på det der sättet fick hon liksom ett öfvertag ifrån första början, alldeles som om hon hade varit beskedlig och öfverseende med den der stora, ståtliga hertiginnan.

— Så likt Isola! Så rysligt likt henne! Nå, vidare?

— Jo, så sa' hertiginnan, se'n hon hade hemtat sig, någonting om, att hennes son lord Henry hade nämnt om Isola i sina bref, som en af dem han brukade dansa med på balerna; och hvad tror du den besynnerliga flickan svarade på det? Jo, hon smålog och sa', att hon hoppades, att lord Henry hade varit ärlig nog att också berätta, att det var hon som tagit honom om hand först han kom, då han inte hade en aning om hvad dans ville säga, och ingen annan ville dansa med honom, men att, som hertiginnan troligen visste, han hade gjort henne en stor tjenst, och hon derföre måste på något sätt söka återgälda den.

Hertiginnan gjorde stora ögon. Hon hade inte hört ett ord om Isolas äfventyr uti Carlinos atelier, du vet, och kunde inte begripa hvad Isola talade om. Men då vinkade Isola fram lord Henry, som hade stått ett litet stycke derifrån och naturligtvis mycket noga följt med, hur det såg ut att reda sig mellan Isola och hans mamma, men troligen inte velat gå fram, för att det inte skulle se lustigt ut, kan jag tro; och då sa' Isola till honom, att han tycktes alldeles ha fördolt sina egna förtjenster och att han snart måste berätta den der historien för sin mamma

— jag vet bestämdt att hon sa' »mamma» och inte hertiginnan eller »her grace», för Charlotte Liewen stod och hörde hvartenda ord och du vet hurudana öron hon har. Det var nog hög tid att lord Henry kom med, annars vet jag knappt, hur länge hertiginnan hade stått ut med Isolas trankila ogenerade sätt med henne. Men det var inte det aldra ringaste oartigt eller bluffigt, förstår du, utan bara så alldeles fullkomligt jemnstäldt och vänligt, utan den ringaste skymt till rädsla.

— Ja, jag ser henne för mig. Hon är alldeles märkvärdig, Isola. Nå?

— Ja, sedan sonen kom med, så gick det ju mycket bättre. Han är ofantligt ogenerad med sin mor och troligtvis mycket bortskämd, för hon ska' vara rysligt svag för honom, och de tre slogo sig snart ned i en soffa, det vill säga hertiginnan och Isola sutto i soffan och lord Henry stod framför dem, och det såg ut att bli allt mera ledigt, för inte var det värdt för hertiginnan att vara styf något längre, då lord Henry skämtade och skrattade med henne som om de alla tre hade känt hvarandra ganska länge eller nästan som om han och Isola redan voro gifta med hvarandra.

Som sagdt var! Skulle vi skicka någon till den der förfärligt rika och förnäma engelska aristokratien, så var det bra att vi hade en sådan som Isola Borromeo att ta till. Henne behöfva vi inte skämmas för, och stursk ä' hon gudskelof också, som den värsta af dem. Henne sätta de sig inte på, det tror jag vi kan lita på, och det känns ändå ganska lugnt.

Trettiofemte Kapitlet.

Grefvinnan Jeannettes beskrifning på mötet emellan hertiginnan och Isola Borromeo var i hufvudsak riktig. Den unga svenska flickan hade genom sitt sätt och genom några få väl valda svar börjat ordna förhållandet mellan sig och sin möjligen blifvande engelska svärmor så, som hon sjelf ville ha det. Och hertiginnan blef snart, sedan lord Henry tillkommit, halft omedvetet och helt och hållet mot sin vilja stundtals förvandlad till att ej vara den stolta, på sin sons utvalda kritiskt nedblickande engelska hertiginnan. Hvarje gång hon sedermera gjorde något försök att återtaga sin förnämt beskyddande eller nedlåtande hållning mot Isola, led hon på det olyckligaste sätt skeppsbrott. Antingen bemötte Isola henne dervid genast med ett sätt, som var väl en gång till så kallt och förnämt som hennes eget, eller låtsade hon icke det ringaste förstå hertiginnans försök, att återställa det inbördes förhållandet mellan dem, sådant hon ansåg det böra vara. Lord Henry Russell utförde dervid sin roll med ganska mycken skicklighet. Han vände ibland bort modrens ord med något skämt, och när sådant ej var möjligt, och Isola under aftonens lopp någon gång hade visat tydliga tecken till att vara nära slutet af sitt ej särdeles stora förråd på tålamod, gaf lord Henry sin mor efteråt ganska ordentliga upplexningar derför.

Vid ett tillfälle hade de (modren och sonen) en liten rätt liflig »aparté» med hvarandra.

— Mother! (sade han hastigt till henne, medan Isola vände sig till grefvinnan Maud). Mother! This won't do at all! (Mor! det här duger inte alls!) Jag trodde att jag hade sagt er hurudan hon är. Om ni inte vill förstöra alltihop och dermed alldeles ruinera mitt lifs lycka, så var vänlig emot henne. Inte det minsta beskyddande eller nedlåtande, det tål hon inte alls, utan bara vänlig och treflig.

— Jag börjar på tro, att hon är en stursk och näsvis snärta (sade den stackars hertiginnan). Hvem är väl hon, att jag ska' behöfva krusa så förskräckligt för henne, det kan jag just undra?

— Ja, gör som mamma vill då! (sade sonen med en ton, som modren väl kände till).

— Nej! Nej! Henry! Gå inte! Ja, jag skall försöka, hur svårt det än är. Hvar är hon nu! Hon har rent af gått sin väg, tror jag!

— Hon sitter der i soffan (sade den unge lorden) och talar med min far. De tyckas komma ypperligt öfverens (tillade han med en viss tonvigt, i det både han och hertiginnan sågo åt det hållet).

Den gamle hertigen hade mycket snart beslutat sig för, att anse Isola vara en af de vackraste och mest distingerade unga damer han någonsin sett. Kunde hans son Henry få henne, så var han ovanligt lycklig, tyckte han.

Hertigen var derföre så vänlig som möjligt mot Isola, och de sutto i detta ögonblick och språkade med hvarandra, som om de hade känt hvarandra i

många år. De talade med temligen tydliga häntydningar på hvad som hade händt.

— Henry kom inte långt på sin rundresa kring jorden (sade hertigen skrattande). Han körde fast här i Stockholm genast, och bättre ställe kunde han då inte finna att köra fast på, det måste jag erkänna. Ovanligt vacker stad, Stockholm, och charmanta fruntimmer.

— Jag vet inte riktigt om jag förstår rätt hvad ni menar med att köra fast, hertig (sade Isola muntert), men det låter inte, som om ni vore mycket bedröfvad öfver hvad som har händt er son, och det är i alla fall en god sak, det.

— Bedröfvad! Jag bedröfvad, min kära unga lady! Jag vore verkligen svår att göra till lags, om jag ej vore förtjust.

— Hertiginnan är visst svårare att göra till lags, fruktar jag?

— Eleanor? Ja, ja, naturligtvis. Ni vet ju hur det är med mammorna, när det är fråga om deras söner. Men tro mig, det reder sig mycket snart, det ger jag er mitt ord på. Hon är en mycket bra menniska i botten, det försäkrar jag er, Eleanor, det är hon visst. Ge henne bara litet tid! Ge henne bara litet tid! Mammorna (han lutade sig närmare och hviskade, liksom vore han rädd, att hertiginnan skulle höra honom tvärs öfver rummet genom sorlet af alla rösterna), mammorna kunna aldrig fort nog bli af med sina döttrar eller hålla nog länge qvar sina söner. Sönerna tro de, att alla vilja röfva ifrån dem, och ingen är god nog för

dem. Så är det åtminstone hos oss i England. Jag vet inte hur det är här hos er?

— Här hos oss? Jag vet inte. Jo, kanske det är så också här, som ni beskrifver.

— Kunde just tro det (skrattade hertigen). Det är olika med papporna. Nu t. ex. Count Krabb, er far . . .

— Han är inte min far, utan min svåger, hertig.

— Sannt! Sannt! Jag gjorde en confusion, förlåt mig! Men han är nog inte glad att bli af med er, tänker jag? Ah! Här kommer han just! Count Krabb! (sade han till Nils Krabbe, som närmade sig i detsamma). Vi talade just om er, miss Borromeo och jag.

— Mycket smickrad, ers nåd! (sade Nils Krabbe på sitt vänligaste sätt). Jag hoppas, att åtminstone ni ej hade allt för mycket ondt att säga om mig. Isola tror jag inte mer än jemnt.

— Ha! Ha! Very good! Men jag ser, att hertiginnan kommer hit till oss med grefvinnan Maud, och jag lemnar platsen åt dem, så mycket mera, min kära Count Krabb, som jag bra gerna ville göra er bekant med min reskamrat Mr. Brandon, den gamle herrn, som ni ser der borta. En mycket intressant man, det försäkrar jag er. Tillåter ni?

— Högst förtjust. Mr. Brandon? Hvad är han, om jag törs fråga? I hvilket fack? Åt hvilket håll?

— Hvad han är? Ingenting! Ingenting alls . . . jaså, jo . . . nej, jag menar . . . intet yrke . . . en man af fortune, mycket stor fortune och — uppfostrare.

— Uppfostrare?

— Ja, uppfostrare. Ni är intresserad af uppfostran? Det var roligt. Han uppfostrar sina barn sjelf, Brandon.

De hade nu aflägsnat sig något från soffan, der hertiginnan, grefvinnan Maud och Isola sutto och talade med hvarandra.

— Är det så ovanligt i England att uppfostra sina barn sjelf? (frågade Nils Krabbe).

— Man gör det aldrig, aldrig. Först barnkammaren, med allt hvad nursery governesses heter, ni vet . . .

— Ja, jag vet — barnfröknar kalla vi dem.

— Ah! Jag kan inte uttala det ordet ännu, fruktar jag (sade den gamle hertigen). Baarnfroknare, is that it?

— Mycket bra! Men fortsätt!

— Ja, och sedan för gossarne skolorna, publika skolor, Eton, Harrow, Rugby, ni vet. De äro bara hemma under sina ferier, och otroligt bullersamma och besvärliga ä' de då, det vill jag lofva! Man håller sig helst på afstånd ifrån dem. Ja, sedan till universitetet och så till regementena eller ut på resor kring jorden eller . . . ja, det här är visst första gången jag egentligen har träffat Henry sedan han var ett litet barn (tillade hertigen eftersinnande). Jo, det är sannt, en gång när han var illa sjuk, och då lärde jag känna honom litet grand under konvalescensen. Men annars aldrig!

— Och denne Mr. Brandon träffar således ibland sina barn (frågade Nils Krabbe med en liten

ironisk ton, som dock var alldeles bortkastad på hertigen.)

— Träffar dem! Han lefver tillsammans med dem, han bor tillsammans med dem, han rent af sköter dem sjelf, allihop.

— Mr. Brandon har då många barn?

— Åhja, han har åtskilliga. Ser ni, vi äro ej rädda för att ha många barn i England. Vi tycka om stora familjer! Det är trefligt med stora familjer! Femton, ja tjugu barn äro alls inte någonting så ovanligt. Jag har en morbror, som hade tjugutvå barn i samma gifte. Men min vän Mr. Brandon (han är min kusin för öfrigt) har haft en ovanligt stor tur i det fallet — nej, det menade jag inte, jag menade tvärt om, men jo, jag måste mena det, för när man tycker om barn, och vill ha många barn och vill göra experimenter med barn och med barnuppfostran, så är det ju onekligen en ganska stor lycka — nej, det låter åter igen allt för grymt, den stackars mannen har förlorat alla sina hustrur, ser ni. Den ena efter den andra har dött, men inte förr än de hade skänkt honom en mängd barn. Han har inalles nu qvar, om jag minns rätt, tjugusju stycken.

— Tjugusju barn!! (utropade Nils Krabbe).

— Ni tycker att det är mycket? Det är inte alls mycket, när man har varit tre gånger gift. Det blir inte mera än nio barn på hvarje hustru, om man dividerar tjugusju med tre, eller hur? Blir det inte nio på hvarje?

— Jo, det blir nio, tror jag.

— Ja, men så var det inte, för han hade, låt mig se, han hade fjorton med den första, sex med den andra och sju med den sista. Hon dog i barnsäng, stackars qvinna. Blir det inte tjugusju?

— Jo, det blir tjugusju, ganska riktigt.

— Jaså ja, jag ville ha det till tjugusju. Men nu, baron Krabb, ber jag att få presentera er för min vän Mr. Brandon, eftersom ni är intresserad af uppfostran. Men han har gått sin väg. Jag kan just undra hvar han håller hus? Ah! Der borta ha vi honom. Stackars Brandon (sade hertigen till sin vän, en gammal man, ganska lik hertigen, som de funno stående ensam, helt lugnt seende sig omkring i rummet). Jag är rädd att du haft litet tråkigt i qväll, Brandon?

— Inte alls! Inte alls! Tvärtom! Mycket angenäm afton! Utmärkt hyggligt folk! Baron Krabb? Jaså! Prime minister. Delighted to make your acquaintance, baron! Är baronen intresserad af barnauppfostran? (frågade han hertigen, som genast gaf honom de lifligaste försäkringar att så var, hvilket Nils Krabbe småleende bekräftade).

— Very glad to hear it! Det enda verkligen intressanta som finns, i mitt tycke.

— Har du funnit några här i qväll, som du kunnat tala med om uppfostran? (frågade hertigen).

— En och annan, ja. En och annan. Här var en fransman nyss, som sa' sig ha studerat saken i grund, franska ministern, tror jag det var. Jag frågade honom, huru många barn han hade och han sade mig, att han hade just det rätta antalet. Då har ni tjugu, sade jag, hvarpå han höll upp hän-

derna och gjorde ett utrop af häpnad och förklarade, att han hade två, en gosse och en flicka. Och ni anser er ha studerat barnuppfostran? frågade jag. »Parfaitement», svarade han, »ett exemplar af hvardera könet, det är alldeles nog. Alla gossar äro hvarandra lika, och alla flickor likaså. Känner man en, så känner man alla.» De der fransoserna! Alltid lika stora fools, på hvilket område man än träffar dem. Baron Krabb, ni vet, det är jag säker på, att inte ett enda barn är likt det andra? Ja visst! Ni är en förståndig man, det ser jag genast, och helt säkert den bästa prime-minister, som de kunde få här i landet. Hur många barn har ni?

Nils Krabbe hade nu velat ge mycket, för att kunna prestera en stark barnskara. Han skämdes förfärligt, när han slutligen måste krypa fram med den bedröfliga sanningen, att han endast hade ett enda barn, en liten flicka. Att han dervid strax sjönk något hos Mr. Brandon, det märkte han, men denne var vänlig nog att uppmuntra honom, att ej vara nedslagen, ty så ung som han var, kunde han ännu hafva hopp om att få en talrik afkomma att uppfostra, hvilket, han upprepade det, enligt hans tanke var den intressantaste af alla sysselsättningar. Hertigen hade nu lemnat dem, och de slogo sig ned i en soffa tillsammans, hvarvid Mr. Brandon snart visade, att han var en tänkande man äfven på andra områden än barnuppfostran.

Han hade redan hunnit göra långa promenader i Stockholm och dervid gjort åtskilliga iakttagelser. Bland annat hade han genast sökt upp alla offentliga statyer, och som han var en mycket beläst

man, hade han ganska bra reda på de flesta af våra stormän, som han dervid påträffade.

— När jag kommer till en stad (sade han), så går jag alltid genast omkring och ser efter, åt hvilka de rest statyer. Vet ni hvarföre jag gör det, baron?

— Jag kan lätt gissa det (svarade Nils Krabbe). Ni vill bedöma folkets ståndpunkt efter de män, som de ansett stora.

— Precist! Det är nästan ett ofelbart sätt att få en riktig uppfattning. Ja, här i er stad fann jag statyer öfver ganska utmärkta personer. Ser ni, när hertigen föreslog mig att följa med till Sverige, så läste jag så mycket jag kunde hinna af svenska historien, så att jag inte skulle vara allt för okunnig.

— Nå? (sade Nils Krabbe med en viss oro för hvad komma skulle, när han tänkte på åtskilliga af våra statyer). Och hvad kom ni till för resultat, Mr. Brandon?

— Well, on the whole (på det hela taget) tycker jag inte att ni ha valt så illa. Jag fann den store Berzelius och Linnæus och Schéele och Gustavus Adolphus, som var en ädel man och stor regent, och Oxenstierna, och så Birger Jarl, som var grundläggare till Stockholm och som gaf qvinnorna arfsrätt i Sverige. Jag antar, att det var qvinnor som reste hans stod? Inte? Nå, det borde de ha gjort utan hjelp af männen.

Men jag fann också Carl den XIII, som jag icke finner, att någon historieskrifvare kallade en stor man; och så fann jag, värst af allt — Carl den

XII!! Hvad skall jag säga om den saken, baron Krabb? Carl den XII!

— Han var en stor krigare (svarade stackars Krabbe svagt urskuldande), och vi ha tyvärr ännu den uppfattningen, som jag erkänner vara barbarisk, att en stor krigare . . .

— Är en stor man, ja. Det är en ståndpunkt, som vi engelsmän också stå på, det erkänner jag. Vi ha statyer af t. ex. Nelson och Wellington och det med rätta, ty, baron Krabb, Nelson och Wellington voro stora krigare, som, då deras land anfölls, segrade och frälste sitt land. Men hur var det med Carl den XII? Har jag läst min historia rätt, så segrade han några gånger, men blef till sist på det ömkligaste sätt besegrad och lemnade sitt land i ett sådant tillstånd af svaghet, att det var en blott slump, att Sverige ej blef intaget af Ryssland och nu är en rysk provins. En blott slump, baron Krabb, det måste ni erkänna?

— Jemte några tappra svenska mäns hjeltemod ja, men jag erkänner att det var nära (sade stackars Krabbe.)

— Ja, och Carl XII var alls ej tvungen att fortsätta att kriga (fortfor den obarmhertige gamle engelsmannen). Han var erbjuden en hederlig, ja ärorik fred, icke en utan tio gånger, men han ville icke hafva fred. Han tyckte ingenting vara roligt utom att göra krig. Han vanskötte sitt rike förfärligt i alla afseenden och lemnade det vid sin död så fattigt och värnlöst, att det ej fanns ett öre i skattkammaren eller en fullvuxen kraftig man i en enda socken. Jag har läst om ryssarnes rysliga härj-

ningar på svenska kusten vid den tiden. Men Carl XII var en from, gudfruktig man, som alltid hade sin bibel med sig i krig. »Han hade bibeln i venstra handen och värjan i den högra», stod det någonstädes der jag läste, och jag tänkte då, att hade han bibeln i sin hand, så kunde det ha varit nog med gamla testamentet, så hade boken varit mindre tung att bära med sig. Det nya testamentet tror jag han kunde så gerna lemnat hemma, ty i det läste han nog inte så mycket, eljest hade han inte slagtat så många menniskor utan den ringaste nytta.

Baron Krabb! Carl XII tycker jag inte att ni ha mycket att tacka för. Nej, skulle hans stod stå någonstädes, så inte är det i Stockholm, utan i S:t Petersburg! Ryssarne ha honom att tacka för otroligt mycket. Carl XII grundlade ryska riket fullt ut lika mycket som Peter den store. Skicka Carl XII till S:t Petersburg, with your compliments, baron Krabb! Gör det, medan ni är prime minister.

— Gerna för mig (sade Nils Krabbe); jag har aldrig varit någon beundrare af Carl XII, det ber jag er tro, Mr. Brandon.

— Jag tror det! Jag tror det, baron Krabb (sade den gamle engelsmannen hjertligt, i det han grep hans hand), och blif ej sårad af min uppriktighet.

— Inte det ringaste. Vi äro för resten ej sämre än andra. Sanningen att säga, så tror jag, att de flesta folk stå på ungefär samma ståndpunkt i det fallet nu, som de gjorde på hednatiden. Den som kan slå ihjäl de flesta menniskor, vare sig med

sin egen arm eller med andras, den är fortfarande den störste mannen. Åt den reser man stoder. Nej, vår föreställning om en stor man är just ej mycket idealisk. Hur sjöngo israeliterna på sin tid: »Saul har slagit 1,000, men David 10,000!» Det var måttstocken på deras storhet då, och hur sjunger en af våra största skalder nu om Carl den XII. Har ni hört talas om Tegnér, Mr. Brandon?

— Tegnér? Ja, jag har till och med läst hans Frithiofs saga i öfversättning.

— Ja. Han skrifver om Carl XII: »Böj, Svea, knä vid griften, din störste son göms der.» Nej, ni har rätt. Vi borde skämmas för att ha rest stoder åt sådana som ni nämnt, och glömt att resa dem åt Sten Sture den äldre och Carl XI och Engelbrecht.

— Dem har jag också läst om. De kunde kriga när krig var oundvikligt, men voro stora i fred framför allt. Fred! Baron Krabb! Fred! Ingen som är en bekännare af den store fridsfursten får älska krig. Då är han ingen verklig bekännare. Baron Krabb! (utbröt den gamle mannen och grep åter Nils Krabbes hand). Ni är en upplyst och klok man. Jag är säker på, att ni är en präktig statsman också. Nu är jag litet trött, men nästa gång vi råkas, skall jag be, att få litet närmare förklara för er mina uppfostringsmetoder. Det skall intressera er, fastän ni bara har ett enda barn, ni stackars man. Men ni kan få flera. Förlora inte modet. Ser ni (och oaktadt han sagt sig vara trött, började han dock gifva en liten kort sammanfattning af en plan för uppfostran.)

— Ser ni, baron, jag vet inte om ni här i Sverige ha något uppfostringssystem, som är grundadt på verkliga iakttagelser, grundliga, systematiska iakttagelser. Hos oss i England ha vi rakt ingenting åt det hållet. Hela vår uppfostran är ett hugg i luften, utan någon visshet att det skall träffa, att det är det rätta. Så som våra förfäder uppfostrades för hundradetals år tillbaka, så uppfostras vi ännu i dag. Kallt vatten, rostbiff, fria lekar, latin och grekiska! — alltid detsamma och detsamma för alla, antingen det passar dem eller inte. Det är ju idiotiskt, icke sannt?

Med djur äro vi deremot inte så dumma i England. Der ha vi mycket noggranna system, grundade på långa tiders erfarenhet och studier, för att frambringa det yppersta i sitt slag. Men med barn göra vi det aldrig. Det är ju besynnerligt, inte sannt? Well, nu har jag, som eger mycket pengar och många barn, jag har fallit på den idén, att det möjligen kunde vara lika så intressant att uppfostra menniskor som att uppfostra djur, och att det är lika vigtigt, att uppdraga präktiga gossar och flickor som kor, tjurar, tuppar, höns och southdownfår. Man förstår mig inte, och man till och med skrattar och säger att det är tokigt. Men det bryr jag mig inte mycket om. Jag går min egen väg och låter dem skratta.

— Jag skall ej skratta, det lofvar jag er, Mr. Brandon.

— Jag tror det, sir! Nå, jag börjar med att säga, att ingen vet ännu, hvilket system som passar bäst för olika slags individer, hvilket system som

frambringar den fullkomligaste typ af slägtet människa, intellektuelt, moraliskt och fysiskt. Derföre försöker jag nu alla system. Jag väljer ut dem af mina barn, som jag tycker a priori passa bättre för det ena systemet, och uppfostrar dem enligt det, o. s. v. Somliga uppfostrar jag i rikedom och lyx, det är ett mycket svårt prof, det; somliga fattigt, så att de få försaka och umbära och blifva härdade. Somliga få lefva det friaste lif, ett fullständigt naturlif, utan band och föreskrifter af något slag.

— Möter det inte praktiska svårigheter?

— Inga af betydenhet. De få ej slå ihjäl hvarandra, eller begå andra brott emot engelsk lag, naturligtvis. Men eljest få de göra alldeles som de vilja. Det är de ädlaste naturer som uppfostras så, förstår ni. Inga föreskrifter! Inga moraler! Ingen sedelära!

Ja, och så uppfostras somliga ytterst strängt, med föreskrifter rörande hvarje liten detalj af deras lif, och med indelning af tiden i de aldra minsta delar från morgon till qväll. Så mycket läsning, så mycket lek, så mycket sömn och så vidare; allting bestämdt.

I afseende å dieten försöker jag också alla system. Några af mina barn äro stränga vegetarianer, andra starkt köttätande, nästan som blodhundar eller vilddjur, åter andra med en blandning af kött och vegetabilier, ungefär som det vanligen brukas i England. Somliga få obetydligt med mat, men mycket luft, ett särdeles intressant experiment, jag försäkrar er det, baron. Jag väntar mig mycket goda resultat deraf. Luften har mera näring i sig än man tror, och maten också mycket mera, när

man derjemte får mycket luft. Särdeles intressant, det der!

Vidare kommer jag nu till religionen. Äfven der försöker jag alla olika system med mina 27 barn. Strängt ortodoxt efter engelska statskyrkan uppfostras två af mina barn, derefter två uti hvardera af alla de olika religionssamfunden, men blott de aktningsvärda, naturligtvis. En del, 5 stycken, uppfostras såsom fullständiga agnostiker. De få ej höra, att någonting är antaget af menniskor i allmänhet, såsom varande bestämdt sannt eller axiomatiskt i religiöst hänseende. Allt är möjligt, men ingenting är säkert. Att bestrida är dumt. Att bestämdt antaga är också likaså dumt. Ty vi veta ju rakt intet. Förneka ingenting! Tro ingenting!

— Ni är sjelf en agnostiker, Mr. Brandon, det hör jag (sade Nils Krabbe).

— I viss mån, ja. Nå! Jag gör mitt yttersta, att härvid observera alla de fenomen, som kunna gifva någon den minsta upplysning angående de så mycket omtvistade principerna, determinismen, atavismen m. m. och om alla andra någorlunda rimliga hypoteser rörande de faktorer, som inverka på djuret-anden menniskan.

Mitt hufvudmål håller jag stadigt i sigte. Jag vill veta, hvilket uppfostringssystem som frambringar det i alla hänseenden präktigaste resultat, det yppersta exemplar af menniska.

Härvid går jag mycket långt. Jag har stundom fått förebråelser för hänsynslöshet, för att vara likgiltig för mina älskade barns välgång, i min ifver att göra dessa rön.

Mitt svar är: Vet ni någonting? Nej. Vet jag någonting? Nej. Nåväl! Låt oss då försöka allt. Jag och mina barn ska' uppoffra oss, om så fordras, (men det är icke alls sagdt, att det blir en uppoffring, utan kanske tvärtom en vinst) för menniskoslägtets framtida väl. En gång i verlden skall ett verkligt systematiskt genomfördt experiment göras, det har jag fast beslutat. Ja, jag har mycket mera att berätta er, baron, men här ha vi the countess Maud, som helt visst tycker, att jag upptagit er alldeles för länge. Well countess! Here he is! Take him! Another time, baron! Another time!

Trettiosjette Kapitlet.

Grefvinnan Maud, som länge undrat, hvart Nils Krabbe tagit vägen, förde nu bort honom från den gamle originelle britten.

Hon berättade, att striden ganska raskt utvecklat sig. Hertiginnan hotades med att få uppgifva den ena positionen efter den andra. Hon hade kommit till Sverige för att mönstra denna lilla svenska flicka, som var djerf nog, att vilja tränga sig in uti den hertigliga Beresfordska familjen, men hon hade nu måst förändra hela sin hållning. I stället för att i sin sons utkorade finna en intrigant äfventyrerska, som var besluten att, kosta hvad det ville, blifva hertiginna af Beresford, fann hon en utomordentligt stolt ung dame, som alls ej

ännu sjelf var bestämd, att vilja blifva det, och som troligen skulle låta bedja sig ganska länge, både af den unge mannen och hans familj, förr än hon samtyckte dertill. Här var ej ens längre nog, att i nåder ge sitt moderliga samtycke till partiet. Hertiginnan började småningom allt klarare inse, att hon troligen sjelf skulle bli tvungen att visa sig mycket angelägen derom, ifall det skulle blifva af.

— Ja, den stackars hertiginnan! (sade grefvinnan Maud skrattande till Nils Krabbe). Sakerna ha gestaltat sig på ett sätt, som hon minst af allt kunde väntat sig. Det har varit det mest komiska i verlden att åse, huru hon har burit sig åt under aftonens lopp. Ena stunden är hon stolt och högdragen mot Isola, då hon tänker sig, hvad detta giftermål är mycket mindre förnämt och rikt, än hvad hennes son borde kunna göra anspråk på. Men strax derpå blir hon rädd för att hafva så ohjelpligt sårat Isola, att hela förslaget går om intet och att hon får bära skulden derför hos lord Henry. Vid tanken härpå blir hon genast artigare, och allting går bra, till dess att er svägerskas långt ifrån ödmjuka hållning återigen gör, att hon sätter sig på sina höga hästar. Då afbrytas under en stund alla diplomatiska förbindelser mellan de två stormakterna. Det är alltför befängdt kostligt!

— Och ni, grefvinna? Hvilken ställning har ni sjelf intagit?

— Jag lofvade er ju, att jag skulle stå helt och hållet på de ungas sida och söka befordra partiet . . .

— Nej! Nej! Derom bad jag er inte alls.

Fullkomligt opartiskt! Hvarken göra till eller ifrån. Det var öfverenskommelsen.

— Nåja, det kommer ju egentligen på ett ut. Jag har bara försökt att ordna så, att hertiginnan och Isola skulle få tillfälle att träffas. Det har ni ju ingenting emot?

— Nej, naturligtvis inte.

— Och så, när hertiginnan frågar mig rörande Isola, så svarar jag hvad jag verkligen tycker. Nå, då ser ni ju. Man kan inte motarbeta saken annat än genom två medel, hindra dem att träffas och tala illa om Isola.

— Låt allting gå sin naturliga gång.

— Det gör jag, min vän. Var nu ej oresonlig. Om hertiginnan vill tala med Isola, så får jag väl hjelpa henne till det?

— Ja, naturligtvis.

— Och om förhållandet mellan dem har svårt att reda sig, så får jag väl hjelpa med det också, eller hur? Vi ska' snart soupera, och då sätta vi oss vid småborden så som hvar och en vill, fyra och fyra. Men jag måste som värdinna taga hertiginnan och er hustru vid mitt bord, och då hade jag tänkt bedja Isola taga den fjerde platsen, så få hon och hertiginnan återigen träffas. Har ni något emot den anordningen?

— Nej, det kan jag ju inte egentligen ha, fastän . . .

— Fastän hvad?

— Ja, jag vet inte. Det ordnas för mycket, tycker jag.

— Nu är ni orimlig, min vän.

— Ja, kanske det (svarade han småleende). Nå, låt det vara så, då. Jag skall taga hand om hertigen, om jag får, och om Mr. Brandon.

— Vid Mr. Walsinghams eget bord ja, vi hade just tänkt oss det så, tack. Jag har ju inte gjort er emot, säg? Och ni är nöjd med mig? (tillade hon nu, med den hastiga förändring af rösten som han började känna så väl till).

— Tala inte på det sättet! Kom ihåg hvar vi befinna oss!

— Ja, men säg ändå? Tala bara med samma röst och min som förut. Och är ni nöjd med mig på annat sätt också? Tycker ni om min toalett i qväll?

— Nöjd med er! Hvad har jag för rättighet att vara nöjd eller missnöjd med er? Att ni är förtjusande vacker i qväll, det behöfver jag väl inte säga?

— Ni har den rättighet, som jag har gifvit er. Jag har klädt mig bara för er. Kommer ni till mig i morgon qväll som vanligt, säg?

— Jag hade tänkt det, ja.

Han hade velat banna henne ändå mera för att hon talade så, men hon vände sig nu till någon annan, och han fick ej tillfälle dertill. Det tjenade dessutom till ingenting att banna. Hvad hon ville säga, det sade hon alltid.

Alla tycktes öfvergifva den stackars hertiginnan. Mr. Walsingham, den gamle förrädaren, hade också gått öfver till fienden med träng och tross. Han satt nu och åhörde med den artigaste uppmärksamhet hertiginnans framställning af alla de vigtiga skäl, hvarföre detta giftermål var så illa

valdt som möjligt, men han slutade dock alltid med att yttra: »Upon my word, duchess, I don't think he can do better» (På mitt ord, hertiginna, jag tror knappt han kan göra ett bättre val) eller »she's a very fine girl, duchess» (Hon är en rasande grann flicka, hertiginna!). Isola Borromeo var ju af en utmärkt och gammal familj, visserligen inte rik, men hvad betydde väl det för en slägt med 400,000 £ om året. Han påminde hertiginnan om hvad som nyligen händt, att en ung engelsk lord fört hem en amerikansk värdshusflicka från Californien till England som sin hustru. Hertiginnan ryste dervid och erkände att detta var bättre.

— Och jag har dessutom fått för mig (tillade den gamle diplomaten) att lord Henry mycket väl vet hvad han vill, så att när han en gång fått något i hufvudet . . . inte sannt, hertiginna?

— Ack jo! Han har fått den der envisheten från sin fars familj i ganska hög grad, tyvärr. De äro alla rysligt envisa, som ni vet.

Detta var hårdt mot den stackars lille hertigen, tyckte Mr. Walsingham, som väl visste, att om det någonsin funnits en äkta man, hvilken böjde sig för sin hustrus vilja som vassen för vinden, så var det hertigen. Men han nöjde sig med att svara:

— Jaså ja, hvarifrån han fått sin vilja, vet jag inte. Men det är inte alls svårt att se, att han inte är lätt att leda. Och ett vackert par skulle de bli, erkänn det, hertiginna? Ni behöfver sannerligen inte skämmas den dag ni presenterar henne för vår nådiga drottning. Se på dem nu der borta i soffan!

Hertiginnan kastade en blick dit bort och måste mot sin vilja erkänna att det var sannt. Det var ett vackert par. Hon suckade djupt och beklagade sig öfver Isolas hållning mot henne.

— Till slut begär hon kanske, att jag ska' tigga och be henne vara så nådig och ta Henry (sade hon). Hon är ju så stolt, att vid det minsta ord blir hon som en marmorstod.

— Ni vill väl inte, att hon skulle vara som en liten pensionsflicka på sin första bal? Skulle det passa hennes blifvande ställning?

— Mot sin möjligen blifvande svärmor tycker jag ändå, att hon kunde vara litet ödmjukare.

— Hon blir det! Hon blir det, hertiginna! tro mig, ni kan omöjligt få en svärdotter, som gör er mera heder.

— Jag fruktar att ni är en gammal tok, Mr. Walsingham, när det är fråga om ett vackert ansigte, fastän ni är ungkarl (sade hertiginnan med det första småleende, som hittills kommit öfver hennes stora, stolta men ännu sköna drag.) Jag får ingen hjelp någonstans. Hertigen, han har öfvergifvit mig strax han fick se henne, han också. Jag står alldeles ensam. —

— Jag vet knappt hvad ni begär af mig, lord Henry, (hade Isola sagt en stund förut). Jag är emot er mor så, som jag måste vara, för att ställningen skall blifva dräglig emellan oss framdeles, om jag gifter mig med er. Jag är fullkomligt höflig mot henne. Mer kan jag inte vara. Ni får inte begära, att jag ska' bära mig åt mot henne så, som om jag vore ett nådehjon, som af hennes hand väntade en

skärf eller tiggde om sitt lifs lycka. Det är er och inte mig, som det tillhör att öfvertyga henne, att ert lifs lycka beror på mig, som ni sagt så ofta.

— Ja, ja. Och tror ni då inte, att jag redan sagt henne det tusen gånger. Ge henne litet tid bara, jag ber er. Bli inte ond på hennes sätt. Hon kan inte hjelpa det.

— Nej, nej! Jag är inte ond, lord Henry (sade hon). Tro inte det. Jag förstår till och med något litet utaf hennes känslor. Men jag lemnar henne att skötas af er. Jag kan inte krypa för hennes fötter.

— Krypa! Nej! Ja, jag skall nog försöka att sköta om henne, det lofvar jag er. Tack för att ni lofvar att inte bli ond. Hur ska' vi ställa till för att vi må få träffas i morgon, undrar jag? (tillade han efter en paus).

— Hertiginnan får väl göra första visiten hos Elsa, kan jag tro. Sedan visiterna väl ä' gjorda, kan vi träffas hur som helst. Edra föräldrar kunna ju göra bjudningar eller också Nils och Elsa, hvilket de sjelfva vilja.

— Och ni lofvar mig att vara litet tålig, ifall det tar emot någonstans?

— Hvad menar ni med det? Någonting särskildt?

— Nej, jag vet bara inte, om jag kan förmå min mor att göra visit hos er syster redan i morgon.

— Nå, så slipper hon då. Gerna för mig!

— Bli nu inte genast ond, ni otroligt stolta flicka! Hör på! Jag skall våga mig på att fråga er: har ni försökt att sätta er in uti, hvilken ställ-

ning min mor känner sig ha der hemma i England och för öfrigt i hela Europa? Vill ni inte ge henne någon liten tid, att lära sig hvad jag inte heller visste i början — ni minns hur jag var den der första aftonen?

— Ja, jag minns nog. Ni var mig just en öfvermodig sälle. Nå? Hvad skall jag ge henne tid till?

— Jo, att lära sig, att det finns menniskor, som ha rätt att anse sig fullt ut lika goda som en engelsk hertiglig familj, och som derföre fordra fullkomlig likställighet. Efter engelskt bruk skulle er syster göra första visiten hos min mor. Ni vet kanske inte det, miss Isola?

— Jo, jag har hört och läst det, att hos er de som komma till en trakt, först afvakta, att de der boende familjerna visa, att de vilja umgås med dem, genom att göra första visiten. Så är det inte här hos oss. Den främmande får göra första visiten här i Sverige. Hertiginnan får ta seden dit hon kommer, naturligtvis.

— Ja visst. Hon ska' nog göra det också, bara hon får litet tid på sig att förstå hur det är. Isola! Älskade! Litet tålamod! Om ni håller af mig det aldra minsta, så bryt inte sönder alltihop, bara för att ni är rädd att förlora det aldra minsta utaf er värdighet. Och kom dessutom ihåg en annan sak. Jag är ju ännu alldeles beroende af mina föräldrar. Jag har visserligen nog att lefva på som ogift, men skulle jag gifta mig och lefva i England, så måste de hjelpa mig.

— Vi kunde väl lefva på något annat ställe än i England?

— Och bryta med min slägt! Att lefva annorstädes än i England anses som en landsflykt hos oss, ett elände. Det gjorde dock mindre. Men att bli oense med mina föräldrar för er skull? Skulle ni önska det? Vore det en vacker början till vår förening? Och om ni, genom att visa litet tålamod och godhet, kan vinna min gamla mamma, som håller så mycket af mig, vore det inte då värdt att göra det. Säg?

— Men jag kan inte krypa eller kräla i stoftet för henne.

— Nej! Nej! Hvem tror ni begär, att ni ska' kräla. Men — månne inte det är ni, som nu begär, att hon ska' kräla inför er? Och — blif nu inte ond — men är det riktigt ädelmodigt af er?

Hon satt några ögonblick ännu och såg ned på sin solfjäder med rynkad panna. Men derefter var det som om molnen hade skingrats. Hon vände sig mot honom med ett förtjusande leende.

— Ni har rätt och ni har också orätt, lord Henry, och ni förstår inte riktigt hur det är.

— Förstår jag inte? Hur är det då?

— Jo, så här. Det är nog kanske riktigare och dessutom fullkomligt efter gamla hederliga traditioner, att den unga flickan, som presenteras för sin svärmor, ska' känna sig oändligt ödmjuk och tacksam, och darra och bäfva, att hon inte ska' falla henne i smaken. Och jag kan inte säga (sade hon småleende) att jag skulle ha någonting emot, att för en gångs skull spela den rollen. Den vore ju mycket älsklig och skulle passa mig bra, hoppas jag. Men det vore farligt.

— Hur, farligt? Farligt att vara snäll emot ett äldre fruntimmer, som . . .

— Nej, vänta nu och hör på. Ser ni inte, att det här är ovanliga förhållanden? Ni har nog rätt, att er mor har svårt, att inte känna sig förfärligt förnäm jemfördt med mig, en liten obetydlig svensk flicka, som är näsvis nog, att tänka på att komma in i hennes familj. Men, ser ni, jag går inte in på, att anse henne och er vara så förfärligt förnäma. Jag anser mig vara fullt ut lika god som ni.

Isola skrattade när hon sade detta, hvilket förtog allt det obehagliga i hennes ord.

— Ja, ja, det der ha vi ju kommit öfverens om redan, trodde jag.

— Kom ihåg, att er mor inte var med om den öfverenskommelsen. Hör nu på. För att min ställning, ifall jag blir hennes svärdotter . . .

— Miss Isola!

— *Ifall* jag blir hennes svärdotter (upprepade den grymma Isola med särskild tonvigt på *ifall*) må bli någorlunda dräglig, så är det alldeles nödvändigt, att er mor nu ifrån första början får två saker klara för sig. Den ena är, att jag alls inte erkänner det vara en så otroligt stor nåd, att bli upptagen i den hertigliga familjen Beresford. Snarare . . .

— Ja, snarare är det jag, som bör tacka för den stora nåd som vederfares mig — allt det der är afgjordt länge sedan (sade han muntert).

— Emellan oss två, ja, men er mor är visst inte med derom ännu, det måtte ni väl veta, lord Henry. Nå, och den andra saken är, att jag är helt

och hållet ett nyare tidens barn i afseende på uppfattningen af döttrars ställning, och svärdöttrars ställning, till sina föräldrar eller svärföräldrar. Jag har, som ni kanske vet, aldrig behöft lyda någon. Mina föräldrar dogo när jag var helt liten, och sedan har jag gjort så som jag sjelf har velat. Faster Christina och Elsa ha snarare följt min vilja än jag deras. Jag har knappt fått någon föräldrauppfostran och aldrig lärt mig lyda någon. Min guvernant vill jag inte tala om. Hon var min lydiga och tåliga slafvinna, stackars menniska.

— Underlig uppfostran! Men den har lyckats bra, det måste erkännas.

— Ja, inte sannt! Min svåger, Nils Krabbe, är den enda, som jag egentligen har fått någon uppfostran af, ifall det kan kallas uppfostran, hans sätt att gå tillväga. Han bråkar aldrig och straffar aldrig. Jag var dessutom redan för stor att ställas i skamvrån eller få risbastu när jag kom i hans händer.

— Fröken Isola! Risbastu! Ge er risbastu!

— Ja, jag förtjenade det mycket ofta, det försäkrar jag er. Men nu ska' ni få höra, hur han brukade bära sig åt, för att få mig till någonting som jag inte sjelf ville. Jag tyckte en gång, att jag inte var smal nog om lifvet. Jag var då en 14 års flicka. Jag skaffade mig snörlif och snörde mig alldeles förfärligt, fastän Elsa varnade och moraliserade mig allt hvad hon kunde. Till slut måtte hon ha beklagat sig för Nils, eller också såg han det sjelf. Han sa' ingenting till mig. Men en dag fann jag en blomma i mitt rum, en mycket vacker

och frisk blomma, men stjelken var omknuten med en tråd, mycket hårdt, så att jag inte kunde få den lös igen, hur mycket jag än försökte. När den hade vissnat, rysligt fort naturligtvis, så fick jag en ny, men alltid omknuten på samma sätt. Det der, pinade mig alldeles rysligt. Jag kastade ibland bort blomman, men det kom alltid en ny. Till slut uthärdade jag inte längre, utan lade bort att snöra mig, och då fick jag strax en blomma, som inte hade någon tråd omkring stjelken och som höll sig frisk i oändlig tid.

Men nu, lord Henry, får ni lemna mig, ty annars tro alla menniskor att vi äro förlofvade. Det är riktigt löjligt, hvad de allihop följa oss med ögonen i qväll (tillade hon och såg sig småleende omkring på de olika grupperna i rummet).

— Det vore väl inte så farligt (sade lorden) om de trodde att vi äro förlofvade?

— Att föra menniskor bakom ljuset är alltid farligt (sade Isola med högtidlig röst). Se så, gå nu. Här kommer i alla fall Mr. Jack Melville för att söka er, kan jag tycka.

— Hvad är det, Melville? (sade lorden). Någonting på tok?

— Nej, nej! Jag skulle bara underrätta er, att soupén snart är färdig, och att den serveras vid småbord. Man placerar sig efter behag, fyra och fyra. Inga ceremonier eller rangförhållanden, ni förstår. »Just as you like is the word!» Om miss Isola behagar, så är det plats vid grefvinnan Mauds bord, ber hon mig säga.

— Jaså, tack. Hvilka flera sitta vid det bordet?

— Er syster, the baroness Krabbe, tror jag är en.

— Ja, men den fjerde?

— Jag kan verkligen inte säga det.

— Så ni gör er till, Mr. Melville! Det är naturligtvis hertiginnan?

— När jag nu drar mig riktigt noga till minnes, så finner jag att ni har rätt, miss Borromeo, nu som alltid. Det är verkligen hertiginnan.

— Fyra fruntimmer! (sade lorden). Det var en besynnerlig tillställning!

— Jag har endast att underrätta (sade Jack Melville med tillgjordt allvar) inte att uppmuntra till diskussion. Miss Borromeo, passar denna anordning er?

— Det är naturligtvis meningen, att hertiginnan ska' få tillfälle, att fortfara med sina iakttagelser på stackars mig (sade Isola). Hon vill nu se hur jag bär mig åt vid bordet, kan jag tro. Ja, jag ska' komma (svarade hon Melville, som gick sin väg, och Isola fortfor till lord Henry): jag har god lust att ta salt med såsig knif och sedan sätta knifven i mun, när jag äter. Få se hvad er mor säger då!

— Ni kan naturligtvis göra hvad som faller er in, för att ställningen ska' bli ännu svårare än den är (sade lord Henry).

— Erkänn, att det vore den synd, som inte kunde förlåtas (sade hon i det hon steg upp och följde den allmänna rörelse utåt salen, som nu hade börjat ega rum). Adieu, lord Henry! Nu gäller det mitt passa eller icke passa till engelsk matrona.

När vi träffa hvarandra igen, så är min dom fälld och mitt öde afgjordt. Hu då! (Med dessa ord lemnade hon honom och gick med det för henne egna, obeskrifligt eleganta och vackra sättet att röra sig genom de öfriga gästerna fram till det bord dit hon såg sin syster Elsa redan vara anländ.)

De två systrarna hunno vexla några ord med hvarandra.

— Nå, älskling (sade Elsa) hur har du haft det? Har det gått bra med dig och den förfärliga hertiginnan?

— Åhja! Inte just så rysligt på tok (svarade Isola). Men det är så odrägligt, allt detta inspekterande och granskande, att om det inte vore för Henrys skull, som verkligen är mycket snäll, så skulle jag ha lust att göra slut på alltihop. Det vore lätt nog gjordt (tillade hon, i det hon kastade en blick på det lilla, aptitligt inrättade bordet.) Jag behöfde bara ta en af de der små côtelettes en papillotes med fingrarna och bita af köttet direkt, så reste hertiginnan tillbaka till England i morgon dag. Och det vore kanske ändå det bästa. Jag har . . .

— För Guds skull, Isola! Om du inte vill ha honom, så kan du väl slippa honom, utan att ställa till något sådant der spektakel.

— Som att bita af köttet på en kotlett som en naturmenniska (svarade Isola småleende). Ja, jag vet det. Men, ser du, jag tror ändå, att jag vill ha honom. Om det bara inte vore så fasligt mycket bråk . . .

— Tyst! Här ha vi hertiginnan och grefvinnan Maud.

De satte sig och allting tycktes i början arta sig att gå temligen bra. Grefvinnan Maud påminde hertiginnan, att hon nyligen varit vid de italienska sjöarna, derifrån miss Borromeos slägt drog sitt ursprung, och detta gaf de två potentaterna ett icke ömtåligt ämne att tala om, så länge det räckte. Grefvinnan talade sedan med Elsa och tackade henne efter en stund på det vänligaste sätt, för att hon nu åter fick se så mycket af hennes man.

— Ni kan lätt förstå (sade hon) hvad det skall vara för mig, att få umgås med en sådan man på det sättet. Vi stackars enkor äro ju ett slags vildfåglar, som icke ha några egna tillhörigheter, utan äro helt och hållet beroende af andras barmhertighet och nåd. Blifva vi intima vänner med någon ogift man, så ger det strax anledning till prat. Och med de gifta männen är det ofta inte stort bättre, fastän på annat sätt. Der är det vanligen deras hustrur, som inte unna någon annan att hafva den glädjen, att få något med af hvad de sjelfva ega. Ni deremot, käraste friherrinna, har handlat på ett helt annat sätt, och jag kan inte säga er, huru tacksam jag är derför, riktigt djupt tacksam, det försäkrar jag er.

Detta var att hvad man kallar »förändra signalerna» med besked. Elsa visste knappt hvad hon skulle svara. Hon blef helt och hållet öfverraskad af denna uppriktighet och denna på ett så ödmjukt sätt visade tacksamhet. Grefvinnan Maud hade naturligtvis temligen lätt lyckats gissa sig till, hvad som småningom höll på att försiggå hos Elsa. Efter att uti ett anfall af blygsel öfver sin egen småsinthet hafva tagit det steg gent emot grefvinnan Maud,

som läsaren påminner sig, hade hon, som vi sett, efter hand åter igen börjat tycka, att det ej var riktigt angenämt, detta intima vänskapsband mellan hennes man och den vackra engelskan. Hon skämdes visserligen för att visa denna känsla och derigenom åter afbryta, hvad hon sjelf anordnat. Men den fanns dock hos henne och hade på senare tiden börjat växa allt mer och mer, fastän hon hittills hållit den inom sig sjelf.

Och nu kom här grefvinnan Maud och tackade henne, för att hon ej var småsint som så många andra hustrur, utan unnade en stackars ensam enka att få något med af sin egen rikedom. Om Nils Krabbes nöje och nytta af detta umgänge sade grefvinnan naturligtvis ej ett ord. Dertill var hon för finkänslig. Hon talade, som om hela nöjet, hela fördelen endast kom henne sjelf till godo. Huru omöjligt, huru mycket omöjligare nu än förut blef det icke derigenom för Elsa, att göra något försök, att taga tillbaka någon del af hvad hon sjelf förut gifvit? Huru ytterligt löjlig skulle hon icke göra sig, om hon besvarade grefvinnans uttryck af tacksamhet med att säga ungefär så här: »Ja, det der är godt och väl. Jag förstår att ni är mig tacksam. Men sedan jag tog det der steget och bad er tillåta min man, att fortfarande få besöka er, ha tvifvel uppstått hos mig, huruvida det var riktigt väl betänkt. Dessa tvifvel ha nu mognat till ett beslut, och jag får anmoda er, att vidtaga någon åtgärd, för att afbryta detta täta och intima umgänge. Sjelf har jag litet svårt att härom tala vid min man, det kan ni lätt förstå. Det kunde vålla obe-

hag emellan oss. Jag vore derföre tacksam, om ni ville vara så god och sköta om saken, på ett för oss alla angenämt sätt.» Nej, det var nu rakt omöjligt. Förut, innan grefvinnan på detta sätt tackade henne, hade Elsa umgåtts med några dunkla planer, huru hon skulle låta grefvinnan förstå, att hon ångrade sin förra åtgärd och nu gerna ville hafva igen sin man. Men nu, efter denna vackra, hjertliga tacksägelse, var det rakt omöjligt att säga någonting sådant.

Innan Elsa kommit sig för att svara någonting, fortfor grefvinnan Maud:

— Jag vet ju fullkomligt väl, att hvad ni på detta sätt är god nog att skänka mig, är sådant, som ni sjelf kan undvara, utan att ens märka att ni ger bort det. Men det finns hustrur, som ej en gång tycka om, att någon plockar upp smulorna från deras rika bord, fastän de sjelfva ej använda dem. Sådan är ej ni. Hvad ni sjelf inte ämnar använda, det unnar ni gerna en stackars Lazarus att mätta sig med.

Elsa hade nu hunnit fatta sig. Hon kände, att det låg en viss öfverdrift uti detta sätt att tala, och erfor deraf en orolig känsla. Hon kom mycket väl ihåg, i hvilken olika ställning hon och grefvinnan hade stått emot hvarandra den gången, då hon hade bedt att Nils skulle få återbörja sitt umgänge med henne. Då var det hon, Elsa, som ödmjukt begärt och grefvinnan som nådigt bifallit hennes begäran. Hvad var det egentligen som hade förändrat sig sedan dess? Då var det alls ej fråga om några smulor från Elsas rika bord. Snarare hade

grefvinnan varit god nog, att lofva skänka Nils af sin rikedom det, som Elsa ej kunde ge honom och han dock så väl var i behof af. Hvarföre talade hon nu på detta sätt? Låg det något bakom?

— För all del, tala inte så (sade hon). Grefvinnan var god nog, att skänka Nils ett stort nöje och ge honom något, som var ovärderligt för honom, och som han tyvärr inte kunde få hemma. Det är jag som bör tacka, och visst inte grefvinnan. Men om jag skall vara riktigt uppriktig (utbröt nu Elsa, som kände en oemotståndlig lust att tala rent ut), så gjorde det mig alldeles rysligt ledsen, ja nästan förtviflad, att behöfva be er om det der. Men jag var rakt tvungen, dels för Nils' skuld och dels för att jag skämdes, att vara barnslig och visa mig svartsjuk på er. Det vore ju så förfärligt dumt.

Grefvinnan Maud såg ett ögonblick på henne innan hon svarade. Elsas bjerta uppriktighet tvang henne, att uppge den roll hon hade börjat spela, och att sjelf blifva uppriktig tillbaka. Hennes plan hade varit, att genom uttrycken af sin tacksamhet likasom binda händerna på Elsa, och göra det omöjligt för henne, att återtaga hvad hon en gång gifvit. Men Elsa frigjorde sig så, som enkla, sanna varelser ofta frigöra sig ifrån de snaror, som deras långt skickligare motståndare söka fånga dem uti. Hon talade rent ut och ref dermed sönder det nät som omgaf henne.

— Ja, ni har rätt (svarade grefvinnan Maud slutligen), ni behöfver inte vara svartsjuk på mig eller för resten på någon annan qvinna. Er man är helt visst en bland de män, som aldrig kunna förledas att blifva otrogna.

Det var skada, att Elsa ej var qvinna att våga säga: »har ni försökt, efter ni vet det så säkert?», ty då skulle kanhända grefvinnan hafva låtit reta sig till att lika uppriktigt svara: »ja, det har jag, men det gick inte», och situationen hade då blifvit nästan unik i sitt slag. Men den hade äfven blifvit knappt längre hållbar, om man tänker sig de omständigheter hvarunder detta samtal hölls.

Nästa ögonblick hade dock kunnat medföra andra besynnerligheter, om ordbytet fått fortsättas. Men det blef afbrutet deraf, att för grefvinnan Maud, som hade sina öron öfver allt, det nu blef uppenbart, att situationen emellan hertiginnan och Isola hotade, att om möjligt blifva ändå mindre hållbar än emellan henne och Elsa. Hon måste genast träda emellan, om ej en scen skulle inträffa af mer eller mindre behaglig art. Och hon var kanske ej heller så särdeles ledsen, att samtalet med Elsa blef afbrutet. Ty de närmaste replikerna skulle troligen blifvit farliga nog, och kunde dessutom möjligen hafva föranledt ett afbrott i det nuvarande umgänget emellan henne och Nils Krabbe, hvilket hon ju till hvad pris som helst borde söka undvika.

Hertiginnan och Isola hade snart nog afslutat ämnet om de Borromeiska öarna och ursprunget till familjen Borromeo.

— Ja, vi lära härstamma från den der gamle kardinalen Carlo Borromeos bror, påstås det (hade Isola svarat på hertiginnans fråga härom. Och på dennas vidare förmodan, att hon naturligtvis hade besökt sin slägts vagga, svarade hon helt uppriktigt, att

hon aldrig varit i Italien. De hade ej haft råd att företaga långa resor, tillade hon).

Härpå svarade hertiginnan ej någonting. Hon kunde ej fatta, att någon i Isolas ställning ej hade råd att göra en resa till Italien, då med engelska priser utländska resor alltid äro billigare än att lefva hemma i England, der en viss stat måste föras. Hon åtnöjde sig med att ännu en gång upprepa, att hon visste familjen Borromeo vara en utmärkt gammal slägt, en af de äldsta i Europa.

Någonting i hennes sätt att säga detta gaf genast Isola lust, att stiga upp på sina höga hästar och börja retas med den stolta damen. Hon svarade derföre, att hon visserligen alltid hört sägas att så var, men ej fäst sig mycket dervid, emedan hon för sin del ej brydde sig så särdeles mycmet om gammalt blod (hvilket i förbigående sagdt var en ganska stor afvikelse från sanningen). En oafbruten rad af hederliga förfäder, äfven om de voro helt borgerliga menniskor, ansåg hon ofta vara mycket att föredraga framför aldrig så många adliga anor.

— Man kan i allmänhet antaga, att folk af god familj burit sig väl åt (sade hertiginnan med en ton, som var afsedd att afsluta frågans behandling, hvilket ytterligare förargade Isola).

— Jag är tyvärr alls inte så säker på det (sade hon derföre). Åtminstone tycks det inte ha varit fallet i min slägt. Min svåger Nils har letat rätt på en Borromeo, som måtte ha varit en alldeles ovanligt stor bof. Han betalade aldrig en skuld på annat sätt än genom att slå ihjäl fordringsega-

ren, och ingen hederlig qvinna vågade komma inom 10 mils afstånd från hans röfvareborg.

— Det var medeltidens seder (sade hertiginnan). Man får inte döma dem efter vårt sätt att se sakerna.

— Jaså ja, då var han kanske en mycket präktig karl (svarade Isola skrattande), och det är rätt väl det, eftersom jag har hans blod i mina ådror. Det är nog derföre (tillade hon), som jag ibland känner, att det ändå måtte ha varit ganska roligt att lefva den der sortens fria lif.

— Jag är säker på, att ni bara skämtar, min kära unga lady (sade hertiginnan, som ännu gjorde sitt bästa att bibehålla sitt goda humör). Mensklighéten blir ju bättre och bättre allt som verlden blir äldre. Men man vill gerna härstamma från de yppersta som funnits i hvarje tidsålder, eller huru?

— Och ni antar, att Pietro Borromeo var en af de yppersta som fanns då för tiden? Jag skall försöka att dela er tanke, hertiginna, hur svårt det än är. Men jag känner, att jag heldre borde vilja härstamma från en hederlig och arbetsam borgare, än från en riddare, som inte gjorde annat än drack och plundrade menniskor.

— Ni glömmer, att borgaren troligen var tvungen att vara hederlig och arbetsam, för att kunna uppehålla sig. Hade han kunnat få lefva som riddaren, så hade han troligen gerna gjort det.

— Ers nåd anser således, att alla menniskor heldre göra det onda än det goda, om de bara få tillfälle? (frågade Isola och lutade sig tillbaka i stolen).

— Baron Krabbe är whig, om jag inte misstar mig? (frågade hertiginnan kort, i det hon ombytte

samtalsämne. Hon ämnade ej låta denna unga flicka examinera sig rörande hennes åsigter om menniskans natur och böjelser).

— Han är liberal, ja, och ifrig frihandlare, om det är detsamma som whig (svarade Isola nästan lika kort. Hon tyckte alls inte om att bli tillrättavisad).

— I England äro vi alla frihandlare. Ingen vågar tala om några spanmålstullar hos oss. Vår familj har alltid varit whig. Ja, det är ungefär detsamma som liberal.

— Jag vet knappt hvad skillnaden är mellan liberal och konservativ (sade Isola i det hon sipprade litet på sin champagne). Men jag tror att de konservativa anse, att så som Gud ifrån början har ordnat sakerna, förhållandet mellan fattiga och rika, ni vet, och sådant der, så bör det också alltid förbli, emedan han vill ha det så, bland annat för att pröfva menniskor och göra dem bättre. De liberala deremot och kanske äfven edra whigs anse, att något misstag blifvit begånget någonstans, och de vilja derföre förbättra tillståndet så fort som möjligt.

— Jag tror inte alls att det der är rätt beskrifvet (sade hertiginnan, som nu ångrade sig att hon frågat rörande Nils Krabbes politiska färg).

— Inte? Jaså, ja, det är möjligt; jag är mycket litet intresserad af sådant och har inte alls reda på det. Men jag har hört min svåger säga, att en sann liberal, en whig som ni kallar dem, bör ständigt arbeta på att göra alla menniskor lika, borttaga alla klass-skilnader och göra lifvet lika angenämt för tjenaren som för husbonden.

— Jag föreställer mig att ni missuppfattat er svågers politiska åsigter (sade hertiginnan).

— Jag kan knappt tro det (sade den retsamma Isola). Han säger, att den åskådningen är sådan som den bör vara enligt bibeln, medan deremot...

— Det är ett misstag! Ett mycket stort misstag, och jag kan inte tro att baron Krabbe . . . i bibeln står tvärtom, att hvar och en skall vara förnöjd med sin lott, och St. Paul säger uttryckligen, att hvarje menniska skall vara tacksam för hvad hon får. (Champagne? Ja, tack!) Han säger ju: »är du kallad i träldom, haf der ingen sorg om!» Minns ni inte?

— Jo, jag minns nu (sade Isola), jag minns nu, och jag är tacksom för att ni påminte mig, hertiginna. Det är verkligen ett lugnande bibelspråk, det der, och det borde göra slafvarna fullkomligt nöjda med sin lott. Jag börjar på tro, att det skulle passa mig bättre, att vara en engelsk whig än en svensk liberal. Man behöfver inte arbeta så mycket för de lägre klasserna der hos er, som vi måste göra här i Sverige.

— Jag tycker att frågan är för stor för att diskuteras vid ett soupébord (sade hertiginnan i ganska stram ton). Men ni missuppfattar helt och hållet ordet whig, så mycket bör jag säga er. En engelsk whig eller liberal arbetar visserligen på att förbättra de lägre klassernas ställning, men klokt, utan oförståndig brådska, så att det för dem lämpliga tillstånd utvecklas ur det som är, på ett naturligt, normalt sätt.

— Hur lång tid kommer det då att dröja, innan de nuvarande ofantliga olikheterna hinna bli

utjemnade? (frågade Isola, som sedan en stund hade känt sig blifva allt mera otålig vid hertiginnans öfverlägsna och onådiga sätt).

— Hur lång tid? Jag förstår er inte?

— Jo, jag menar, när kommer den tid, då t. ex. den här betjenten, som nu serverar oss, får sätta sig till bords bredvid oss? Eller då vi kanhända måste servera honom i vår tur?

På denna fråga fick hon intet svar. Hertiginnan vände sig först emot Isola och gaf henne en blick, som ej kan beskrifvas. Derefter vände hon sig åter bort och sade ingenting mera. Med denna näsvisa flicka var det omöjligt att umgås. Hon var rent af brutal.

Det var i detta ögonblick som grefvinnan Maud såg, huru det stod till mellan de två damerna. Hon vände sig till hertiginnan och frågade, om hon behagade intaga kaffe här vid bordet eller inne i salongen.

— Derinne i salongen för all del (svarade hertiginnan hastigt med en blick åt Isola, som helt lugnt satt och knaprade konfekt, som om ingenting händt).

— Hon är omöjlig, den der unga flickan (sade hertiginnan till grefvinnan Maud medan de snart derpå gingo inåt salongen), alldeles komplett omöjlig! Hvad tror ni hon frågade mig nyss?

— Nej, hvad?

— När jag trodde den tid skulle komma, då jag finge servera min betjent i stället för han mig (svarade den uppretade hertiginnan). Har ni någonsin hört något sådant?!

— Hon är road af att kasta fram bizarra idéer

(svarade grefvinnan lugnande). Bry er inte om det, hertiginna! Hon menar inte allvarsamt.

— Hon är en vild republikan, en socialist! Och en sådan skulle vi få in i familjen! Aldrig!

— Hon är inte mera socialist än ni och jag, tro mig (sade grefvinnan skrattande). Nå, hertig (sade hon till denne, som nu närmade sig), hurudant har ni haft det? Inte allt för tråkigt, hoppas jag?

— Delightful evening! (sade den lille hertigen med värme). Jag har souperat med baron Krabb, Brandon och Walsingham, och bättre sällskap är omöjligt att finna någonstans. Jag tycker rätt mycket om det svenska bruket herrar med herrar, damer med damer.

— Hertig! Var försigtig i hvad ni säger! (sade grefvinnan Maud). Det är för öfrigt inte ett svenskt bruk, utan endast uppfunnet för i afton af vissa skäl.

— Jag kan inte säga att jag tycker om det (sade hertiginnan).

— Jag förstår (svarade hertigen småleende grefvinnan). Nå, my dear (sade han till sin hustru), hvad säger du om Henry's val? Hon är ju charmant, inte sannt? Aldrig sett en vackrare och älskvärdare ung dame!

— Jag finner henne deremot fullkomligt afskyvärd! (perfectly odious) (svarade hans hustru).

— Afskyvärd? Hvad har då händt? (utropade hertigen och vände sig till grefvinnan Maud, som med några ord upplyste honom om huru sakerna stodo.)

— De kommo på politik och sociala frågor (sade hon), och miss Borromeo tyckes ha roat sig

med, att prata litet dumheter åt det radikala hållet, jemlikhet och sådant der, ni vet.

— Aha! (sade hertigen) då förstår jag! Hertiginnan är en så sann whig som vi någonsin haft i familjen. Men ordet jemlikhet finns inte i hennes ordförråd. Hon afskyr det som pesten. Det var olyckligt. Men hon lugnar sig väl när Henry får tala vid henne.

Han vände sig till sin hustru, som nu slutat dricka kaffe.

— Well, my dear. Ska' vi begifva oss utaf? Här ha vi Henry, som kommer för att föra oss till hotellet. Och här ha vi Mr. Walsingham. Ska' vi säga god natt, my dear?

Lord Henry hade vexlat några hastiga ord med sin mor, hvilka dock ej tycktes hafva utöfvat någon särdeles lugnande verkan på den stolta damen, som fortfarande var mycket upprörd. Lyckligtvis behöfde hon ej säga god natt till Isola, som befann sig i ett annat rum. Det var en god sak. Af Elsa tog hon ett temligen vänligt afsked.

— Jag har haft en ytterst angenäm afton (sade hertigen under tiden till Nils Krabbe och Mr. Brandon, som stodo der bredvid). Brandon säger detsamma, det är jag säker på?

— Jag gör! Jag gör! (instämde denne). Isynnerhet tack vare baron Krabb.

— Säg inte det (sade denne). Vi ä' lika hyggliga allihop här i Sverige.

— Jag tror det. Jag tror det. Men ni är dessutom den ende, hvars namn jag har uppfångat riktigt korrekt. Krabb, är det inte rätt så?

— Förträffligt!

— Det går inte bra att samtala, när man inte vet namnen korrekt, tycker jag (sade Mr. Brandon mycket belåten). För resten har jag gjort bekantskap med omkring femtio grefvar och lika många baroner. Aldrig sett ett sådant ställe för titlar som Stockholm. Men namnen voro svåra, mycket svåra, de flesta på ros och på lilja och svärd och krans och lejon och björn, alla slags foglar och vilda djur. Kan inte minnas dem alla korrekt ännu. Hoppas herrarne ej äro onda på mig, om jag ibland kallat en lilja för en björn eller en ros för ett lejon. Men ett namn minns jag, det var en baron som hette baron Svinnhuffvud. Man sa' mig hvad det betydde: pighead. Baron Pighead. Very good name! Capital name! Goodnight! Goodnight! (Och upprepande namnet pighead för sig sjelf med synbart nöje, försvann den gamle engelsmannen uti den hertigliga familjens kölvatten.)

Lord Henry hade haft tid att fråga Isola, hvad som så svårt ruggat fjädrarne på hertiginnan. Isola gjorde sig i början mycket oskyldig.

— Jag vet inte alls hvad som kom åt henne (sade hon). Vi sutto och talade om mycket intressanta ämnen, och allt gick bra; men i en hast blef hon mycket ond och vände mig nästan ryggen.

— Hvad kunde det ha varit? Ni minns inte ...?

Isola satt och smålog åt honom med en så påtagligt »oskyldig» min, att han var säker på, att hon mycket väl visste hvad som förargat hans mor.

— Nå, det kan nu inte hjelpas (sade han). Men

det var ledsamt, att ni skulle komma på sned redan första qvällen.

— Kunde det möjligen ha varit, att jag talade om de radikalas framtidsdrömmar här i Sverige?

— Om jemlikhet? Om afskaffande af alla börds-skilnader? Kommo ni in på det ämnet?

— Ja, det gjorde vi. Jag sade någonting om den tid, som min svåger Nils ibland talar om såsom sannolik, då vi få vara vårt eget tjenstfolk och passa upp oss sjelfva, och kanske passa upp dem.

— Jaså, ja då förstår jag (sade lorden).

— Er mor sade sig vara liberal till sina politiska åsigter. Hur kan det då såra henne?

— Ja, det är svårt att förklara för er, hvilken underlig sammansättning af åsigter en engelsk så kallad liberal kan hafva. Men saken kan nu inte hjelpas, och ni hade naturligtvis fullkomligt rätt att säga hvad ni tyckte, miss Isola.

— Men det var inte alls hvad jag tyckte, deri ligger det lustiga. Jag tycker inte alls om jemlikhet, Nils må säga hvad han vill. Det var er mor sjelf, som beskref en engelsk whigs ståndpunkt i afseende å klass-skilnadernas utjemning, och då frågade jag henne bara, hur lång tid hon trodde det skulle taga, innan betjenten fick sätta sig till bords bredvid oss. Sedan talade hon inte vidare med mig.

— Var det då nödvändigt att säga någonting sådant?

— Nej! Men hvari ligger det farliga, det sårande? Hemma resonnera vi ofta om sådant.

— Min mor är inte van vid att höra talas om, att hennes betjent skall slå sig ned bredvid henne.

— Är ni nu också ond på mig, lord Henry?

— Inte ond, bara ledsen.

— Jag ska' säga er uppriktigt hur det var. Jag var verkligen mycket snäll och hygglig i början. Men det är så besynnerligt. Ju ödmjukare jag är emot er mor, desto högre och förnämare blir hon strax emot mig. Då börjar hon spela den nedlåtande och pröfvande svärmodren. Och det kan jag omöjligt stå ut med. Då far il diavolo i mig och jag blir lika stursk som hon, om inte värre. Var inte ledsen på mig! Jag kan inte hjelpa det.

— Jag förstår (sade han). God natt! Jag måste följa dem hem. —

— Nå, hur kom du öfverens med hertiginnan, Isola? (frågade Nils Krabbe i vagnen under hemfärden).

Hon berättade i korthet hvad som händt.

— Jag vill inte ge två öre för en engelsk hertiginnas liberalism, hon må höra till en gammal whig-familj hur mycket som helst (sade hennes svåger).

— Men hvad ska' det tjena till att retas? (sade Elsa).

— Jag kallar inte det att retas (svarade Nils), att bekänna kort angående sina principer.

— Ja, men det der är visst inte Isolas principer (sade Elsa). Hon skulle tycka lika litet om, att sitta till bords med en lakej, som hertiginnan sjelf. Hon retades bara med den stackars gumman.

— Retades du, Isola?

— Ja, jag är rädd för, att Elsa har rätt (svarade Isola skrattande).

— Ja, då så! Men om du nu skulle retas, så var det skada, att du inte slog hertiginnan på fingrarna med slutet på den der versen ur korintherbrefvet, som hon behagade citera till stöd för slafveriinstitutionen.

— Slutet? Jag minns inte?

— Nej, men man ska' minnas. Eljest blir man besegrad af sina motståndare med citater som ä' ofullständiga. Paulus tillägger: »dock, kan du fri varda, så bruka det heldre.»

— Så förargligt, att jag inte kom ihåg det! (utropade Isola).

— Således har Paulus inte alls försvarat träldomen, utan bara dervid tillämpat den gamla filosofiens sats, att en klok menniska finner sig i det oundvikliga; och uttryckligen sagt, att om man kan befria sig, så bör man helst göra det. Långt ifrån således, att utgöra ett stöd för slafveriet, är den der versen det yppersta skriftspråk emot slafveriet. — Se så! Nu ä' vi hemma, Gud ske lof!

— Behöfver du sitta uppe mycket sent i afton, Nils? (frågade hans hustru).

— Åhnej! Bara ett par timmar, tänker jag (svarade Nils Krabbe, i det han sjelf öppnade vagnsdörren så fort vagnen stannade och, långt innan »den ståtlige» Kajser hunnit ned från kuskbocken, hoppade ut på trottoaren).

Elsa hade intet arbete att utföra den natten. Men hon somnade dock långt senare än sin man. Hon låg och tänkte på, hvad det kunde betyda, att

grefvinnan Maud hade talat vid henne på ett så underligt sätt om den glädje, som umgänget med Nils Krabbe nu gaf henne.

Isola deremot somnade i samma ögonblick hennes hufvud nådde sängkudden. Hertiginnans missnöje vid tanken på att få sitta till bords med sin egen betjent bekymrade henne ej det minsta. Dermed skulle det nog blifva väl beställdt i morgon. Nu var hon sömnig och somnade derföre.

Trettiosjunde Kapitlet.

Grefvinnan Maud skulle helst hafva velat fara hem så snart den sista gästen tagit afsked, ty hon hade mycket att tänka på, äfven hon. Men Mr. Walsingham bad henne så enträget att sitta ned några ögonblick och diskutera aftonens händelser, att hon ej kunde neka honom det. Jack Melville var naturligtvis äfven qvar hos sin chef.

— Nå, grefvinna! hvad säger ni om vår afton? (började den gamle ministern, i det han satte sig beqvämt till rätta i sin stol och beredde sig att hafva en treflig »chat». Grefvinnan hade lagt sig att hvila på en chaiselongue, och Melville stod och lutade sig emot kakelugnen).

— Jag tror, att man hade roligt (svarade hon). Det var ju alldeles som att vara på teatern och åse en komedi.

— Anser ni er sjelf som en af aktörerna eller åskådarna?

— Kanske snarast som en slags regissör, som ofta fick gå bakom kulisserna och ordna spelet, när det höll på att gå sönder.

— Det gick inte alltid så riktigt jemnt? Eh?

— Hufvudpersonerna kunde inte sina roller riktigt, eller ville inte säga dem så, som vi hade väntat oss.

— Miss Isola kom inte fullt om sams med sin blifvande svärmor, hör jag Melville berätta, (sade Mr. Walsingham). Ni fick stifta fred, tror jag?

— Jag kunde inte alltid stifta fred. Och det blir dessutom bråk i morgon, fruktar jag, med visiterna.

— Stackars lord Henry (sade Melville skrattande), han hade inte ett lugnt lif i afton. Han gjorde också tjenst som regissör under grefvinnans öfverkommando.

— Jag kunde just inte göra mycket (sade hon). Det var för tokigt. När Isola någon gång var snäll, så blef hertiginnan stolt, och när Isola var stursk, så blef hon snäll.

— Ingendera var alls snäll mot slutet (sade Melville). När hertiginnan for hem, var hon topp tunnor rasande, hörde jag lord Henry säga.

— Han får väl lugna henne i morgon. Han har ett ofantligt välde öfver sin mor, det har jag sett.

— Jag tror inte, att det blir så lätt att lugna henne den här gången (sade legationssekreteraren). Och så är det en sak till. Ni har troligen inte öppnat er post, sir? Den som kom öfver Göteborg, menar jag?

— Nej, hur skulle jag kunnat hinna det, tycker ni?

— Jag var nyss inne på kansliet ett ögonblick (sade Melville), och hann titta uti ett bref till mig. Der stod någonting, som rör vår vän lord Henry. Ni vet, sir, att hans äldre bror, lord Sackville, var mycket sjuk?

— Ja visst! Så godt som död (sade ministern otåligt). Nå? Är han död nu?

— Nej, sir. Tvärtom! Han är mycket bättre.

— The devil! Förlåt mig, grefvinna! Men hvad menar ni? Han var ju utan hopp, vet jag?

— Han ansågs det, ja. Men nu har han funnit någon der ute i Tyskland, skrifver min bror Alfred, som tror sig om att kunna kurera honom fullständigt.

— Hvem kan tro sig om det? Han har ju lungsot i yttersta stadiet.

— Det lär ha varit ett misstag. Lungorna är det inte så farligt med, heter det nu. Snarare allmän svaghet, och det tror den här karlen . . .

— Hvem?

— Ja, jag vet inte hvem det är, sir. Min bror skrifver, att det säges vara antingen en vattenkurmenniska, som heter Kneipp, tror jag, eller den der italienska grefven Mattei med sina elektriska gryn, eller ett vegetarianskt sanatorium.

— Er bror har just inte tagit reda på saken särdeles noggrant.

— Nej, sir. Han har inte det.

— Men är det sannt, så kan det göra detsamma hvad undergöraren heter. Det var ett fult streck i räkningen för lord Henry.

— Ja, det var det.

— Har han någon stor förmögenhet sjelf? Vet ni det händelsevis?

— Jag tror han fick något efter sin slägting lord Brandon, men det kan inte vara mera än ett par tusen pund om året.

— Istället för en hertigtitel och halfva London. Nå, hvad tror ni att den vackra svenska missen säger om det?

Han vände sig med denna fråga till grefvinnan, som med mindre intresse, än man kunde ha väntat sig, legat och åhört detta samtal.

— Jag känner inte Isola Borromeo nog för att kunna säga bestämdt (svarade hon). Men jag tror, att om hon håller af lord Henry, så tar hon honom äfven utan hertigtiteln och halfva London. Hon har ett litet drag af romantik i sig, liksom de flesta svenskor.

— Det vore väl för honom, stackars gosse (sade ministern). Han ser ut att vara illa fast.

— Hur underligt det än låter (sade Melville), så lär den här Mr. Brandon, lord Brandons yngre bror, också ämna testamentera en del af sin stora förmögenhet till lord Henry.

— Är ni tokig! Han har ju 50 barn, vet jag!

— Inte fullt 50, sir! Men alldeles tillräckligt många, det erkänner jag. Och ändå lär det vara så. Ibland Mr. Brandons underliga teorier är också den, att sedan man fått en god uppfostran, bör man kunna taga sig fram utan förmögenhet. Det är det sista profvet på, hvilket af hans många system som är det bästa. Och derföre påstås det att han ordnat så, att, i händelse af hans död, alla barnen få en

fullständig uppfostran till en viss mogen ålder. Sedan går hela förmögenheten till vissa andra släktingar . . .

— Som inte kunna taga sig fram med sin usla uppfostran utan några tusen pund sterling om året (sade Mr. Walsingham). Han är rent galen. Men hans galenskap är en stor lycka för lord Henry, om det här verkligen skulle visa sig vara sannt med lord Sackville. Ja, det var en underlig historia. Få se hvad inverkan det kommer att utöfva på förhållandet emellan hertiginnan och miss Isola.

— En af sina yngre söner kan hon ju möjligen låta henne få (sade Melville).

— Tvärtom! En yngre son måste gifta sig till pengar (sade ministern).

— Hon låter henne nog inte få någon alls, om hon fortfar att vara lika ond som hon var i qväll (sade grefvinnan, i det hon reste sig och tog afsked. Jack Melville följde henne ned till vagnen.)

— Inte ett enda ord har ni haft för mig i qväll (sade han i trappan). Inte en blick en gång!

— Var förnuftig, Jack. Hur skulle jag kunnat hafva tid med er i qväll? Men om ni vill komma till mig i morgon qväll — nej — inte i morgon utan i öfvermorgon, så är ni välkommen.

— Han är hos er i morgon, naturligtvis (sade Jack bittert).

— Jack! Akta er! Om ni är impertinent, så talar jag aldrig mera vid er.

— Förlåt mig. Var inte ond! Om ni kunde förstå hvad jag lider. Men sådant har ni inte en aning om.

— Poor boy! (sade hon). Kom till mig i öfvermorgon qväll, så skall jag vara litet snäll emot er.

Hon nickade till honom genom vagnsfönstret och åkte i detsamma bort. Hon kunde haft lust att säga honom, att hon visste mera hvad sådant lidande ville säga, än han trodde. Men hon blef i stället endast litet vänligare mot den stackaren, som led samma slags qval som hon sjelf.

— Så tokigt allting är tillställdt i denna den dummaste af alla verldar! (utbröt hon). A älskar B och B älskar C och C älskar D och så hela raden igenom. Alla vända ryggen åt den som vill ha dem. Jack håller af mig och jag Nils Krabbe och Nils Krabbe sin lilla dumma hustru och hon — jo, det är sannt, hon vänder sig om och älskar honom tillbaka, i stället för att älska — t. ex. Jack.

En plötslig tanke for igenom henne. Tänk om det vore görligt och om Jack ville åtaga sig ...

— Nej! Nej! Hon är alldeles omöjlig, den lilla bourgeoisen (sade hon föraktligt).

Grefvinnan Maud var i sina tankar rent af förargad på Elsa, för att hon var så omöjligt dygdig.

Hon kastade sig tillbaka i vagnen med ett kort skratt.

— Ja, det är för galet (sade hon) med den här blandningen af dygdiga och, hur ska' vi kalla dem, mindre stränga qvinnor. Antingen borde vi alla vara lika dygdiga eller också alla lika fria. Då kunde det vara roligt. Nu är det så otrefligt det kan vara. Ja, det är en ovanligt dum verld.

Trettioåttonde Kapitlet.

Bland den hertigliga familjens medlemmar på Grand Hôtel blef det äfven en ganska liflig rörelse vid underrättelsen om lord Sackvilles förbättrade helsotillstånd. De sutto följande morgon vid frukosten i sin enskilda salong, när posten medförde bref derom till hertigen.

— Halloh! (utbröt denne). Här är goda nyheter om stackars Sackville! Han skall vara betydligt bättre af den vegetarianska diet som han börjat underkasta sig på kuranstalten i Qvedlingburg, skrifver han. Ännu är det naturligtvis för tidigt, att säga något bestämdt. Men läkaren på anstalten har godt hopp om, att han kan få lefva. Hör på, ska' ni få höra.

Man bibehöll efter brefvets uppläsning några ögonblicks tystnad.

Alla tänkte strax ofrivilligt på lord Henry, hvars ställning skulle blifva fullständigt förändrad, om hans äldre broder verkligen tillfrisknade. Farväl då till hertigtiteln och familjens alla fideikommisser! Och kanske farväl till mera än det. Han var sjelf den första som nu bröt tystnaden.

— Jag är mycket glad att höra det (sade han varmt), jag är hjertligt glad att höra det. Stackars gamle Charley! Har han verkligen hittat på någonting, som kan göra honom bättre?

— Qvedlingburg? (sade hertigen). Hvar ligger det? Vegetarianism? Bara grönsaker och rispuddingar, är det inte hvad de mena med vegetaria-

nism? Skulle verkligen ändå till slut vår gamla hederliga roastbeef of old England vara ett misstag? Det vore skada!

— Så ser det nästan ut på det här (sade hertiginnan). Besynnerligt ändå!

— Det är en fullständig uppståndelse från de döda (sade hertigen). Aldrig hört något sådant!

— De af mina barn, som aldrig rört kött, må alldeles utmärkt bra (sade Mr. Brandon). De äro tre stycken, två pojkar . . .

— Jag kan inte förstå det (sade hertiginnan hastigt, som ogerna hörde talas om Mr. Brandons 27 barn och detaljerna rörande deras uppfostran). Man har ju alltid sagt, att mycket kött, och alltid mycket litet stekt, skulle vara det aldra bästa för lungsigtiga. Stackars Sackville har i lång tid lefvat nästan ensamt på rostbiff, nästan rå rostbiff.

— Och nu får han inte en gång smaka en köttsås (sade hertigen och tittade åter i sitt bref).

— Kött passar dock för somliga (sade Mr. Brandon). Jag anser mig för rättvisans skuld böra påminna derom, att af mina barn 5 stycken, 3 . . .

— Huru länge är det som Sackville hållit på med den dieten? (afbröt åter hertiginnan).

— Nu redan 6 veckor (svarade hertigen). Han har inte velat skrifva förr, säger han, för att inte uppväcka falska förhoppningar. Men redan efter tredje veckan kände han en afgjord förbättring.

Nu uppstod åter en pinsam tystnad, under en sinnesstämning, sådan, som endast kan förekomma hos ett folk, der den ohyggliga förstfödslorättens gränslösa utsträckning förvrider de naturligaste käns-

lor och begrepp. Slutligen vände sig Mr. Brandon till lord Henry och sade till honom med lugnande, tröstande röst:

— Never mind, Henry! It may not be true, after all! (Tag det inte för djupt, Henry! Det kanske inte är sannt till slut, ändå!)

— Tala inte på det sättet sir, jag ber er (sade denne ifrigt). Jag försäkrar er på min ära, att jag inte på länge hört någonting, som gifvit mig så mycket glädje. Käre gamle Charley! Jag skulle ju vara ett odjur, om jag inte vore glad att han har fått utsigt att få lefva.

— Du gör i alla fall fullkomligt rätt uti att säga det (sade hertigen). Det är hyggligt sagdt.

— Men jag menar det också, sir! (sade lord Henry). Hvad skulle jag väl vara för en usling, om jag, bara för att bli hertig och få en ofantlig förmögenhet, önskade att min bror skulle dö?! Jag har ju nog för att inte svälta ihjäl, och för att . . .

Han afbröt sig hastigt och tystnade. Han hade i sin broderliga känsla ej förut tänkt på Isola. Det var möjligen mera än rang och rikedom som nu skulle komma att glida ur hans händer, ifall hans bror tillfrisknade.

— Det var det som jag tänkte mest på (sade Mr. Brandon, som gissade hans tankar).

— Ja, det må vara med den saken hur som helst också! (utbröt den unge mannen åter). Jag är ändå glad att Charles är bättre.

— Jag högaktar dig derför (sade Mr. Brandon och tog hans hand).

— My dear (sade nu den gamle hertigen, för att afbryta den något pinsamma tystnad som följde), har du tänkt på, att vi i dag kanske borde göra visit hos baron Krabb, the prime minister of this country!

— Jag vet inte, att vi behöfva göra någon visit hos baron Krabbs (svarade hertiginnan).

— Inte?

— Nej. Jag var redan förut inte riktigt säker på, att jag ville göra någon visit hos den der flickans familj, så som hon bar sig åt mot mig i går qväll. Och nu anser jag en sådan visit vara alldeles öfverflödig och till och med inte på sin plats.

— Hur menar du? Öfverflödig? Inte på sin plats?

— Ja, naturligtvis. Hvad skulle vi egentligen der att göra nu?

— Huru? Du tar då för afgjordt att den unga ladyn . . .

— Inte vill se på Henry nu, sedan han sannolikt bara blir en fattig yngre bror? Ja, naturligtvis. Det är jag fullkomligt säker på. Och då kunde man ganska lätt få ett näsvist svar, om man gjorde något vidare i saken. Ty sådan är hon.

Hertigen teg. Möjligen erkände han att hans hustru kanske kunde hafva rätt.

— Det är ju inte alldeles otänkbart, att ni kan ha rätt, att hon nu inte anser sig böra gifta sig med mig (sade lord Henry). Skulle det så vara, skall jag inte förebrå henne det. Jag är ju nu inte densamme som jag var då jag friade. Men jag vet inte hvad mamma menar med att man kunde få ett

näsvist svar (tillade han med förebrående röst). Hvad miss Borromeo än gör, bär hon sig alltid åt som en lady, det kan man vara säker på.

— Jag är inte alls så säker på det (sade hans mor) efter hennes uppförande i går qväll. Jag sätta mig till bords med betjenter! Efter det kan hon bära sig åt hur som helst.

Lord Henry hade förut förgäfves sökt visa sin mor, att Isola alls icke ämnat vara ohöflig, utan endast velat genom ett exempel, möjligen något för personligt, framställa, hvad resultatet af jemlikhetsprincipens framgång skulle blifva. Han ansåg nu icke värdt, att ännu en gång börja striden härom. I stället satt han och tänkte på, huru det vore bäst för honom att nu handla.

Hertigen tog sin »Times» och började se efter hvad som händt i hans hemland. Mr. Brandon satt och såg på Henry.

— Well, my dear boy (sade han slutligen mycket deltagande), hvad ämnar du göra nu?

— Jag sitter och tänker. Jag vet knappt ännu.

— Gå och fråga henne, det är mitt råd.

— Och tala om hur sakerna stå?

— Ja, alltihop.

— Och be henne gifta sig med mig, fastän jag nu troligen blir en fattig man?

— Ja, naturligtvis. Är hon alls värd någonting, så tar hon dig ändå. Det kan bli ett bra prof på, hurudan flicka hon är.

— Det är nog sannt. Men det finns en sak till att tänka på. Har jag någon rättighet att begära en sådan uppoffring af henne? Jag kände mig

inte ens riktigt säker på att få henne förut, när det var så godt som afgjordt, att jag var min fars arfvinge. Ni kan då tänka er, hur det ska' kännas, att begära det nu, då det är så godt som afgjordt, att jag i hela mitt lif kommer att förblifva en fattig yngre son. Kan jag det?

— Ja, jag tycker det (sade Mr. Brandon).

— Jag nästan känner som om jag borde draga mig tillbaka. Det vore visst mera grannlaga.

— Ge henne åtminstone tillfälle att afgöra saken sjelf. Hur kan du eljest veta bestämdt hvilket hon vill?

— Det är så förödmjukande, att nu . . . under så olika förhållanden . . .

— Nå, än för henne då, om hon vill ha dig, att bjuda sig åt dig, sedan du dragit dig tillbaka? Rent spel! Fråga henne!

Hertiginnan hade suttit och åhört detta samtal, fastän det fördes med låg röst.

— Min käre Mr. Brandon (sade hon nu), förlåt mig om jag säger, att jag inte alls tycker ni ger Henry goda råd vid det här tillfället. Ni, och han med naturligtvis, tänker bara på, om den der flickan nu vill ha Henry, sedan han inte längre är säker att kunna göra henne till hertiginna. Men hvad ni' alldeles glömmer är, att det nu är absolut nödvändigt för Henry, att gifta sig till förmögenhet. Det här partiet var redan tokigt nog förut. Nu vore det en ren galenskap. Inser ni inte det?

— Nej, jag kan inte säga att jag det gör (svarade Mr. Brandon). Pengar ä' en vigtig sak, det

erkänner jag, men det är inte allt. Kärlek är en god sak, det med.

— Kärlek! (sade hertiginnan). Jag är förvånad öfver er, Mr. Brandon. Jag delar för öfrigt helt och hållet Henrys skrupler. Han har erbjudit sig åt denna unga lady då han, på grund af de största medicinska auktoriteters utsago, med nästan absolut visshet kunde anse sig vara sin fars arfvinge. Att begära, att hon nu ska' ta honom, vore mindre grannlaga, det har Henry fullkomligt rätt uti.

— Mindre grannlaga? (svarade Mr. Brandon). Ska' man riskera två unga menniskors lycka, bara för att vara ytterligt grannlaga?

— Hvad den ena unga menniskan beträffar (svarade hertiginnan föraktligt), så tror jag att hennes lycka beror mest på, att bli en engelsk hertiginna.

— Ni gör henne orätt, min mor (sade lord Henry).

— Det är möjligt (sade hertiginnan). Men jag tror det ändå.

— Nå, Henry? (sade Mr. Brandon). Hur gör du?

— Ni råder mig att fråga henne, sir?

— Ja, jag gör det. Stolthet är ej på sin plats i sådana här fall.

— Och jag afråder dig deremot bestämdt derifrån (sade modern).

Lord Henry satt ännu några ögonblick tyst och obeslutsam. Derefter sade han, i det han steg upp:

— Jag kan inte låta min lefnads lycka bero på, hvad som sedan kan visa sig ha varit ett misstag i uppfattningen af hennes karakter och känslor.

Det är ju möjligt, att Mr. Brandon har rätt (tillade han).

— Tio mot ett, att jag det har (sade denne). Gå du!

— Och så är det en sak till (sade den unge lorden). Miss Borromeo har helt säkert inte hört detta ännu. Men snart kan hon få höra det. Det vore alldeles odrägligt, om hon skulle få höra derom från annat håll, och kanske tro, att jag hade velat dölja det för henne, till dess hon vore olösligt bunden vid mig. Nej, hon bör få veta det af mig och det strax (tillade han i det han lemnade rummet).

— Åter igen rätt! Lycka till min gosse! (ropade gubben Brandon, som tycktes taga sig en nära slägtings och möjligen äfven en rik mans frihet, att säga hvad han ville, utan att bry sig stort om, ifall hertiginnan blef ond).

— En tröst för mig är (sade hon) att hennes svar är gifvet på förhand.

— Det tror jag också att det är (sade Mr. Brandon). Få se hvem som har rätt.

— Nå (sade den lille hertigen, i det han lade ned tidningen). Hvad ha ni beslutat? Är Henry gången?

— Henry ämnar fråga henne, om hon vill ha honom fastän han är utfattig (sade hertiginnan). Jag säger honom att han bär sig dumt åt, och att han bara får ett snäsigt svar för sitt besvär.

— Och jag har ödmjukligen bedt hennes nåde om tillåtelse, att hysa en alldeles motsatt förhoppning (sade Mr. Brandon). Hvad är er åsigt, hertig?

— Ja (sade denne försigtigt), att förutsäga unga damers handlingssätt med säkerhet är ej så lätt. Ni ä' begge två särdeles erfarna och kloka människor. Det ska' bli högst intressant att se hvem som har rätt. Det är min åsigt.

— De få lefva som skåpråttor (sade hertiginnan).

— Jag förstod er att säga, att ni var öfvertygad om, att hon skulle säga nej (sade Mr. Brandon småleende).

— Något litet har Henry ju sjelf (sade hertigen).

— Ett elände (svarade hans hustru). Endast till bröd och ost, knappt det.

— Och något finge vi väl lof att göra för dem, my dear?

— Utan 20,000 pund om året kan han omöjligt lefva så som han borde (sade hertiginnan). Nej, Henry borde ha gift sig till pengar. Jag vet en tre fyra stycken, som allihop ha minst 200,000 pund sterling och som med uppräckta händer skulle tagit honom.

— Fastän de ej blefve hertiginnor? (frågade Mr. Brandon fint).

— De voro pin kära i honom allihop (svarade modern).

— Tänk om den här svenska flickan också är pin kär i honom (sade Mr. Brandon).

— Hon har inte 200,000 pund (svarade hertiginnan).

— Men han är kär i henne och inte i de der andra. Det är så mycket värdt som 200,000 pund, i min tanke.

— För att vara en gammal man tycker jag att ni talar mycket oförståndigt, min käre Mr. Brandon. Det blir bara elände af (upprepade hertiginnan, som sålunda fick sista ordet).

— Vill du inte göra visit hos baroness von Krabb i dag, my dear? (frågade nu hertigen ödmjukt). Jag bara frågar.

— Nej (sade hertiginnan).

— Hvad vill du då företaga dig? Vädret är vackert. En promenad i vagn kanske?

— Man ser allt som är att se härifrån fönstret. Men det är inte mycket. Utsigten är betydligt öfverdrifven i reseböckerna. Slottet är ju som en stor lada, utan tecken till stil, tycker jag. (Hon kastade en föraktlig blick utåt strömmen.)

— Omgifningarna ska' vara vackra.

— Jag föredrar att vänta hemma, till dess Henry kommer tillbaka. Vi kunna ju fara med snälltåget i afton, sedan?

— My dear! (sade hertigen). Så snart? Skulle det inte se litet besynnerligt ut? Man skulle kanske undra.

— Jag vet inte att det gör någonting om man undrar. Vi ha kommit hit för att se på den här flickan, och då det nu inte blir något af med partiet, så ha vi inte mera här att göra, synes det mig.

— Om partiet veta vi inte så säkert ännu (sade Mr. Brandon).

— Mr. Brandon! (sade hertiginnan, som började förlora tålamodet). Vi ä' mycket tacksamma för det intresse ni visar vår familj . . .

— Men ni tycker inte om, att jag har en olika

tanke mot er egen. Jag ska' inte säga något mera. Hertig! Gör ni en liten promenad?

— Gerna det! (sade hertigen) som tyckte luften började blifva allt för mycket laddad med elektricitet och fruktade en explosion.

Trettionionde Kapitlet.

— Jag tänker vi ha hertiginnan här snart nu (sade Elsa samma dag till sin syster). Klockan är redan öfver ett.

— Ja, om hon alls kommer (svarade Isola). Det är inte så säkert.

— För den der bagatellen i går qväll!? Tror du hela partiet går om inte för att du pratar litet socialism med hertiginnan? Ja, beror det på sådana småsaker, så!

— Är det en småsak, om jag misshagar min blifvande svärmor? Det förundrar mig, att Elsa kan tala så till sin yngre syster. Lord Henry är helt och hållet beroende af sina föräldrar, det vet du väl.

— Nå, så ställ dig väl med hans föräldrar då. Allvarsamt sagdt, jag undrar om hon kommer eller inte? Jag tänkte mig ut, men ville ogerna vara hemifrån ifall de skulle komma.

— Ja, jag går in till mig och profvar min nya klädning så länge. Jag tänker inte sitta och vänta på dem, så mycket vet jag. Och för resten: »gryta som vaktas kokar aldrig».

En liten stund efteråt ringde det på tamburklockan och lord Henry Russell anmäldes. Elsa anade genast oråd deraf, att han kom utan sina föräldrar.

— Jag är glad att finna er ensam, baroness (sade den unge engelsmannen med en blick kring rummet). Jag ville så gerna be er om ett råd.

— Ett råd? Har det händt någonting? (sade Elsa hastigt). Är hertiginnan ledsen på Isola för hennes prat i går?

— Åhja, litet grand, men det är mera än så. Ni vet att jag trodde mig ha rättighet att anse mig vara så godt som äldste sonen, då min stackars bror var lifdömd för lungsot?

— Ja, jag minns det, fastän jag inte kan säga, att jag tänkte så mycket derpå. Jag kände ju inte er stackars bror. Är han död nu, kan jag förstå? Så sorgligt!

— Nej, tvärtom! Han är bättre. Läkarne ge honom till och med hopp om att få lefva.

— Åh, så roligt! Gudskelof för det! (utbrast Elsa på sitt varmaste sätt). Det är ni väl glad åt, kan jag tro?

— Ja, jag är tacksam att kunna säga, att jag är det (sade den unge lorden). Verkligen glad. Och jag är säker på att ni tror mig på mitt ord, då jag säger det?

— Tror er, ja! Hvarför i all verlden skulle jag inte tro er? (sade Elsa, högst förvånad). Skulle ni inte vara glad att er bror är bättre? Det vore då bra onaturligt!

Lord Henry syntes något förlägen.

— Ni tycker visst att det låter besynnerligt (sade han och slog ned ögonen). Man är troligen

mycket bättre här hos er än hos oss i England i det der afseendet, men ser ni, de äldre sönerna ta ifrån sina yngre bröder så förfärligt mycket, ja vanligtvis nästan alltihop, att det inte är så ovanligt att, ja, jag vill inte på något sätt skryta, att jag är bättre än andra, förstår ni, men händelsen gör, att Sackville och jag hålla mycket af hvarandra.

— Jag förstår. Och derför unnade ni honom gerna alltihop?

— Ja, och han tyckte det var synd om mig. Mången gång sade han, att han var glad, eftersom han måste dö, att åtminstone jag derigenom skulle komma att få det bättre än jag annars som en yngre son skulle ha fått det.

— Lord Henry (sade Elsa). Låt mig säga er helt uppriktigt, att det der förstår jag inte alls, och jag tror knappt att många här i Sverige skulle förstå det. Vi ha visserligen några fideikommisser här hos oss också, fastän inte så särdeles många, men jag har aldrig hört att det talas på det der ohyggliga sättet som ni beskrifver . . .

— Jag kanske inte uttryckte mig riktigt?

— Jo bevars. Men som sagdt var, utom de der få fideikommisserna, så delas alla egendomar jemnt här hos oss, och det är vanligen så, att det finns flera egendomar i familjen än fideikommisset. Men hos er ser det ut, som om alla egendomar ginge till äldste sonen och de andra få rakt intet.

— Ja, så är det alltid, utom i ett par provinser, der alla sönerna ärfva jordegodsen gemensamt enligt en gammal lag som heter gavelkind.

— Men flickorna få aldrig någonting med?

— Inte när det finns söner, nej! Aldrig af jordegendomar.

— Nå, då kan jag bara säga, att jag tycker det är onaturligt och grymt. Det är inte alls underligt, om man i England längtar lifvet ur sina äldre syskon, när man ska' bli en trashank, ett fattighjon, ifall de få lefva.

— Men, baroness, som jag nyss tog mig den friheten att försäkra er, så längtade jag, på mitt hedersord, alls icke lifvet ur min äldre bror (sade den stackars lord Henry, som kände sig ganska öfverväldigad af Elsas upprörda sinnesstämning).

— Jag hade alls inte behöft ert hedersord för att tro, att ni är en godhjertad och öm bror och inte en kallt beräknande egoist, lord Henry (sade Elsa småleende). Det visste jag förut. Nå, er bror är bättre, har hopp om att få lefva, och ni blir således aldrig hertig af Beresford? Säg mig, är ni mycket ledsen?

— Det är bara en sak som gör mig ledsen. Ni förstår, baroness, att i den ställning jag stod eller hoppades få stå till er syster, så kunde jag möjligen ha skäl att frukta . . .

— Att Isola inte ville ha er nu, då ni inte kan göra henne till hertiginna! (utbröt Elsa). Jaså! Ni tror då verkligen . . .

Hon afbröt sig plötsligt och blef förlägen. Det tillkom ju alls inte henne att ge honom något svar för Isolas räkning. Och dessutom var det ett annat skäl, hvarför hon inte borde åtaga sig att svara för sin syster. Hon och Isola voro i många fall ganska

olika hvarandra. Hon kunde omöjligt vara riktigt säker hvar hon här hade Isola.

Nej, det var ej värdt att säga mera. Isola fick svara för sig sjelf. Men lord Henry blef åter oroligare vid denna förlägna tystnad.

— Jag ser att ni inte är fullt så säker på er syster, att hon skall känna som ni (sade han). Är det inte så?

— Jag tycker det kanske är bäst att ni talar vid henne sjelf. Önskar ni det?

— Jag hade just tänkt be er förskaffa mig ett samtal med henne.

Elsa satt några ögonblick stilla och tänkte. Jo, det vore nog det bästa. Hon steg upp och gick in till Isola, som nyss slutat sin profning.

— Nå, hvad står på? (sade denna muntert). Du ser nästan tragisk ut. Kan hertiginnan inte förlåta mig betjenten, eftersom Henry kommer ensam?

— Han ber att få tala vid dig sjelf.

— Ja, men hvad är det han vill tala om? Bered mig med ett par ord, så att det inte må komma allt för häftigt på! (sade Isola alltjemt lika skämtsamt).

— Hans äldre bror mår mycket bättre och har hopp att få lefva (sade Elsa, som omedvetet talade i en mycket allvarsam ton).

Isola brast nu ut i ett hjertligt skratt.

— Elsa! Elsa! Du säger det der precist så som en öm mor, hvars dotter hållit på att bli narrad att gifta sig med den, som inte var fideikommissarien. Du gör framsteg i verldslighet, lilla Elsa. Jag känner mig nöjd med dig. Men var lugn!

Ännu är ej steget taget! Ännu är jag inte olösligt bunden vid en stackars fattiglapp till yngre son. Var inte så bekymrad, sötaste syster min!

— Hvad du är besynnerlig! (sade Elsa halft förargad). Till och med jag vet aldrig riktigt hvar jag har dig. Men lord Henry väntar. Ska' du inte gå in till honom?

— Jo, jag ska' välan det, då (sade Isola och gick långsamt in i förmaket. Elsa beslöt att lemna dem på tu man hand).

— God morgon, lord Henry! (sade Isola på sitt vanliga sätt till den unge mannen, hvarken mer eller mindre vänligt). Nå, hvad har ni för godt att berätta i dag? Hur må edra föräldrar efter gårdagens mödor?

— Fullkomligt väl, tack. Men jag kom för att säga er, att vi fått vigtiga underrättelser rörande min äldre bror, Charley. Er syster kanske nämnde något för er derom?

— Ja, hon sa' att han mådde bättre. Det var ju mycket roligt.

— Han har mått mycket bättre efter en påbörjad kur vid det vegetarianska sanatoriet i Qvedlingburg.

— Verkligen? Vegetariansk diet tror man således är orsaken till förbättringen?

— Ja. Så tror han sjelf, åtminstone.

— Nå, det var som sagdt mycket roligt och ganska intressant. Min svåger tror, att vegetarianismen har ganska mycket att säga för sig.

Allt det här var så naturligt som möjligt. Men lord Henry hade mycket intressantare saker att tala

om än vegetarianismen, om han bara visste, hur han skulle komma fram dermed. Isola hjelpte honom inte det minsta. Hon var som om hon inte hade en tanke på, hvilket inflytande broderns återuppståndelse skulle utöfva på deras planer.

Ett par ögonblicks tystnad uppstod, hvarefter lorden sade:

— Ni har troligen inte tänkt på, miss Isola, huru fullständigt detta förändrar min ställning?

— Det går temligen fort att tänka på den saken, när man en gång börjar (sade hon muntert). Om er bror får lefva, så blir ni inte hertig, naturligtvis.

— Nej. Och dessutom blir jag hvad man i England anser vara en mycket fattig karl.

— Alltihop följer med titeln, ja, så har jag förstått det. Nå?

— Under sådana förhållanden . . .

— Ja, under sådana förhållanden?

— Så anser jag mig böra underrätta er (sade den stackars unge mannen med stark ansträngning), att jag inte längre är säker, att kunna erbjuda er den ställning, som jag förut hade hopp om. Ni förstår?

— Ja, jag förstår (sade Isola). Och derföre vill ni säga mig (tillade hon med ett älskligt småleende), att ni inte längre önskar gifta er med mig?

— Visst inte! Det har jag alls inte velat säga.

— Och hvad har ni då velat säga?

— Jag ville endast säga er ärligt, att jag nu möjligen, ja kanske troligen blir en fattig man.

— Ja, så långt har jag förstått redan.

— Och att under sådana förhållanden . . .

— Ja. »Under sådana förhållanden». Det uttrycket har jag också redan haft tillfälle att höra och ordentligt förstå.

— Under sådana förhållanden kan jag inte våga begära att . . .

— Att jag ska' gifta mig med er. Fastän ni inte talar ut, så kan jag förstå, att det var så ni ville säga, eller hur?

— Ja (sade den stackars lord Henry). Jag ansåg mig böra säga er det.

— Och nu har ni sagt mig det. Jaså. Nå, då är den saken afgjord. Och låt oss nu tala om annat.

— Om annat?

— Ja visst. Eller var det någonting mera ni hade att säga om den der saken?

— Ja, mycket mera, ofantligt mycket mera.

— Jaså! (sade Isola med låtsad förvåning). Ja, var så god, då. Tala! jag hör på. (Hon lutade sig tillbaka i soffan och smålog vänligt).

— Ni förstår visst inte riktigt, miss Isola?

— Är det någonting jag inte förstår? Hvad skulle det vara? Ni säger, att ni inte kan våga begära, att jag ska' gifta mig med er, och derföre begär ni det inte. Derpå svarar jag jaså. Kan någonting vara klarare?

— Det är tvärtom inte det minsta klart! (utbröt lorden förtviflad).

— Nå, så ställ till att det blir klarare då.

— Jag vill så gerna jag lefver att ni ska' gifta er med mig.

— Men ni begär det inte?

— Nej.

— Ja då vet jag inte hur vi ska' göra. Jag kan knappast gifta mig med er, utan att ni begär det. Inser ni inte det?

— Jo visst, men . . .

— Nå?

— Jag ville ge allt i verlden för att ni skulle gifta er med mig, det vet ni väl!

— Men ni begär det inte ändå?

— Jag anser mig inte kunna begära det, inte böra begära det.

— Hvem ska' begära det då? Ska' jag? Det går inte så till här hos oss.

— Ja, jag kan inte säga mera (sade han bittert). Ni vill ju inte förstå mig.

— Förlåt mig! Det är just hvad jag mest af allt vill. Hör på. Ni säger, att ni inte vill begära att jag ska' gifta mig med er. Hvarföre vill ni inte begära det?

— För att jag inte anser mig böra begära det.

— Och hvarföre anser ni er inte böra begära det? Ni har väl något skäl?

— Ja, det skäl, att jag inte anser mig ha rättighet att begära, att ni ska' gifta er med en, som inte kan ge er allt hvad ni har rättighet att fordra.

— Nå, ändtligen! Nu börjar ni tala begripligt. Det der förstår jag.

— När jag friade till er, ansåg jag mig vara arfvinge till min fars titel och egendomar.

— Och nu är ni det inte längre, derföre så friar ni inte längre. Det måtte väl ändå vara så,

eljest är detta bra besynnerligt. Lord Henry! Jag tycker ni bär er ridderligt och väl åt och jag tackar er. Behöfves det sägas mera?

— Nej, det behöfves det inte (sade lord Henry och steg upp).

— Ämnar ni gå redan?

— Ja, jag har ingenting mera att säga.

— Om detta, nej. Men om mycket annat kan vi väl tala tillsammans? Kan man inte talas vid, fastän man inte ämnar gifta sig med hvarandra?

— Nej, det kan man inte! (sade han temligen häftigt).

Hon skrattade muntert.

— Det der är verkligen lustigt!

— Det är så litet lustigt det kan vara, tycker jag.

Men nu förändrade hon ton.

— Hör nu, min unga herre (sade hon). Ni har ingen rättighet att bli ond nu. Annars börjar jag på att misstänka, att ni har spelat en komedi med mig.

— Komedi! Hur kan ni tro!?

— Jo, min sann! Hör på! Ni börjar med att ställa er på en mycket vacker och ridderlig ståndpunkt. Ni säger först, att ni inte vill begära o. s. v., o. s. v. Så långt är allting bra. Men när jag tar er på orden och låter det bli dervid, då börjar ni på att se ond ut.

— Inte ond, men . . .

— Jo, just ond. Då måste jag misstänka, att ni vill spela ridderlig och ingenting begära, ingen uppoffring fordra o. s. v., men ni hoppas hela tiden inom er, att jag ska' i stället ge er hvad ni vill ha,

utan att ni begär det. Och då jag inte det gör, så blir ni, om inte ond, så midt emellan ledsen och ond. Är det inte rätt beskrifvet, kanske?

Den stackars lord Henry hörde ödmjukt på detta och måste inom sig erkänna, att det var ungefär så, eller kanske riktigt så.

— Jag tror inte jag var ond (sade han slutligen). Att jag var ledsen, det kan ni väl inte undra på?

— Nej, det undrar jag inte på, eller, rättare sagdt (sade hon småleende), det kan jag inte vara ond på er för. Men hvad jag inte kan tillåta er är, att ni först anser er handla särdeles ridderligt, när ni förklarar att ni inte vill hålla mig bunden nu, då ni kanske inte blir hertig, och sedan blir mycket ledsen och kanske till och med tycker, att jag är alla möjliga stygga saker, som inte genast svarar: »rik eller fattig är ni mig lika kär! Jag tar er ändå, det må gå hur som helst». Ni hade hoppats, att jag skulle svara så, erkänn det? (sade hon med glänsande muntra ögon).

— Ja, kanske (sade han småleende). Kanske jag hoppades det, omedvetet.

— Åh, inte så riktigt omedvetet heller! Nå, nu är det då ärligt spel, ändtligen. Nyss var det inte ärligt, det inser ni?

— Det var aldrig medvetet oärligt, det försäkrar jag er, men ni har nog rätt i er obarmhertiga analys af mina känslor. Jag hoppades, som ni säger, att . . .

— Att jag skulle vara ädelmodig, sedan ni hade

varit hederlig. Se så ja. Nu är den saken klar. Det var skönt!

— Nå men — miss Isola?

— Ja. Hvad är det vidare?

— Ni har ju inte sagt mig ännu, hur det skall bli. Om ni verkligen vill ha mig ändå, ifall jag vågar begära det, fastän . . .

— Fastän ni är en tiggare nu mot hvad ni var, när jag så godt som lofvade gifta mig med er? Nej, jag kan inte säga er det.

— Och hvarför? Ni förstår väl . . .

— Ja, jag förstår, min vän (sade Isola nu i en mycket olika ton, helt allvarsamt). Men ser ni, jag vet det inte säkert sjelf ännu. Jag måste tänka på saken, så att jag inte gör hvad som är dumt för oss begge två — jo, för er med (sade hon till svar på den protest hon läste i hans ansigte). Ni tror er vara så säker nu. Men framdeles kan ni komma att ångra er, och det är derföre min skyldighet, som är mera lugn, att tänka för oss begge, så att vi inte framdeles bli olyckliga.

Ser ni, Henry, jag är en sådan der slags menniska. Jag är klädd i ett romantiskt yttre, som är fodradt inunder med mycket ordentligt sundt förnuft. Och jag har en fast föresats att ställa till så, att jag blir lycklig. Jag ämnar inte göra skeppsbrott, om jag kan undvika det genom förutseende och försigtighet. Här skulle min olycka komma ifrån er.

— Ifrån mig? Ifrån mig, som är beredd att stå ut med fattigdom och hvad som helst, bara jag kan få er till min hustru!

— Ja, och ändå är det så som jag säger. Ni

är en hertigs son, van vid all lifvets lyx och rikedom . . .

— Och ni då? Er lysande ställning!

— Den är endast tillfällig. Om min svåger tar afsked och flyttar till landet, så är det slut med den. Men ni deremot skulle kanske snart känna det bittert, att ha gift er med en fattig svensk flicka, när ni så lätt hade kunnat få en rik engelska. Hvad ni anser vara torftighet, det är jag uppfödd uti, och skulle lätt vara nöjd med, om jag vore lyckligt gift. Men om ni började finna det svårt, och ångra er, och kanske skylla på mig, då ginge det på tok. Och kanske ni skulle göra det?

— Aldrig! Hvad som än hände . . .

— Ni tror så nu, ja. Men ni kan inte veta det. Nej. Jag måste tänka för begge. — Hvad sa' er mor?

— Jag ville helst inte . . .

— Jo, jag vill höra det.

— Hon afrådde mig, och ansåg allt vara slut emellan oss.

— Och hertigen?

— Han afvaktade utgången med intresse, sade han. Mr. Brandon var den enda som — som trodde på er. Han rådde mig att gå hit och tala vid er.

— Den snälle gubben! Och ändå förstod han mig heller inte riktigt.

— Hvad som gjorde mig sjelf oviss var, att ni en gång sade — ni minns kanske?

— Ja, jag minns. Jag sa', att om jag inte tyckte om er, så skulle jag inte tycka om er, fastän ni var hertig. Men jag sa' någonting mera, om jag

minns rätt (tillade hon med ett litet småleende, som gjorde honom tokig).

— Ja, att om ni tyckte om mig, så skulle ni göra det, fastän jag inte var hertig. Ack, ni förtjusande varelse! Och ni tycker om mig? Säg!

— Ja, visst tycker jag om er. Nej, mer än så. Jag håller af er, mycket, mycket, och ändå mera nu, sedan ni tagit denna saken så bra. Men just derföre måste jag se väl till, att jag inte gör er olycklig. Ja, det der begriper ni ju inte (afbröt hon åter hans protest). Men jag har inte tid längre, ni måste gå nu. Vill ni träffa Elsa? Helst inte? Nå, men så gå då. Adieu! Nej, jag kan inte säga er mera nu än jag redan sagt. Good bye!

Hon drog sin hand ur hans, ty under den sista delen af samtalet hade han suttit och hållit den i sin. Och han gick.

— Nu, Elsa! (ropade hon i det hon öppnade dörren till systerns rum). Kom nu in och råd mig! Det kan minsann behöfvas!

Fyrationde Kapitlet.

När Nils Krabbe qvällen efter soupén hos engelska ministern infann sig hos grefvinnan Maud, var hennes första fråga om han hade hört något nytt. Hon gjorde frågan på ett sådant sätt, att han genast gissade hvad hon menade. Men han svarade småleende:

— Ja, de engelska liberala ha förlorat en plats vid omvalet i Badminton. Men bara på ett par tre röster, säga tidningarna.

— Och inga andra nyheter från England?

— Från England? Nej, inte det jag vet. Från Qvedlingburg deremot lär det ha kommit underrättelser.

— Från Qvedlingburg?

— Ja visst! Vet ni inte, att det är ett vigtigt ställe i närvarande ögonblick?

— Nej! Hvarför då?

— För att man der går igenom vegetariankurer, och det lär vara fråga om, att furst Bismarck ska' der söka bot för sin gikt.

— Så ni pratar!

— Pratar? Furst Bismarcks helsa!

— Ah! laissez moi tranquille avec votre Bismarck! (sade grefvinnan skrattande). Jag ser att baron redan har hört den stora nyheten.

— Och när fick ni höra den, grefvinna?

— I går qväll hos Mr. Walsingham, sedan ni alla farit. Jack Melville hade fått bref om att lord Sackville var bättre. Nå? Hvad säger ni? Och, ändå vigtigare, hvad säger mademoiselle? Hon vet det redan?

— Ja, lord Henry har varit och talt vid henne i dag.

— Då kan jag gissa hvad han hade att säga. Han sade sig ej längre kunna göra anspråk på hennes hand? Inte sannt?

— Fullkomligt. Hur kunde ni veta?

— Jag känner ju mina landsmän. De handla alltid precist likadant, den ene som den andre — det vill säga de som tillhöra samma klass, samma slags menniskor.

— Det är kanske riktigt handladt. Men det förefaller oss svenskar något för affärsmessigt. Vi göra vanligen på helt annat sätt.

— Hur göra ni då?

— Den unge mannen går till sin fästmö och säger: »Jag är i grund ruinerad! Min far har gjort konkurs. Vi få inte ett öre att lefva på. Jag är så lycklig att jag ändå har dig qvar.»

— Och hon svarar?

— »Tack, min älskling. Och var ej ledsen! Jag skall älska dig mycket mera nu, då du är fattig. Och låt oss gifta oss i morgon dag, för att jag må kunna trösta och hjelpa dig i din olycka.»

— Jag tycker om era landsmän. Mina deremot gå till fästmön och säga: »Min älskade Mary! Jag förstår fullkomligt, att, fastän ni älskar mig, ni ändå inte har lust att lefva bara på bröd och ost. Och som det är den enda diet jag nu kan erbjuda er, så återger jag er ert löfte.»

— Och hon svarar?

— »Ja, kanske det är bäst så, John! Ni är en bra karl. Låt oss fortfarande vara vänner!»

— Isola måtte visst ha litet engelskt blod i sig, fastän jag inte riktigt vet hvarifrån hon fått det.

— Hvad menar ni, baron Krabbe?!

— Att hon har svarat ungefär i den engelska stilen. Men kanske jag gör henne orätt. Hon har

bedt att få betänka sig, och hon har sagt den unge mannen, att hon gör det för hans skuld.

— För hans skuld?

— Ja, hon är inte säker på, att hon kan göra honom lycklig på 2,000 pund sterling om året.

— För henne är det nog?

— Ja, hon säger det. Och jag tror henne. Men om han blir otreflig, så får hon obehag derutaf, och det vill hon inte utsätta sig för. Det ligger en viss logik uti hennes sätt att resonnera, det erkänner jag.

— Men ni tycker inte om det ändå?

— Nej, inte riktigt. Det är en sorts egoism i andra hand, som inte tilltalar mig, ehuru jag inte kan neka till, att hon kanske har rätt. Mitt förstånd gillar hennes handlingssätt, men min känsla tycker inte om en sådan der lugn och kall beräkning. Man bör gifta sig endast af kärlek.

— Ja, om man vore säker på, att kärleken alltid skulle stanna qvar. Men går den sin väg, då blir det otrefligt, om man bara har bröd och ost att lefva på.

— Ja, det är sannt. Men kärleken *får* inte gå sin väg. Man kommer alltid tillbaka till det.

— Hvad tjenar det till, att komma tillbaka till det, när kärleken alltid går sin väg efter en stunds visit, antingen han får eller inte?

— Inte alltid, grefvinna. Inte här i Sverige, åtminstone.

— Nej, inte här i Sverige, det är sannt. Fröken Isola funderar alltså på saken? Hvad betyder det, undrar jag? Hos oss i England, när drottnin-

gen besvarar en framställning af parlamentet med uttrycket »la reine s'avisera», så betyder det, att dess begäran är afslagen.

— Jag tror knappt att det är så här. Isola är mycket sann. Hon tänker nu noga efter hvad som vore bäst att göra.

— För dem begge två? Eller för henne?

— Nej. För begge två. Hon har till och med nedlåtit sig till att begära råd af Elsa, ja, hon var god nog, att låta mig vara med också. Men mina råd föllo inte i smaken.

— Och hvad rådde ni till — ehuru — jag kan nästan gissa.

— Var så god och gissa då!

— Ni sa': »Om du älskar honom, så ta honom, hvad som än är i vägen; om du inte älskar honom, så ta honom inte. Hvad betyda väl pengarna?» Var det inte så?

— Nästan mina egna ord! Isola tyckte det var ett primitivt åskådningssätt och ville inte ha något vidare råd af mig.

— Och hvad rådde er hustru henne till?

— Jag vet inte. Jag lemnade konklaven, då mina råd inte följdes. Jag finner det mycket lättare, att ge ett råd i stora statssaker, än i fruntimmers hjertefrågor.

— Er svägerska har nog rätt, baron Krabbe. Ni är för primitiv i fråga om kärleken.

— Om man med primitiv menar ärlig och okonstlad, så tar jag edra ord för en komplimang, grefvinna.

— Jag menade en komplimang, var nöjd med det så länge. Vi andra äro konstlade och beräknande, kanske äfven egoistiska, ni ensam är enkel, stor och ädel i er uppfattning af kärlek. Och fastän jag inte tror, att ert system duger nu, då verlden är sådan den är, så erkänner jag, att det är det rätta. Kom igen till jorden om 1,000 år, så är man kanske mogen att anta det.

— Om tusen år, (sade han tankfullt). Ja, det vore intressant att se, hvad man då har hittat på. Har ett sådant der reinkarnationssystem någon lockelse för er? Skulle ni vilja komma tillbaka hit om 1,000 år?

— Ja, på ett vilkor.

Han satt och såg in i elden. Hade han sett uttrycket i hennes ögon, så skulle han inte gjort den fråga han nu gjorde.

— Hvilket vilkor då?

— Att ni är här då också, och att ni lofvar, att då behandla mig på det der enkla sättet.

— Hvilket enkla sätt? (frågade han förvånad. Han hade glömt de ord han sagt en stund sedan).

— Att ta mig, om ni älskar mig, hvad som än är i vägen.

Han fann ingenting att strax svara och hon fortfor i en drömmande, tankfull ton, mera som om hon talade för sig sjelf än till honom.

— Tusen år! Tusen år! Det är lång tid att vänta, när man älskar. Men att dessutom inte vara riktigt säker, att man ens då ska' få hvad man längtat efter i tusen år. Deri ligger det förfärliga. Vore jag bara säker på det, o hur fort 1,000 år då skulle gå!

Hon sade dessa ord på ett oemotståndligt rörande sätt, men alls inte som om hon väntade sig något svar. Sannolikt gjorde hon det icke heller, så ofta hade hon förut förgäfves sökt framkalla något känsloutbrott hos Nils Krabbe. Han syntes vara sjelfbeherskningen personifierad. Men till sin öfverraskning och obeskrifliga fröjd kände hon sig i nästa ögonblick omsluten af hans armar i det han utbröt:

— Maud! älskade Maud! Jag vet inte om jag begår ett brott, men äfven om det är ett brott, så måste jag tala nu. Jag kan inte uthärda detta längre.

Det är mig alldeles olidligt, allt detta. Det gör mig lycklig, o så lycklig, och ändå plågas jag på samma gång förfärligt. Att höra dig säga att du älskar mig, höra dig säga det på detta sätt, detta förtjusande sätt, och inte få svara med ett ord, det förefaller mig så outsägligt hårdt och känslolöst, nästan brutalt. Antingen det nu är orätt eller inte, så älskar jag dig, älskar dig innerligt, obeskrifligt. Men om jag känner mig sjelf, och om jag inte bedrar mig sjelf utan att veta det, så älskar jag också min hustru, min Elsa på samma gång, lika mycket och alldeles på samma sätt som jag gjorde förut, innan jag lärde känna dig. Du har inte tagit det ringaste ifrån henne af hvad hon hade förut. Kan du förstå att det kan vara så? Maud! Gör jag dig ledsen?

— Ingenting kan göra mig ledsen nu, sedan jag hört dig säga, att du älskar mig, och jag bryr mig inte om att försöka förstå någonting annat. Ändtligen! Ändtligen! O, så skönt! Så skönt!

— Ack, du älskade, jag måste dessvärre göra dig ledsen innan jag har slutat, hur grymt det än känns. Hör på! Jag har beskrifvit hur jag sjelf känner det. Men jag kan inte fordra, jag kan inte vänta, att Elsa ska' förstå, hvad jag sjelf inte kan förstå eller förklara, och hvad jag sjelf aldrig förut vetat, att det kunde vara så. Nej, älskade, hör först på. Min pligt mot henne, mot Elsa, är att hålla det löfte jag gifvit henne. Jag kan inte smärta henne, den älskade, trogna varelsen. Då vore jag en usling!

Och derföre frågar jag dig, Maud, om du vill hjelpa mig, att nu handla så, som jag vet att en ärlig man bör handla? Gör du det, så skall jag tacka och välsigna dig och älska dig ändå mycket högre derför. Men gör du det inte, så skall jag handla på samma sätt ändå. Jag måste upphöra att se dig (hon ryckte härvid häftigt till, men satt sedan stilla som förut), jag menar upphöra att se dig på detta farliga sätt. Skulle vi fortfara så här, så vore snart min kraft bruten, och jag skulle tvingas att förakta mig sjelf som en usel menniska.

Maud! Vill du, att jag skall sjunka ned så lågt? Det kan du väl inte vilja? Om du älskar mig, om din kärlek är hvad jag tror den vara, om den skall förbli min i hela vår tillvaro här och annorstädes, så hjelp mig nu att handla så som jag bör. Men ännu en gång! Antingen du hjelper mig eller inte, så gör jag det ändå. Så stark är jag, Gud ske lof, ännu. Jag gör det ändå, men jag kan då inte tänka på dig så, som

jag skulle gjort, om du hade hjelpt mig. Svara mig nu, om du vill hjelpa mig eller inte?

Efter en liten stund kom hennes svar. Hon talade med mera samling och lugn, än man kunde väntat sig af denna lidelsefulla qvinna, som nyss ett ögonblick trott, att hon skulle bli den lyckligaste qvinna i verlden, men nu såg hela sin lycka slitas ifrån sig igen.

— Jag skall göra som du vill (sade hon långsamt). Men jag gör det, inte derföre att jag sjelf vill göra det, eller för att jag kan eller vill höja mig upp till dina ensliga, dystra höjder utaf dygd och uppoffring. Jag gör som du vill, bara för att jag inte kan hjelpa det. Du tvingar mig dertill. Du är så förfärligt stark. Jag vet, att jag har intet hopp om, att kunna förmå dig att vika ifrån din föresats. Hade du fortfarit att komma hit, så — kanske jag till slut hade lyckats besegra dig och rycka dig ifrån den der lilla beskedliga stackaren, som du anser dig behöfva vara trogen mot, fastän . . .

— Maud! Maud! Ingen bitterhet nu i denna sista stund! Säg ingenting, som jag inte kan minnas sedan med njutning, då jag tänker på dig.

Efter några ögonblick svarade hon härpå:

— Nå! jag skall göra som du vill i det fallet också, hur hårdt det än kännes, att inte få tala ut och säga dig, hur grymt jag känner det är, att du skulle träffa mig så sent, att du redan var bunden; och bunden vid hvem? Jo, vid en liten snäll och god menniska, det vet jag nog, men som inte är mera värdig att vara din maka än en gråsparf att flyga med en örn. Jag förstår nog, att hon i vissa

fall, i somliga ögonblick kanske kan vara mera för dig än jag — — Nils! (utropade hon plötsligt, i det hon satte sig upp och såg på honom med sina flammande, svarta ögon). Nils! Hvarföre skulle du inte kunna ha oss begge två? Ja, älska oss begge två, hvar och en på sitt vis. Vi ä' ju hvarann så olika, och ingen behöfver göra intrång på den andras område? Jag lofvar, att inte vara svartsjuk på henne, och hon, ja hon har ju sjelf erkänt, att hon inte kan ge dig det som du behöfver, att hon inte kan förstå allt det, som du vill lefva uti och arbeta med. Hvarföre skulle det inte kunna få vara så? Säg! Säg! Ack, Nils! Nils! Jag ber dig! Säg inte nej! Du skulle ju inte dermed göra något orätt. Hon skulle få sitt, lika mycket som hon hade förut, och jag skulle få mitt, det, som du förut inte kunde ge åt någon, derför att ingen förstod det. Inte vore det något orätt mot henne deruti, inte? Du vet ju? En man, sådan som du, kan inte finna en qvinna, som ensam är nog för honom, det förstår du väl? Den ena delen skulle du ge åt henne, den andra åt mig. Hvar och en af oss kunde ju ha sitt område. Nils! Gör dig fri ifrån den der trånga, inskränkta uppfattningen af äktenskapet, att en man sådan som du, med dina stora gåfvor och oändliga synvidder, ska' vara bunden vid en liten . . .

— Maud! Maud! Kom ihåg! Du lofvade mig!

— Ja, ja! Jag menar ju intet ondt mot henne dermed. Hon är ju en ljusets engel emot mig. Men en man sådan som du är behöfver en qvinna för hvar enda sida utaf sitt väsen, utaf sitt allt omfattande förstånd. En enda kan inte vara nog. Du

behöfde egentligen tusen! Men (tillade hon hastigt och med ett litet nervöst skratt) men du får nöja dig med en till. Flera får du inte! Du får nöja dig med mig. Jag lofvar att vara för dig allt det som . . . Nils! Nils! Svara! Säg! Får det inte bli så? Inte är det något ondt deruti, inte? Och om det än vore det, efter de trånga åsigter, som dumma hvardagsmenniskor ha om sådant, inte behöfva väl du och jag vara bundna af deras små inskränkta förstånd och hänsyn? Kan vi inte höja oss upp, frigöra oss, hafva en högre syn på tingen, lefva uti en högre rymd än de andra småkrypen? Säg? Svara mig, och säg att det skall bli så.

Nils Krabbe hade rest sig upp från sin nedböjda ställning och stod nu tyst bredvid henne, till dess hon slutat tala. Hennes passionerade språk gjorde på honom intet intryck. I hvart enda ord kände hans förstånd igen falskheten af de sofismer, som i alla tider blifvit använda, för att förmå menniskor att vika från de stora, enkla begreppen af rätt och orätt. »Du behöfver inte handla efter de lagar, som vanliga menniskor fastställt för sitt handlingssätt. Du är höjd öfver allting sådant. Du har dina egna lagar, som gälla endast för utvalda, höga andar. Låt småfolk krypa på jorden. Flyg du fritt i rymden.»

På tonen i de första ord han svarade hörde hon genast, att han ej låtit vilseleda sig, att hon ej lyckats öfvertala honom.

— Jag är alls inte någon sådan der stor man och undantagsmenniska som du vill göra mig till, Maud (svarade han helt stilla). Jag har ingen högre am-

bition, än att få vara en vanlig hederlig man, som bär sig rätt åt. Hvad som är rätt för andra, är rätt för mig också. Försökte jag vara något annat, så skulle du sjelf snart vara den första som föraktade mig, ty, ser du, jag har mycket väl förstått hvad som har gjort att du kunnat älska mig, Maud. Du har ju känt långt mera lysande och begåfvade män än hvad jag är, ja, kanske allt för många. På sådana var du trött. Mig tyckte du om, för att jag var enkel och sann, och inte konstig och invecklad. Jag är en primitiv man, så som jag berättade att Isola hade sagt om mig. Skulle jag upphöra att vara det, så vore jag snart som de andra och då vore det också med mig som med dem. Du skulle inte kunna älska mig längre. Jo, det är så, tro mig.

Hon ruskade sakta på hufvudet, men sade ingenting mera. Hon hade åter sjunkit tillbaka i sin stol och satt der alldeles hopplös. Allt var slut. Hon hade förlorat honom, det visste hon. Att säga mera tjenade till intet.

— Adieu, Maud! (sade han efter en liten stunds tystnad, hvarunder han stått och sett på hennes svarta hufvud och marmorlika, bleka ansigte). Adieu! (sade han än en gång).

Hon gjorde endast en liten sakta böjning på hufvudet, men sade ingenting, och med en sista ansträngning ryckte han sig derifrån och lemnade henne.

Då han gick öfver Blasieholmstorg kunde han ej låta bli att efter gammal vana se upp åt hennes fönster. Men hon stod der inte. Nej, naturligtvis! Men hvad det redan kändes tomt i verlden!

— Jag visade honom allt för snart att jag älskade honom (sade hon halfhögt till sig sjelf, der hon satt ensam vid elden). Det var det fel jag ifrån början begick. Han blef skrämd, innan han sjelf älskade mig tillbaka så, att han ej kunde lösgöra sig. Och nu!?

Finns det något hyggligt sätt att komma ifrån det här usla lifvet? Något sätt, som inte är allt för obehagligt, allt för brutalt och oskönt?

Fyrtioförsta Kapitlet.

Nils Krabbe hade af naturen ett ovanligt jemnt och godt lynne. Det var ej småsaker som kunde bringa honom ur jemvigten. Men under de närmaste dagarna efter afskedet från grefvinnan Maud genomgick han svåra strider.

Han hade nu genom egen erfarenhet funnit, att det finns vissa saker här nere på jorden som, menskligt att döma, ej kunna anses vara nöjaktigt ordnade eller hållbara. Kärleken var en bland dem. Många gånger förut hade han spekulerat öfver detta det olösligaste af alla problem. Hittills hade han dock mera betraktat frågan från andras synpunkt, mera objektivt. Nu hade den ryckt honom sjelf närmare in på lifvet. Han hade nyss försökt tillämpa sina vackra teorier om vänskap, ren, oblandad andlig vänskap mellan de två könen, och på det ömkligaste sätt misslyckats. Han hade måst rädda sig genom flykten, sedan han erkänt sig vara besegrad.

Nej! Det går inte. En man kan ej vara vän med en intagande qvinna och dock vara sin hustru fullt trogen. Han kan möjligen förblifva det i handling förmedelst mycken vaksamhet och strid. Men i hjertat, i känslan, i tanken har han redan varit henne otrogen, när han älskar en annan qvinna så som han, Nils Krabbe, älskade grefvinnan Maud. Vi äro sådana. Naturen har gjort oss så. De olika känslorna ligga ej sorterade, med höga skiljemurar, hvar och en i sitt fack, som varor i en salubod, vänskap i sitt, ömhet i sitt, sympati i sitt, kärlek i sitt. De äro blandade om hvarandra i en fullständig röra, eller, finare och rättare uttryckt, gränserna dem emellan äro så fina, så otydliga, att man öfverskrider dem, utan att ens veta öfver hvilken Rubicon man tagit det ödesdigra steget till mened och brott. Hvad är vänskap med en skön och begåfvad qvinna? När börjar känslan och när kallas känslan med det riktigare ordet kärlek?

Vestern, Europa, säger: »Du skall uppsöka den qvinna, som du kan älska med hela ditt hjerta, hela ditt väsen, alla dina krafter och som kan vara allt för dig». Östern, Asien, svarar: »En sådan qvinna finnes ej att få. Derföre tager en klok man flera hustrur. Den ena älskar han med den ena sidan af sin varelse, den andra med den andra och så vidare». Europa säger: »Det systemet du förordar är ovärdigt, ovärdigt mannen och förnedrande för de många hustrurna. Nej! En man och en qvinna, det är vår gamla sköna lag». Asien genmäler: »Har du hållit den lagen, min vesterländske broder? Hör på! Jag har fyra hustrur, men

dem har jag varit trogen. Du har blott en. Kan du säga detsamma om din ena? Hvilket är bättre, att öppet taga 4 hustrur och försörja dem hos sig i sitt hem, än att hafva en hustru i sitt hem, och 3 oförsörjda här och der — kanske på gatan?» Europa svarar: »Du har talat sannt. Jag har felat och felar. Men det är bättre att hafva en hög lag, som man af svaghet bryter, än en lägre, som man håller. En gång kommer den dag, då vi vesterländingar lyckas hålla vår lag. Då stå vi högre än ni». Men asiaten genmäler: »Lagen skall vara ett uttryck för samhällets nuvarande åsigt och ståndpunkt; tids nog att, när dessa förändras, förändra lagen med dem». — »Ej så, min österländske broder. Lagen skall stå högt öfver vår ståndpunkt. Den skrifves ju af våra utvalda, våra högst stående, längst komna män. Moses skref lagen för det utvalda folket, då han ensam högt upp på berget Sinai hörde Guds röst, och din egen profet skref sin heliga bok under ensligt umgänge med Gud. Så ock med alla stora religionsstiftare». Asiaten säger: »Vi träffas om ett tusen år. Verlden skall då tillhöra österländingen, ty han beherskar qvinnan». Och Europa svarar: »Nej, verlden skall tillhöra oss, ty vi hafva gjort qvinnan fri och hon skall hjelpa oss att underkufva verlden». Men österländingens sista ord är: »Ja, hon skall måhända hjelpa dig att underkufva verlden! Men till sist skall hon underkufva dig sjelf. Då skall du minnas mina ord, som kände hennes art bättre än du. Den som beherskar qvinnan, den endast beherskar hela verlden. Gif henne derföre ej friheten, ty då är det slut med din egen».

Nils Krabbe åhörde ofta dialoger af denna art i sitt inre. Han skakade dervid på hufvudet och mumlade: »De hafva rätt och de hafva orätt begge två. Det nuvarande systemet är delvis ohållbart både här och der borta. Men hvilket är det tredje och rätta systemet? Ty såsom det nu är, bär det sig ej länge.

Elsa märkte mycket väl, att hennes man var sig olik och att han rufvade öfver något. Och då hans besök hos grefvinnan Maud i ett nu upphörde, kunde hon nästan ana, hvad orsaken var till hans inåtvändhet. Men hon var allt för klok att göra honom några frågor. Nöjd att hafva återvunnit honom från den farliga rivalen, ansträngde hon sig till sitt yttersta, att hädanefter vara mera för honom än hon förut varit, och att sålunda söka ersätta, hvad han kanske för hennes skull uppoffrat. Och hvad en qvinna vill göra, det kan hon göra. Nils förstod hennes mening, var djupt tacksam derför och gick henne till möte. Sålunda kunde det som händt lända till att föra dem ändå närmare tillsammans än de varit förut.

Elsa förblef för öfrigt ej länge i fullständig okunnighet om hvad som tilldragit sig emellan hennes man och grefvinnan. Något deraf fick hon veta.

Det var temligen sent en qväll några dagar efter soupén hos Mr. Walsingham. Elsa satt ensam hemma, emedan lilla Sara ej hade mått riktigt bra. Nils och Isola hade derföre farit utan henne till en bal hos utrikesministern, der de väntade sig att åter igen träffa hertigen och hertiginnan af Beresford.

Sara hade slutligen somnat in och Elsa satt och läste vid barnets säng, då man kom och

anmälde, att ett fruntimmer bad att få tala vid henne.

— Det är mycket sent (sade Elsa tveksamt). Hvem är det? Sade hon inte sitt namn?

— Nej, friherrinna. Och hon har en tät slöja för ansigtet, så att jag inte kan se det. Men . . . jag nästan tror ändå . . .

— Hvad tror du, Sofie?

— Jag tycker att hon talar som den der utländska grefvinnan, som var inne här en gång och gaf lilla Sara leksaker — hvad hon heter?

— Låt henne komma in! (sade Elsa hastigt och kastade ifrån sig boken. Hon gick in i lilla förmaket, der endast ett par ljus voro tända i kronan, som kastade ett svagt skimmer öfver rummet. Med spänd väntan och någon hjertklappning stod hon och afvaktade dörrens öppnande.)

Den uppläts och vid första ögonkastet såg Elsa, att hennes jungfru med hjelp af det utländska målföret gissat rätt. Trots den tjocka slöjan, som hon behöll efter inträdet i rummet, var det lätt att igenkänna Maud Löwenkrona. De satte sig.

— Förlåt mig (sade grefvinnan), att jag kommer så sent, men det var det enda tillfället då jag kunde träffa er ensam.

— Grefvinnan visste då . . .?

— Jag var hos baron Raabens och hörde der af er syster, att ni var ensam hemma. Er lilla flicka är sjuk? Hur befinner hon sig?

— Ni är mycket god. Tack, hon har fått somna och ser ut att ha mindre feber.

Elsa visste ej hvad hon mera borde säga, och väntade andlöst på de nästa orden. Men grefvinnan tycktes hafva svårt att tala. Efter några ögonblicks tystnad yttrade hon dock:

— Jag vet knappt sjelf, hvarföre jag kommer hit till er. Men jag måste göra det, det kände jag, innan jag lemnar Sverige för alltid.

— Grefvinnan reser?

Hon svarade ingenting, utan syntes vara sysselsatt med att tänka på, hvad hon vidare skulle säga. Slutligen fortfor hon:

— Nej, jag vet det knappt, men jag tror, att jag hade ett behof af att säga något till er, hans hustru, som jag inte kunde få säga till honom sjelf. Han vill inte se eller träffa mig vidare, som ni troligen vet.

— Jag vet ingenting. Nils har inte sagt ett ord om sitt förhållande till er sedan den dagen, då jag bad honom fortfara att besöka er.

— Men naturligtvis har ni förstått ändå?

— Jag har gissat eller anat något, ja.

— Och önskar ni inte veta mera?

— Helst inte, tror jag (svarade Elsa efter någon tvekan). Hvad Nils sjelf vill tala om för mig, det är jag tacksam för. Men om han inte vill tala om det, så är jag nöjd ändå.

— Ni är rädd för att få veta det, kanske?

— Nej! (utbröt Elsa lifligt). Inte rädd! Allt hvad Nils gör är rätt, det vet jag. Men det kan vara saker som skulle smärta honom att jag fått veta.

— Hvilket sublimt förtroende ni har för er man! Och hvad har ni gissat eller anat?

— Jag vet knappt om jag vill säga er det.

— Jag ber er, säg!

— Blif då inte ond. Jag gissade, att ni började på att... att hålla af Nils och att, då han såg det, så . . .

— Så drog han sig tillbaka?

— Ja, ungefär så.

— Ni trodde inte, att han var rädd att sjelf komma att hålla af mig igen?

— Nej, aldrig! Inte det ringaste!

Grefvinnan satt en stund tyst och såg på sin rival. Hon kunde knappast återhålla sin lust, att något litet qväsa denna orubbliga, stolta tro på sin mans kärlek, som den här lilla oskyldiga menniskan visade. Men hon besegrade snart denna känsla. Dels hade hon så mycket ädelmod, att hon heldre lät förödmjuka sig af Elsas ord, än att svika Nils' förtroende, och dels utsatte hon sig ju för hans förakt, om hon skulle låta narra sig att säga: »jo du, han *var* rädd! Och mera än så! Han erkände att han älskade mig, och det var derför han flydde. Det var visst inte bara för min skuld.» Nu sade hon endast med ett småleende:

— Ni känner er mycket säker på er mans kärlek.

— Inte det minsta mera än jag har skäl att vara (svarade Elsa).

— Jaså. Ja, jag tror att ni har rätt, och jag vill nu försöka att säga er, hvarföre jag tagit detta besynnerliga steg, att komma hit till er, medan de dansa derborta på Blasieholmen.

Ser ni, jag kände ett underligt behof af att vara uppriktig, och att få er förlåtelse för hvad jag gjort. Ja, jag vet hvad ni menar, att jag ej lyckats göra er något ondt, men för hvad jag velat göra er då, om ni är mera nöjd med det uttrycket.

Säg mig! (fortfor hon med mjukare stämma). Hur skulle ni känna er, om det funnes en enda man i hela verlden som ni älskade, jag menar en enda, som ni kunde älska, och han vore omöjlig för er att få? Så är det med mig. Er man är den enda af alla de tusen jag mött, som var sådan, att jag kunde hålla af honom. Hur tror ni jag ska' känna, säg! Tror ni att jag är tillräckligt olycklig? Och kan ni förlåta mig?

— Jag vet inte hvad jag skall svara er. Förlåta er, ja. Visst förlåter jag er. Ni har ju inte lyckats göra mig något ondt. Men jag förstår er inte. Hur kan man tillåta sig att älska en annan qvinnas man? Förlåt mig, att jag frågar så.

— Skulle ni inte kunna göra det? Under inga förhållanden?

— Nej, jag tror inte det. Jag hoppas, att ingenting skulle kunna förmå mig till något sådant. Det vore ju rent af ett brott.

Grefvinnan såg på henne genom sin slöja med yttersta förvåning. Slutligen skrattade hon. Ett kort bittert skratt.

— Att det verkligen finns sådana qvinnor som ni ännu qvar på jorden! Om jag skulle berätta det för några af mina vänner, som jag snart träffar der ute i Trouville, så skulle de tro, att jag ville göra narr af dem. »Inte älska honom för att han

är en annan qvinnas man! Men det är ju just det som gör, att man tycker det är roligt att älska honom», skulle de säga. »Inte kan man älska sin egen man!»

— Sådana odjur till menniskor! (utbröt Elsa). Afskyvärda!

— Ja, ni har rätt. De äro odjur. Och ett sådant odjur var jag också förut. Inte ett af de aldra värsta, kanhända. Men inte hade jag det ringaste samvete af att älska en annans man. Och nog måste det finnas en naturlag, som gör, att den förbjudna frukten alltid är den bästa och smakligaste. Ingenting annat kan förklara, att så många qvinnor älska den, som de aldrig skulle älska, om de vore gifta med honom.

— Jag förstår inte riktigt, hvarföre ni säger mig allt detta? (sade Elsa. Hon nästan började känna sig litet hemsk till sinnes vid alla dessa ohyggliga afslöjanden rörande de långt avancerade moderna qvinnornas sätt att se sakerna.)

— Ni skall strax förstå det. Jag ville be er hafva godheten säga er man . . .

— Jag vill helst inte säga honom någonting från er (afbröt Elsa hastigt). Jag vill helst aldrig tala om er med honom.

— Det är ingenting farligt jag ber er säga. Jag vänder mig till er, dels för att jag inte nu kan få träffa honom ensam, och dels för att man ju i ett bref kan säga hvad som helst utan att bli trodd, medan deremot muntligt — ni förstår.

— Men jag minns, att grefvinnan en gång sade mig, att man borde lära sig att tala så, att

ingen visste, om man verkligen menade hvad man sade eller ej.

— Sade jag det? (frågade grefvinnan med ett småleende).

— Ja. Och hur ska' jag då kunna tro på hvad ni nu säger?

— Ni får tro på det eller inte (svarade grefvinnan något kort, med den öfverlägsna ton som ibland stack fram när hon talade vid Elsa), om ni bara är god nog att framföra det. Säg honom, jag ber er, att jag får aldrig se honom mera, men att han har lärt mig, att det finns tro och heder i verlden, och att, om någonting kan rädda mig, så är det minnet deraf, det, och att hafva lärt känna en sådan man som han är. Jag tror för öfrigt inte sjelf, att jag kan bli räddad (tillade hon med ett litet bittert skratt). Jag är visst ämnad att bli en af de osaliga demonerna, som talas om i sådana der sagoböcker som bibeln. Sagor ha ju alltid något sannt i sig, och demoner finns det, så mycket vet jag sjelf.

Hon satt härefter några ögonblick och såg på Elsa, och hennes tankar tycktes taga en ny riktning, ty hon utbröt häftigt och, som det tycktes, alldeles glömsk af de vackra ord hon nyss utsagt; men i sjelfva verket kom hon nu fram med det verkliga ändamålet med hennes besök:

— Säg mig! Ni anser er älska er man djupt, hängifvet, allt uppoffrande, gör ni inte det?

— Jo, jag hoppas det, men jag förstår inte hvarför ni frågar?

— Ni ska' strax förstå. Om ni verkligen älskar honom så mycket, då är ni väl också färdig att göra en uppoffring för honom?

— Hvad menar ni?

— Förstår ni inte ännu? Nog måtte ni väl veta, ja, ni har för öfrigt en gång sjelf sagt mig det, att ni inte kan vara för honom allt hvad han är i behof af som statsman, politiker, högt stående tänkare och reformator. Ni kan ju knappt förstå honom det ringaste i alla dessa saker? Ni vet ju, att ni inte kan vara för honom ens hundradedelen af hvad han borde ha? Säg!

Men Elsa svarade icke. Hon kröp ihop liksom ett djur som plågas, men icke kan undkomma, och satt nu endast och stirrade, blek och med öppen mun, på sin obarmhertiga rival, medan denna fortfor:

— Om det der talet om uppoffring inte är bara tomma ord; om ni verkligen ville göra en uppoffring för honom, hvarför gör ni det då inte?

— Ni menar . . . (stammade den stackars Elsa. Grefvinnans ord voro ju endast ett upprepande af hennes egna pinsamma tankar i mången bitter stund).

— Ja, det menar jag! (fortfor grefvinnan). Om en annan qvinna kunde ge honom hvad ni inte kan ge, kunde vara för honom hvad ni aldrig kan vara, då borde ni väl uppoffra er sjelf och afstå honom åt henne. För hans skull! För hans skull, förstår ni! (upprepade hon obarmhertigt den ena gången efter den andra, medan den arma Elsa satt som förut, stirrande på henne, hjelplös och förtviflad).

— Men Nils skulle inte . . . Jag kan inte tro att han skulle vilja det sjelf (sade hon slutligen).

— Ah! Hur kan ni vilja bedra er sjelf på det sättet, om ni verkligen vill göra en uppoffring för honom! Naturligtvis skulle han aldrig erkänna det för er, så ridderlig och sjelfuppoffrande som han är. Men om ni sjelf känner, att det verkligen är så, borde ni då inte, utaf kärlek till honom, göra det ändå? Säg? Säg!

Detta ohyggliga säg! föll hvarje gång som ett hammarslag på Elsa.

— Jag kan inte! Jag kan inte! (upprepade hon flera gånger tonlöst).

— Ni kan inte? Nå! Det var då rent spel. Men då är det väl inte heller värdt, att ni talar om hängifvenhet och uppoffring?

— Men det vore ju inte rätt! Det vore ju en synd att göra så. Gud skulle . . .

Grefvinnan skrattade hånfullt.

— Rätt så! Skyll på Gud! Tag er tillflykt till bibeln, till tio Guds bud, för att försvara och öfverskyla er egen egoism. Ack, ni gudfruktiga menniskor! Hvad ni alltid ä' er lika! Och hvad er religion är beqväm och nyttig att ha, när ni vill slippa ifrån hvad ni sjelfva tycka är svårt att göra! Jag kunde ibland nästan önska, att jag sjelf vore gudfruktig, så många kryphål ge era bibelverser er, för att försvara allt hvad ni vill eller inte vill göra. Men fy! det är för äckligt!

Hon satt en stund och såg föraktligt på Elsa, som ingenting svarade. Plötsligt tycktes någonting nytt falla henne in och hon utbröt:

— Hör på! Om ni också inte är mäktig en sådan der stor uppoffring, att vilja alldeles afstå från er man, kanske ni skulle kunna förmå er till en mindre? Tror ni det?

— Hur menar ni? Jag förstår inte.

— Jo, så här. Jag kan tänka mig, att det finns några områden, der ni möjligen kan — vara mera för honom än jag — karlar ä' ju så besynnerliga ibland, och er man är i vissa fall så sentimental. Men skulle ni kunna förmå er till att — till att — låta mig få rå om honom der jag kan förstå honom bättre än ni? Skulle ni vilja låta oss göra honom lycklig hvar och en på sitt område, hvar och en på sitt vis och efter sin förmåga?

— Menar ni — dela på honom!? (utbröt Elsa med fasa). Rå om honom tillsammans! Ha honom ihop! Nej! Nej! Aldrig! aldrig! Fy så förfärligt, så rysligt!

Nej, om jag verkligen ansåg, att det vore rätt, och om jag trodde, att Nils skulle vilja det sjelf, så skulle jag kunna, och Gud vet att jag talar sanning, fastän ni tror att jag gör mig till, så skulle jag kunna afstå honom åt er eller åt någon annan qvinna, som jag trodde kunde vara mera för honom än jag. Men dela på honom, ha honom tillsammans, det kommer jag aldrig att göra, aldrig, aldrig!

— Ja, naturligtvis skulle jag heldre se, att jag finge honom ensam (sade grefvinnan med ett kort, hånfullt skratt). Men i korthet sagdt, ni vill inte afstå något det aldra ringaste grand af hvad ni »lagligen» kommit i besittning af? Ni anser er pligt vara, att behålla allting sjelf?

Ack, ni lyckliga lilla menniska! (utbröt hon strax derpå, i det hon åter igen bytte om sinnesstämning). Hvad ni hade för en gränslös tur, som träffade honom förr än jag! — Nej, jag måste fara tillbaka till balen nu (sade hon plötsligt och steg upp). Framför den der helsningen till er man. Adieu!

— Hvilken helsning? Jag minns inte?

— Hvad jag sade förut, om att tanken på honom skall rädda mig, ifall någonting kan det. Inte det här som vi nu ha talt om, men det förra. Minns ni inte?

— Jo, jag minns nu. Men jag vill inte framföra någonting till honom från er. Jag vill alls inte tala med honom om er. Förlåt mig, men nej, nej! Det är omöjligt!

— Ni vill inte? (sade grefvinnan, som hade stannat halfvägs till dörren och nu stod och såg på henne).

— Nej.

— Nå, då skall jag tvinga er att göra det.

— Tvinga mig?

— Ja, ni skall få se. God natt!

Hon gick hastigt, utan att ens taga Elsa i hand. Elsa steg upp och gick långsamt fram till fönstret. Hon var alldeles bruten och förstörd. Der nere vid porten stod vagnen, med de elektriska vagnslyktorna som Elsa så väl kände igen, ty grefvinnan var den enda utom drottningen som nyttjade sådana. Inom några ögonblick tycktes hon hafva hunnit utföre de två trapporna och stigit i vagnen, som strax i starkaste fart for uppåt Strandvägen och snart försvann.

* * *

En half timme senare inträdde grefvinnan Maud åter i salongen hos utrikesministern. Under aftonens lopp befann hon sig en gång bredvid Nils Krabbe och sade då till honom:

— Jag har nyss varit hemma hos er hustru och bedt henne förlåta mig. Se inte så förvånad ut. Man observerar oss. Småle, som jag gör, fastän mitt hjerta är dödt derinne. Fråga henne hvad jag lemnade för en helsning till er. Vi träffas troligen aldrig mera i detta lifvet. Jag reser om ett par dagar. Jag skall älska er så länge jag lefver, kom ihåg det. Och behöfver ni mig någonsin, så skall jag komma till er, vore det än från jordens andra strand. Farväl!

Med ett nådigt och vänligt småleende skiljdes hon från honom och vände sig till österrikiska ministern grefve Schreckendorff, som närmade sig för att föra henne in till soupén.

Nils Krabbe kände sig må riktigt illa vid denna ohyggliga komedi. Hon hade varit hemma hos Elsa! Hvad hade hon sagt henne? Han kunde knappt stadna qvar på balen, och hade det ej varit för Isola, skulle han genast farit hem.

Fyrtioandra Kapitlet.

— Hvad hade grefvinnan Maud att tala vid dig om, Elsa? (var Nils Krabbes första ord till Elsa vid hemkomsten, sedan Isola gått in till sig). Hon hade lemnat en helsning till mig, sade hon?

— Hon är en förfärlig menniska, Nils! Kunde vi inte få glömma henne? Hon sa' att hon skulle resa sin väg nu, Gud ske lof, och då behöfva vi ju aldrig tala mera om henne?

— Du måste väl ändå framföra hennes helsning, kan jag tro. Sedan är jag mycket gerna med om att göra som du säger.

Elsa försökte att reda ut hvad hon skulle säga.

— Hon sa' så mycket saker, att jag knappt vet till slut, hvad hon ville att jag skulle framföra eller inte. Ibland talade hon så vackert, nästan botfärdigt, och så blef hon så ohyggligt otäck igen. Hu då!

— Nå (sade Nils, som hade tagit plats i en länstol och med tillbakalutadt hufvud nu satt och väntade). Försök att påminna dig, hvad det var hon ville att du skulle framföra till mig. Det andra behöfver du inte tala om, ifall du inte vill.

— Jo, hon bad mig säga dig, att du hade lärt henne, att det finns tro och heder i verlden, och att minnet deraf och att, att, ja hon skämdes inte det ringaste för att säga åt mig, åt mig, din hustru, att hon hade älskat dig och velat — nej, det behöfver jag inte tala om — ja, och att det, att ha älskat en sådan man som dig skulle rädda henne, om hon kunde bli räddad, hvilket hon för resten inte trodde. Se'n talade hon vildt om att hon var som demonerna i bibeln och sa' några rysliga saker om att bibeln var en sagobok. Jag vet knappt allt hvad hon sa' mera, men nu har jag framfört allt hvad

hon helsade till dig, tror jag. Resten behöfver jag ju inte tala om.

Efter detta blef det länge tyst i rummet. Nils Krabbe satt alldeles orörlig med ögonen utåt rummet. Elsa kastade då och då en skygg blick på honom, för att se huru han tog hennes berättelse.

Slutligen sade han, som det tycktes med stor ansträngning:

— Då hon talade så der uppriktigt om, att hon älskade mig, så tycker jag inte det vore riktigt hederligt, om inte jag sade dig, att jag också höll mycket af henne. Det var knappt möjligt annat, så som hon var mot mig och sådan som hon sjelf var. Men jag tror inte, ja, jag är till och med säker på, att jag inte höll mindre af dig för det. Hur det kan vara så, vet jag inte, och jag visste inte förut att det kunde vara så.

— Ah, Nils! Tala inte på det viset! Inte kunde du verkligen hålla af en sådan menniska! Det är inte möjligt!

— Min älskling! (svarade han). Allt det der är nu förbi, och just det, att jag talar så uppriktigt, är det bästa beviset, att du kan vara lugn. Men jag tänkte säga, att . . .

— Nej! (utropade Elsa häftigt). Jag vill inte höra mera, inte ett enda ord mera! Allt det der är så krångligt och så ohyggligt, att jag inte kan förstå det. Jag har dig qvar, det är nog. Hon lyckades inte ta dig ifrån mig, hur hon än försökte. Och hon reser sin väg, Gud ske lof! Gud ske lof! Den ohyggliga, rysliga menniskan! Hu då!

— Om du sa' »den arma, olyckliga menniskan», så nyttjade du ett riktigare uttryck.

— Nej! (ropade Elsa), den ohyggliga, gräsliga, förfärliga menniskan, säger jag, för det var hon!

Det var inte värdt att försöka resonnera med henne vidare och Nils Krabbe sade derföre intet mera. Han hoppades för öfrigt att han sagt nog, för att ej behöfva känna sig som en skrymtare eller såsom den der skyller på qvinnan. Det var för att komma ifrån den känslan han tvingat sig att tala med Elsa som han gjort, fastän han dermed förorsakat henne sorg och sjelf lidit otroligt.

Men någon djup fortfarande sorg blef det lyckligtvis icke för Elsa, och icke heller något minskadt förtroende till sin mans kärlek och heder. Dels var Elsa sådan, och dels hade hans uppriktighet haft denna verkan. Hon blef lycklig igen.

Men när efteråt någon enda gång minnet af denna episod och tanken på grefvinnan Maud Löwenkrona skymtade förbi henne, var det med en rysning som hon vände sig bort derifrån, likasom hade hon kastat en blick ned i en ohygglig, mörk klyfta, i hvars oändliga, outforskade djup gräsligheter utan namn rörde sig i en jäsande, kokande, pestsmittad luft. Så förekom henne det moderna samhället med sina bacchantiska, nöjessökande och samvetslösa, fullkomligt hedniska män och qvinnor.

Fyrtiotredje Kapitlet.

Nils Krabbe hade sagt sig hafva afstått från att vara Isolas rådgifvare. Men detta sades endast som skämt, och han deltog nu ofta uti de båda systrarnas öfverläggningar rörande lord Henry. Nils förstod stundom Isola nästan bättre än hvad hennes syster gjorde, och hon talade fullt ut lika uppriktigt med honom som med Elsa.

Det var för öfrigt alls ej svårt att denna gång sätta sig in i Isolas tankegång. Hon sade sig böra noga betänka, huruvida ej både hon och lord Henry skulle komma att bli olyckliga, ifall det skulle visa sig, att han ej kunde uthärda ett lif i torftiga omständigheter. Mången är ytterst älsklig, när allt går honom väl, som blir rent odräglig, när han råkar uti svårigheter. Hurudan var i det afseendet denne unge man?

Ja, hurudan var Isola sjelf? Det var den fråga som Nils Krabbe framställde till hennes eget besvarande i dessa närmaste åtta eller tio dagarna.

— Hurudan är jag sjelf? (sade Isola). Det är väl mera fråga om hurudan han är?

— Ja, visserligen, i främsta rummet. Men sedan kommer turen till dig.

— Jag är ju inte uppfödd i samma slags lyx som han, fastän jag nu en tid har lefvat i sus och dus, tack vare min olycka att ha en statsminister till svåger.

— Nej, men du är inte van vid skulder och bekymmer. Hur kommer du att bära dig åt, om han

lefver öfver sina tillgångar och det sedan blir elände af? Ni få kanske då flytta till Boulogne, dit alla ruinerade engelsmän taga sin tillflykt, och der lefva i en liten usel fransk »pension». Hur skulle det smaka? Sött?

— Det beror på, om han blir söt eller sur. Jag förstår att ett sådant lif skulle bli ett förfärligt svårt prof för honom.

— Ja, men för dig, lilla Isola? Att du blir söt, om han blir söt, det antaga vi tills vidare. Men är du säker på, att du fortfarande blir söt, äfven om han blir sur?

— Nej, jag är så katten heller. Tvärtom! Blir han otreflig, så ska' jag bli etter värre, det lofvar jag.

— Och jag går i borgen för, att du håller hvad du lofvar i den vägen. Så mycket anser jag mig kunna göra för dig, utan risk att få betala.

— Tack, kära Nils. Du är alltid hjelpsam. Men jag har redan sagt Henry allt det der. Jag har sagt honom, att jag alls inte är en mild engel, som skulle stå tåligt ut med, först och främst att slita ondt sjelf och sedan att han blef odräglig. Det fick han bereda sig på.

— Och hvad sa' han då?

— Han skrattade och sa' att han inte tyckte om milda englar, men lofvade för resten att bära sig utmärkt bra åt. Först och främst skulle vi lefva så förståndigt, att hans 2,000 pund skulle räcka. Och sedan, om de inte räckte, så skulle han bli ändå snällare mot mig.

— I Boulogne-sur-mer?

— Ja, i Boulogne-sur-mer.

— Du har något litet sjelf (påminde här Elsa).

— Ja, en obetydlighet. Ett hundra pund om året är inte mycket att komma med, om 2,000 inte räcka till.

— Två tusen pund skulle räcka bra här i Sverige. Det är nära på dubbelt så mycket som hela min lön. Vill han inte bo i Stockholm?

— Det är detsamma som Boulogne-sur-mer för en engelsman.

— Knappast ändå! Du träffade hertiginnan i går qväll. Hurudan var hon emot dig?

— Hon besvarade min helsning så kallt som möjligt, som om hon knappt kände mig. Men hertigen och gamle Mr. Brandon voro desto vänligare. De behandlade mig nästan som om jag redan vore förlofvad med Henry.

— Jag tycker det är alldeles obegripligt, att inte hertigen kan ge sina yngre barn hvad de behöfva, då han är så förfärligt rik (sade Elsa).

— Ja, det är mycket svårt för oss att förstå (sade Nils). Men dels ha de der engelska lorderna ofantliga utgifter, som ofta sluka alla deras ofantliga inkomster, likasom våra utgifter sluka hvad vi ha, och dels befinner sig engelska jordbruket just nu i en mycket svår kris. En mängd förpaktaregårdar kunna inte ens finna arrendatorer till halfva arrendet. Hertigens af Beresford förmögenhet består hufvudsakligen utaf jord, tror jag?

— Ja (svarade Isola). Men jag har inte talt om ännu, att Henry's äldre bror, lord Sackville, har skrifvit ett mycket vänligt bref till honom. Henry berättade det i går afton. Han ber Henry förlåta

sig, att han nu tycks få lefva, och lofvar, att göra allt hvad han kan, för att hjelpa honom. Men Henry tycker inte om att ta emot nådegåfvor af sin bror.

— Ett sådant tillstånd der i England! (sade Elsa). Be om förlåtelse för att man inte dör! Var det på fullt allvar? Inte ironiskt eller skämtsamt?

— Inte det ringaste! På fullaste allvar. Han förstod, sade han, att Henry hade haft skäl att anse sig vara arfvingen, och nu måste känna sig grymt gäckad i sina förhoppningar. Stackars lord Sackville! Han riktigt skämdes för att han höll på att bli bättre, skref han.

— Det är förfärligt, ohyggligt!

— Henry berättade, att den der känslan är så vanlig i England, att en rik lord, som han känner, afstod alla godsen till sin äldste son, medan han ännu lefde och var fullt frisk, bara för att sonen inte skulle längta lifvet ur honom. Då tyckte han, att han skulle kunna få lefva qvar, utan känslan af att han gjorde sin son orätt eller ledsen.

— Det är rätt väl, att vi inte ha någon pojke, Elsa du! Vi kan få lefva så länge vi vill, eftersom Sara ändå inte kan få Krabbenäs. Kunde hon det, så måste vi antingen göra som den der moderna King Lear eller också packa oss i väg ju förr dess heldre.

— Onaturliga odjur! (sade Elsa).

— Nå men, Isola? Hvad säger du nu sjelf då? Du måste snart besluta dig.

— Ja (sade den unga flickan allvarsamt), jag vet det. Ni kan inte ge mig något råd, det förstår

jag, ty allt beror ju på Henry's karakter, och den känner till och med jag inte så mycket, att jag kan säga bestämdt, om han kan bestå profvet. Jag ska' fundera ett par dagar till och sedan besluta mig. En sak har jag redan sagt honom och säger den nu till er. Skulle jag ta honom, och det sedan går på tok, så ha ni mig snart här igen!

— Välkommen! (sade Nils). Kasta bara inte yxan i sjön alltför snart.

— Älskling! (sade Elsa). Men så får du inte tala. Han är bestämdt mycket snäll!

— Ja, men han måste vara mer än snäll, om han ska' bestå det här profvet (sade Nils). Att bli uppfostrad som en hertigs son är en af de största olyckor som kan hända en karl. Det fordras en ovanligt bra karakter, för att man inte då ska' bli en stackare. Men der är han, tror jag? Det ringde.

Den unge lorden anmäldes i detsamma och kom nu in på sitt vanliga stilla, lugna sätt.

— Vi talade just om er (sade Nils Krabbe småleende i det han räckte honom handen), och om hur stor olycka det är, att vara född hertigson.

— Ja, jag skulle heldre varit född sotarmurreson (sade lord Henry). Då hade jag fått lära mig ett nyttigt yrke. Nu duger jag till rakt ingenting.

— Ni har ju varit vid universitetet?

— Ja, och tagit min grad. Jag är hvad man kallar en någorlunda bildad man. Men jag skulle svälta ihjäl, om inte andra menniskor hjelpte mig. Jag duger till ingenting. Och om jag än dugde aldrig så bra, så vill ingen ha mig för min lordstitels skull.

— Det är detsamma hos oss här i Sverige (sade Nils Krabbe). I min trakt finns en grefve Gyldenkrona, som har ett halft dussin söner, hyggliga och väl uppfostrade pojkar, men inga läshufvuden. I studentexamen bli de alltid ögonblickligen kuggade, så fort de hinna titta dit upp. Fadren är inte alls stursk och han skulle gerna låta dem bli hvad som helst, till och med bokhållare på ett gods. Men ingen vill ha en grefve Gyldenkrona till bokhållare. De få troligen svälta ihjäl när fadren dör.

— Jag önskar jag hette Smith eller Jones (sade lorden helt lugnt).

— Då skulle jag inte ett ögonblick tänka på att ta er (sade Isola).

— I sådant fall önskar jag det inte (sade lorden lika lugnt). Vill ni ta mig nu, då jag heter Russell? (tillade han med sitt vackra leende).

— Jag har ganska god lust (sade Isola). Det är bara ett par saker som fattas. Bland annat önskar jag, att er mor ville be mig derom.

— Det kunde hon möjligtvis ha förmåtts att göra förut, när hon trodde att jag skulle efterträda min far, ehuru det nog hade varit svårt då också. Nu gör hon det aldrig, fruktar jag. Hon har sagt mig väl tjugu gånger de här dagarna, att jag nu nödvändigt måste gifta mig till pengar. Det är ganska lifliga scener der på hotellet (tillade lorden). Mr. Brandon och min mor disputera ständigt med hvarandra. Hon förebrår honom, att han uppmuntrar mig i hvad hon kallar min galenskap, och han läser då lagen för henne på det allvarligaste sätt. Han säger att hon är en beräknande, penningsökande

menniska, som sätter rikedom framför kärlek, och hon blir då ibland så uppretad, att hon förklarar honom vara en gammal tok, och antyder temligen tydligt, att hon tycker han lägger sig uti hvad som inte angår honom. Men det bryr han sig inte om det ringaste.

— Det måtte vara ganska roliga scener (sade Nils Krabbe).

— Mycket roliga (sade lorden torrt), om bara det inte vore jag som utgjorde trätofröet. Nu roar det mig måttligt. Hon har velat resa härifrån hvarje dag sedan brefvet kom från Charley för tio dar sedan, (tillade han).

— Jag förstår inte det här (utbröt Elsa på det lifliga sätt som hon brukade, när hon var litet uppbragt). Er mor tycks inte alls bry sig om hur det går med er nu? och ändå gjorde hon sig besvär att resa hit för att se på Isola. Är det möjligt, att . . .?

— Ja, jag var så godt som äldste sonen då (sade lorden småleende).

— Och gör det verkligen en så stor skilnad, att hon nu inte bryr sig det ringaste om, hur det går med er?

— Jo, bevars. Hon bryr sig visst om det. Hon har ju varnat mig, rådt mig att gifta mig rikt och hon disputerar ständigt med Mr. Brandon. Men det är ju naturligt, att det måste vara mycket olika nu mot hvad det var förut. Det är så svårt att förklara det der engelska sättet att se sakerna för en utländing. Jag var då den sannolika arfvingen,

och hade dermed makten, så att säga. Nu är jag ju ingenting.

— Utom hennes son (sade Elsa ironiskt).

— Ja, utom hennes son. Hon håller af mig, det vet jag.

Elsa kunde med svårighet låta bli att säga: »det måtte vara bra obetydligt det, sedan ni inte längre är arfvingen». Men hon gjorde det inte, och betjenten kom i detsamma in och sade, att det frågades i telefon, om lord Henry Russell var der. Någon ville tala vid honom från Grand Hôtel. Lorden steg upp och Nils Krabbe följde honom ut i tamburen, der telefonen var anbragt. Efter att ha visat honom telefonen stod han qvar i tamburen, för den händelse att engelsmannen behöfde någon hjelp eller någon upplysning. Men han hörde naturligtvis ej samtalet, utom ett och annat enstaka ord som lord Henry yttrade. Det mesta kom från andra ändan. Men så mycket var tydligt, att det var Mr. Brandon som telefonerade, och att han bad lorden så fort som möjligt komma hem till hotellet. »Jag kan inte komma nu strax», sade lorden och frågade hvad som var så angeläget. Ett långt meddelande följde. Nils Krabbe tyckte sig märka, att lordens ansigte blef plötsligt allvarsammare än förut. Derefter lyssnade han oafbrutet och svarade slutligen: »All right! I'll be home directly!» (Det är bra. Jag kommer hem strax), samt ringde af. Han förblef sedan stående vid telefonen några ögonblick, försjunken i tankar, och gick derefter med Nils Krabbe åter in i salongen. Isola befann sig nu ensam der, sedan Elsa blifvit bortkallad till Sara. Nils lem-

nade de unga på tu man hand och gick in i sitt rum.

— Det var gamla Mr. Brandon (sade lorden endast till Isola). Han ville tala vid mig. Jag lofvade att komma till hotellet direkt härifrån.

— Jaså (sade Isola och tänkte ej vidare derpå).

Lord Henry satte sig nu bredvid henne och tog hennes hand.

— Ni sade för en stund sedan, miss Isola, att ni hade ganska god lust att taga mig. Fortfar den lusten ännu?

— Ja (sade Isola småleende). Den har till och med ökat sig. Jag sa' min syster, medan ni var der ute i tamburen, att jag inte bryr mig om att betänka mig längre. Det tjenar ingenting till. Vill ni ha mig i stället för en rik engelska?

— Ja, jag vill ha er (sade han helt stilla).

— Nå, då får ni mig (sade hon småleende, i det hon nästan härmade hans tonfall och sätt).

Han steg upp och gaf henne en kyss, ej passionerad eller häftig, utan mera som ett slags högtidlig bekräftelse eller ratifikation af det afslutade förbundet. Derefter satte han sig åter och förblef ganska länge tyst.

— Har någonting händt? (sade slutligen Isola, som nu kanske började tycka, att hans sätt att vara föreföll en smula mera beherskadt än omständigheterna egentligen fordrade efter ett nyss afslutadt lyckligt frieri).

— Ja, någonting har händt (svarade han på samma allvarsamma sätt). Det har kommit ett telegram från Qvedlingburg. Stackars Charley är död.

— Död! (utropade Isola häftigt). Hvad vill det säga? Han var ju bättre?

— Han kände det så, ja, och läkaren tror ju alltid på sin egen kur. Men det var nog bara som när lågan springer i höjden strax innan den slocknar. Den nya dieten bekom honom troligen väl och hoppet gör så mycket. Men han hade ju knappt några lungor qvar, stackars gosse.

Hon satt tyst. Slutligen sade han:

— Jag är så glad, att ni sade ja, innan ni visste hur det var. Jag skall aldrig glömma det. Men nu måste jag gå. Goodbye, my love!

— Henry (sade hon), nu skulle jag ändå mera gerna vilja — det som jag ville förut, ni vet. Ni tycker det är barnsligt, fruktar jag. Men kanske ni förstår det ändå?

— Att min mor ber er bli sin svärdotter, menar ni? (sade han). Jo, jag förstår mycket väl, hvarföre ni nu är angelägen derom. Och nu tror jag nästan, att jag kan få henne till det.

— Då talar ni ju inte om för henne ännu, att jag har sagt ja?

— Nej, jag ska' inte göra det (svarade han småleende. Han stod och såg på henne, liksom i fulla njutningen af sin lycka, och tillade derefter): Stackars Charley! Ja, han har gifvit mig mycket genom sin död. Men detta, det aldra bästa, hade jag fått förut, det är jag så djupt tacksam mot er för. Det har jag förvärfvat mig sjelf.

Han stod ännu ett par ögonblick och såg på henne, der hon satt och kanske inom sig tänkte,

att han hade ett ovanligt lugnt sätt att visa sin kärlek, efter allt hvad hon hade hört och läst derom.

Men i nästa ögonblick kom känslan som en väldig ström öfver honom. Han tog henne i sina armar, tryckte henne emot sig så hårdt, att hon nästan måste göra ett utrop af smärta, och kysste henne på panna, hals, hufvud och läppar, öfverallt, en riktig storm af kyssar. I nästa ögonblick var han utanför dörren och Isola satt der qvar, andlös och nästan yr efter denna hennes första erfarenhet af, hur kärleken visar sig i sitt utbrott.

Men snart hemtade hon sig. Ett småleende kom öfver hennes unga, lyckliga ansigte.

— Jaså, det går till så der (sade hon). Det var förskräckligt häftigt. Det gjorde riktigt ondt. Men det var mycket skönt ändå.

Efter ytterligare någon stunds stilla lycklig fundering steg den unga fästmön upp och öppnade dörren till det rum, der hennes syster och svåger nu sutto.

— Gissa hvad som händt! (sade hon). Men ni kan aldrig gissa det. Hans äldre bror, lord Sackville, är död.

— Död! Hvad säger du! Han var ju tvärt om bättre? Död! (sade Elsa, men tillade derefter hastigt): Men, Isola, älskling, du hade väl svarat riktigt ja, innan du fick veta det?

— Ja, det hade jag lyckligtvis. Henry var slug nog att sätta mig på prof, den otäckingen. Ja (tillade hon sedan), jag ville ha haft honom i alla fall. Men det hindrar inte, att det ska' bli ganska roligt att bli hertiginna.

— Jag vet inte om jag skulle säga det just nu, om jag vore du (sade Elsa).

— Jag säger det just nu, för att jag känner det så nu (sade Isola). Jag afskyr all sentimental humbug. Men jag är glad att jag svarade ja, innan jag visste det. Hertig eller inte hertig, så är han den ende jag någonsin hittills har velat ha till man.

— Låt oss hoppas, att det ordet »hittills» må få bli qvar »en permanence» (sade Nils). I den förhoppningen har jag den äran att gratulera!

Fyrtiofjerde Kapitlet.

Lord Henry fann vid sin återkomst till Grand Hôtel sina föräldrar sittande i högtidlig familjekonklav. Hertiginnan hade redan anlagt sorgklädsel och såg allvarsam ut. Men någon djupare modernssorg syntes icke till, än mindre några spår af tårar. Den gamle hertigen och Mr. Brandon tycktes vara mera upprörda än modern öfver den stackars unge mannens bortgång från en verld, der han varit utsedd att fylla en så lysande plats, om blott helsan hade förunnats honom.

Efter att ha vexlat några ord med Mr. Brandon, som mötte honom i yttre rummet, inträdde lord Henry i sina föräldrars salong. Han gick fram till sin mor och kysste henne på pannan.

— Hur mår ni, mor? (sade han). Jag hör att vi ha dåliga nyheter.

— Tack, Henry (svarade modern). Jag mår så bra jag kan må under alla dessa häftiga omkastningar, som ä' mycket pröfvande. Hur fick du veta det?

— Mr. Brandon underrättade mig (svarade han, och hon trodde att han fått underrättelsen i yttre rummet när han kom hem.)

Lorden gick sedan fram och »shook hands» med sin far.

— How are you, sir?

— Tack, min gosse! Jag mår temligen bra. Stackars Charley! Läkarne tyckas ha misstagit sig, när allt kommer omkring.

— Utländska läkare misstaga sig alltid (sade hertiginnan).

— Ingen utländsk läkare är värd en pris snus (sade Mr. Brandon).

— Han kände sig må bättre sjelf (sade lord Henry).

— En doktor ska' inte låta narra sig af hur patienten känner sig (svarade hans mor). Han bör veta det bättre än den sjuke. Hvad tjenar eljest hans konst till? Vi borde ha skickat en engelsk läkare med honom på resan.

— Charley ville inte ha någon med sig, mor. Han var trött på allt hvad läkare hette.

— Och då går man alltid till qvacksalvare (sade hertigen). Ja, Henry, nu är du den äldste sonen och arfvingen.

— Ja, jag är det, sir.

— Du får väl lof att taga den andra titeln, kan jag tro, och kalla dig lord Sackville?

— Tids nog med det, sir.

— Det faller af sig sjelft (sade hertiginnan).

— Och hvad ämnar du göra nu? Den här svenska flickan, menar jag? Ämnar du fortfarande gifta dig med henne?

— Ja, jag hade tänkt det.

— Om hon vill ha dig (sade Mr. Brandon).

— Alldeles så, sir (svarade lord Henry).

— Nu tar hon honom fort nog (sade hertiginnan), om han är så oklok att han vill ha henne.

— Hon var inte bestämd förut heller, fastän Henry då ansågs vara arfvingen, derom tillåter jag mig att påminna eders nåde (sade Mr. Brandon litet sarkastiskt).

— Bara tillgjordhet (sade modren).

— Mor, ni gör henne mycket orätt. Hon var närmare att säga ja sedan Charley blef bättre än förut. Hon tvekade mest derföre, att hon inte var säker på, hur jag skulle bära mig åt som fattig karl.

— Det hade varit bättre om hon sysselsatt sig med, hur hon sjelf skulle bära sig åt, tycker jag (sade den förtörnade modren).

— Jag tycker hon är en ovanligt förståndig flicka (yttrade Mr. Brandon). Hur tror du sjelf att du skulle ha bestått profvet, min gosse?

— Jag skulle ha gjort mitt bästa, sir. Men det är inte godt att veta på förhand.

— Nej, det är sannt. Det är verkligen ett intressant rön det der. Jag har god lust att göra det experimentet med ett af mina barn. Fostra upp en pojke till att tro att han ska' bli rik. Låta honom vänjas vid det största öfverflöd, och sedan

göra honom komplett arflös. Jag kan just undra, hvilken af mina söner det skulle passa bäst att försöka med? Låt mig se! Brutus kanhända? Det är en stark karakter.

Mr. Brandon tog fram en vackert inbunden brun anteckningsbok, der han hade en lista på sina tjugusju barn, med alla i afseende å dem redan gjorda iakttagelser och rön, samt började bläddra deri.

— Vi ha inte sett den der vackra grefvinnan Maud Whatshername på flera dagar nu (sade hertigen).

— Hon lär vara sjuk (svarade lord Henry). Jag gick dit i går, men blef inte emottagen. Någon hade hört sägas att hon skulle resa snart (tillade han). Det var visst Melville.

— Säsongen är ju snart slut här (yttrade hertiginnan). Hon sade mig här om qvällen, att hon vanligen tillbringar ett par månader vid en fransk badort, Trouville tror jag det var.

— Charming woman! (sade den lille hertigen med entusiasm).

— Jag tyckte om henne i början (sade hans hustru), men mindre sedan. Det föreföll mig, som om hon uppmuntrade den der flickan i hennes förmätna planer.

Mr. Brandon slog nu igen sin bok.

— Ja, Brutus blir bestämdt det lämpligaste subjektet för det experimentet (sade han halfhögt för sig sjelf). Jag gör Brutus arflös. (Han vände sig åter till lord Henry.) Nå, hur tror du hon gör nu, sedan du blifvit arfvingen igen?

— Jag tror att hon är ändå mera angelägen

nu än förut, att min mor ska' be henne. Då skulle jag kanske ha bättre hopp.

— Beror det på mig (sade hertiginnan), så får hon vänta länge. Jag skulle förödmjuka mig till att tigga en sådan der liten snärta att vara så nådig och bli min svärdotter! Aldrig!

— Hon är en ovanligt vacker och distinguerad ung dame, my dear (sade hertigen), det måste du medgifva, och af gammal god italiensk familj. Kardinal Borromeo var en af romerska kyrkans största prydnader. Hennes anor . . .

— Hon är fattig som en romersk kyrkråtta. Den har också utmärkta anor (sade modren).

— Om ett par tusen pund sterling om året i hemgift kunde göra någon skilnad (sade Mr. Brandon), så skulle jag gerna ge den söta flickan dem.

— Jag tycker jag vill minnas, att Gud har gifvit er egna barn, Mr. Brandon (sade hertiginnan torrt). Ni brukar åtminstone ibland tala som om så vore förhållandet.

— Ja. Gud har gifvit mig egna barn, (svarade Mr. Brandon). Jag tackar er för det ovanliga intresse ni visar dem, hertiginna. Men jag har nyss beslutat mig för, att göra min son Brutus arflös. Der bli två tusen pund lediga, som stå till tjenst, ifall det kan befordra de ungas lycka.

Man var så van vid den gamle brittens excentriciteter, att ingen förvånade sig öfver detta anbud, som såg ut att vara gjordt på fullt allvar.

— Tror du hon skulle vilja ha dem, Henry? (fortfor Mr. Brandon).

— Knappast, sir. Hon skulle troligen tycka att det vore synd om min kusin Brutus (svarade lord Henry helt allvarsamt).

— Kanske det, kanske det (sade Mr. Brandon). Men skulle hon behöfva veta något om den saken, tror du?

— Jag skulle anse det vara min skyldighet att tala om det för henne, sir. — Nå, mor? Vill ni göra mig till viljes och be miss Borromeo att bli min hustru?

— Jag kan inte anse det vara min pligt och ej heller rätt, att göra något, som vore till din skada, min käre son, och som du förr eller senare skulle komma att ångra (svarade hertiginnan, som nu började på fullt allvar tro, att hon kunde förhindra giftermålet genom att ej uppfylla Isolas vilkor).

— Jaså (svarade lord Henry). Mamma tror sig således förstå bättre än jag, hvem som skulle göra mig lycklig. (Han steg upp och lemnade rummet. Han kände väl sin gamla mor. Strax efter det han gått började hon halft ångra sig och vände sig till Mr. Brandon, för hvilkens omdöme hon, trots deras ständiga små gnabb, hyste mera aktning än för sin mans).

— Han tar väl intet förtvifladt steg, eller hvad tror ni, Mr. Brandon?

— Ingen kan veta hvad en ung karl gör, när han är kär (svarade denne och ruskade betänksamt på hufvudet.)

— Men hvad skulle han väl kunna göra? Ni menar väl inte, att han skulle — bära hand på sig sjelf?

Mr. Brandon gaf intet bestämdt svar på denna hemska fråga. Han endast fortfor att ruska på hufvudet. Plötsligen sade han:

— Jag ska' säga er hvad, hertiginna!

— Nå?

— Jo, jag undrar, om inte ni skulle ta och göra den der visiten hos baroness Krabb i dag, som aldrig blef af då ni först kom hit.

— Mr. Brandon! Jag är förvånad öfver er! Ni glömmer att stackars Charley . . . Jag kan inte gå ut i societeten alls på mycket länge.

— Nej, hertiginna, jag glömmer det inte. Denna visit är inte som en vanlig societetsvisit. Det är en skyldighet, en affär, en nödvändighet, lika mycket som att — hvad ska' jag säga — gå till er modist. Och ju förr desto heldre. Saken borde helst vara afgjord innan Henry reser till Qvedlingburg.

— Skall Henry resa till Qvedlingburg?

— My dear (sade hertigen och lade ned tidningen), Brandon och jag talade nyss om, att det kanske vore lämpligast, om Henry reste dit bort och förde hem stackars Charley till grafhvalfvet i Beresford castle, tycker du inte? Jag tror knappt, att någon kommer att tycka det ser underligt ut, att vi inte resa sjelfva, eller hur, Brandon?

— Inte alls! Inte alls! (sade gubben Brandon). Ingen kan begära något sådant vid er ålder.

Dermed afstannade frågan om visiten hos Krabbes för den gången. Men hertiginnan glömde den icke. Hon drog sig och hon drog sig, men hon började allt mera klart inse, att förr eller se-

nare skulle hon blifva tvungen att ge vika. Ja, hon måste nog beqväma sig att, så snart sorgen tillät det, göra visit hos Krabbes. Och hvad betydde den visiten? Den var kanske endast första steget till, att hon en dag skulle anmodas att säga till Isola Borromeo: »Söta lilla miss Borromeo! Var så innerligt snäll och gift er med min son Henry, så blir jag så glad, så glad! Och så tacksam sedan!»

Åhnej! Så långt hade det inte gått ännu. Samtycke kanske. Men tvingas att tigga derom som en nåd! Aldrig!

Fyrtiofemte Kapitlet.

Isola deremot ansåg, att hon hade en slags rätt uti sin begäran, att Henry's föräldrar skulle klart uttrycka sin önskan, att hon ville samtycka till att blifva deras sons hustru. Hon hade gjort detta till vilkor förut, då hon trodde, att lord Henry var äldsta sonen. Sedan dess hade hon visserligen sagt ja till hans frieri. Men hon trodde då, att han var endast en yngre son. Sedan dess hade ställningen åter igen förändrat sig, och samma skäl funnos nu för hennes önskan som förut. Dessa skäl lågo i öppen dag. Hon var angelägen att det skulle blifva fullt klart, att Henry's föräldrar önskade detta giftermål, önskade det så lifligt, att de förmåddes att till Isola uttrycka sin begäran derom. Då skulle det vara allom uppenbart, att detta giftermål egt rum med

deras samtycke, önskan och fulla belåtenhet. Då skulle det ej sedan kunna sägas, att hon »fångat denna stora fisk», »lyckats snärja detta ädla villebråd», jemte flera af dessa älskvärda talesätt, som så ofta användas, när unga flickor gifta sig med rika unga män. Och hon skulle dessutom då göra sitt inträde uti den hertigliga familjen på ett bra mycket angenämare sätt, än om föräldrarna, nödda och tvungna, sade ja emot sin vilja och till sin egen förargelse.

Lord Henry hade naturligtvis alls ingen svårighet att förstå allt detta, och han erkände att Isola hade skäl för sin önskan, fastän hon nu, sedan hon redan sagt ja, icke hade någon egentlig rätt dertill. Derföre hade han lofvat, att ej för sina föräldrar omtala, att han och Isola redan voro förlofvade. Ty då skulle hertiginnan naturligtvis genast hafva sagt: »Hvarför behöfver jag nu be henne derom, då det redan är skedt? Var nöjd med att jag ger mitt samtycke, hvilket jag endast gör, emedan jag inte kan förhindra det». Och med förtjusning skulle hon då sett sig slippa, att behöfva förödmjuka sig inför denna lilla fattiga utländska flicka, som hade fått öfvertaget derigenom att hon lyckats fängsla hennes son, hvilken i sin ordning höll modren i sin makt derigenom, att han nu var arfvinge till hertigtiteln och godsen. Men emellertid arbetades det nu på båda hållen, i ändamål att åter föra de två stora potentaterna Isola och hertiginnan tillsammans. Medan Mr. Brandon allt mera kraftigt framhöll nödvändigheten af att snart göra visit hos Krabbes, dervid han understöddes af hertigen så

mycket denne ansåg med husfriden förenligt, började Nils Krabbe å sitt håll att tala om, att man borde visa sig tillmötesgående genom att aflägga första visiten hos hertigens. Frågan huruvida ett sådant steg från Krabbes sida vore fullt öfverensstämmande med etikettens lagar för dylika fall, den kastade Nils Krabbe ifrån sig med lätt hjerta.

— Det är mycket möjligt, att de borde göra första visiten hos oss (sade han), dels för att vi äro boende här på platsen, och dels för att jag är detta landets förnämsta embetsman och således kan, om jag vill, anse mig vara till rangen högre än den engelska hertigen af Beresford. Men jag skulle rent af skämmas, om jag läte sådana små hänsyn ställa sig i vägen, när det är fråga om att befordra Isolas framtida lycka. Är det rätt uttryckt, Isola? Det är ju din framtida lycka, det här giftermålet?

— Ja, lilla Nils, det är rätt uttryckt, tror jag. Du behöfver inte hvad du kallar »justera» uttrycket.

— Godt! Så har jag också trott. Jag vet inte egentligen hvad jag har för skäl, men jag har fått ett intryck af, att Isola är rent af litet hvad man, populärt uttryckt, brukar kalla kär i den här engelsmannen. Hvad säger du om den saken, Elsa?

Elsa skrattade, men ville inte åtaga sig ansvaret för att afge något bestämdt utlåtande i frågan. (Man talade alltid i embetsspråkets ton). Isola kunde med mera skäl anmodas att yttra sig i ämnet, menade hon. Och Isola skulle helt visst inte undandraga sig att svara uppriktigt. Nils vände sig då med sin fråga till sin svägerska. Hon var, som vi ofta sett, nästan lika förtrogen med honom som

med sin syster, och utan ringaste betänkande svarade hon nu småleende:

— Ja, jag tror, att jag kan sägas vara hvad man brukar kalla kär i honom. Hvarföre jag är det, vet jag rakt inte, och bryr mig inte om att försöka ta rätt på heller. Han är ju inte någonting så förskräckligt märkvärdigt i något enda afseende. Men sådan som han är håller jag rysligt mycket af honom.

— Je t'aime parceque c'est toi (mumlade Elsa).

— Ja, just så. Och det kännes så besynnerligt. Jag känner inte igen mig sjelf. Det är som om det hade blifvit varmt inom mig och nu blef varmare för hvar dag. Ni kan inte tro hvad det känns underligt, men på samma gång alldeles förfärligt skönt. Rysligt skönt!

Hon lutade sig tillbaka i stolen och tillslöt ögonen samt öfverlemnade sig åt denna nya, underbara känsla. Nils och Elsa sutto och sågo på henne. Slutligen öppnade hon åter ögonen.

— Tycker ni, att jag är mycket dum? (sade hon). Men jag kan för resten inte hjelpa det, äfven om ni tycker det. Det är roligt, finner jag, att vara litet dum ibland.

Hon fick ändå intet svar och tycktes knappt vänta sig något. Nils och Elsa sutto begge och tänkte på samma sak. Isolas hela sätt hade småningom förvandlats under denna sista tid. Hennes röst, t. ex., den var ju densamma, alltid lika klar och vacker. Men någonting fanns deri nu, som aldrig funnits förr. Det låg en obeskriflig mjukhet uti hvarje tonfall. Hennes lycka, hennes kärlek hade omskapat allt, till och med rösten. Liksom

vinden, när den far öfver soliga blomstergårdar, mättar sig med värme och vällukt, så ljöd Isolas röst nu, som om den hade farit fram öfver det varma, lyckliga hjerta hon nyss hade talat om.

— Ändtligen! Ändtligen! Gud ske lof! (sade Elsa halfhögt, och Nils nickade och upprepade:) »Ja, ändtligen, Gud ske lof!»

— Hvad ä' det ni sitter och mumlar om och ser så fromma ut för? (utropade Isola nu muntert). Nej, det här duger inte alls, för om det fortfar, så kan jag inte stå på min värdighet emot hertiginnan, utan springer en vacker dag och kastar mig på knä för henne och säger: »Ack! Låt mig få honom! Jag kan rakt inte lefva utan honom». Det vore just vackert!

— Nej, det går inte an (sade Nils skämtsamt). Kämpa emot den der svagheten. Alltför långt få vi inte gå uti ödmjukhet och underkastelse.

— Nej, då får hon öfvertaget ifrån första stund (sade Isola). Och hurudan blir då er stackars Isolas lott i det der fjerran landet? Men om man skulle gå en medelväg? Om man skulle göra en sorgvisit och fråga, huru de befinna sig efter den smärtsamma underrättelsen?

Det skulle inte se ut som om jag bad att få honom, tycker ni?

— Nej, jag tycker inte det för min del (svarade Nils eftersinnande). Hvad säger du, Elsa?

— Litet grand, kanske (svarade Elsa till de andras förvåning, ty hon ansågs vanligen vara den ödmjukaste af de tre). Friaren kan gerna taga första steget och flickan sitta stilla, tycker jag.

— Friaren har redan tagit första steget (svarade Nils), och för resten både det första och det andra och det tredje.

— Friarens familj bör också ta ett par steg (höll Elsa i sig). Det lemnar, som Isola säger, ett intryck af, hur ställningen är och blir för hela lifvet.

— Det här är att gå för långt. Inte kommer Isola att rå på Henry hela sitt lif, bara för att hertiginnan gör första visiten hos oss! Sådant beror af andra orsaker.

— Jo, jag tycker det (sade Elsa envist. Nils sade intet mera och man vände sig till Isola som den, hvilken finge afgöra frågan).

Hon satt och såg på dem begge, medan ett skälmaktigt småleende lekte i hennes blåa ögon.

— Det är så lustigt (sade hon slutligen), men jag tycker, att det skulle vara liksom litet roligt, att för en gångs skuld vara artig och . . . och . . . litet ödmjuk. Finns det inte ett bibelspråk om att de saktmodiga skola besitta jorden?

— Jo, det finns det (svarade Nils). Men jag har aldrig hört, att det tjenar någonting till, att vara saktmodig med beräkning. Då tror jag det skulle misslyckas. Åtminstone borde det misslyckas, så mycket vet jag.

— Skulle man inte kunna försöka? (frågade Isola). Vore det inte en intressant psykologisk erfarenhet, som du brukar säga, söta Nils, att se, om saktmod skulle öfvervinna hertiginnan?

— Till Grand Hôtel! (utropade då Nils Krabbe). Klockan är tre. Och vagnen står händelsevis der

nere. Det passar förträffligt. Inte ett ord mera, Elsa! La reine le veut! Allons! Ä' ni färdiga?

— Jag måste först göra litet toilette (sade Elsa). Men det ska' inte ta lång tid.

— Och du, Isola? (sade Nils).

— Jag har händelsevis redan gjort litet toilette (sade Isola och slog ned sina ögon skälmaktigt). Litet mörkklädd, söta Elsa, eller hur, eftersom det är en sorgevisit? Jag har klädt mig alldeles svart. Jag hoppas det inte ser dumt ut?

— Nej, du har rätt (sade Elsa och sprang in till sig. Isola steg äfven upp och följde mera långsamt efter henne, kanske för att kasta ytterligare ett öga i spegeln, kanske af något annat skäl, ty hon såg litet underlig ut när hon gick).

Fyrtiosjette Kapitlet.

Det blef ingenting af med färden till Grand Hôtel den dagen. Nils satt och väntade tåligt på sina fruntimmer, men Elsa kom ensam ut efter en stund och sade, att det kanske var bäst att skjuta upp visiten så länge.

— Mår Isola inte bra?

— Jag vet inte hvad jag skall säga. Jag har aldrig sett henne så här förut. Hon vet knappt hvad hon vill sjelf. Nyss ville hon fara, och nu tror jag nästan hon är rädd.

— Isola rädd! Det var verkligen någonting nytt. Men det är kanske ändå inte så svårt att förstå, när man tänker på saken. Hon är rädd att hon inte ska' kunna vara emot hertiginnan så som hon ville? Alltför ödmjuk? Ge henne öfvertaget?

— Ja, kanske någonting åt det hållet. Men jag förstår det inte riktigt ändå.

— Hon kanske känner sig ha en förrädare inom fästningen nu, sedan hon håller så mycket af sin fästman, att hon inte kan uthärda tanken på att förlora honom.

— Så besynnerligt det der är, att man ska' bli svagare utaf att älska! Det borde ju tvärtom göra oss starkare?

— Det gör oss nog starkare också, fastän på ett annat sätt Men här ger det ett öfvertag åt Isolas motståndare, som är hertiginnan. Isola kan nu inte kämpa mot henne med lika vapen. Hon kan inte längre säga åt henne: »Gör hur ni vill, det är mig ungefär detsamma». Och hon kan för resten inte tala så till sin fästman heller längre. Det är det der som gör, att den som älskar har mindre makt än den som inte älskar. »Endast den, som är fri från den svagheten som heter kärlek, är en verkligen stark varelse», har en cynisk skriftställare sagt.

— Han har rysligt orätt, Nils, säg?

— Inte i den meningen han tar frågan. En far, som älskar sin son, hvilken inte älskar honom tillbaka, är mer eller mindre i den sonens makt. Sonen kan smärta honom, pina honom, göra honom olycklig just genom hans kärlek. »Gud sjelf blir

svag gent emot oss genom sin kärlek», tillägger den der samma författaren, »och vi kunna derföre ha ett medel att straffa honom».

— Straffa Gud! En sådan ryslig tanke. Det har väl aldrig händt någon menniska att våga hysa den?

— Allting har redan händt i verlden och hvarje tanke har redan blifvit tänkt, som kan tänkas. Så tycker man åtminstone, när man läser aldrig så litet. Jag fann den der tanken i en engelsk historia, som berättade den om Henrik II, en af de tidigare normandisk-engelska kungarna. Han hade i kriget förlorat sin födelsestad »Le Mans». Under flykten derifrån rasade han förfärligt emot Gud, hvilken låtit denna svåra olycka hända honom, och han svor att hämnas på eller straffa Gud derför, genom att låta sin egen själ blifva evigt förtappad.

— Så förfärligt! Men ska' vi fara till Grand Hôtel eller inte, tycker du?

— Inte på några vilkor, om inte Isola sjelf vill. Det vore redan ödmjukt nog, att vi gjorde första visiten. Men om dertill Isola inte kände sig stark nog att bibehålla sin värdighet mot hertiginnan, så blefve vår ställning alldeles ohållbar.

— Men hur ska' det gå då, kära du? Allting står ju stilla nu.

— Åh, det reder sig nog, tänker jag. När två potentater, sådana som Isola och hertiginnan, begge två önska att närma sig hvarandra, så behöfs det bara den minsta obetydlighet för att åstadkomma närmandet. Eller också griper någon annan in och gör slag i saken.

— Ingen af oss kan ju göra något här, eller hur?

— Nej, omöjligt. För oss finns nu intet annat än att intaga en afvaktande ställning, sedan våra trupper visat tecken till svaghet.

— Men hvem skulle det då vara, som kunde gripa in?

— Det vet man aldrig förut. Deri ligger just det roliga med anordningarna i det här lifvet, att endast det oväntade inträffar. Det är omöjligt att se ikring en krok. Och krokar finns det öfverallt. Aldrig några långa raka vägar, der man kan se oändligt långt framför sig.

— Jag tycker du är mycket förutseende, Nils, det kan jag inte hjelpa.

— Det bör du tycka, lilla Elsa. Annars vore du inte en bra typ på hustru, och det är du. Jag ser längre än de flesta, det har du rätt i. Men i det här fallet har jag inte den ringaste aning om, hur det ska' gå till, att försona Isola med hertiginnan. I sådana fall uppstår det lyckligtvis alltid någon s. k. »deus ex machina», som ingriper och ordnar saken.

— Hvad betyder det?

— Det betyder, att derifrån man minst väntar det, ur den som det tyckes omedgörliga verldsmekanismen, träder ibland helt oväntadt en personlig vilja fram och ställer allting till rätta. Så är det. Men det ringde, tyckte jag?

Betjenten kom in och anmälde Mr. Brandon.

— Bed honom stiga in (svarade Elsa). Hvad kan han vilja?

— Det skulle inte alls förundra mig, om han ämnade vara en deus ex machina vid det här tillfället (svarade hennes man). — How do you do, Mr. Brandon?

Den gamle engelsmannen helsade vänligt och slog sig ned, samt gick sedan direkte på saken. Han hade kommit för att försöka att medla mellan stormakterna, sade han. Det var tråkigt, allt det här. Lord Henry höll af miss Borromeo och hon höll af honom tillbaka, om han ej misstog sig?

— Så har jag fattat ställningen också (sade Nils Krabbe).

— Very well! Då är det ju dumt (foolish) att göra några vidare omständigheter. Inte sannt?

— Jag törs inte nyttja ett så kraftigt ord, innan jag vet om hvem jag nyttjar det (sade Nils Krabbe småleende).

— Jag nyttjar det om — om folk i allmänhet (sade Mr. Brandon).

— På det sättet har jag alls ingenting emot att använda det, ehuru det kanske inte är fullt rättvist mot folk i allmänhet, som inte gjort några omständigheter. Men låt det gå!

— Very well. Hvad ska' vi nu göra?

— Inte vet jag.

— Saken är den, att jag ej kan dröja stort längre här. Jag måste resa tillbaka till England. Vigtiga affärer kalla mig.

— Jag kan förstå det.

— Inte om jag inte säger er mera. Affärer i vanlig mening har jag aldrig. Jag har ordnat det så. Men mina barn. Ni minns kanske?

— Det gör jag visst. Tjugusju stycken. Jag undrar alls inte på, att ni är orolig.

— Ja, jag måste resa. Men dessförinnan ville jag så gerna se den här saken ordnad. Jag hoppas ni inte tycker att jag blandar mig i hvad som ej angår mig?

— På intet vis! Ni är tvärtom mycket god, som gör er besvär.

— Henry är min gudson, som ni vet.

— Det är visst sällan, som faddrar visa sig så intresserade i sina gudbarn?

— Ni ha för många faddrar här i Sverige, det är saken. De lita på hvarandra. Man har sagt mig, att ett svenskt barn kan hafva 20 faddrar ibland. I England ha vi t. ex. för en gosse bara två manliga faddrar och en qvinlig. Det är bättre. Tycker ni inte det, baroness?

— Väl möjligt (svarade Elsa temligen kallt. Hon tyckte att den här gamla experiment-pappan med sina 27 barn knappt hade rätt att tala om en så helig sak som dop och fadderskap. Med den spetsighet, som beskedliga qvinnor stundom kunna visa, då någonting särskildt sårar deras svaga sidor, tillade hon derefter till sin mans ganska stora förvåning): Har ni funnit, att dopet gör godt eller ondt ännu, Mr. Brandon?

— Hur menar ni, baroness, godt eller ondt? (frågade den gamle engelsmannen, som vid minsta skymt af ett nytt experimentalt alternativ genast blef intresserad).

— Jag tar för gifvet, att ni låtit döpa somliga

och inte döpa andra af edra barn, för att se hvilket som är bäst.

Mr. Brandon syntes träffad. Efter en lång tystnad, hvarunder han satt och stadigt såg på Elsa, svarade han, i det han till hennes stora förargelse hjertligt »shook hands» med henne:

— Jag tackar er uppriktigt, baroness, för er »suggestion». Den är ytterst värderik. Det är alldeles märkvärdigt (sade han till Nils Krabbe) hvad vi karlar hafva mycket att lära oss af originella och begåfvade qvinnor. Tyvärr, baroness, äro alla mina nuvarande 27 barn redan döpta. Men jag lofvar er, att om jag gifter om mig, och får flera barn, så skall jag på dem utföra det experiment som ni föreslagit. Och jag skall, i den redogörelse för resultatet af mina försök, som jag publicerar, ej tillvälla mig sjelf äran af denna tanke. Jag skall der upplysa om, att jag gjort detta rön »at the suggestion of baroness Krabb, wife of baron Krabb, prime minister of Sweden». Jag tackar er ännu en gång, baroness.

— Ohygglige gubbe! (sade Elsa på svenska. Hon kunde omöjligt se, om Mr. Brandon verkligen menade hvad han sade, eller endast velat hämnas för hennes lilla näsvishet.)

— Det fick du, min gumma lilla (sade Nils på samma språk). Den som ger sig i leken får leken tåla. Well, Mr. Brandon?

— Well, Henry behöfver inga pengar af mig nu, sedan hans bror Charlie är död, eljest skulle han fått något litet af mig. Jag har 2,000 pund disponibla, sedan jag beslutat göra min son Brutus

arflös. Men Henry blir nu mycket rikare än jag. Nej, allt hvad han nu behöfver är sin mors samtycke.

— Är fadrens samtycke inte behöfligt i England? (sade Elsa med en röst, som tydligen visade att hon tyckte detta nästan var i stycke med det öfriga experimentalsystemet).

— Jo visst! Jo visst! Lagligen är det behöfligt och alldeles nog. Men min vän hertigen, han har . . . han har . . . mycken respekt för qvinnans rättigheter, modrens, menar jag, i det här fallet.

— Hertigen gör mycket rätt (sade Nils Krabbe artigt). Man kan inte fästa för mycket afseende vid modrens åsigter i sådana fall.

— Modren vill här nu egentligen detsamma som fadren (sade Mr. Brandon). Men hon är stoltare än hertigen, som är hvad vi i England kalla en »very good fellow». Hertiginnan håller mycket af sin son Henry, som ni vet.

— Isynnerhet nu sedan han blifvit den äldste (sade Elsa).

Mr Brandon vände sig mot henne och såg på henne så länge, att hon började frukta, att han tagit hennes yttrande illa. Slutligen sade han dock helt vänligt:

— Det der som ni häntyder på, baroness, är mycket underliga saker, och ej alls lätta att fullt klart utreda. Hertiginnan höll af sin son förut, men hon håller mera af honom, eller är åtminstone mera intresserad af honom nu, sedan han blifvit arfvingen till hertigtiteln och de ofantliga godsen.

Är det ej naturligt? En kronprins? Är det inte vigtigare, hur han blir eller hvem han gifter sig med, än det är med en af de andra? Jag finner det ganska naturligt.

— Man skall väl älska alla sina barn lika (sade Elsa).

— Älska? Älska? Min kära unga baroness, tro mig, älska är ett mångtvinnadt begrepp, som består af en oändlig mängd trådar. Man kan älska på flera sätt och med många känslor på samma gång.

— Jag tycker bäst om det enklaste sättet, det som användes här i Sverige (sade Elsa).

— Jag har en liten idé (sade Mr. Brandon). Jag vet inte hvad ni tycker om den. Svårigheten synes egentligen nu endast vara, att föra de två familjerna tillsammans. Hertigens har litet svårt att visa sig ute i verlden eller att göra visiter nu sedan de fått sorg, och ni ha ingen särskild anledning att göra visit hos dem, naturligtvis. Men om jag skulle taga mig den friheten, att be er tillbringa aftonen hos mig på hotellet, för att tala litet mera om uppfostran och andra intressanta saker? Jag har en treflig nog liten våning der. Och om hertigens då händelsevis skulle titta in till mig, så vore saken kanske snart klar? Hvad säger ni om min lilla plan?

— Att den är mycket fintlig och att ni är mycket vänlig, Mr. Brandon. Men saken är den, att här fattas vid rådplägningen en person, utan hvilken våra beslut ej betyda särdeles mycket. Jag känner inte, huru edra engelska unga damer äro i det fallet, men min svägerska Isola vet alldeles

ovanligt väl hvad hon vill, och jag har deremot aldrig lyckats på förhand säga, hur hon vill ha det som rör henne sjelf.

— Vi ha dem som gå upp mot henne, tro mig. Nå? Ni föreslår?

— Att vi be Elsa anmoda sin syster att komma in och deltaga i rådplägningen.

— Excellent! (sade Mr. Brandon med värme).

När Isola hade hört Mr. Brandons plan, satt hon några ögonblick och funderade, innan hon antog den. Men slutligen fann hon, att då ett sammanträffande mellan henne och hennes blifvande svärmor ju var alldeles nödvändigt, så kunde ingen bättre utväg uttänkas än denna, om än hela tillställningen föreföll något ovanlig. Men hon beslöt inom sig, att kosta hvad det ville, skulle hon ej vid detta tillfälle låta någon svaghet öfvermanna sig.

— Sir! (sade Mr. Brandon till Nils Krabbe, när han steg upp för att gå). Jag har haft ett stort nöje af att göra er bekantskap i många afseenden. Ni är en man, som ser mig ut att vara absolut fri från småsinta hänsyn. Jag vet ingen annan man i er ställning, om hvilken jag har kunnat säga detsamma.

— Tro mig ej om alltför mycket (sade Nils). Jag har mina svagheter, jag som andra. Men skuggrädd om min värdighet är jag inte, när det gäller Isolas välfärd. Klockan 9 således!

Fyrtiosjunde Kapitlet.

Klockan omkring 9 infann sig familjen Krabbe i Grand Hôtel och tillbringade först en mycket angenäm halftimme hos Mr. Brandon i hans salong 1 trappa upp. Händelsen gjorde sedermera, att den hertigliga familjen, far, mor och son, samma afton hade kommit på den tanken, att skaffa sig litet omvexling i sin numera med anledning af sorgen ganska enformiga tillvaro, genom att titta in till sin reskamrat, Mr. Brandon.

Denne spelade sin roll på ett utmärkt sätt.

— Ah! (sade han). Här ha vi min sann hertiginnan och hertigen! Det var ett mycket eget sammanträffande. Hertiginna! här finner ni baron och baroness Krabb, och miss Borromeo, som ha varit vänliga nog att dricka en kopp thé hos mig, för att jag skulle få tillfälle, att i lugn och ro ge dem en liten allmän idé om mina åsigter rörande uppfostran.

— Jag vill deremot inte höra ett enda ord om era uppfostringsplaner (sade hertiginnan i en för henne ovanligt skämtsam ton). Och jag varnar er, baroness, att vara försigtig med denne gamle gentleman. Han har inte alla sina skrufvar i behåll när det rör den frågan.

— Jag lyder alltid blindt hertiginnan (sade Mr. Brandon), huru tyrannisk hon än visar sig mot mig. Inte ett ord om uppfostran, således. God afton, Henry! Jag är glad att du kom med, så kan du hjelpa att underhålla Miss Borromeo, som

eljest hade funnit aftonen lång hos en gammal gubbe. Sit down! Sit down!

Hertigen hade på det hjertligaste helsat de främmande, och när turen kom till Isola, sade han på ett nästan faderligt sätt: »God afton, min kära unga lady, jag är mera glad än jag kan säga att åter få träffa er.»

— Jag får beklaga sorgen (sade Nils Krabbe). Jag hör att eder äldste son lord Sackville nyss gått bort.

— Jag tackar er, baron, för ert deltagande. Ja, han har fått sluta sina dagar, stackars gosse. De ha ej varit särdeles glada. Hvad oss beträffar, så äro vi lyckligtvis ej barnlösa ändå. Ni har ju bara ett barn, tror jag?

— Bara ett, ja.

— Det är alldeles för litet (sade Mr. Brandon, i det han ruskade bekymrad på hufvudet).

De tre äldre herrarne hade nu slagit sig ned i en soffa tillsammans, medan Elsa talade med hertiginnan och Isola med lord Henry (eller lord Sackville, som han nu rätteligen borde kallas, ehuru vi här fortfarande bibehålla hans gamla namn).

Hertiginnan hade genast lagt bort all förställning och talade på det uppriktigaste sätt med Elsa om hela frågan.

— Mr. Brandon har gjort oss en stor tjenst genom att anordna detta möte (sade hon). Jag vet inte huru det eljest skulle kunnat tillställas, då vi nu genom denna sorgen äro afstängda från hela verlden. (Elsa svarade med några lämpliga ord och hertiginnan fortsatte:) Men nu, då vi väl äro i

samma rum tillsammans, vet jag ändå inte riktigt, huru jag skall bära mig åt med er syster. Henry fordrar, att jag skall säga henne rent ut, att jag skulle med glädje se, om hon ville blifva hans hustru.

— Jag tror, att hon skulle känna det särdeles angenämt, hertiginna, om hon af er egen mun finge veta, att hon vore välkommen i er familj. Ni förstår det nog, eller huru?

— Ja, jag förstår det mycket väl (sade den gamla engelskan vänligt), och jag sätter värde på detta bevis på er systers uppmärksamhet mot mig, det försäkrar jag er. Men hur skall jag bära mig åt? Jag är litet . . . litet . . . jag måste säga er det rent ut . . . litet rädd för henne. De unga damerna nu för tiden, både hemma hos oss och som jag tror äfven här i Sverige, ha ett sätt som . . . som inte är så lätt att vänja sig vid. Jag sårar er ju inte med min uppriktighet?

— Visst inte (sade Elsa). Men jag skulle nästan tro (tillade hon småleende) att ni nu kommer att finna min syster något litet olika mot hvad hon var den der aftonen, då hon oafsigtligt sårade edra känslor. Isola är van vid att kasta fram tankar ibland, som låta litet ovanliga i en ung flickas mun. Hon har lärt sig det af min man, fruktar jag, som också någon gång roar sig med att tala litet fantastiskt.

— Det der har gjort mig litet orolig för, huru det skulle gå i England, om hon . . . ni förstår. Man är der inom vissa kretsar ganska sträng.

— Jag tror inte, hertiginna, att ni behöfver vara orolig. Isola är societetsmenniska. Hon skulle troligen sätta sin ambition uti, att visa sig till sin

fördel inom de engelska kretsar ni talar om, i stället för att såra dem på ringaste sätt.

— Ni lyfter en tyngd från mitt hjerta, baroness. Det var min enda fruktan. Att hon ser obeskrifligt vacker och »distinguished» ut, det har jag alltid tyckt.

Medan hertiginnan talade, vände hon sitt hufvud och såg på Isola, som satt der midt emot dem och språkade med sin fästman.

— Och ni lofvar således, att vara litet snäll emot min gamla mamma, om hon nu gör sig ödmjuk för min skull (sade lord Henry i detta ögonblick). Ack, hvad ni är förtjusande och hvad jag älskar er! Tror ni inte att jag skulle kunna våga kyssa er hand, om jag gjorde det på ett förstulet sätt (hviskade han).

— Jo visst! Om ni kan göra det förstulet midt för er stränga mammas ögon, så gerna för mig . . . nej! nej! Henry! Ni är rent tokig! (tillade hon hastigt, då han gjorde min af att vilja försöka).

— Ja, jag är ju så tokigt kär i er, att jag måste visa det på något sätt (utbröt han passioneradt). Isola! Isola! hvad jag är lycklig! Kan man bära sig klokt åt, tror ni, när man är så lycklig som jag är? Nej, blir det inte snart slag i saken, så kysser jag er inför hela rummet, och det blir inte på handen då, det får ni bereda er på.

— Henry! Henry! Sitt stilla och var inte barnslig (sade Isola, som sjelf hade ytterst svårt att hålla sig allvarsam. Så befängd var situationen). Men vill ni göra slag i saken, som ni kallar det, så gå och säg några artiga ord till min syster, och ni får snart se hvad det har för följder.

— Ska' jag gå ifrån er nu, när jag har så roligt?

— Ja, just nu, ni enfaldiga pojke! Ack, hvad ni karlar förstå litet! Se så! Gå nu!

Lord Henry steg motvilligt upp och närmade sig Elsa samt började samtala med henne. Hvad Isola hade förutsett inträffade naturligtvis genast. Hertiginnan väntade knappast, till dess hennes son hade sagt de första orden till Elsa, förr än hon steg upp och gick tvärs öfver rummet till soffan, der Isola nu satt ensam qvar.

— Kom in i det här andra rummet, my dear (sade hertiginnan), så få vi språkas vid litet grand.

De gingo in och hertiginnan stängde dörren efter sig.

Alla i rummet hade haft sina ögon på hvad som skedde. Hvar och en försökte dock så godt han kunde att fortsätta samtalet. Det gick dock ej riktigt bra. Ibland blef det derföre alldeles tyst ute i salongen, till dess någon grep sig an och sade någonting, hvarpå det åter pratades en liten stund.

Så var det hos de tre herrarne. Men Elsa och lord Henry brydde sig ej länge om att spela komedi med hvarandra. Samtalet dem emellan afstannade mycket snart, och de sutto nu, hon i soffan och han på en stol bredvid henne, fullkomligt tysta. Ljudet af de två rösterna der inne i rummet hördes svagt ut i salongen.

Fyrtioåttonde Kapitlet.

När hertiginnan hade dragit till dörren efter sig, inbjöd hon Isola att sätta sig i en soffa, som stod vid väggen midt emot fönstret åt strömmen, och satte sig sjelf bredvid henne. Så långt var allt godt och väl beställdt. Men derefter gick det ej så lätt. Hertiginnan hade slutligen förmåtts lofva sin son, att formligen anhålla om Isolas hand åt honom. Men när det nu kom till uppfyllelsen af detta löfte, befanns det vara ännu svårare än den stolta gamla engelska damen trott, att vara så ödmjuk mot den här unga svenska flickan.

— My dear! (sade hon och dermed stannade det. Hon kom rakt ej längre).

Isola vände sitt förtjusande guldburriga hufvud åt henne och såg på henne så som man gör, när man är idel öra och så vänligt stämd mot den talande som möjligt. Men hon sade aldrig ett ord. Hon visste, att detta var det sista ögonblick hon hade makten, och det ämnade hon af vissa skäl begagna sig af.

— Min son Henry har anförtrott mig, att han är mycket djupt fästad vid er (sade hertiginnan slutligen), och . . . och . . . förmodligen har han sagt detsamma åt er?

Början var bra, men slutet var icke så tillfredsställande och ej alls hvad hon hade tänkt säga. Det lät litet lamt, minst sagdt. Isola smålog vänligt och svarade:

— Ja, han har sagt mig att han håller af mig.

— Jag kan tänka mig det. Nå, och ni?

— Och jag?

— Jag menar, ni har förmodligen gifvit honom ett svar?

— Ja, det har jag (sade Isola liksom eftersinnande). Det har jag verkligen gjort.

— Och det svaret var jakande, förmodar jag?

Det var alldeles tydligt för Isola, att modren på detta vis ville söka komma ifrån den svåra nödvändigheten, att med bestämda ord anhålla hos Isola, att hon ville blifva hennes sons hustru. Svarade Isola nu ja, så behöfde hertiginnan endast säga: »Nå, då är ju saken afgjord, ty hans föräldrar ha beslutat, att ej lägga några hinder i vägen, om de än möjligen kunde haft andra planer och förhoppningar», eller gifva något annat dylikt mer eller mindre nedlåtande och för Isola förödmjukande svar. Och någon uttrycklig begäran om Isolas hand åt sin son skulle hertiginnan på detta sätt helt och och hållet undgå att nödgas framställa. Men sådant ingick alls ej i Isolas afsigter. Ett bestämdt formuleradt: »Jag ber er vara så söt och snäll att blifva min svärdotter», det var hvad hon ansåg för sin framtida ställning nödvändigt och hvad hon derföre om möjligt måste förskaffa sig.

Hon lutade sig nu tillbaka i soffan och såg på hertiginnan med sina himmelska blå ögon, hvilka i detta ögonblick sågo så oskyldiga ut som ett barns.

— Och det svaret var (sade hon) . . . men han har förmodligen talat om det för er, tänker jag?

— Jag . . . jag ville gerna ha hört det af er egen mun (svarade hertiginnan undvikande). Henry älskar er mycket varmt, miss Borromeo.

— Jag tror, att han gör det, ja (sade Isola i en stilla reflekterande ton.

— Och ni älskar honom lika varmt tillbaka, hoppas jag, inte sannt?

— Ja, jag tror att jag älskar honom lika varmt tillbaka (var svaret, afgifvet på samma stilla sätt).

— Nå, men om ni nu begge älska hvarandra? Hvad är det då mera som behöfs?

Ett nytt försök att undgå det förhatliga, det förödmjukande uti, att uttryckligen behöfva anhålla om, att denna lilla flicka ville värdigas gifta sig med hennes son. Men Isola var obeveklig i sin fordran. Och här hade hon ju ett ypperligt och nära till hands liggande argument.

— Hvad mera som behöfs? (sade hon med en mild förundran i sin röst). Kan ni fråga så, hertiginna? Ser ni, jag är litet gammalmodig uti mina åsigter i fråga om äktenskap. Jag vet nog, att det nu inte är så brukligt som förr, att bry sig om föräldrars önskningar och samtycke i fråga om hvilka deras söner gifta sig med. Man kommer till sin mamma med en främmande flicka, som hon kanske aldrig har sett förr, och knappt vet hvem det är, och säger: »Se här, mamma! Det här är min fästmö! Kyss henne och önska oss lycka».

Men jag är för gammalmodig i mina åsigter för sådant. Jag tycker så mycket, mycket bättre om det gamla vackra sättet, då man tänkte på sina föräldrar vid sådana tillfällen, tänkte på hvad de

också tyckte och önskade. Ty om sonen får en hustru, när han gifter sig, så få ju hans föräldrar en dotter. Och åtminstone någon liten tanke på deras önskningar och smak är väl också på sin plats? Är det inte sannt, hertiginna? Har jag inte rätt? Ack, säg!

Hade den engelska damen riktigt väl känt Isola, så kunde hon aldrig hafva blifvit bedragen af denna komedi. Sjelfva språket, som Isola begagnade, var ju så olikt hennes vanliga som möjligt. Hon talade som en bok. Och dessutom kunde den som kände henne hafva sökt och funnit skalken leka i ögat medan hon talade.

Men hertiginnan, som satt och hörde på allt detta vackra tal, blef visserligen något litet förvånad, ty det var ej riktigt likt hvad hon förut sett af Isola. Men hon tänkte, att uti en så här allvarlig sak kunde ju den unga flickan möjligen vara helt olika mot hvad hon var i en upprymd stund uti sällskapslifvet. Och det var ju dessutom fullkomligt riktigt allt detta, som Isola nyss sagt. Om hertiginnan sjelf skulle talat om saken, kunde hon knappt hafva uttryckt sig bättre om föräldrarnas rättigheter i fråga om deras barns giftermål.

På Isolas direkta fråga om hon inte hade rätt, svarade således hertiginnan:

— Ni har fullkomligt rätt, mitt barn. Edra åsigter göra er all möjlig heder, och det desto mera, som de alls inte äro allmänna i våra dagar.

— Jag är *så* glad att ni är nöjd med mig (sade Isola ödmjukt.)

— Men säg mig vidare då? Hvad önskar ni?

Ty jag behöfver ju inte påminna er, att det gamla goda bruket i dylika ting endast fordrade, att sonen skulle underrätta sin mor, jag menar sina föräldrar, om sitt val och anhålla om deras samtycke. Det ansågs vara nog.

— Men jag går längre! Jag går mycket längre! (utropade Isola ifrigt). Jag är så angelägen, att uti en sådan sak inte gå emot föräldrarnas önskningar, och att inte tvinga mig in uti en familj, att jag inte ens nöjer mig med deras samtycke. Ty ett samtycke kan ju vara mer eller mindre aftvunget, motvilligt afgifvet, ja mycket svårt ibland att inte gifva, när sonen kommer med sin begäran. Nej! Jag ville så rysligt gerna, att Henry's föräldrar skulle uttryckligen säga till mig, att de önska att jag skall bli deras sonhustru, ja jag ville, att de skulle bedja mig att bli det. Då först kan jag vara riktigt säker, att jag inte tvungit mig på dem, och att jag verkligen är välkommen i slägten.

Detta hängde ju fullkomligt ihop och det var dessutom så mycket i hertiginnans egen smak som möjligt. Men någon liten svag känsla af förundran kom henne ändå att säga, i det hon dock smålog:

— My dear! Ni talar nästan som om ni helst skulle vilja, att jag fölle på knä och bad er vara så snäll och ta Henry?

— Fullt så långt går jag inte (sade Isola med ett älskligt litet skratt). Jag nöjer mig med en begäran, utan knäfall.

Hertiginnan satt ännu några ögonblick innan hon erkände sig vara besegrad, ifall detta nu verk-

ligen var att blifva besegrad, då hon tycktes hafva träffat på den ödmjukaste svärdotter i verlden, i stället för ett riktigt uppstudsigt troll, som hon förut nästan trott Isola vara. Slutligen sade hon:

— My dear! Era åsigter göra er, som jag nyss sade, all möjlig heder. Jag får då härmed förklara för er, att jag med mycket stor glädje skall se er blifva min son Henry's maka, och jag anhåller formligen om eder hand åt honom? Är ni nu nöjd, ni stolta flicka? (tillade hon).

— Ja, nu är jag nöjd, fullkomligt nöjd, och så tacksam (svarade Isola med en suck af belåtenhet).

— Nå, kom med mig då, så ska' vi taga stackars Henry ur hans pinsamma väntan der inne.

De utträdde nu i det yttre rummet.

Hertiginnan gick fram till sin man. Hon höll Isola i handen, i det hon med högtidlig röst sålunda tilltalade honom:

— Hertig! Den här unga ladyn har vunnit Henry's hjerta och hon älskar honom tillbaka. Men hon gör till ett oeftergifligt vilkor för sitt giftermål med vår son, att hans föräldrar uttrycka sin önskan derom till henne. Jag har för min del redan gjort det.

Den lille hertigen gjorde processen kort. Hans svar på detta högtidliga tal bestod deruti, att han tog Isola i famn och gaf henne en hjertlig kyss på pannan i det han utbrast:

— Och jag gör detsamma af hela mitt hjerta! Henry! din slyngel, du är »a very lucky fellow!» Och jag lyckönskar dig! Baron Krabb! Sir! Jag är mycket glad och stolt öfver att blifva befryn-

dad med er särdeles honorabla och distinguished familj.

De mest energiska och ofta upprepade handskakningar åtföljde naturligtvis dessa ord, och när Nils Krabbe hade slutat med hertigen, fick han börja med gamle Mr. Brandon. Det ville aldrig taga slut. Men han stod ut dermed som en bra karl. Engelsmännen ha intet annat sätt att gifva sina känslor luft, det visste han.

Fyrtionionde Kapitlet.

Fastän denna roman bär namnet statsministern, har det icke varit möjligt, att deri uteslutande tala om politik eller Nils Krabbes uppträdande som statsminister. En embetsman är ju på samma gång människa. Han står i vissa familjeförhållanden, han invecklas i en mängd händelser af rent personligt slag, hvilka ofta ha föga eller intet med hans embete eller med politiken att göra. Men allt detta måste äfven skildras, om bilden af hans personlighet någorlunda klart skall kunna framträda för läsaren.

Dessutom skulle det vara omöjligt att redogöra för alla de otaliga frågor, hvarmed en minister måste befatta sig. Läsarne skulle deraf blifva alldeles uttröttade, ja några af dem skulle anse en sådan bok ej böra kallas en roman och finna sig sjelfva högst illa behandlade, som blifvit genom denna titel lockade att läsa en bok, hvilken nästan uteslutande rörde sig kring politik och riksdagsfrågor.

Af dessa anledningar har i det föregående endast en ringa del af de många frågor vidrörts, hvarmed Nils Krabbe under sin korta ministertid fick sysselsätta sig, och af helt naturliga skäl ha dervid sådana ämnen blifvit utvalda, som kunna anses mera populära och för en berättelse af detta slag passande.

Frågan om spanmålstullar har ett par gånger i förbigående blifvit berörd. Den måste nu åter afhandlas, derföre att utgången af denna fråga inom svenska riksdagen föranledde baron Nils Krabbes afgång från statsministersplatsen.

Att en minister, så länge han åtnjuter konungens och riksdagens förtroende, ej behöfver afgå derföre, att riksdagen ej i allt fogar sig efter hans vilja, det har förut blifvit i denna bok af Nils Krabbe sjelf uttaladt. Men han uttalade på samma gång, att om riksdagen fattade ett beslut, som en konungens rådgifvare ansåg vara moraliskt orätt, och hvilket han dock som minister skulle tvingas att verkställa, så vore detta ett fullt giltigt skäl till hans afgång.

Ett sådant beslut var det, som riksdagen fattade i afseende å spanmålstullarna. Protektionisterna hade småningom blifvit allt mera mäktiga i begge kamrarna. I första kammaren hade de redan länge haft makten. I den andra voro partierna så någorlunda jemnt afvägda, att det vid en föregående riksdag hade ansetts lämpligt, att genom en upplösning af denna kammare klart utröna, hurudan landets opinion nu var i tullfrågan.

Andra kammaren hade då blifvit upplöst. De nya valen utföllo sålunda, att frihandlarna erhöllo

en ej obetydlig majoritet. Frihandelns grundsats i afseende å spanmål kunde dermed anses fastslagen.

Men vid valen till den derpå följande riksdagen, om hvilken nu här är fråga, inträffade följande märkliga händelse.

Hufvudstaden hade med en ofantlig majoritet (6,000 mot 3,000) valt endast frihandlare till representanter, 22 stycken. Men detta val öfverklagades på den grund, att en af de å frihandlarnas lista upptagna kandidaterna för några år sedan ej betalt sina utskylder, och således ej var valbar. Högsta domstolen förklarade med anledning häraf majoritetens hela lista kasserad, och den protektionistiska minoritetens lista blef för valet gällande. Då härigenom tullpartiet i andra kammaren växte med 44 röster, var hela riksdagens majoritet gynsamt stämd för spanmålstullar, och dessas snara påläggande kunde således anses vara en afgjord sak.

Nu uppstod den frågan, huruvida ej kongl. maj:t borde nyttja sin grundlagsenliga rätt och ånyo likasom förra året upplösa andra kammaren, efter som den med full sanning kunde sägas vara hopsatt på ett sätt, som ej öfverensstämde med majoritetens åsigter inom landet. En bokstaflig tolkning af vallagen hade åstadkommit detta tillstånd. Hvad var då naturligare, än att använda en laglig rätt, för att godtgöra detta formfels följder och så ställa till, att Stockholm blefve under 3 års tid representeradt af de riksdagsmän, som flertalet ville hafva, och ej af 22 stycken representanter, valda af hufvudstadens mindretal? Så talade flera, andra sade motsatsen, och striden derom blef ganska bitter och långvarig.

Statsministern friherre Nils Krabbe var af den bestämda mening, att en förnyad upplösning af andra kammaren borde ske, och alla hans kamrater inom statsrådet voro af samma mening. Men ej alla följde honom lika troget då han förklarade, att om denna åtgärd icke vidtoges, så skulle han finna sig nödsakad att anhålla om sitt afsked från statsministersembetet.

Nils Krabbes ställning till sjelfva hufvudfrågan, fri införsel af spanmål eller skyddstull, var i aldra största korthet följande. Han erkände landtbrukets behof af hjelp, för att förbättra dess ytterst tryckta ställning, en ställning som uppkommit till följd af flera omständigheter, hvarvid dock landtbrukarna ej alltid voro fria från att hafva sjelfva i viss mån varit vållande till sin egen ofärd, dels genom en hejdlös skuldsättning och dels genom oförsigtiga köp af egendom, utan tillräckligt inköps- och rörelsekapital. Förnämsta orsaken till den förtviflade ställningen låg dock onekligen i det oerhörda prisfall på spanmål, som länge fortgått och nu kommit till en sådan punkt, att inhemsk säd knappt var säljbar till ett pris, som ens betalade produktionskostnaden. Utländsk spanmål öfversvämmade nämligen marknaden till fabelaktigt låga priser. Att hindra denna införsel genom tullar var en enkel och från vissa synpunkter rättvis åtgärd. Spanmålsfabrikanten var nämligen berättigad till skydd för sitt fabrikat lika väl som andra fabrikanter, hvilka redan länge varit ganska kraftigt skyddade emot utländsk täflan.

Men en särskild omständighet gjorde det omöjligt, att härvid vara fullt rättvis och lägga tull på

brödsäden. De fattigare klassernas nödvändigaste födoämne, brödet, skulle derigenom blifva fördyradt.

»De mindre bemedlade i Sverige hafva nu (så sade Nils Krabbe) genom lättade kommunikationsmedel äntligen fått skåda den dag, då brödkakan hvarken behöfver blandas med bark eller är oskäligt dyr. Huru är det möjligt, att då genast träda dem i vägen, ställa sig emellan dem och de brödlastade fartygen, emot hvilka de redan längtande och glada utsträcka sina händer, och säga till dem: »Nej, ni kunna ej få köpa detta bröd till det låga pris som den utländska landtbrukaren begär, ty då köpa ni ej af de svenska landtbrukarnas spanmål, och då blifva de ruinerade. Vi måste först lägga så stor tull på den utländska spanmålen, att ni lika gerna köpa edra landsmäns säd till ett sådant pris, att de dermed äro skäligen betalda. Derigenom vinnas två ändamål. De svenska landtbrukarna räddas ur sin svåra belägenhet och statskassan får högst betydliga tullinkomster, om utländsk spanmål oaktadt tullarna införes. Det är visserligen sannt, att eder brödkaka blir genom denna tull något litet dyrare, men i betraktande af hvad som nyss blifvit sagdt, hoppas vi, att ni tåligt underkasta er denna lilla uppoffring».

»Vi kunna icke så tala till de fattigare klasserna (sade Nils Krabbe). Andra må så tala, om de det vilja och med godt samvete kunna. Andra må söka öfvertyga dem, att om de först vilja vara behjelpliga med att förbättra landtbrukarnas ställning, så skola de derefter i sin ordning få det bättre ställdt för sig, genom den större arbetsförtjenst som

landtbrukarna, komna i bättre vilkor, kunna erbjuda dem. Vi kunna icke tala så, ty vi tro icke att det är sannt. Vi tro icke, att någon enda landtbrukare skall taga i sin tjenst en enda mera arbetare än hvad han nu finner vara med sin nytta och sitt behof öfverensstämmande, om än brödet aldrig så mycket fördyras. Ty så många arbetare, som en landtgård bör hafva för att väl skötas, det har hvarje klok landtbrukare redan nu. Att taga ett mindre antal vore honom till förlust, lika mycket som det vore honom till förlust, att taga ett större antal. Och öfverflödiga arbetare kunna vi dock ej tro, att landtbrukarna skola taga i sin tjenst derföre, att vi pålägga brödtullar. Allt sådant är endast mer eller mindre medvetet uppdiktade, fullständigt illusoriska förhoppningar och felaktiga beräkningar. Dessutom finnas ju hela stads- och fabriksbefolkningar, som alls icke hafva någon fördel af landtbrukarens förbättrade ställning.

Då nu så är, kunna vi ej på något sätt vara delaktiga i brödtullars påläggande. Deremot vilja vi gerna taga i öfvervägande, hvilka andra åtgärder som kunde befinnas lämpliga, för att på ett rättvist sätt förbättra landtbrukarens ställning, då det är för oss omöjligt att hjelpa honom genom spanmålstullar, utan att dermed träda andra och fattigare landsmäns rätt för nära. Lättade utskylder eller andra slag af lindringar kunde möjligen dervid komma i fråga. Men ännu en gång, att hjelpa landtbrukaren genom att ytterligare betunga den i ändå värre betryck än han sjelf stadda fattiga arbetaren, det göra

vi icke, det må för öfrigt gå huru som helst. Ty det vore orätt.»

I dessa dagar hörde man ofta uttrycket »summum jus summa injuria» och sällan har det funnits ett bättre exempel derpå. En strängt bokstaflig tolkning af riksdagsordningen hade haft den vidunderligaste orättvisa till följd. Under en hel treårsperiod skulle nu landet representeras af en andra kammare, hvars majoritet önskade hafva spanmålstullar, oaktadt valmännens flertal hade visat sig vara emot spanmålstullar. Och hela tullagstiftningen kunde genom en sålunda tillkommen majoritet förändras, samt sedermera kanske i långliga tider förblifva protektionistisk.

Inom ministären hade öfverläggningarna varit ganska långvariga rörande den ytterst vigtiga frågan, huruvida man borde råda konungen, att ånyo upplösa andra kammaren eller låta saken vara sådan den var. Men beslutet blef sådant, som redan är nämndt, och statsministern fick i uppdrag (eller, rättare sagdt, åtog sig), att söka förmå kungen till en förnyad upplösning af andra kammaren.

Det var dock lätt att förutse, att en af kungens första frågor troligen skulle blifva, huruvida alla hans nuvarande rådgifvare ämnade afgå, i händelse han ej kunde besluta sig för en förnyad upplösning. Derföre frågade baron Krabbe sina kamrater rent ut, innan han gick upp på slottet, huru det dermed förhöll sig, på det att han måtte kunna besvara konungens fråga härom.

Utrikesministern förklarade då, att som hans departement ej i ringaste mån berördes af frågan

om brödtullar, så skulle han ej hafva några samvetsbetänkligheter mot att stanna qvar, i den händelse hans maj:t det önskade. Civilministern, statsrådet Robbs, yttrade skämtsamt, att han ej på länge haft råd att bestå sig en så dyr lyx som ett samvete. Han skulle derföre äfven qvarstanna, ifall det önskades, ehuru han ansåg spanmålstullar vara syndiga. Sjöministern, amiral von Skragge, bad statsministern ej illa upptaga, om han helt uppriktigt sade sig hafva planer i afseende å flottans utveckling, som han ansåg vara långt vigtigare än frågan om spanmålstullar, (för öfrigt en fråga som han erkände sig icke fullt hafva satt sig in uti), hvarföre han skulle blifva ganska belåten, om kungen bad honom fortfarande vara qvar som sjöminister. Slutligen sade konsultativa statsrådet Trübner, att han ansåg riksdagen i dylika frågor böra vara suverän, hvarföre han ville underordna densamma sin egen åsigt, i händelse kungen ej kunde besluta sig för en ny upplösning, utan sanktionerade spanmålstullarna.

De öfriga 5 statsråden förklarade sig vilja följa statsministern, i den händelse han, till följd af förändringen uti spanmålstullpolitiken, beslöte sig för att afgå.

Statsministern insåg mycket väl, att de fyra statsrådens beslut att qvarstanna, äfven under ett tullsystem, icke obetydligt försvagade hans ställning gent emot statschefen, som deri helt naturligt skulle kunna finna åtskilliga argumenter för att låta vid det skedda bero, och icke ännu en gång upplösa andra kammaren, sedan det skett året förut rörande samma fråga. Men huru mycket Nils Krabbe än

hade kunnat hafva att invända emot de skäl, som de 4 ministrarna anfört, nöjde han sig nu med att endast artigt böja på hufvudet vid deras svar, utan att göra den ringaste reflexion deröfver. Ingen annan sade heller ett ord, hvad man än tänkte inom sig.

Statsministern gick nu upp på slottet, för att hos konungen anmäla, hurudan ställningen var. De öfriga ministrarna sutto qvar och fördrefvo tiden så godt de kunde. Men det var ej en angenäm stund de nu hade tillsammans. De 4 statsrådens nyss afgifna förklaringar hade verkat obehagligt på stämningen.

Femtionde Kapitlet.

Då statsministern inträdde hos kungen, fann han denne sittande vid sitt skrifbord, djupt försjunken uti begrundandet af en af exc. Krabbe skrifven promemoria, hvari redogjordes för den närvarande situationen.

Kungen helsade på sitt vänliga sätt sin förste minister, bad honom sitta ned och sade derefter:

— Jag sitter och studerar din P. M., min kära Krabbe. Du har starka skäl för hvad du föreslår, det erkänner jag, mycket starka och gripande skäl, och framställda med din vanliga talang.

Statsministern gjorde en lätt bugning, men svarade intet. Kungen fortfor:

— Jag är djupt upprörd af stundens vigt. Sällan har jag känt mitt ansvar så som nu, då det be-

ror på mig att fälla utslaget i en fråga, der kloka och hederliga män stannat i olika meningar. Förstå mig rätt, min kära Krabbe. Jag vet väl, att mina nuvarande rådgifvare alla äro ense i denna sak. Men jag vill ärligt säga dig, att jag förnummit både af tidningarna och . . . och på annat sätt, att många kloka och hederliga män anse, att jag borde låta förblifva vid det skedda, och ej använda min lagliga makt att ännu en gång för brödtullfrågans skull upplösa andra kammaren.

Då Nils Krabbe ej heller härpå svarade någonting, syntes kungen blifva något orolig och tillade:

— Jag vet väl, och du kanske tänker derpå nu, att jag inte egentligen borde höra någon annans mening i dylika vigtiga statssaker, eller för resten i några statssaker alls, än mina goda och trogna statsråds, men . . . men . . . man är ju menniska, fastän man är kung, och . . . och jag har många goda vänner som ä' protektionister. Jag har naturligtvis ej kunnat undgå att höra hvad de säga också.

Statsministern tänkte inom sig på statsrådet Robbs teorier härom, i det han svarade:

— Det är omöjligt att förtänka ers maj:t, att vilja tala äfven vid andra än sina ministrar och höra deras åsigter, eller läsa andra tidningar än det nuvarande systemets organer.

— Tack min kära Krabbe, ja, det är just det. Min ställning är förfärligt svår. Jag är, som du väl vet, sjelf en afgjord frihandlare och har alltid varit det. Men då nu valen ha utfallit så här, och riksdagen — ja jag vet naturligtvis hvad du har att svara och att jag kan upplösa riksdagen, men . . . men

...jag vet inte hur det är, de der upplösningarna bära mig så förskräckligt emot. Det känns så våldsamt, så, hur ska' jag säga, nästan revolutionärt, och du vet, hur rädd jag är för allting sådant. Sjelfva ordet upplösning ljuder mig obehagligt i öronen.

— Användandet af en konstitutionel rättighet kan enligt mitt förmenande aldrig betraktas som i ringaste grad revolutionärt eller ens våldsamt, ers maj:t.

— Nej, nej! inte precist revolutionärt, men ytterstа medlet. Allt hvad som är yttersta medlet smakar alltid af att spänna bågen till dess den brister. Förstår du hvad jag menar?

— Jag förstår ers maj:ts mening, men jag kan tyvärr inte ingå på principen, att man ej skulle hafva rättighet att använda till buds stående fullt lagliga medel, för att borttaga det intryck af en under lagliga former liden orättvisa, som jag tror nu erfares af en stor del af ers maj:ts undersåter. Att flertalet af dessa utgöres af de fattiga och små i samhället, till stor del orepresenterade, ökar snarare än minskar tyngden af deras klagomål.

— Ja, visst gör det det! (utbröt kungen varmt). Visst gör det det.

— De se upp till ers maj:t som till sin beskyddare, sitt sista värn, så som af ålder Sveriges folk varit vant att se upp till sin kung, långt innan någon riksdag fanns till.

Kungens ädla och känsliga sinne rördes djupt af detta språk och det såg under några ögonblick nästan ut, som om han skulle besluta sig för att följa Nils Krabbes råd. Men snart började åter igen

den der samma tankeföljden vinna makt, att man dock förfarit enligt lagen, att rikets högsta domstol förklarat, huru riksdagsvalet borde anses hafva lagligen utfallit, och att det således var att i viss mening likasom sätta sig upp emot lagen, om man undanröjde dess domslut genom att använda den exekutiva upplösningsmakten. Dertill kom äfven något annat. Kungen hade en mer eller mindre klar föreställning, att meningen med den honom medgifna rättighet att upplösa en riksdagens kammare ej var sådan, att den borde användas i nu förevarande fall, oaktadt sådant ej stod bestämdt utsagdt i grundlagen. »Riksdagen hade (sade han nu) ibland (liksom föregående året) upplösts, för att utröna, om den representerade flertalets af folket åsigter. Men sådant hade aldrig, honom veterligt, skett derföre, att ett val blifvit öfverklagadt och af landets domstolar upphäfdt. Derföre hade han en känsla af, att sådant ej var med grundlagsstadgandet afsedt.»

Statsministern svarade härpå:

— Om riksdagen kan och bör upplösas, för att *utröna,* huruvida den representerar flertalets åsigter eller ej, huru mycket större skäl är det icke då, att upplösa riksdagen, när man redan på förhand bestämdt *vet*, att den icke representerar den verkliga majoriteten inom landet?

Detta var så slående sannt, att det nästan afgjorde frågan. Under några minuter satt kungen försjunken i djupt eftersinnande huru han borde handla. Slutligen sade han:

— Och om jag inte upplöser andra kammaren, utan behåller den sådan den nu är?

— Då är begge kamrarnes majoritet protektionistisk, och ers maj:t blir snart tvungen att godkänna riksdagens beslut att pålägga brödtullar.

— Tvungen är jag väl inte (sade kungen, som ej tyckte om ordet).

— Inte efter ordalydelsen uti grundlagen, ers maj:t, men efter nu gällande uppfattning deraf, i fråga om riksdagens rätt att pålägga tullar.

— Du skulle således inte vilja som minister råda mig till, att neka riksdagens beslut om tullar min sanktion?

— Nej, ers maj:t! Det skulle helt säkert leda till allvarsamma konflikter mellan kronan och riksdagen, som kunde hafva de betänkligaste följder för rikets lugn.

Kungen försjönk åter i tankar.

— Har du tänkt på, Krabbe, hvarthän den der åsigten leder?

— Hvilken åsigt menar ers maj:t, om jag vågar fråga?

— Att jag är tvungen att foga mig efter riksdagens vilja, ifall jag antingen nu icke upplöser den, eller ifall nya val till andra kammaren åter igen skulle leda till protektionisternas öfvervigt inom riksdagen?

— I händelse af nya val till andra kammaren tror jag, att ers maj:t blir befriad från att behöfva förutse en dylik situation.

— Men om jag förr eller senare skulle komma i en dylik situation, hvilket ju är tänkbart? Enligt

den teori du uppställt, är konungen tvungen att sanktionera ett beslut, som han anser oriktigt eller rent af moraliskt orätt, ifall majoriteten inom riksdagens begge kamrar fattat det? Jag talar nu om sjelfva teorien, inte om nu föreliggande fall.

— Jag tror att det är så, ers maj:t. Men jag skyndar att erinra derom, att om ers maj:t kan finna rådgifvare, som tillråda ers maj:t att neka sin sanktion, så kan det lagligen göras. Jag har endast sagt, att jag sjelf ej skulle kunna gifva ett sådant råd, huru varm frihandlare jag än är, och jag vågar betvifla, att ers maj:t skulle kunna finna tio rådgifvare, som ville tillstyrka en dylik sanktionsvägran.

— Slutsumman är således, att jag måste vidtaga en regeringsåtgärd, som jag anser vara orätt, ifall riksdagen begär den af mig?

— Så tror jag att det faktiska förhållandet gestaltat sig, ers maj:t. En konstitutionel kung måste foga sig efter sitt folks beslut, uttryckt genom riksdagen, ifall han ej kan förskaffa sig en minister, som vill kontrasignera hans afslag på riksdagens begäran. Så står saken, kort uttryckt.

— Du menar således, ännu en gång (sade kungen lifligt upprörd, i det han tog en penna), att jag kan varda tvungen att med denna hand, med denna penna godkänna ett riksdagsbeslut, som jag anser vara moraliskt orättfärdigt och för en stor del af mina fattigare undersåter skadligt? Är det så? *Måste* jag?

Nils Krabbe dröjde några ögonblick innan han

svarade, ty det var ett hårdt tal, om han svarade sannt, och osannt kunde han ju ej svara.

— *Kungen* måste, ja (svarade han slutligen, med tonvigt på första ordet).

Kungen såg länge på honom, innan han gjorde sin nästa fråga.

— Du anser ditt samvete förbjuda dig, att sätta ditt namn till ett sådant beslut. Hvarföre skall då jag vara tvungen?

— Det är olika med mig, ers maj:t. Jag kan gå, och gör det ögonblickligen, om ers maj:t godkänner ett dylikt beslut.

— Du kan gå, säger du?

Kungen och hans minister sågo hvarandra länge rakt i ögonen.

— Du menar? . . . Säg ut! Ah! Nu förstår jag dig. *Kungen* måste, sade du nyss, och dermed menade du, att om jag inte vill abdikera, så måste jag göra som folket vill, äfven om jag tycker att det är orätt. Derhän ha ni bragt det med era präktiga konstitutionella teorier och system. Jag är kung, men jag är den enda i mitt rike, som måste göra hvad jag anser orätt, om jag vill fortfara att vara kung. En skön anordning i sanning!!

Med ett bittert skratt, halft förvandladt till gråt innan det slutade, kastade han häftigt bort pennan, och lade ned sitt hufvud mot händerna, der de lågo på bordet.

Efter en lång stund höjde kungen åter hufvudet och frågade:

— Ni äro alla eniga? Ni öfverge mig alle-

samman, ifall jag inte kan besluta mig för, att ännu en gång upplösa andra kammaren?

Det var denna fråga, som Nils Krabbe väntat sig och dock omedvetet i det längsta hoppades skulle uteblifva. Med kännedom om kungens karakter förstod han, huru oändligt vigtigt svaret skulle blifva. Han hade velat gifva hvad som hellst för att kunna svara ja. Men han svarade nu som en dugtig och hederlig karl utan ringaste betänkande:

— Ers maj:t. Raaben, Trübner, Robbs och Skragge ha förklarat sig i sådan händelse vara oförhindrade att stanna qvar, om ers maj:t önskar det. De tillråda ers maj:t visserligen att upplösa, men de göra det ej till vilkor för sitt qvarstannande.

Kungens ansigte ljusnade märkbart.

— Jaså! (sade han långsamt). De bli qvar. Fyra stycken! Raaben, Trübner, Robbs och Skragge. De anse således inte att det vore orätt om . . .? Raaben? Det är en hederlig karl, du?

— Det är det visst, det! (sade Nils Krabbe med värme).

— Och Trübner! gamle Trübner! mitt äldsta statsråd! Och Robbs och Skragge. Det är samvetsgranna och hederliga karlar allihop? Det kan man ju säga?

— Visst det, ers maj:t! Visst det!

Kungen försjönk åter i eftertanke. Slutligen sade han liksom för sig sjelf:

— Det synes således, att 4 erfarna, kloka och frihandelsvänliga män anse sig kunna med godt samvete verkställa riksdagens vilja i det här fallet.

Man kan då inte säga, att det nödvändigt måste vara orätt. Det kan vara olika åsigter i en sådan fråga, utan att derför den ena åsigten nödvändigtvis måste vara moraliskt fördömlig. — Krabbe! (utbröt kungen plötsligt i en helt annan ton) jag håller mycket af dig, och du har tjenat mig till min stora belåtenhet, utmärkt, men — du blir väl inte ledsen på mig — jag *kan* inte upplösa andra kammaren nu igen! Det bär för mycket emot — förstår du? Om du visste hvad det bär emot! Förstår du mig, Krabbe?

— Ja, ers maj:t, jag förstår. (Han steg upp.) Befaller ers maj:t att jag skickar upp Trübner? eller är det någon annan som ers maj:t vill vända sig till? Befall öfver mig, om jag kan vara till någon nytta.

— Tack, Krabbe! Tack! — Trübner? Ja, kanske Trübner och . . . ja, bed Robbsen följa med. Han känner alla menniskor, och så är han alltid, hur ska' jag säga? Han . . . han . . .

— Han tar aldrig sakerna så särdeles tragiskt, utan mera lätt och förhoppningsfullt (sade Nils Krabbe småleende).

— Ja, just det. Skicka upp dem ju förr desto hellre, du!

— Ja, ers maj:t.

Kungen slöt Nils Krabbe i sin famn och tog det hjertligaste afsked af honom, hvarefter denne nedgick till de öfriga statsråden, som suttit qvar, för att afvakta utgången af statsministerns sista försök hos konungen.

— Mina herrar (sade Nils Krabbe i det han inträdde hos dem), andra kammaren blir *icke* upplöst, och hans maj:t ber statsråden Trübner och Robbs hafva godheten, att nu genast infinna sig hos honom.

Femtioförsta Kapitlet.

De två statsråden sågo på hvarandra, Trübner med en sådan min, att Robbs brast i skratt.

— Du ser alldeles så ut, min kära Trübner, som om du nyss fått veta, att du strax skulle bli hängd.

— Jag känner mig verkligen nästan så (sade statsrådet Trübner).

Han satt tyst några ögonblick. Derpå vände han sig långsamt om mot statsministern och sade med bönfallande röst:

— Ers excellens! Det vore väl inte möjligt, att ers exc. skulle vilja »justera» sitt beslut att afgå?

Då Nils Krabbe nekande ruskade på hufvudet, fortsatte det gamla statsrådet:

— Här blir ofantligt svårt att få ihop en ministär, men isynnerhet att få en lämplig statsminister, det förutser jag. Situationen är mycket, mycket svår.

Då han ännu en gång vände en bönfallande blick mot excellensen, sade denne ganska allvarsamt:

— Situationen är sådan som vi sjelfva hafva skapat den. Mina herrar! Jag vill i denna sista

stunden inte göra någon förebråelse, som kan qvarlemna ett bittert intryck. Men med den uppriktighet, hvarmed jag alltid har behandlat mina kamrater, anser jag mig böra uttala den åsigt, att om vi alla hade varit beslutna att afgå, i händelse af kungens vägran att upplösa andra kammaren, så skulle den blifvit upplöst. Det hängde efter min uppfattning på ett hår, och hvad som afgjorde saken var, att herrarna fyra ej voro beslutna att afgå. Detta säger jag, jag upprepar det, inte såsom en förebråelse. Hvar och en handlar efter sitt samvete. Jag konstaterar endast hvad jag tror vara ett faktum, då jag säger, att hade vi alla kunnat hålla ihop, så skulle andra kammaren hafva blifvit upplöst och följderna deraf skulle, som jag tror, blifvit mycket lyckliga för vårt land. Men jag kan ju misstaga mig deruti.

En lång tystnad följde på dessa ord. Derpå steg statsrådet Trübner med en suck upp från sin stol och med ett »kom med, Robbs» gick han långsamt ut ur rummet.

Statsrådet Robbs vände sig om i dörren med ett småleende, som liknade en grimas, innan han följde sin sorgsne kamrat upp till kungen.

Här återstår nu blott att omnämna, att efter fåfänga försök att förmå erkebiskop Jöns Bengtson att blifva statsminister, förmåddes den sirlige och artige grefve von Krusenborg slutligen att tills vidare åtaga sig embetet, för hvilket han kände sig vara temligen främmande. —

Vi återfinna således Nils Krabbe någon tid derefter der vi först funno honom, i djupaste lugn

sittande i sitt arbetsrum med sin hustru vid sidan af skrifbordet. Lilla Sara, nu en något äldre flicka än då, satt djupt försjunken i sin första sagobok på mattan bredvid dem.

— Och du är säker på, att du inte saknar att vara statsminister, Nils? (frågade Elsa, då han händelsevis såg upp från sina riksdagsluntor och vände blicken mot henne).

— Inte det ringaste! (svarade han med värme). Hade jag varit det en längre tid, så kanske maktlystnadens gift skulle ha hunnit bränna sig in uti mig. Men som det nu är, kan jag fullt uppriktigt säga: Gud ske lof att jag åter är helt enkelt Nils Krabbe, en vanlig simpel medborgare, som får njuta af den största bland alla njutningar, den att få rå om sig sjelf och sin tid, jemte den dernäst största, den att få slippa heta excellens hundra gånger om dagen, hvilket jag antar vara ibland de svåraste straff en rättvis försyn kan finna sig nödsakad ålägga en syndig menniska i den här tillvaron. Och du sjelf, lilla Elsa? Har du också fått riktigt nog af »le grand monde?»

— Behöfver du fråga mig, Nils? Här hos dig och Sara har jag ju hela den verld, som jag bryr mig om. Men en sak är jag glad åt, att det räckte så länge Isola var qvar hos oss. För henne hade det här ombytet känts svårt, fruktar jag.

— Du tror, att hon är riktigt nöjd der borta i England?

— Så låter det på hennes bref åtminstone, och Isola bryr sig aldrig om att förställa sig. Hon skrifver ju sjelf, att hon blifvit så väl emottagen som

möjligt utaf sin mans slägt och för öfrigt af hela den engelska aristokratien. Tante Lagercrona sa' i dag, att hon hört af någon som haft bref från vår ministerfru i London, att då Isola presenterades för drottningen vid sista »drawing-room» i Buckingham Palace, väckte hon allmän beundran för sitt utseende och sin hållning.

— Och för sina syperba familjejuveler, ja. Hertiginnan tycks ha delat med sig af dem. Nå, hon har fått hvad som gör henne nöje, vår lilla Isola.

— Ja, men en god man också, som hon innerligt älskar. Inte bara juveler, Nils, kom ihåg det.

— Nej, jag erkänner det. Hon är en underlig blandning, vår syster Isola, lady Sackville. Nå, vi ä' väl underliga blandningar allihop, kan jag tro, om man riktigt analyserar oss. Men det hindrar inte, att naturen roar sig med att spela lustiga spratt, när hon gör två systrar så olika hvarandra, som Elsa och Isola Borromeo. A priori borde man kunna antaga . . .

Han afbröt sig, ty uttrycket återkallade gamla minnen. Han försjönk i tankar.

— Hvad tänker du nu på, Nils? Du har hvad Isola brukade kalla atlasminen nu igen.

— Har jag? Jag kom att tänka på stackars Rhenkrona och den der elaka Robbs, som aldrig vågade säga »a priori» för att inte såra Rhenkronas religiösa känsla. Det var ändå ibland mina största svårigheter, att få Robbs och Rhenkrona att dra jemnt med hvarandra. Rhenkrona tänkte alltid på aposteln Pauli ord, när han hörde Robbs tala: »Går icke under ett ok med de otrogna!» Nu slipper han det.

Hå, hå, ja, ja! Jag undrar hur det ser ut nu, jag?

— Du längtar visst dit igen, Nils, ändå, fruktar jag?

— Nej!! (ropade Nils Krabbe muntert, i det han sprang upp, gaf sin hustru en kyss och derefter kastade sig rak lång ned på mattan bredvid Sara för att leka med henne, i det han ropade:) »Nu ska' vi leka, Sara. Bort med boken!»

Men Sara såg på sin pappa med förebrående och högvigtig min.

— Sara läser (sade det lilla trollet). Sara läser om en stygg gosse. Sara vill läsa om hur han får smisk. Inte störa Sara, pappa!

— Jaså, Sara läser om en stygg gosse och vill se hur han får smisk (sade fadren). Nej, då ska' pappa inte störa Sara.

Om jag kunde begripa (tillade han, idet han steg upp och åter satte sig i sin stol), hvarför det alltid roar barn så mycket mera att läsa om stygga gossar än om snälla?

— Sa' du inte en gång, att du var bra mycket mera road af statsrådet Robbs än af statsrådet Rhenkrona, Nils?

— Sa' jag det! Sa' jag verkligen det? — Tänk om till slut en syndare alltid måste vara mera intressant än en felfri menniska? Måste de beskedliga alltid vara litet tråkiga på samma gång, månn' tro?

— Nej, säg inte det, för all del! (utbröt Elsa). Då blir jag så rysligt rädd för, att du ska' finna mig tråkig.

— Ä' du då så säker på, att du är så förfärligt beskedlig, lilla Elsa? Du kan vara rätt elak

ibland, när du vill. Gubben Brandon kan intyga det, bland andra.

— Det var väl att du tycker det, Nils. Då är jag lugn (svarade hans hustru, som om hon fått det största beröm).

— Nu vill Sara leka med pappa (sade flickan der nere på mattan).

— Jaså! Nu vill Sara leka? Har den stygga gossen fått smisk nu?

— Ja, den stygga gossen fick mycke, mycke smisk, så att han dödde ihjäl (sade Sara med en suck af njutning). Kom och lek nu, pappa.

Snart var leken i full gång. Nils Krabbe, med Sara på ryggen, var häst och galopperade ikring rummet under Saras högljudda rop af glädje, medan hon alltjemt smällde på honom att springa fortare.

— Det här (sade han till Elsa, i det han oaktadt Saras protest slutligen andtruten stannade framför henne), det här är bra mycket roligare än att vara statsminister.

Af samme författare:

Hos *P. A. Norstedt & Söner:*

Ivar Widfamne och hans dotter. Skådespel i 4 akter. 1 kr. 50 öre.

Om flickors uppfostran. Prisbelönt täflingsskrift. 2:dra upplagan. 50 öre.

Uppfostran efter **Herbert Spencer.** 1 kr.

Drottninghusgumman. Novell. 1 kr. 50 öre.

Våra barns faror. Social-moralisk novell. 50 öre.

Camilla. Roman ur societetslifvet. 2 kr. 50 öre.

Hos *Z. Hæggström:*

Första kammaren vill så ha det. 1 kr.

Hvarföre jag lät mina barn konfirmeras uti svenska statskyrkan. 50 öre.

Hos *Looström & Komp.:*

Statsministern. *I. Statsrådet Krabbe.* 3 kr. 50 öre.

Stats-, Finans- och Rättslärans enklaste grunder. 60 öre.

Stockholm, Central-Tryckeriet, 1895.